

ספר המדינה מלחמת העצמאות

תש"ח-תש"ט
1947-1949

כרך ג

ספר המדינה מלחמת העצמאות

תש"ח-תש"ט
1947-1949

כרך ג

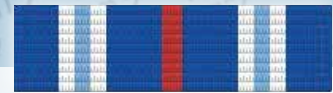
ספר המדינה מלחמת העצמאות

תש"ח-תש"ט
1947-1949

כרך ג

ספר המדינה The State of Israel Book

חברי המערכת:

אל"ם (מיל) ד"ר יגאל אייל
סא"ל ד"ר רות ויסמן

עיצוב ועריכה גרפית:
סטודיו זאב אלדר

מנהל ההפקה:
משה אסולין

מקור המסמכים:

כתיבה: המחלקה להיסטוריה בצה"ל, שנות ה-50
גניזה: ספר המדינה המקורי - באדיבות ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון

מקור התמונות:

צה"ל - אמ"ץ - חטיבת תוה"ד - המחלקה להיסטוריה
ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון, אוסף התצלומים הלאומי, ארכיון הפלמ"ח - אוצר תמונות הפלמ"ח,
מוזיאון ההעפלה וחיל הים, תמונות חיל האוויר - באדיבות רענן וייס, ארכיון מכון ז'בוטינסקי
בישראל

מקור המפות והטבלאות:

ארכיון צה"ל ומערכת הביטחון,
חוברת עזרי אימון, מטכ"ל/אג"מ-מה"ד - ענף היסטוריה,
קצין חינוך ראשי - ענף הסברה, 1954

דיגיטציה למסמכים, למפות ולטבלאות:

חברת Image Store בע"מ, ד"ר טל אספיר, רב"ט רון גפני

הספר יצא לאור באמצעות משרד הביטחון - ההוצאה לאור

פרסום פנימי לא סחיר

© כל הזכויות שמורות למדינת ישראל - משרד הביטחון
נדפס בישראל התשע"ח - 2018

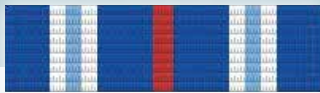
יודגש כי חלקם של המקורות עליהם מתבסס ספר זה
הם מקורות פנימיים במשרד הביטחון ובצה"ל
ואינם מפורסמים לציבור

משרד הביטחון
ההוצאה לאור

צה"ל - אמ"ץ - חטיבת תוה"ד - המחלקה להיסטוריה

תוכן העניינים

8 פרק 1 - ארדוף אויבי אשיגם

התפתחות מדינית וארגונית בהפוגה השניה	10
מבצע "יואב"	27
מבצע "חירם"	71
בין "יואב" ל"חורב" בחזית הדרום	83
התפתחות מדינית וארגונית בין יואב לחורב	105
מבצע "חורב"	122

169 פרק 2 - ותשקוט הארץ

התפתחות ארגונית בין "חורב" ל"עובדה"	170
ההסכם עם מצרים	175
מבצע "עובדה"	180
ההסכם עם לבנון	189
ההסכם עם ממלכת הירדן	191
ההסכם עם סוריה	196

199 מפות וטבלאות

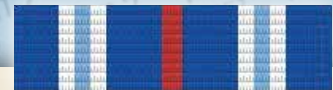

ס פ ר - ס מ ד י נ ה

כ ר ד ג'

פרק ו'

"ארדוף אויבי - אשיגם"

זוועפונות מדיניות וארגוניות בזמן הזשנייה

- החלטת מועצת הבטחון על הפוגה ב' - המצב הצבאי כראשית הפוגה - מצע האגם מ-1.8.48 - הקמת החזיתות - התארגנות החטיבות והמחוזות - מכנה וטריגון המטה הכללי, החילות והשרותים - הגברת הגיוס - מח"ל - גח"ל - הנהגת הדרגות בצה"ל - בעיות אפסנאות - פעילות ההדרכה - דו"ח המתווך מ-16.9 - רצח ברנדוט - חיסול ארגוני הפורשים.

מבצע "יואב"

- הזכנות למבצע - מבצע התובלה האוירית - יפתח בנגב - קרבות חירבת-מחאז - הצבא המצרי - השוירה לנגב: אות למבצע - כשלון ההתקפה על עיראק-אל-מנשוי - התקפה מוצלחה על משלטי הצומת - טריז בית-הנזון - כיבוש חוליקאת ומטלטיה - התקפה נוספת על מטרת עיראק-סואידן - כיבוש באר-שבע - מבצע "אל הזר" - הדרך לנגב נפרצה, רצועות אויב שוכשו, השטח טוהר, כיום פלוג'ה כותר.

מבצע "חורב"

- קאוקג'י מפר את הפוגה כמנקה - כוחות אויב וכוחותינו אנו - המגמה והשיטה - פעולות הכנה והטעיה - כיבוש מירון - ספסף וגוש-הלב - כיבוש סאסא - כניעת תרשיחא - כיבוש מלכיה - רוב כוחות קאוקג'י הצליחו לחימלט אך הגליל כולו היה בידינו.

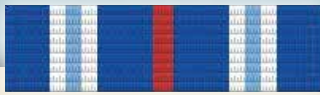
בין "יואב" ל"חורב" בוזית הזרם

- כיבוש עיראק-סואידן - בעית כיס פלוג'ה - זכרונות סיד טחא מסקר הנצורים - זכרונות קצין ישראלי על המטא ומתן - תכנית "דמשק" - מבצע "לוט" - מבצע "אסף".

התפתחות ארגונית ומדינית בין "יואב" ל"חורב"

- פרוק מטה הפלמ"ח - כוח האדם - תוספת אגפים ושרותים - בנץ' חותר לשלוח - פעילות מועצת הבטחון - סיפוח החלקים הערביים של ארץ-ישראל המערבית לירדן והקרע בליגה הערבית - שיחות דיון = עכדאללה-טל - מצרים מסרבת להיכנס למטא ומתן.

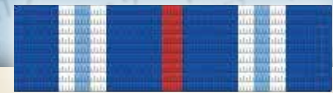

מבצע "וורב"

מערך הכוחות - התכנית - לקח מבצע "אסף" - הסריז לעבר משלט 86 -
כיבוש מטלטי התמילה ועאוג'ה - המסע לאבו-עגילה ואל-עריש - הפעולות
המדיניות - מבצע "חיסול" (כיס פלוג'ה) - נסיון כיבוש רפיח - ההתנגשות
עם הברויסים - לקראת שביחת נשק.

פרק ו' - "ארדוף אויבי - אשי גם"

"בהביאה בחשבון כי מדינת ישראל הודיעה על הסכמתה לקבל באופן עקרוני את הארכת ההפוגה בא"י;

כי המדינות החברות בחבר הערבי, דחו את הדרישה להארכת ההפוגה, שניתנה ע"י המתווך ולאור החלטת מועצת הבטחון מה-7 ביולי 1948 הקוראת אך היא להארכת ההפוגה;

וכי כתוצאה מכך נחדשו פעולות האויבה בא"י - קובעת מועצת הבטחון כי המשב בא"י מהווה סכון לטלום, לפי סעיף 39 של מגילת האומות.

מועצת הבטחון מצווה, איפוא, על כל הממשלות והטלטונות הנוגעים בדבר להימנע מפעולות שבאיות להבא, ולהוסיף פקודה לכוחות הצבא ולכוחות הצבאיים למחצה להפסיק את האט בטעה שתיקבע ע"י המתווך אולם לא יאוחר מ-3 ימים מקבלת החלטה זו.

מועצת הבטחון מצהירה כי כל הממשלות או הטלטונות הנוגעים בדבר אשר לא יציתו לסעיפים הנ"ל של החלטה יסגינו בכך את קיומו של הסכון לטלום, לפי סעיף 39 של מגילת האו"ם, דבר שיביא בעקבותיו מיד פעולה מצד מועצת הבטחון לטט נקיטה צעדים נוספים, כפי שיוחלט עליהם.

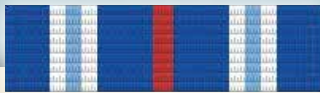
מועצת הבטחון פונה בקריאה לכל הממשלות והטלטונות הנוגעים בדבר להמשיך בשיתוף פעולה עם המתווך לטט הבטחת הטלום בא"י בהתאם להחלטה שנתקבלה ע"י מועצת הבטחון ב-28 למאי 1948.

מועצת הבטחון נותנת פקודה, לאור דחיפות הדבר וחסיבותו, להפסקת אט ללא תנאים בירוטלים חוץ 24 טעות לאחר קבלת החלטה, ונחנת הוראות לועדת סביחת הנסק לנקוט צעדים דרוטים להוצאתה לפועל של סביחת נסק זו.

מועצת הבטחון נותנת בזה הוראות למתווך להמשיך בסאמציו למען סיררזה של ירוטלים, מבלי לסגוע במעמדה הסוליוטו העתיד של ירוטלים, ולדאוג לגיטח חפטית לבנינים ולמקומות הקדוטים לדת בירוטלים.

מועצת הבטחון נותנת הוראות למתווך לפקה על מילוי תנאי ההפוגה ולבחון כל הסרה בטביחת הנסק; כן נדרט המתווך למסור למועצת הבטחון ידיעות הנוגעות להוצאתה לפועל של ההפוגה; ובעת הצורך לנקוט פעולה מתאימה.

מועצת הבטחון חוזרת על קריאתה לשני הצדדים הנוגעים בדבר טיטתתפו בהסכם ההפוגה הקודמת מ-29 במאי ודורשת מהם שימשיכו כטיחות עם המתווך לטם התפטרות בויתורים הדדיים כדי שאפשר יהיה לפתור את כל הבעיות הסנויות במחלוקת בדרך שלום.

בעקבות החלטה זו של מועצת הבטחון באה הפוגה ב'. היא נבדלה מקודמתה במספר נקודות, שהעיקריות בהן הן: הפעם מצווה המועצה על הפוגה; לא עוד היא קוראת למטטלות לקבלה; הפעם מאיימת המועצה בסנקציות כהתאם לפרק 7 של אמנת האו"ם כנגד כל עד אשר לא יצויה להוראותיה;

הפעם אין המועצה מגבילה את ההפוגה במועד מסוים, כי אם מצווה על המטכה עד אשר ימצא פתרון של שלום. הפו טעמד לנגד עיני מדינאי וחיוילי ישראל בהפוגה א' - "הפוגה אינה שלום, הכון" - כוחו היה יפה גם עתה, כטם שהחלטת האו"ם לא היה ככוחה למנוע התפרצות המאורעות; למנוע את ראשית הטליטה; להטפיע על מדינות ערב שתחדלנה מפעולות האויבה, כל עוד היו סבורות שנכון להן נצחון - אך לא היונו רשאים עתה לסמוך על החלטה של האו"ם ולחסות בצלח.

זה"ל חייב היה לתכנן תכניותיו ולעטוח הכנותיו למקרה טפעולות האיבה תתחדטנה.

סיכום הפעולות כראשית הפוגה ב' הראה: בצפון הארץ אי הצלחה יחסית במכצע "ברוט". הסורים לא סולקו מראט הגטר במטמר הירדן - אף כי, מאידך, לא הצליחו גם להמטיך ולפרוץ מתוכו;

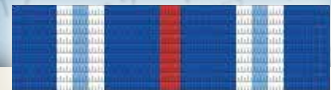
הצלחה מוחלטת במכצע "דקל" - נכבט הגליל התחחון כולו וגבולנו הגיע לבקעת בית-נטוסה; אף כי ניטולה המלא של ההצלחה נמנע מאחנו - מאין רזרבות בזמן ובכוחות.

בגזרת הגלבוע נסוגונו מעמק ג'נין לקו הגנה נוח יותר; נסיגה טיט לראותה כהמטך הנסיגה מלפני ג'נין טכועעה עוד ערכ הפוגה א', אך היא יצאה לופל תחת לחץ ותוך כדי אבידות.

המטולט הקטן טוהר.

בסיכום: האויב לא הצליח כטום מקום להוציא מדינו היזמה התקסנית; מאידך, הצליח לסכל פה ושם פעולותינו אנו, עקב עדיפותו בטריון ובכוח אורירי

עקב חוסר אימון מספיק של כוחותינו; והעדר תאום מספיק בין חילותינו השונים; מחוסר רזרבות מספיקות בכוח ובזמן.

כוחות המרכז יכולנו לציין הישגים ניכרים: כיבוש לוד ורמלה וטליתא על דרכי העורף של לטרון; הרחבת פרוזדור ירושלים דרומה על-ידי כיבוש צרעה; הרחבת מרחב שליטתנו סביב ירושלים העיר - לדרום-מערב.

בגזרת גבעתי טוהר השטח המזרחי - מסמיה, קסטינה, תל-אספי; כרתיה נכבשה, אולם המצרים תפסו משלטים אחרים, המבטיחים לעצמם תנועה מכית-ג'וברין למג'דל, ומונעים מאתנו את הקטר לנגב.

כנגב שוחרו טהי עורף מסויימים, הסמוכים לדרך טובל. המשלטים המצריים הסמוכים לכביש הפנימי לא נכבשו.

הטוראה בין תקופת הקרבות טקדמה להפוגה א' לבין זו שבאה אחריה הראתה טחל מפנה ביחסי הכוחות, טמאגנה נואטת עברנו להתקפה. אך הגלגל טרם נתהפך: טרם מוגר אך אחד מצבאות ערב, טרם סולקה הסכנה חנטקפת למדינת-ישראל. מספר בעיות בוערות, ובראשן בעיות ניהולו של הנגב, טרם מצאו פתרון.

ב-1 באוגוסט 1948, מטטכו הקרבות במרבית הגזרות, מגיש האג"ם מצע לפעולות ההתארגנות והתכנון שיש לבצען מבחינתו בחודש הקרוב, למקרה וילתחדטו הקרבות. במצע נאמר:

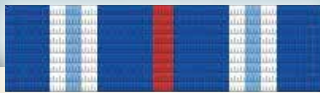
1. כללי: -

המצע הנוכחי נוגע בקצרה בבעיות יסוד שיש לשפל בהן מיד במגמה ליצל את עבודת המטה והחטיבות לקראת המבצעים במגמה להשיג הכרעה אופרטיבית בחזית המצרית והסורית. תקופת הזמן הנראית לשם ביצוע ההכנות תהיה חודש אוגוסט כולו.

2. הנמקה: -

- א) גודל הכוחות העומד לרשותנו אינו מאפשר ביצוע מערכות מכריעות, בבת אחת בכל החזיתות ובתחומי זמן קצר.
- ב) נסיון העבר הראה שפעולה אופרטיבית יזומה ב-3 חזיתות מטאירה את הסיקור העליון ללא כל רזרבה ועל-ידי כך ללא אפשרות לנצל הצלחה טקטית באחת החזיתות. מטום כך התוצאות הן אי-אפשרות להטגת הכרעה מוחלטת בטום אחת מהחזיתות.

כהתבסס על הנ"ל ולאחר ניתוח של כוחות ומגמות האויב, הננו באים לכלל מסקנה שמבצעינו בסוף ההפוגה חייבים להתבסס על שני מבצעים תקטניים עיקריים: אחד בחזית המצרית ואחת בחזית הסורית. מבצעים עיקריים יתבססו על פעולה מטולבת של חיל היבשה, הים והאוויר בקנה מידה גדול.

בטאר החזיתות יש להסתמך בפעולות התגוננות תקפניות ובפעולות טיהור מקומיות.

כוחותינו, ארגונים וחלוקתם.

יש לבצע מיד את הפעולות המכוננות הבאות:

1) ארגון חיל-המטמר. ארגון כוח זה צריך להסתיים במהירות כדי לשחרר את הצבא לביצוע המשימות דלעיל.

2) יש לסירט את ארגון החטיבות במגמה להביא את החטיבות לידי

יצוב במתכונת אחידה של 3 גדודי רגלים, גדוד נטק מסויע ופלוגה מטורית לכל חטיבה. נוסף על כך יהיה תקן למספר חטיבות טוגה מהחטיבות הרגילות על-ידי תוספת של יחידות מיוחדות לרגלי תפקידיהן כגון: פרטים, גדודי פטיטה, טמוכנת וכיו"ב.

3) יש לבצע את ההחלטה על הקמת 4 חזיתות מרחביות לפי הפרוט הבא:

- א) חזית הצפון (כולל את כל ואדי מילק).
- ב) חזית המזרח (כולל את מרחב אלכסנדרוני).
- ג) חזית המרכז (כולל את מרחבי תל-אביב, ירושלים ווהדרך ביניהן).
- ד) חזית הדרום (כולל את מרחבי הדרום והנגב).

את הביצוע יש לעשות שלבים שלבים בכל הנוגע למטות החזיתות בהתאם למטרת בטעתו על-ידי מת"ס.

4) חלוקת הכוחות למבצעים שפורטו לעיל תהיה כדלקמן:

חזית הצפון: חטיבות עודד, כרמלי, גולני, 7 (תיבדק האפשרות

לאחד את חטיבת כרמלי ועודד וליצור חטיבה שלמה אחת

חזית התיכון: חטיבת אלכסנדרוני בלבד.

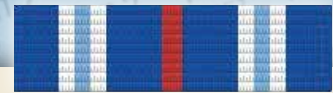
חזית המרכז: חטיבות קרית ועיוני (כולל גדוד מוריה).

חזית הדרום: חטיבות גבעתי, נגב ויפתח (תיבדק האפשרות ליצור

מחטיבת גבעתי הנוכחית 2 חטיבות עצמאיות).

רזרבה ארצית: חטיבת הראל, חטיבה 8.

חלוקת כוחות זו מותנית בהחלטה ברורה ללא סתירות מהעקרון שפעולות וזוטות בקנה מידה רחב הענינה אך ורק ב-2 נקודות הכובד שהוזכרו לעיל.

תכנון ומנהלה:

לשם ביצוע כל הנ"ל, יש הכרח ליצור חוליות תכנון מטולכות בהם ישתתפו בקביעות, נוסף על קציני האגם, קצינים ראשונים של אגפי המטכ"ל וחיל האוויר והים. החוליות הנ"ל חייבות לגשת מיד לעבודה. הבעיות העיקריות שהעמודנה בפני כל אגף בקשר לתכניות הנ"ל הן:

פתס: - הוצאה לפועל של ארגון החטיבות והחזיתות בכל הנוגע לתקנים, מכנים ופיקוח על ביצוע הקמת החטיבות והחזיתות.

הגא: - הדאגה להקמת סופות ומידית של בסיסי אספקה ותחמושת המרחביום על מנת לא לחזור לתופעה שהיתה במבצעים האחרונים שכבר ביום השני לפעולות, היה צורך לשלוח אספקה, ציוד נשק ותחמושת ישר מאג"א. דבר זה הוא חיוני, דחוף וחייב לעמוד בראש כל הכנותינו.

הכא: - (1) הדאגה להטלים מיד את גדודי החי"ם ולמלא את החסר בחטיבות.

(2) דאגה למפרע למילואים לשם מילוי האבדות (על מנת לא לחזור על התופעה שקרתה בפעם האחרונה שהיה צורך לערער מסגרות לשם ביצוע מילוי האבדות.)

(3) הדאגה להקמת מסגרת ארצית לקליטה כל המסועים והמכריאים ושחרור החטיבות מהטיפול בהם.

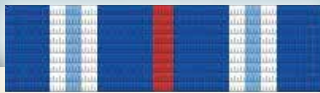
את"ד: - (1) דגש באימון החילות בכל הנוגע לפעולות מטולכות של חיל רגלים, אוויר, טריונים וים (בהתאם למשימה).
(2) הגברת האימון ללחימה נגד טנקים ומטורינים.

חיל-המטמר:

היות והקמתו איננה והיציאה של חיל זה, וכן הטיפול המתאים בו יש בו מטוט חטיבות מכרעת לאפשרות שחרור כוחות מתאימים למערכה, יש הכרח מידוי למנות במטכ"ל קצין מיוחד לטיפול בכל הבעיות הנ"ל שיעמוד בקשר ישיב לאג"מ ואגפי המטכ"ל האחרים.

(1) פיקוח על המטמר והשבתו בארץ (באמצעות קציני המטמר החזיתיים)
(2) הדאגה להטלמת התקן באנטים ובציוד.

והחוסה שגם הפוגה זו - כקודמתה - עתידה להסתיים, קבעה את קטב החתארגנות והתכנון; היא הוחדרה במאמץ מכורן ועקטני בכל הצבא כולו, פן תראה ההפוגה כתקופת נופס, טקידה על טמרים.

ב-6 באוגוסט, הוצאה פקודת הקמת החזיתות, בכל הארץ, אשר בתולדותיה נגענו כבר קדם לכן; בטקודה נאמר: -

"א. כללי: -

1) כטלב התפתחות בארגון מערכת הכוחות הלוחמים ולאור הנסיון בעבר הוחלט לארגן את כל הלוחמים בארבעה מרחבי פיקוד.

2) ארגון הטכנה המרחבי כנ"ל יאטטר:

(א) ריכוז מהיר של מכסומים כוח אדם, ציוד ושרותים בנקודות

הכובד, הן להתקפה והן להגנה.

(ב) טהרור המטה הכללי מהצורך לשפל באופן יסיר בצרכים

האופרטיוביים של מספר גדול של יחידות מטנה לוחמות.

ב. מבנה: -

1) בהתאם לנ"ל תאורגן הארץ בארבעה מרחבי פיקוד הבאים:

(א) מרחב חזית הצפון: חזית זו תכלול את כל המרחבים הנמצאים עת

במסגרת חטיבות כרמלי, עודד, גולני, וחטיבה 7, וכן את כל הקטע המערבי של כביש ואדי מילק ומפרדים בקו יטר מערבה לים.

(ב) חזית המזרח: חזית זו תכלול את מרחב חטיבת אלכסנדרוני,

החל מהגבול הדרומי של חזית הצפון ועד לגבול הצפוני של נפת העין.

(ג) חזית המרכז: חזית זו תכלול את מרחב קריתי בתוספת נפת העין

כולה וכן את חבל נס-ציונה, מרחב דרך ירושלים ומרחב חטיבת ציוני.

(ד) חזית הדרום: חזית זו תכלול את מרחב חטיבת גבעתי (מחוץ

לחבל נס-ציונה) ומרחב חטיבת הנגב.

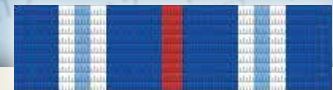
מטה עם סימון גבולות החזיתות הנ"ל תישלח בהקדם.

על-מנת לבטל את ריחוקן של חטיבות חיל הרגלים למרחב, ולאטטר העברתן

והפעלתן בגמישות מכסימלית מתבטלת מעתה זיקתם של גדודי חיל המטטר

לחטיבות חיל הרגלים. מעתה יהיו כפופים במיטריין למפקדת החזית הקבועה

במרחב. נקבע שיועטה מאמץ לתת לחטיבות את כלי הרכב הנחוצים לניידותן המכסימלית.

הטינוניים הנקבעים בפקודה חייבים להסתיים עד ה-25.8.48.

- - - - -

במקביל להקמת החזיתות נמסכו המאמצים לנתק את חטיבות החי"ר מכל אחריות הקטורה במרחב חנייתן, ולטוות להן מבנה ותקן אחידים, כך שתוכלנה להתהלך ביניהן במשימות אופרטיביות מוגדרות. עם זאת היו גם להבא הבדלים ניכרים ביותר בין חטיבה אחת לחברתה: במספר הגדודים, ביחידות הסיוע החטיבתיות של ג'ויסים או מטורינים, במספר החיילים - וכמובן ברמת האימון, ביכולת הפיקוד ובנסיון הקרבי. חטיבות 7 ו-8 - המטורינות - נבנו לפי תקנים מיוחדים.

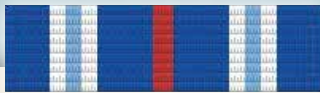
מספר החיילים לא היה מלא במרבית החטיבות בראשית ההפוגה הטניה. בדרך כלל לא עלה על כ-2000 חייל, אף כי חטיבות בודדות (אלכסנדרוני וגבעתי) הצליחו להחזיק במספר של 3000 - 3500 חייל בכל עת.

ראינו כבר קודם לכן, שבזמן הראשון שלאחר הפליטה הוקמו מסגרות בקצב מהיר בהתאם לצרכים. מראשית ההפוגה נשתנתה מגמה זו. מטנהברר שכוח האדם שבנמצא יספיק רק בקושי למילוי המסגרות הקיימות, הרי שתוספת מסגרות - סרוטה תוספת מפקדות וטרותים, הפחתת אחוז הלוחמים. ועוד זאת שבמקרים מספר גרמה הקמת המסגרות החדשות לחיסולן של הוותיקות, המנוסות כבר. עתה נוצר מצב שבחטיבות מספר היו קיימים גדוד רביעי וגדוד חמישי - אולם גדוד אחד לא היה קיים יותר.

החזיתות שהוקמו נתחלקו למרחבי מטנה, למחוזות. מפקדות המחוזות היו מרחביות להגנת היטובים במרחב, להבטחת נקודות חיוניות - כגון גשרים, מחנות מחסנים וכיו"ב; לטיפול המנהלתי בכל היטובים והבסיסים שבמרחב; ואחרון אחרון לפיקוד על גדודי חיל המטמר המצויים בו.

בסך הכל הוקמו 8 מחוזות, מהם 3 בחזית הצפון - הגליל, העמק וחיסה; אחד בחזית המזרח - הוא מחוז התיכון; 2 בחזית המרכז - מחוז תל-אביב וירושלים; ו-2 בחזית הדרום - הטפלה והנגב. הקמת המחוזות היא היא שאימטרה שחרור החטיבות מאחריותן במרחב ומריחותן אליו.

במזוה הכללי לא חלו בטלוטת החדשים הראשונים של ההמוגה השניה טינויים מרחיקי-לכת, הוגדרו ונקבעו ביותר פירות תפקידיהם וסמכויותיהם של האגפים במטה הכללי, וזיקתם של החילות ושל הטרותים לאגפים אלה. המחלקה לתפקידי מטה, שהוקמה עוד בהמוגה הראשונה - נכנסה עתה לפעולה, בעריכת תקנים ופרסומים; בפרסום צווי הקמה או צווי חיסול ליחידות; בקביעת סדרים ונוהלים; בקביעת עדיפויות לצירוד וכוח אדם.

אגף התכנון הוסיף להיות אחראי לתכנון פעולות לפתור וקביעת סוגי היחידות הדרושות לכך; לקביעת הנחיות לתעטיה הצבאית; לקביעת הצרכים בנסק ובצירוד והוצאת הנחיות לרכש בהתאם; להנחיות לבנין ביצורים.

אגף המבצעים אחראי כמקודם להערכת המצב הטוטפת ולניהול אולחמה; להעברת יחידות בקטר לכך; לטרות המודיעין, לשנזורה, להתגוננות אנטי-אווירית.

תפקידיהם של אגף ההדרכה, אגף כוח האדם, ואגף האטסנאות נטארו ללא טינוי.

אגף הכספים היה אחראי לעריכת התקציבים ולמימונם; לטיקוח על הוצאת תקציבים מאוטרים; לביצוע תשלומים ולטיקוח על הטכונות היחידות.

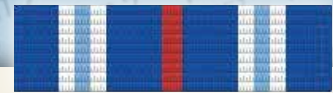
הריאורגניזציה היסודית נדרשה במטה החילות והטרותים המרובים. אלה שצו חדשים לבקרים במטך החדשים שחלטו בהתאם לצרכי הטעה, ומספרם עמד בחודש אוגוסט על 28. טרם הגיעה הטעה של אחרים מהם להתמוג זה עם זה או להתחסל. לפי טעה הסתפקו בהגדרת תפקידיהם וסמכויותיהם, וכפיסת כל אחד מהם לאחד טראטי האגפים. כך, למשל, חלט האג"ם על חיל התותחנים והמזנדסים, על טרות המודיעין, על הקטר, המסות והטילומים והג"א.

אגף כוח האדם היה אחראי ל-8 טרותים, כולל הטח"ק - טרות חיול וקליטה. טרות חסעד, טרות התרבות, הטרות המטפטי, המטורה הצבאית והטרות הרטואי.

בחסום אחריותו של אגף האטסנאות פעלו 10 טרותים, כולל טרותי האטסקה, הצירוד, החימוט, התחבורה, הכלבים, הדלק, הדואר הצבאי ועוד.

אגף ההדרכה היה אחראי לטרות האימון הגופני; אגף הכספים - לטרות התשלומים.

חיל האוויר וחיל הים הוסיפו כמקודם להיות כסופים ישירות לרמטכ"ל; ממקדיהם - היו חברי המטה הכללי; ותת-טר מיוחד נתמנה במטרה הבטחון לטיפול בענייניהם המיוחדים בשטח הצר, כוח האדם וכיו"ב.

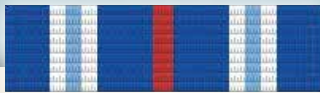
מספר המגוייסים בצה"ל גדל והלך. אם בראשית ההסוגה הראשונה עמד מספרם על 49,000 בגיוס מלא, מהם קרוב ל-30,000 בחטיבות, הגיע המספר בתום ההסוגה הראשונה ל-60,000 בקרוב, ובמחצית חודש אוקטובר, ערב מבצע "ירושב", עלה על 90,000 איש. תוך שלושת החודשים הראשונים של ההסוגה השנייה גדל, איתמו, מספר חיילי צה"ל ב-35,000 איש, למעלה מרבעה - לחודש. התעצמות זו נתנה איתותיה בחטיבות חיל-הרגלים, אשר כולן גדלדלו תוך כדי הקרבות, ורובן לא עמדו על תקן המלא אי פעם. אולם התגבורת הורגשה יותר מכך בחילות ובטרותים; חיל האוויר גדל בתקופה זו פי שנים ויותר. גם הקמת המטקות החדשות - לחזיתות ולמחוזות, נטלו חלק רציני מתגבורת כוח האדם.

ב-15.10.48 היתה מצבת צה"ל כדלקמן:

12 חטיבות טרה	-	כ-31,500 איש
חיל האוויר	-	כ-7,500 "
חיל הים	-	כ-2,800 "
יתר החילות	-	כ-9,500 "
יחידות החי"מ	-	כ-13,800 "
הטרותים	-	כ-28,000 "
מסות החזיתות	-	כ-400 "
ס"ח	-	93,500 איש.
=====		

לצורך חיולם וקליטתם של המתגייסים המרובים, הוקם שרות חיול וקליטה, אשר הוזכר קודם לכן. מחנה האימונים המרכזי הורחב. נוסד להבחנה פסיכוטכנית הוקם לעם בדיקת התאמתם של מועמדים לתפקידים סיקוריים ומקצועיים, במגמת סיוע במיון כוח האדם והכוונתו לתפקידים הטונים.

באותה תקופה בוצעו גם אסטרטגיות הראשוניות, לא רק של נפגעים וחולים, אלא אף לערכי יציאה להתויטבות, לערכי התעסיה וכיו"ב. בסוף אוגוסט 1948 שוחררו ההכשרות הראשונות של הפלמ"ח, שעלו להתויטבות ביטובי מטלט. בו בזמן נערכו התכניות הראשונות לשהודר כשעת הצורך, והוחל בטיפול בשיקום, כהבשחת זכויות עבודה שתיטארנה לחייל עז לשהודרו וכיו"ב. הדאגה לנפגעים - אחרי גמר הטיפול הרפואי - הושלח על יחידת "אליטע".

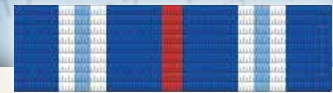

מתנדבי חוץ-לארץ - המח"ל - שהגיעו ארצה טיפסין טיפסין עוד מראשיתה של המלחמה, חיבו מטעם טיפול מרכזי וטיטתי.

שונה מהרבה בחינות מבעיות המתנדבים אשר היה הכרח להבטיח את החדרתם או זכויות אחרות שהובטחו להם, היתה זו של אנשי הגח"ל - גיוס חוץ-לארץ. חלק ניכר מן המתגייסים שהזכרנו עזו קודם לכן היו מבין אנשי הגח"ל, העולים החדשים אשר באו ארצה עם היפתח השערים במחצית 1948. חלקם באו מקפריסין, מקום בו פעל ארגון ההגנה במחתרת במסך כל החדשים בארגונים ובאימונים של השעורים טביוטבו המחנות; אחרים עלו ארצה במיטריין, מארשות ספן-אפריקה, מכולגריה, רומניה, תונגריה, מחנות גרמניה וכיו"ב. איש גח"ל בא כעולה חדש, אולם נועד לצאת ממנו שווה בין שווים, כשוהו כהוד מבני הארץ או מטלה שעלו ארצה לטויו. פרט למאמץ מרכזי להקנות לאנשי הגח"ל במהירות האפשרית את ידיעת העברית, קליטתו של הגח"ל היתה מוטלת על כל יחידה ויחידה. באחד הספרים הטובים ביותר שיצאו בעקבות מלחמת הקוממיות מתוארת המגישה בין נוער ארץ-ישראלי ובין הגח"ל בגודד של חטיבת הראל: "... ג'ימי קרא בספקד את הטמות החדשים, טמות מסונים ומזורים, מותאמים לטבירת הטנויים..." "כבדהום וחדדהום, היה אומר למ"כ, גלו כלסיהם אסון ועם זאת הטגורו היטב. תופיעו כמו מסקדים, אך נהגו כהם יסא ובחברות..." "אנשי הגח"ל אהבו את ההופעה הצבאית הסולידית, את החימוט, החגור, וכובע הפלדה." "אם להיות סולדט - אז סולדט מטט..." אנשי הגח"ל רטנו על ג'ימי: "כלטי חוץ, כאילו לא מטקד כלל, טופח לך על

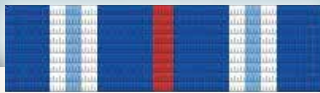

הגב, מוזהלך בינינו וחי את היינו; אך למעשה יותר קשה מקצין בצבא האדום או בצבא הפולני...". "אחרי פתיחת דרך בורמה התחילו אנשי הגח"ל מסתננים אלינו... הופיעו שמות של גריטה, יסקה, ססקה וטכמותס. היו ביניהם שטרות לטעבר בצבא האדום - בכל אופן היו זמן מה ברוסיה. מהם הסתחפו כבר אתנו בכיבוש סובא, וזיבי, יליד גבעת הטלוסה שלא ידע אידיש ופקד על קרב זה, עשה מאמץ עליון בטפה זו. הוא הצביע על סובא ואמר לגח"ל: דאס - צובא, מ'נעמט. ולפני שהסתערו פרצו בשעקות: זה רודינא, זה סטלינא, זה בן-גוריונא... ואחר כך היתה באה תוספת של רוסית עסיסית, מכוונת כלפי האויב... אותנו השבריה היו "מסדרים" באידיש, וכמתבן שהמ"ס שלא ידע טפה זו לא נוקה מחידודיה ועקיצותיה של חבריה זו... רבים ידעו עברית מהגולה, ומפי רבים שמעת טפה זו כעבור זמן קצר... בלילה ישאו אחרים מאנשי הגח"ל עם קיטבגים אל הבוסטנים הנטושים ומילאו אותם מזיפים, מיטמיט וכו'.

ישאו עם הזכורה הזאת לירושלים ומכרה עם... לרובת היה חוט מעט מסותח. הם דאגו ליום המחרת, וגין פלא שלאחר הזוועות והטלולים בהירוסה, דאגו רבים מהם, עם בוגט ארצה, לפינה בה יניחו את ראטם עם תום המלחמה."

בהגנה לא היו נהוגים כמובן כל סימני דרגה; סולם הפיקוד נקבע לפי יחידות החי"ר בלבד, מפקד הכתה, מפקד המחלקה וכיו"ב. עוד במכשע נחטון, בטעה שרוכז זו הפעם הראשונה כוח גדול למשימה אחת, אשר המסתתפים בה לא הכירו זה את זה - הורגט הצורך כמתן סימן היכר היטוני למפקדים; פס כחול על הכתף. במטך החדשים שחלפו מאז נעשתה עבודת הכנה בקנה מידה גדול לקביעת הדרגות בצה"ל, שמותיהם וסימניהם. חוקת הדרגות עובדה מופיית תוך כרי ההפוגה הראשונה. נקבעו 7 דרגות לקצינים, אשר נקראו בשמות תנ"כיים: סגן וסגן-ראשון - על טם הכהנים שבמקדש; סרן ורב-סרן כטם ראשי הפלישתים; סגן-אלוף, אלוף ורב-אלוף - על טם אלופי אדום. בעת הקמת החזיתות נקבעה התאמה הדרגות לתפקידים: לראט המטה הכללי ניתנה דרגת רב-אלוף; למפקדי חזיתות ולראטי אגפיה במטה הכללי - הוענקה דרגת אלוף; למפקדי חטיבות וטרותים - סגן-אלוף; למג"ד ובעלי תפקידים מקבילים במטות, בחילות ובטרותים - רב-סרן; למפקדי סלוגה והמקבילים להם - סרן; וכיו"ב. גם לבעלי דרגות אחרות נקבעו 7 דרגות, מסוראי ועד רב-סמל-גרודי. בחדשים הראשונים של ההפוגה השניה נעשתה העבודה הגדולה של הענקת הדרגות לכל מטלאי תפקידי קצונה בצה"ל, כהתאם לתפקיד שמילאוהו באותה טעה, להמלצות הממונים עליהם ולהלטרותם המקצועיות. תהליך זה נמשך חדשים מספר; אולם

לקראת נוקטובר 1948 כבר היו דרגות מוגדרות למרבית המפקדים ביחידות הסדה.

מטימות כבדות ביותר הוטלו, כמובן, על אגף האספנאות ועל המחלקות המקבילות לו במסגרת הבטחון, אשר היו חייבות לספק את הצירוף האישי והיחידתי, את המזון, את האספקה, את התחבורה ואת הדלק, ואחרון אחרון - את הנשק והתחמושת לכל הכוח המגוייס הזה. מטימות אלו בוצעו במידה רבה הודות להתנדבות העצומה של יהדות הגולה ושל הישוב בארץ, והכלים שהוקמו לכך. בהתאם למצע שתואר קודם לכן חלו מעתה שינויים בארגונו של המערך האספנאי; והוקמו בטיסים עצמאיים בצמון ובדרום, מהם קיבלו היחידות שבאותם המרחבים את צרכיהם.

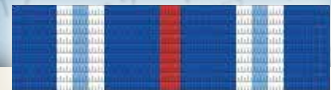
בשטח האדרכת נקבעו תפקידיהם של בטימי האדרכת המרכזיים, החזיתיים והחטיבתיים. נוסף לאדרכת הקצינים, אשר בוצעה עוד בהגנה בקורסים ארציים, הוטל מעתה על הבטיסים המרכזיים להקנות לקצינים אימון מקצועי בחיל-רגלים - קציני מודיעין, מרגמות וכיו"ב, ואימון חילי - תותחנים, הנדסה וכו'. בתו-הספר החזיתיים התרכזו באימון המ"כ, ואילו החטיבות עסקו באימון הטוראים ובאימון היחידות. החילות והטרותים היו אחראים לאדרכת אנטיהם בתיאום ובפיקוח אגף האדרכת; האדרכת בטריון בוצעה במסגרת חטיבה 8. עובדו, פורסמו והופצו חוברות הדרכה בכל הטסחים. באוגוסט 1948 פורסמה לראשונה חוברת האדרכת על גוד חיל-רגלים.

עם ראיתו של הפוגה ב' הסנה המחורך מטעם האו"ם מחדש את מאמציו להטות פתרון של קבע.

המחורך ביטא את עמדתו בדברים הבאים: "תהיה זאת תפיסה מסוכנת לראות כמובן מאליה שהפוגה יכולה להיות מובטחת בלי יישוב הכעיה. כל עד רואה את הפוגה כמחזקת את הצד השני. הלחץ על שני הצדדים לקיום הפוגה בתנאים אנוכתיים בארץ-ישראל הוא ללא ספק גדול. אני מסוכנע שאף אחד מהצדדים איננו רוצה באמת לחדש את הקרבות, אבל, מצד שני, אף אחד מן הצדדים גם איננו מוכן,

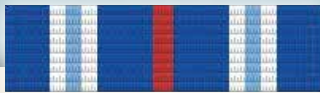
בגלוי ומרצונו הטוב, לסגת מעמדותיו או לעשות ויתורים יסודיים. ישנה סכנה מתמדת, אשר יש לעמוד בפניה, שמתוך אינצידנטים יום-יומיים, עצבנות מלחמתית, הלחץ הכלכלי הנובע מהחזקת שבאות גדולים בטרה, לחץ דעת הקהל ומתוך הנטייה שלא להגיע לטלום יציב - עלול אחד הצדדים להסתכן בפעולות איבה מתוך תקוה להשיג נפחון מהיר. כמו כן, קיימת הסכנה, שמתוך החשדנות החדרית ומחוסר כוחות מספיקים של נציגי האו"ם - עלולה ההפוגה, אם היא תימטן הרבה זמן בצורה הנוכחית הבלתי מוגדרת, לפגג מסוך התרחבות של אינצידנטים מקומיים.

ההפוגה הטניה שונה מהרצוונה באופן עקרוני בזה שמועצת הבטחון ציורתה עליה תוך איום בפעולה נוספת לאור הפרק הטביעי של מגילת האומות המאוחדות, ובזה שהיא בלתי מוגבלת בזמן. תוספת זאת מכניסה גלפנט חדט אל המצב בהסוואה להפוגה הראטונה. קיימת נטייה בכל צד לראות בכל פעולה של הצד שכנגד יסוד להתערבות מועצת הבטחון. כל צד מתלונן טזהגכלות הכרוכה בהפוגה פוגשות באינטרסים שלו. הרגטה זו מוצאת את ביטויה בעמדת שני הצדדים כלפי המטקיסים וכלפי החובות הכרנכות בהפוגה בכלל. ההפוגה ללא ספק מהווה עול כבו על שני הצדדים, אבל גם כך העול של מלחמה עלול להיות כבו יותר.

ההפוגה איננה מטרה בפני עצמה. מטרתה היא לפלס את הדרך לטלום. בנקופה הנוכחית האפשרות של פעולה קונספרוקטיבית, המתבססת על העובדה שההפוגה הוטגה על-ידי התערבות בינלאומית, היא הגדולה ביותר. אבל אם לא תיראה כל פרספקטיבה להחליף את המצב הנוכחי בסידור של קבע אשר תהיה בו הבטחה ריאלית לטלום - האפקטיביות של ההתערבות הבינלאומית תאכו עם הזמן והסיקוח הבינלאומי יטמט נוטא לצריות. אם התקופה הנוכחית לא תנוצל ליישוב הבעיה, האטטריות הגנוזות בהתערבות הבינלאומית עלולות ללכת לאיבוד".

ב-16.9.48 חתם המתוון את הדו"ח שלו, שהוגט למזכיר הכללי של האומות המאוחדות. בדו"ח זה מכטא הרוזן ברנדוט את העקרונות החיוביים לדעתו להיות מונחים כיסודו של כל פתרון סופי של בעיות ארץ-ישראל.

הנחות היסוד שהיו מתאר אותן הן 7:

- א) השלום מוכרז שיטוב לארץ-ישראל, וחובה לנקוט בכל האמצעים האפשריים כדי להבטיח שמעט האויבה לא יתחדשו.
- ב) המדינה היהודית - עובדה קיימת.
- ג) גבולותיה של המדינה חייבים להיקבע סופית בדרך הסכם מורטלי או על-ידי האו"ם.
- ד) אחדות ושלמות מבחינה גיאוגרפית חייבים לשמש כאבן הבוחן לגבולות הטריטוריה הישראלית והערבית גם יחד; ולכן אין לסמור שמירה קפדנית על ההסדרים הטריטוריאליים שהותוו בהחלטה ה-29.11.
- ה) יש להבטיח את זכותם של הפליטים הערביים: הרוצים בכך וטובו לבתיהם, ואלה שאינם רוצים - יעברו מיוזמיהם מספיקים.
- ו) ירוטלים מחויבת שיפול נפרד בגלל חשיבותה הדתית והלאומית ובגלל תסבוכת האינטרסים שבה.
- ז) אחריות בין-לאומית חייבת לשמש כאמצעי להפגת החששות הקיימים, ובפרט בענין הגבולות וזכויות האדם.

במידה והצדדים הלוחמים לא יגיעו להסכם ביניהם בענין הגבולות,

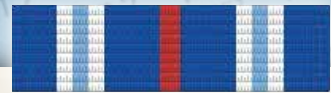
ממליץ הרוזן ברנדוט לסטות מהחלטה ה-29.11 בנקודות אלו:

- 1) הנגב, דרומה מקו מג'דל - פלוג'ה, יוגדר כטח ערבי;
- 2) רמלה ולוד תיכללנה בטח הערבי;
- 3) הגליל יוגדר כטח יהודי.

החלטה בזכר עתידו של החלק הערבי של ארץ-ישראל חייבת, לדעת המתווך, להיות נהונה בידי מדינות ערב. מבין שלושת הפתרונות האפשריים - יצירת מדינה ערבית עצמאית ממערב לירדן; חלוקת הטח בין מדינות ערב שהסתתפו במלחמה - או סיפוח כולו למדינה אחת, היא ממלכת הירדן - ממליץ הרוזן "בטל הקטר ההיסטורי והאינטרסים המשותפים" על סיפוח הטח הערבי של ארץ-ישראל לעבר-הירדן.

הרוזן ממליץ על הכרזת נמל חיפה, ובכללו בחי-הזיקוק, ותחנות השינור הסופיות וטדה התעופה בלוד כאזורים חפסיים, אשר הגיטה אליהם תובטח למדינות-ערב המעונינות.

באשר לירושלים חוזר בו המתווך מהצעתו שהוגשה בעת ההסוגה הראשונה, והוא ממליץ בפעם נוספת להעמידה לפיקוח ממטו של האו"ם, ולהעניק בה אוטונומיה מקומית מכסימלית לעדות הערבית והיהודית.

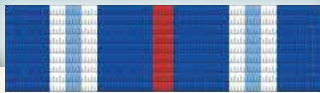
כיון שנואט כפי הנראה ממציאה פתרון סופי ומוסכם בעתיד הקרוב, ממליץ הרוזן על הקמת ועדה פיוס מטעם האומות המאוחדות, שתהיה חייבת לנקוט בכל הצעדים שייראו בעיניה כדי להבטיח את המטכת הסדרו של המצב בארץ-ישראל בדרכי שלום; לשפה יחסי ידידות בין הערבים ובין היהודים; לפקח על שמירת הסדרים שייקבעו על-ידי האו"ם, בענין גבולות, כבישים, מסילות-ברזל, נמל חמטי, זכויות מועוט וכיו"ב.

בסיום חלק זה של הדו"ח עומד המתווך במיוחד על בעיית הפליטים - 360,000 ערבים ו-7,000 יהודים - הנזקקים לסיוע בארץ ובסכנותיה. כאזרחי טח מנדטורי לטעבר מוסוף האיבור הבינלאומי, לדעת המתווך, לשאת באחריות לגורלם של הפליטים. המתווך חוזר ומדגיש את "הדחיפות הנואטת של בעיה זו: הברירה היא בין השלח נפשות אלפי אדם עכשיו ובין הפקרתם למוות." והוא מסיים: "אני מאמין שהסתתפות האיבור הבינלאומי באחריות לפליטי ארץ-ישראל היא אחד התנאים המינימליים להשלחת מאמציו בהבאת שלום לאותה ארץ."

כאמור, נחתם הדו"ח של הרוזן ברנדוט כ-16.9. למחרת היום, ב-17 בו, בדרכו דרך ירושלים העברית לבית הממשלה שבאזור המסורז, אליו קיווה להעביר את מקום מוטבו ואת מטחו - נרצה. בהגיעה לכביש הראשי של שכונת קטמון נחסמה דרכה של סוירת המתווך על-ידי ג'יפ טעמד באמצע הדרך. מן הג'יפ קפצו 3 אנשים. האחד ניגט למכונית הפליטית בה יטבו הרוזן ומלוויו, והרג ביריות אקדה את פולקה ברנדוט ואת קולונל סארו הצרפתי. אחד חזרו האנשים אל הג'יפ והסתלקו.

נחטול של התמרמרות ושל טנאה נגד מדינת-ישראל קם בעקבות רצח ברנדוט.
 ממטלת ישראל הביעה מיד את **הזדעזעותה** העמוקה ממעטה הפסע ועטתה כמיטב
 יכולתה לגלות את הרושחים. עם זאת לא היתה דעת הקהל בעולם מוכנה לנקות
 את הממשלה מאחריות: היא היתה אחראית להבטחת שלומו של הרוזן כל עוד
 הוא נמצא בטריטוריה ישראלית; גילויי הדעת החריפים של דוברי הממשלה
 כנגד השעותיו והמלצותיו של המתווך גרמו לדעת רבים ל"הסתת" דעת הקהל
 בארץ נגדו, ונגד ארגון מסקיפי האו"ם שהוא עומד בראשו; היו גם טהטולו
 ספק בכנות כוונותיה של ממטלת ישראל לגלות את הרושחים.

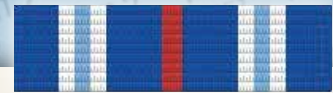

כפי שראינו קודם לכן הוטיפו ארגוני הפורטים להתקייט ולפעול עצמאית,
 גם אחרי מאורע אלטלינה, במרחב ירוטלים העברית - אשר טרם הוגדר רשמית
 כמטותיך למדינת ישראל, אלא עמד תחת שלטונו של מוטל שבאי. רצח ברנדוט
 ותוצאותיו המדיניות החמורות העמידו את הממשלה פעם נוספת על הסכנה
 הנטקפת לעצם קיומה של המדינה, ולאטטרות ניהולה במסטר דמוקרטי - מקיומם
 של ארגונים מזויינים בלתי תלויים. הממשלה החליטה לפעול בתקיפות:
 האצ"ל בירוטלים נצטווה להתפרק מיד, ולמסור את נטקו לפה"ל. כ-200 חברי
 לפה"ל, כולל מנהיגי הארגון ומפקדיו - נאסרו.

ההמלצות שנכללו בדו"ח של המתווך, קיבלו מטנה תוקף על-ידי עובדת
 הרצחו. מה שנועד מלכתחילה להוות קווים למחטבה בלבד, חמך בבת אחת לצוואה
 המדינית של איט טנתן את חייו למען השלום בארץ הקודט. החמורה ביותר
 מבין המלצות אלו בטביל מדינת-ישראל, היתה ניתוקו של הנגב ממדינת-ישראל,
 בניגוד להחלטת החלוקה של האו"ם, והסיכתו לטטח ערכי. המלצה זו, טהתבססה
 ללא ספק על העובדה הצבאית של ניתוק הנגב וחיותו נתון כמצור - הכתיבה
 בכהירות גמורה את ההכרח הצבאי לטנות את פני הדברים. אולם, מאידך,
 חייבה אותנו להתרחקות ממדינת-ישראל, של דעת הקהל במדינות רבות ושל
 ממטלותיהן - להיזחר מטנה זהירות לכל נחטב אנחנו כמפירי ההסוגה.

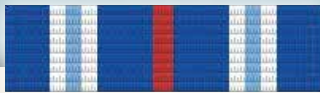

כאן כבמקומות אחרים סייע האויב בדינונו. סרוכס העקטני טל המטרים
להרטות מעבר שיירות לנגב, בניגוד לתנאי הסוגח, נתן הצדקה למעולו שכאית
כנגדם. וזה פתח קבורתו טל השבט המטרי בארץ.

מבצע "יואב"

- החכנות למבצע - מבצע החובלה האוירית - יסתח בנגב -
- קרבות חירבת-מחאז - הצבא המצרי - הטוירה לנגב: אזה למבצע -
- כסלון ההתקפה על עיראק-אל-מנטיה - התקפה מושלחת על מטלטי
- חצומת - סריז בית-חנון - כיבוש חוליקאת ומטלטיה - התקפה
- נוספת על מטרת עיראק-סואידן - כיבוש באר-טבע - מבצע
- "אל ההר" - הדרך לנגב נמרצה, רצועות האויב טובטו, הסטה טוהר,
- כיס פלוג'ה כותר.

מאחר שמרכיב הפעילות המבצעית אחרי הקמת החזיתות חלה, מטעמים טעור יתוארו להלן, בחזית ד', היא חזית הדרום, ידובר מעתה בעיקר בחזית זו. גולם יש לזכור שבמקביל חלה ההארגנות גם ביתר החזיתות; יתר על כן, שבכל טעה בה עמדו חזית הדרום בלחימת כנגד האויב המצרי, היו הללו נכונות להתגוננות ולמעבר להתקפה כנגד צבאות ערב האחרים, בגם יחליטו אלה להתערב בקרבות. כידוע לא היה הדבר כן; צבאות אלה לא באו לעזרת הצבא המצרי כעת צרה; וניתן לנו; איסוא; להילחם בו לבדו. **עבודה** זו באה לתאר את הלחימה שבמלחמה; היא תדון, איסוא, מעתה בעיקר בחזית המצרית.

ב-25.8, כתאריך נקבע בפקודה, התחיל משה חזית הדרום בפעולותיו.

מעונו נקבע בפרורה הדרומי של גדרה, בסמוך לעורך התחבורה הראשי לנגב; בקרבת שדה התעופה בעקיר, שהיוותה כסיס עיקרי לקשר עם הנגב הנצור. המקום היה קרוב במידה מספקת לחזית - מחד, אולם גם רחוק ממנה מכדי יכולת פגיעה של האויב מאידך.

מראשיתה התנהלה פעולתו של מפקד החזית ב-4 כיוונים: א) הרכבת

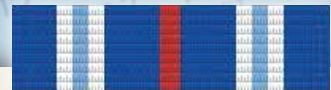
המטה; ב) ארגון כוחות החזית, ויצירת עדיפות כוח לקראת פעולה תקפנית;

ג) תכנון וכניות הפעולה של האופנסיבה העתידה; ד) שיפול בבעיות המלחמה הטוטפות בחזית כמשך תקופת ההפוגה.

כטטה התארגנות הכוחות לקראת אופנסיבה עתידה, היתה המשימה הדחופה

ביותר הוצאת חטיבת הנגב מתוך הנגב הנצור, והחלפתה בחטיבה אחרת. לאחר מכן צריך היה לאפשר לחטיבה המחליפה, ולחטיבת גבעתי, להתארגן ולהתאמן; לארגן

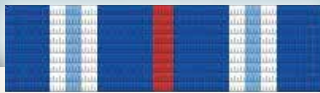
את המחוזות כך שבשעת הצורך יהיה בכוחן להחזיק במסלטים, ולהפנות את חיל-הרגלים לאופנסיבה בשעה הירדועה.

במשך כל תקופה הקודמת, על אף ניתוקו של הנגב, הצליחו מדי פעם בפעם לסנן יחידות דרך הקווים המצריים. השרות האווירי וחיל האוויר - הפרימוסים ולאחר מכן המסרשמיטים - תרמו תרומה חשובה לאין ערוך לקיום הקשר. אולם החלפת חטיבה שלמה, והעברה לחוף הנגב של אספקה ושיור הנחוצים לא רק לקיומם של המטקים והיחידות הצבאיות שבחוכו, אלא גם להקמת בסיס לפעולה יזומה שתצא מתוך הנגב עצמו - חויבו אמצעים שונים לחלוטין מאלה שננקטו קודם לכן. לשורך זה נוצרה הרכבת האוירית לנגב.

כפי שהוזכר קודם לכן פעל להק תובלה אוירית, בין הארץ ובין אירוסה, עוד מראשית חודש אפריל. עם הקמת המדינה ושחרור שדות התעופה מפיקוח בריטי, הוגברה פעילות זו. בחקופה הקצרה שבין ה-20.5.48 ועד ה-30.6.48 הגיעו 50 מטוסים שהובילו קרוב ל-200,000 טון, בתוכם 12 המסרשמיטים הראשונים אשר פעלו במסגרת חיל האוויר, מאות ארגזי תחמושת, מכונות יריה ועוד. בו בזמן לערך התחילו חסרונות לעורר את התענינותן של ממשלות שונות. הסודיות שהיתה תנאי הכרחי להן, הוסרה - בין מתוך הלשנה ובין מתוך חוסר זהירות. הדבר נודע לממשלת ארצות-הברית. הופעל לחץ מדיני על ממשלת צ'כוסלובקיה, אשר בתחומה הוקם בסיסם של המטוסים. בסופו של דבר נאלצה ממשלה זו לתת הוראה להפסיק את הטיסות מיד, ולהעביר את הבסיס על אנטיון תוך 24 שעות מצ'כיה. בחפזון רב הועבר הבסיס ארצה. והמטוסים רוכזו בעקרון. המחצית הראשונה של חודש אוגוסט הוקדשה להכשרת הבסיס החדש לתפקידו ב-17.8 נערכה פתיחתו הרשמית של שדה עקרון. בהזדמנות זו נערך מסגן של הטסת גייסות על ציודם במטוסי התובלה של הלהק. בעקבות הנסיון שנרכס במסגן זה, ניתנה ללהק התובלה האוירית פקודת מבצע "אבק" - להעברת ציוד ואספקה לנגב הנצור במטוסי התובלה הגדולים. וננאי ראשון לביצוע מבצע זה היתה הכשרת שדה תעופה בתוך הנגב, שיתאים לדנייתם של המטוסים הגדולים, מטופוס הקומנדו 46 וקונסטלויטן. בין רוחמה לשוכל נמצא מקום מתאים לכך; ומיד הוחל ביישורו ובאתמנתו. ב-22.8.48 נחת המטוס הראשון. לראשונה הוטסו

הציוד למסלול של רוחמה, והאנטנים החייבים לשרתו. בתכנון נקבעה כמות של 14 טון לכל לילה; אולם עד מהרה הוכפלה ושולטה כמות זו: בלילה השלישי הגיעה הכמות ל-75 טון. גם האופטימיסטים הגדולים ביותר לא קיוו למימדים כאלה של הפעולה. הנגב נטם לרווחה. הציוד היה מובא במכוניות מטא לכסיס עקרון; מועבר במטוסים לרוחמה, ומטם מופץ במכוניות למחסנים שליד רוחמה ולמקומות אחרים בנגב.

במשך תקופת המבצע, עד שנפתחה הדרך לנגב, נערכו 417 טיסות, הלך וחזור - כלומר כ-7 טיסות ללילה בממוצע. בטיסות אלו הוטסו לנגב למעלה מ-2,000 טון ציוד וכ-1,900 נוסעים.

במטוסים החוזרים עלו לשפון אנטי חטיבת הנגב היוצאת להתארגנות. קרוב ל-1,500 איש - אנטי הגדודים והמטה, עלו צפונה לאחר חדשים רבים שטחו בנגב. היו בין החיילים כאלה שלא ביקרו בבתיהם מזה 8 חדשים. ההפוגה הראשונה - תקופת נופט והתארגנות ביהר חלקי הארץ - לא הייתה הפוגה של מטט בנגב. היוצאת לשפון הייתה, אימרו, דבר בעתו.

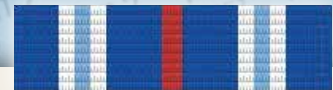
אחרי חופשה קצרה מטרבזים אנטי החטיבה בבאר-יעקב. לפנייהם מטימות קשות. כל ציוד החטיבה הוטאר בנגב, לרשות החטיבה המחליפה, היא יפתח. היה הכרח לקבל ציוד חדש לחלוטין. חטיבת הנגב הייתה קטנה ביותר מבין כל החטיבות בארץ. אף כי הייתה בנויה כחטיבה, וחלטה על מרחב גדול - לא עלה מספר האנטנים שבה על תקן של גרוד וחצי. היה הכרח לקלוט כ-1000 איש חדשים.

מילוי החסר באנטנים ובציוד, אפיקת החטיבה מגוף הממונה על מרחב, לגוף המסוגל לבצע מטימה תקפנית עצמאית - היו המטימות, וכל זה תוך זמן קצר: כי החטיבה לא רק באה מן הנגב, היא גם נועדה לשוב אליו ולהשתתף במבצע הגדול העומד להערך בו.

החטיבה לא הצליחה, עד מבצע יואב, להגיע לעוצמה ולרמה שקיוו לה, בין היתר בגלל הקטנים בקבלת האנטנים והציוד, אשר חלקם הגיע רק בימים הראשונים של חודש אוקטובר, והג'יפס של גרוד הפטיטה יצאו מן הסדנאות שעות ספורות לפני הירידה בלבד. בטלב מסויים נסקלה האמטרות לוותר כליל על הסתתפותה של חטיבת הנגב במבצע "יוזב", ולהביא במקומה - מפרוזדור ירוטלים - את חטיבת הראל. לבסוף, הסתתפה בכל זאת חטיבת הנגב - אף כי בשנים מגדודיה בלבד.

— — — — —

במקביל התכוננה גם חטיבת גבעתי לבאות. עליה הוטל בו בזמן להוסיף ולהחזיק במטלטים מצפון לחגורת הניתוק. אולם המספר הרב יותר של גדודיה, מציאותם של בסיסים נוחים להתארגנות במרחב שליטתה, והעובדה טעם כל כובד הלחימה שעמדה בה עד כה - לא היתה מנותקת אף פעם מארץ-ישראל, הקלו את המטווח עליה. בו בזמן עסקה חטיבה זו גם בתכנון הפעולות העתידות, בפעולות סיור ובסינון הטיירות לנגב, שהגיעו לטיאן בפריסת סיירת גדוד המטיטה של חטיבת הנגב (הגדוד ה-9) ב-14.10, עבר מבצע יואב. יום חג היה לחטיבה - ב-13.9 - כאשר התכנסה זו הפעם הראשונה החטיבה כולה לחגה ברחובות ועברה במצעד ברחובות. היתה זו הפעם הראשונה מאז קומה שהחטיבה כולה היתה שנויה - ולו אף ליום אחד - מכל המקודים שוטפים.

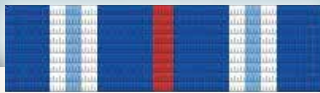

במקומה של החטיבה העוזבת את הנגב באה חטיבת יפתח. מאחוריה נסיון עטיר: גדודה האחד התחיל בעמק; השני - בקרבות הגליל. לקראת מבצע "יפתח" כונסו יחד לחטיבה אחת - פעלו בפסת ובמלכיה ובכל הגליל העליון; ערב האפוגה הראשונה באו לגזרת לטרון, ובטכניקותיה היו פעילים גם בעטרת הימים, במבצע "דני" - לוד, טילטא, ביר-מאעין. בראשית האפוגה השניה הסתתפו במבצע "גיס", שנועד לפרוץ את הדרך לנגב; עתה הוטלה עליהם האחריות לנגב כולו.

טיודה של החטיבה הועבר ברכבת האווירית שתוארה לעיל; אולם יחידות החי"ר טלה עברו והסתננו בין הקווים המצריים כרגל, בניגוד לחטיבת הנגב שעלולהספונה בטטוסים החוזרים ללא מטען. טביל הטיירות המקובל יצא מנגבה. ממנה עברו לילה לילה, מטט מתחה לחטמם של המצרים, המחזיקים במטטרת עיראק-סואידין, והגיעו כעבור שעות מספר למטלטי הנגב הצפוניים, מהם פוזרו במכונות לבסיסים שנקבעו מראש - דורות, ניר-עם, הודג' וואדי מג'נון, מטטר הנגב, טובל ועוד. בראשית ספטמבר הוטלמה העברת החטיבה, והיא קיבלה על עצמה את האחריות למרחב.

נסיון הלחימה של יפתח זיה כגוון יותר מטל כל חטיבה אחרת בטה"ל. היא לחמה בטטחים שונים, ונגד אויבים שונים. עם זאת היוו תנאי הלחימה בנגב חידוש מחלט: "היכן כאן המטלטים?", שאלו האנשים בבואם. ואכן, לעומת רוכסי הגליל העליון, וכלוחות הרי יהודה - לא היו גבעות הנגב ראויות

לשם זה. "המטלטים" בנגב נמוכים היו, ומרוחקים מאד זה מזה. מבין טלוט
 והחטיבות טאנו דנים בהן - נפל בחלקה של יפתח, בהסוגה הטניה, התפקיד הקטן
 ביותר. בזי כבד עם האחריות להגנת הנגב, להכנת התחבורה ולהזרמת האספקה
 למסקים טבוחו - הוטל עליה להתכונן ולהיות נכונה למשימה נכבדה במסגרת
 המבצע הקרוב.

המטלטים שנחפסו על-ידי החטיבה היו מפוזרים ומרוחקים: המטלטים
 הצפוניים, המקבילים ל"חגורת הניתוק" (מג'דל - סלוג'ה) מדרומה, נועדו
 למנוע פריצת האויב מן החגורה דרומה - מחד, ולשטט בסיס לניתוק החגורה,
 ליצירתה דרך יבשתית לנגב - מאידך.

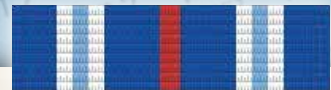
על כביש עזה - באר טבע הוחזק מטלט סעד, מול מטלט סעד המצרי -
 ומנע מן המצרים להשתמש בכביש, בחינת: "גם לי גם לך לא יהיה". במערב
 הוחזקו מטלטי מכרות הגסרית, מדרום לקיבוץ בארי; בדרום-מזרח הוצבה
 יחידה במטלטי ביר-עסלוג', אשר נתפסו על-ידי חטיבת הנגב, כמתואר, ערב
 ההסוגה הראשונה. אף כי לא היה בהם עוד כדי לחסום את הדרך הפנימית,
 דרך עוג'ה - באר-טבע, מעת שסללו המצרים דרך בורמה שעקפתם - מכל מקום
 היה בהם איום מתמיד על דרך בורמה זו.

מאמץ וכוח נדרשו לקיום התחבורה עם יטובי הנגב, מול הטרדות,
 מיקוטים וחבלות - הן של המצרים עצמם והן של ערבים מקומיים שהמצרים
 עודדום לכך. אולם חמורה יותר היתה הבעיה, אשר חטיבת הנגב עסקה בה ללא
 הפסק מאז ראשית דצמבר 1947, הבטחת קווי המים: המערבי היוצא ממקורות
 ויורד עד נירים; ובעיקר - המזרחי, היוצא אף הוא ממקורות ומסתרים
 בחצרים, נבטים וכית-אטל. בזמן הסוגה ככתקופת קרבות - לא פסק האויב
 "לחבל בקווי המים, וסכנת שטא היתה תלויה ללא הרף כחרב דמוקלס מעל ראשי
 המתיוטבים והמגינים.

נוסף על כל אלה הוטלו על החטיבה תפקידי סבלות ותפקידי סיור:
 סבלות - בפריקת מטעני הלקח האווירי וסיזורם במחסנים; וסיורים - לקראת
 מבצע עטר המכות - הוא "יואב".

סקירה חטופה של דו"חי אמודיעין תעיד על טיבה של החטיבה בנגב:

ב-5,9 התקפת אויב על מכרות הגפרית;
ב-9,9 הוסגזו כוחותינו במטלטל תל-קוניטרה;
ב-12,9 - סקודה לערוך סריקה השטח בין עמדה ובין ואדי
עזה בכוח טל סלוגה, לרגל תדירות פעולות החבלה
טל האויב בו;

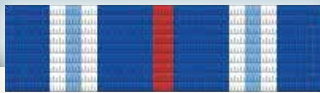
ב-14,9 - התקפת טריון על תל-קוניטרה;
ב-16,9 - הפיכת מטלטים נוספים להסלמת חקו הצפוני;
ב-18,9 - התקפת אויב על מטלטל ליד חצרים;
ב-26,9 - התקפת טריון ורגלים על מטלטי מכרות הגפרית;
למחרתו - חבלה בקו המים בסביבות ואדי סיריה. ג'יס עלה
על מוקט.

הפעילות הגיעה לשיאה בראשית חודש אוקטובר, בקרבות חירבת-מחאז,
שנמשכו 7 ימים רעופים. היה זה, אמנם, קרב מקומי; אך מבחינת
אינטנסיביות הלחימה ועקטנותם טל טני הצדדים גם יחד - יכולנו להסתוות
לקרבות הכבדים ביותר שבכל המלחמה כולה.

- - - - -

בדרך מסלוג'ה דרומה, כואכה טובל, מרחק 7 ק"מ בערך מסלוג'ה,
אתה נכנס לאזור התלים. התל הצפוני ביותר הוא תל-אל-חאסי. מעט דרומה
יותר, בסמוך לכביש ממערבו - תמצא את תל-קוניטרה ומולה ממזרח לכביש -
כיר-אבו-ג'אבר. וטוב דרומה יותר במרחק כ-3 ק"מ מן הכביש הראשי:
תל-אל-נג'ילה, הוא הקרוב ביותר לרוחמה. מולו, מעבר לכביש ממזרחו,
נמצאת חירבת-אל-מחאז. וחדרוטי שבתלים הוא תל-אל-מליחה, הסמוך לכביש
ממזרחו, על הדרך הראשית מרוחמה ליתר יטובי הנגב. חסולט בתלים - טולט
על קטע זה של דרך סלוג'ה - מטמר-הנגב, אשר אף כי באותו זמן היתה אך
כביש סולינג רעוע, היחה עורקנו העיקרי כנגב מצפוני לדרומו. אולם
מאז ראשית ניתוקו טל הנגב היתה חסיבותם רבה גם מבחינת אחרת. תל-אל-חאסי
מרוחק כדי 9 ק"מ בלבד מכרתיה שנסלה לידינו בקרבות עשרת הימים, וכחיותה
בידינו עטויה היתה לטמט ראט-גטר להתחרות בציר זה; מאידך התאימו
חירבת-מחאז ואבו-ג'אבר לראט גטר לפריצה לעבר גל-און או לעבר גת בטיסולי
ההר. פריצה על אחד מטני הפירים האלה היה בה כדי לטבור את שבעת הניתוק

של הנגב, ובעת ובעונה אחת למנע את הקטר בין הכוחות המצריים שבגזרת מג'דל לבין אלה החונים בהר-חברון.

מטעה שהוקם ברוחמה טדה התעופה המרכזי לנגב, קיבלו התלים מסמעות נוספת. אך המרוחק טבהם איננו רחוק מטדה התעופה ברוחמה יותר מטווח תותח בינוני. תותחים כאלה היו בידי המצרים בכמויות ניכרות. היה חשש סבהיטענם על התלים יפגיו את הטדה, ואת המטוסים החונים בו; או אף ישתמשו בהם כבסיסים להתקפת כוחות קרקע עליו. דבר זה חייב אותנו להשכים ולתפסם.

עוד בראשית חודש ספטמבר התברר לאנשינו שהאויב החל לבצע בטעות החטכה עבודות התחפרות בתל-מליחה, ובמטלטים סמוכים, כמגמה לתפסם לאחר מכן.

החלטנו להשכים ולתפוס. אור ל-8.9 נתפסו על-ידינו תל-קוניטרה, תל-נג'ילה ותל-מליחה ובכל מקום הוטארו שתי כתות. ביומים שלאחר מכן נערכו ההתקפות המצריות הראשונות בגזרה זו, התקפות טריון ורגלים שקדמה להן הרעשה מתותחים ומרגמות. מגיני התל ותותחני הנפוליאונצ'יקים הדפו את ההתקפות.

הימים שלאחר מכן היו ימי פעילות מקומית כלכד בגזרה: מיקוט, צליסות, פטרולים.

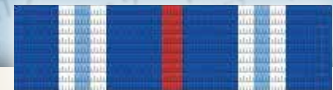
ב-16.9 נתפסה תל-אל-חאסי על-ידי כוחותינו.

ב-29.9 נתפסה חירבת-מחאז. היתה זו החלטה קשה ואחרנית: לרשות הגדוד עמדה פלוגה אחת כלכד להבטחת הגזרה. עוד קודם לכן היתה פלוגה זו פרוטה על פני מרחב גדול - מתל-אל-חאסי ותל-קוניטרה, ועד תל-מוליחה וטובל. היה צורך בהרחבת המערך של אותה פלוגה כדי 3 ק"מ מזרחה; במיקום מחלקה בחירבה ובסמוך לה, בטטח סלעי טאינו נוח להתחפרות. ההחלטה הוכחה כצודקת.

במטך הטבוע שלאחר מכן תקפו המצרים, וטבו ותקפו את חירבת מחאז 7 פעמים. פעמיים הצליחו לכבשה. לבסוף נטארה בידינו.

עצמת החתקפות המצריות עלתה מדי פעם בפעם. ההתקפה הראשונה באה מיד למחרת תפיסת החירבה. היא מצאה את האנשים במטלט עיופים לאחר לילה של נסיונות של התחפרות. סגן מפקד המחלקה נהרג. מפקד המחלקה נפצע קשה, והיחידה נאלצה לסגת.

התקפת הנגד שלנו - שבאה לאחר ריכוך תותחים, מצאה לתמהוננו את החירבה ריקה. כנראה שהמצרים הועידו את תפקיד ההחזקה בה ליחידות ערביות מקומיות; אולם הללו הועידו לעצמן תפקיד אחר, וברחו. בהתקפה נוספת, ב-4.10, מתוך טלא היה ברטוחם חיל-רגלים מצרי סדיר שיוכלו להקשותו לסעולה, ומאידך, לא רצו כנראה לסמוך עוד על חיל-הרגלים הערבי המקומי - הטילו המצרים את תפקיד ההסתערות על המטלט וטטיפתו על כוח טריון - נוטאי ברן ומטוריונים. אנטינו לא היו מוכנים ללחימה נ.ט. על היעד. ועל-כן הפליחה התקפה זו של המצרים. אולם הפעם היו מכות הנגד שלנו מתוכננות מראש, והן הוטעלו ללא טהיה. הן נטענו בעיקר על יחידת הטריון, ועל מחלקת חיל-רגלים מוסע בחטאי זחלים. אלה - בלויות מסך אט נע של תותחים - כבשו את המטלט מחדש.

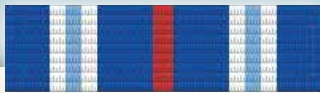
למחרת היום - ב-5.9 - הפעילו המצרים מטוסי קרב (8 סמיטפויירים) טפגעו במטה הפלוגה סכחל-אל-נג'ילה, ושיחקוהו לחלוטין לתקופת מה, וכן הצליחו לבודד את אזור המערכה לחלוטין, ולמנוע כל חנועת רכב אליו וממנו. יתר על כן, הם פגעו במספר כלי רכב אשר עמדו על הכביש, סמוכים זה לזה, ובלתי-מוסווים - בלתי מוכנים להתקפה מן האויר.

לו ניצלו המצרים ושלחתם - אסטר והיו כובטים את המטלט בסליטיות; אולם הם לא ניצלוה, ולכטבאה ההתקפה הנוספת - היו אנטינו מוכנים להדיפתה.

טבע ההתקפות על חירבת-מחאז עלו למצרים כאכרות רבות - כאנטים ובכיווד. גדוד טריון מצרי נסגע במידה רבה - ברכבו, פיקודו ואנטיו - וייתכן שזו הסיבה טלא נתקלנו בו למחות בטלבים הראטונים של מבצע "יואב". העובדה טככלות הכל נטארה החירבה בידינו - היתה מכה לרוח הגייסות המצרים ולפרטטיו'ה טלהם בין כפריי "חעורן", וטימטה מבחינה זו מכוט למבצע "יואב". מאידך, הטיטו קרבת החירכה במידה רבה את כוחות הגדוד, אשר מרכיית יחידותיו נטלו חלק בזמן זה או אחר, בעורה זו או אחרת - בקרבות אלה. עובדה זו צמצמה את יכולתו של אותו הגדוד לבצע פעולה יזומה במסגרת המבצע המתוכנן. אולם החירכה נטארה, כאמור, בידינו. בטרה החלוחה ברוחטא נחמו המטומים באין ספוייע ופרקו את מטענם היקר.

- - - - -

חשיבות הנגב וגבעתי מתארגנות. חשיבת יפתח מחזיקה בנגב. לחק התובלה האווירית מזרים ציוד לתוך הנגב ומכין את המערך הלוגיסטי לפעולה עתידה מתוכו. בו בזמן עוסקים משה החזית והמטה הכללי בתכנונו של מבצע זה, אשר המטה הכללי קורא לו בשם: "עטר המכות", ומטה החזית מטנה את טמו לאחר מכן וקורא לו בשם "יואב" - הוא כינויו של יצחק דובנו שנפל בנגבה. מי היה האויב נגדו התעתדנו לסועל? מערכו של הצבא המצרי לא נשתנה מאז נתקלנו בו באחרונה בקרבות עטרת הימים. הוא היה בנוי בטלוח רצועות: העיקרית היא זו המתמסכת לאורך חוף הים מרסיח ועד אטוד; הסנייה נטענת על דרך המדבר מרסיח לעאוג'ה, דרך באר-טבע, חכרון, בית-לחם, ועד לדרומה של ירוטלים - דור-באחר וארמון הנציב. הרצועה הטליטית המחברת את שתי הזרועות, ומניח וביה מנתקת את הדרום מן הנגב: מג'דל, פלוג'ה, בית-ג'וברין.

כה בטעה טחפעילות התקפנית של המצרים עד כה התבססה בעיקר על רצועת החוף, תוך מגמה להרחיבה למזרח ולהאריכה לצפון, היו בעיקר התקפותינו אנו עד כה מכוונות נגד הרצועה הטליטית - ומגמתנו לנתקה ולפרוץ את הרצועה לנגב.

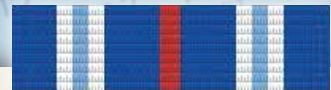
בראשית חודש ספטמבר היו הכוחות המצריים, לפי הידיעות שבידינו בטעתו, ערוכים כדלקמן: 4 גדודים סדירים בין אל-עריש ואל-עזה; 2 - עסונה מטס בגזרת מג'דל - אטוד. כ-3 גדודים בקו מג'דל - פלוג'ה - בית-ג'וברין.

לכל אחת מהגזרות שתוארו היו גם יחידות מתנדבים מצריים, או מגוייסיים מקומיים, שאורגנו תוך כדי ההסוגה השנייה, והוטלו עליהם משימות של החזקה בקווים בטגמת שחרור הצבא המצרי הסדיר לאימונים, להתארגנות, ובטעת הצורך להתקפה או למכת נגד.

הרצועה המזרחית - עאוג'ה - ירוטלים - תפוסה היתה במערך דליל של מתנדבים - בעיקרם חיילי ה"אחים המוסלמים" שתוארו לעיל.

חיל המטלות המצרי כולו היה מאורגן, כפי שתואר, במתכונת של דיביזיה, שמסדרתה ברפיח.

הגדודים היו מאורגנים כמסגרות הקרויות בריגדות. מפקדות הבריגדות הללו חלטו כל אחת על מרחב מסוים, אולם הרכב הגדודים בתוכם הלך והשתנה מדי פעם בפעם. הבריגדות לא היו עוצבות אורגניות המסוגלות לבצע משימות אוסרטיביות עצמאיות. בדרך כלל הפעיל הצבא המצרי בהתקפה כוחות שלא עלו בעצמתם על גדוד מדי פעם; במידה ונכטל גדוד אחד - ארע ונטלח גדוד נוסף בתפקיד של "גל שני".

מבין מפקדות הבריגדות היתה האחת בעזה, השנייה - במג'דל, והשלישית - בסלוג'ה. לרשות הצבא המצרי עמדה כמות ניכרת של תותחים. לפי הידיעות שכידונו 106 תותחי נ.ט., 48 תותחי נ.מ., 90 תותחי טדה. וכן טרונון: 139 נוטאי ברן, 132 טנקים קלים ובינוניים, ו-3 טנקים כבדים.

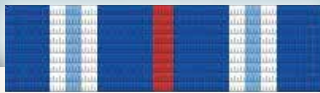
כאטר נסגטנו לראשונה הצבא המצרי הסדיר היה בדבר מטוס הפתעה, כמעט "תדהמה" ליחידותינו, לאחר 6 חדשי לחימה נגד כוחות ערביים מקומיים, וצבא ההצלה טעם כל הטוני הגדול שבצידו, באימונו ובארגונו - עדיין היו בכחיבת "כנופיות". לאחר מכן נתפכחנו, ולמדנו להעריך נכונה במה כוחו גדול, ובמה חולשתו של הצבא המצרי.

החייל המצרי - כפרי, בור, נכנע. לא קטה להפכו לחייל מסוטמע; קטה יותר - אולם ניתן - להפכו לחייל "מאומן", מורגל לבצע את הסעולות הקטורות בהפעלת נשק מודרני, להתחפר, להסתוות וכיו"ב; אולם אי אפשר כמעט לעורר אותו לפעולה עצמאית ויזומה, הדורסת טיקול עצמאי - החלטה וביצוע.

בטל כך גדולה ביותר תלותו של חייל זה בקצין. חלה הוא בן מעמד שונה לחלוטין - בן למטפחה מיוחסת, או איט המעמד הבינוני. הכשרתו המקצועית - יסודית וממוטכת: קורס בן שלוש שנים. הוא גאה במקצועו ובמעמדו.

קצין המילואים עובר קורס מקוצר יותר - 6-9 חדשים. רמתו התרבותית הכללית עטויה לעלות על זו של חברו הקצין המקצועי, אולם הוא נוסל ממנו בדבקותו למטימה, בנאמנותו לצבא. כאלה כן אלה - כחיותם במפקדות ערסיות היו תקפנים, ומדרבנים את סיקודיהם להעזה ולצונות. אולט לא פגטנו בקצינים מצריים טילכו כראש יחידותיהם בהסתערות. אוסרים של הקצינים ושל החיילים גם יחד הוא טקבע את השלחתו היחסית של הצבא המצרי בארגון מטלטיט להגנה, ובהגנה עליהם. כאן נחוצה עבודת ידיים חרוטה,

תכנון תכנית סטנדרטית פחות או יותר, ואימון החיילים לפעול לפיה כמעט אוטומטית בסעת הצורך. נסיגה מחייבת ההלטה, והיא קטה למדי בפרט בלילה. להמטיך ולהילחם - לעתים קרובות זו "ההליכה בתלם", גם אם היא קטה למדי. כל אימת שהמצרים לא הוסתעו, היו מטלטיהם מחורגלים לפי תכנית. העמדות חסורות היטב, לרוב עם כיסויי ראש, ותעלות הקטר נמצאות במקומן. כל אדם יודע את תפקידו ומוכן לבצעו בזריזות. זאת ועוד, סביבני הקצין המצרי נסיגה - היחה כרוכה בחרפה; שלא כן כטלון בהתקפה. להצלחתו של הצבא המצרי בהגנה סיועה גם רמתו של היל התותחנים, המאומן יפה והפועל פעולת צוות.

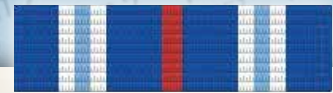
בהתקפה היה הדבר טונה לחלוטין. בפרט אחרי שנכדו תקוות הטוא המצריות, אשר הוחדרו גם בקרב החיילים, שהמלחמה בארץ לא תהיה אלא טיול - לא היה עוד בכוח הפיקוד המצרי להביא את חייליו לידי הסתערות. עד מקום שמגיע התרגול - הגיעו החיילים המצריים. בקרב מודרני יש בכוחו של תרגול להביא את היחידה לטדה הקרב, לערכה, לפרטה ולקדמה - עד פתיחת האט. מכאן והלאה - החייל עומד ברטות עצמו. "טיטות ההדרכה שלנו", אומר איט צבא אמריקאי, "נקבעות לאור האידואל של תגובה אוטומטית. בו בזמן מוכיחה ההתכוננות במציאות טדה הקרב שאנו זקוקים לאנשים המסוגלים לחטוב בכל מצב ומחוטלים לפעולה בהתאם למצב. בתנאי טרות לאומי אין הזמן מספיק להחדיר בחייל חיל-הרגלים את אותה המסמעת שתביא אותו לנוע ולירות כאילו מתוך הרגל, אולם אפילו לו היה זמן לכך, מטמעת זו לא מתאימה לתקופת לחימה, בה החייל עומד ברטות עצמו מרגע שהקרב עצמו מתחיל."

החייל הזה לא היה בנמצא בצבא המצרי.

עם זאת תהיה זו טעות לחטוב טמוראל הצבא המצרי היה ירוד באותה תקופה. לעומת מסלותיו של הלגיון בלוד ורמלה - לא דבק **עוד** בצבא המצרי הכתם של כטלון בקנה מידה גדול. אמת - הוא נאלץ לסנות את התכנית המקורית של הפליסה; אולם הוא יכול היה לטעון - ובמידה רבה של צדק - שטינוי זה היה מותנה על-ידי כטלונותיהם של יתר צבאות ערב לכבוט את יעדיהם. כפי טראינו מסתבר, טתפקידו של הצבא המצרי בטלכ הראטון של הקרבות היה התקדמות לעבר חל-אכיב במגמת רתק והסחה, ולא כיבוטה של תל-אביב עצמה. לפי הידיעות טבידינו היה חייב באותו טלב להגיע עד יבנה - והוא הגיע לאטודוד. אמת -

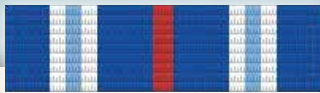
המצרים נכטלו בהתקפותיהם על נירים וכפר-דרום, בארות-יזחק ונגבה. אולם לעומת זאת כבסו את יד-מרדכי ואת ניצנים ואנחנו לא הצלחנו להוציא מידיהם אלא את כרתיה בלבד, ואף כיבוט זה לא נתן את התוצאה המקווה - פריצת הדרך דרומה. הצבא המצרי היה, איפוא, איתן למדי ברוחו ומאמין ביכולתו, לפחות להחזיק במה שנמצא בידו.

אולם היתה חולשה בולטת למערך המצרי: ארכו וחוסר העומק שלו. נקודת התורפה הקלאסית של מערך צבאי היא בקווי התחבורה שלו; המערך המצרי היה כולו למעשה קווי תחבורה. רוחב הרצועה הראשונה - רצועת החוף - נעה בין אטורד בצפון לבין רפיח בדרום. העומק הממוצע של הרצועה לרוחב הארץ, ממג'דל לבית ג'וברין - היה כדי 10 ק"מ: בין עמדותיו בטסלה - לבין אלו שבנגב. מן הנמנע היה שבמערך ארוך וצר זה לא תהיינה נקודות תורפה בהן ניתן יהיה ניתוק. אולם - בין מתוך היטובים מקומיים שחייבו תפיסת המרובה, גם כאשר התפיסה הנה מפוקפקת - בין מתוך זלזול בכוחנו, בין מתוך היטענות על מטענת ההפוגה - לא הסיקו המצרים את המסקנה ההגיונית מן החולשה המתוארת, והיא - הברירה: להסתלט על היטובים היהודיים מחם עטויה לצאת התקפה - הווה אומר הסתלטות לפחות על מרחב הנגב והיטובים המצויים בתוכו; או - קיצור הקוים והערכות במערך נוח יותר, - או - לפחות - חנון המערך כך שחלקיו חבודדים יהיה כוחם להחזיק מעמד לפחות לתקופת מה במצב של ניתוק. אף לזה לא דאגו המצרים. מספיק לזכור שהכוחות הפועלים בדרומה של ירוטלים עדיין מטכו את אספקתם מהבסיס טברפיה.

מבצע "יואב" תוכנן - כטידועות וטיקולים אלה לנגד עיני המתכננים. מגמתו הראשונה והעיקרית של המבצע היא לשחרר את הנגב מניתוקו. פתרון בעיה דומה עוד קודם לכן - במבצע נחטון, טבועד לשחרר את ירוטלים מניתוקה, לפרוץ אליה דרך. כפי שתואר סם נבחרה אז דרך של הסתלטות על מסדרון מטני צדי הכביט. דרך זו נמצאה יעילה בראשיתה, אולם לא בסופה. נחטון הצליח לפרוץ את הדרך לירוטלים. אולם מיד לאחר מכן מסתבר לנו שהחזקה במסדרון מצריכה כוחות לא פחותים מאלה הנחוצים לפריצתו. כוחות אלה לא היו אז לרטוטנו, ועל כן בזכור נחטמה הדרך לירוטלים בטנית, ואף בטליטית - לאחר מבצע "מכבי".

לקח מבצע נחטון הוא טקבע ללא ספק במידה רבה את חכניות פעולת "ירואב", ונקבע מראש טיט למגר את הכוחות המצריים; הסמדת הכוח - היא שמביא ממילא להסתלטות על חטטה.

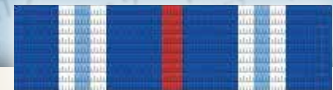
יכולתנו לבצע זאת היתה מותנית קודם כל בדבר אחד: מה עשמת הכוח שנוכל להטקיע במבצע בנגב.

החטובה לכך תלויה בחטובה לשאלה אחרת: מה יעשו יתר צבאות ערב בשעת פעולה נגד המצרים. היה מקום להניח, לאור הידיעות שהיו בידינו, על החיכוכים בין מדינות ערב, אשר הלכו ורכו במידה שנתמעטו הפלחותיהם בטדה הקרב, טיעמדו מנגד. אולם תכנון צבאי חייב לקחת בחטבון את האפטרות הגרועה ביותר, ואכן התערבות של צבאות אחרים לטובת המצרים היתה עדיין בגדר אפטרות. על רקע זה התנהלו דיונים ממוטכים. כסוסם הוחלט להקצות לפעולה בנגב נוסף ל-3 החטיבות הנזכרות מתוך הרזרבה הארצית את גדוד הטנקים של חטיבת הטריזון של הזקן ואת מפקדת החטיבה. הכריע בכך גם הטיוקול שמועצת הבטחון - בפרט בהלך רוחה לאחר רצח ברנדוט - עלולה לשים קץ לקרבות ימים מועטים בלבד אחרי טיוחל בהם.

אחרי פתיחת מבצע "ירואב" הוקטטה לחזית הדרום חטיבה חמיטית - אולם היא לא הובאה בחטבון בעת התכנון המוקדם.

לכל הדעות היה חייב הטלב הראטון של פעולה נגד המצרים להביא לחיטולה של הזרוע מג'דל - בית-ג'וברין. פעולה כנגד זרוע זו באה בחטבון מן הדרום - מתוך הנגב, ומן השפון - ממרחב גבעתי. יתרונותיה של פעולה מתוך הנגב היו ברורים: היה מקום להניח שהיא תזכה בהפתעה מכיוון ההחקטה; היא איפטרה פעולה כנגד דרכי התחבורה הארוכות של המצרים לעורף; וטכוח הסועל בנגב יכול היה ליהנות מן היתרונות העומדים לכוח הסועל בקווים מנימיים - האפטרות להעתיק במהירות נקודות כובד פגזרה לגזרה. בעקבות פעילות להק התובלה האוירית אף הוקמו בנגב הבסיסים האפסנאיים הנחוצים למעולה מתוכו. אולם הכוחות שנמצאו בו ערב המבצע - כוחות החי"ט של מחוז הנגב וטני גדודי יפתח - לא איפטרו להטיל עליהם את המאמץ העיקרי במבצע. ערב המעולה, בליל ה-14-15 באוקטובר, נתוזסף לכוחות אלה גדוד הפטיטה של חטיבת הנגב - גדוד זה נועד, במסגרת המבצע, לתקוף את דרכי התחבורה ואת ריכוזי התחבורה של האויב בדרום, בקטע עזה - אל-עריט, ולפגוע במתקני חיל-האוויר המצרי.

מחוז הנגב החליף את יפתח במרבית המטלות, וקיבל את האחריות למרחב. חטיבת יפתח פונתה לשם תקיעת טריז בין מג'דל ובין עזה, שתפקידו לנתק את הכוחות המצריים הנמצאים צפונה משם מיד בראשית המבצע מבטיסם בעזה. לבחירת מקומו של טריז זה קדמו סיורים וטיקולים מרובים. חיוני היה שימלא את תפקידו מיד בראשית המבצע. היתה הצעה שהטריז יתבסס על גברעם, יונעץ ממנה מערבה, ויכלול גם את יד-מרדכי, שחשבו בדרך זו לכבשה מחדש מיד בראשית המבצע. אולם חסתבר טביד-מרדכי מחזיק כוח מצרי ניכר. כיבושה היה מחייב התכתשות ממושכת, אשר כל עוד לא תסתיום - לא יהיה ניתוקו של כביש החוף מוחלט.

לעומת זאת גילו סיורים טעוניה טבית-חנון דליל ביותר מערך האויב, המטלות עזובים, פרט למטלט אחד מוחזק בכוחות לא גדולים. הוחלט לתקוע כגון את הטריז, ולהטעינו על קיבוץ ניר-עם.

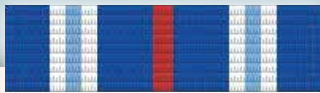
ניתן היה להניח - ואכן הנחה זו נתמחה - שהמצרים יעשו ככל טביכולתם לסלק מחטום זה מעל עורק התחבורה העיקרי שלהם. בכך עמד טריז בית-חנון למטט הסדן של המבצע.

על סדן זה תונחתנה מכות הפטיט. אלו עמדו להיות טומעלות מצטון, מתוך מרחב גבעתי.

לבחירת נקודה הכובד בהתקפה מן הצפון קדמו דיונים ממושכים. בעיקרון היו האפשרויות שתיים: במערב - כיבוט מטלטי הצומת, מטלט 113, חוליקאת, כאוכבה, ועל-ידי כך פתוחת הכביש הצפוני לתנועת כוחותינו בטלבים הראטונים של המבצע. הסיכון בתכנית זו היה ברור: טום התעפה לא עמדה לה. האויב ידע מראשית המלחמה טעינונו נטויה לציר זה, והמטלות שהחזיק בהם לאורכו היו מהמבטרים והטאורגנים ביותר שבין כל מטלטי המצרים בנגב.

אפשרות שניה עמדה לנו במזרח, בקרבת פלוג'ה - עיראק-אל-מנטוה, על ציר רוחמה - גת וגל-און. יתרונה העיקרי: סיכוי להפתעה התחלתית בכיוון ההתקפה, וחולטת כוחות האויב בגזרה - יוקא מפני שלא שיפה להתקטותינו. מגבלתה: אוטי הציר טעמד להיפתח בראשית המבצע. וזאת לזכור: טאף על פי טמגמתו הצוטיות של מבצע יואב נקבעה כטיגור הטבא המצרי ולא פריעת דרך בלבד, חייבים היונו לסאוף לכך טכבר בסיוט הטלב הראטון של המבצע תימצא בידינו דרך לנגב, לא רק מפני שדרך כזאת עתידה היתה לאטטר לכוחותינו יתר גמישות בתמרון כנגד אגפיו וערפו של האויב, אלא בעיקר מפני שלא היה כל

בשחון שהאומות המאוחדות לא התערבנה, ושהקרבות לא יימסקו כתוצאה מכך בסיומו של הטלב הראשון. התכנון היה חייב, איפוא, להיעשות כך שכל טלב יהווה חלק במבצע הכולל, ועם זאת יקנה לנו הישג כשהוא לעצמו, לאמור: הטלב הראשון חייב היה לתת לנו את הדרך לנגב.

בסקודה המבצע נקבעה נקודה הכובד במזרח. על חטיבת הסריון - בערוץ גדוד רגלים מחטיבת הנגב - הוטל להכניע את פלוג'ה ואת עיראק-אל-מנטיה, ולכבוש את מטלשי דרך כורמה המצרית.

לפני ההתקפה הזו - התקפת סריון טעדה להיפתח עם שחר, ובמקביל לה, הוטל על חטיבת גבעתי, שהוחלפה במטלטים על-ידי גדודי החי"מ של מחוז הספלה, להכניס טורת טריזים בזרוע המצרית שבין מג'דל לבין בית-ג'וברין, על-מנת לנתק ולפסלה לחתיכות חתיכות. מטרתה לעיראק-אל-מנטיה - בינה ובין בית-ג'וברין - הוטל עליה לכבוש את חירבת אראוי, ומטלטים בסביבתה, למקט ולחטוט הכביט. מפערב, במגמת ניתוק, בין מג'דל ובין עיראק-סואידון, נצטרחה לתפוס את מטלט 113 ומטלט הצומת.

טריז נוסף בין מג'דל ובין אטדוד בוטל לאחר מכן.

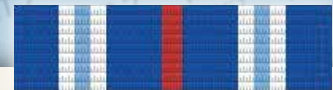
לרטות המבצע עמדו תותחים בכמות שצה"ל טרה ראה דוגמתה קודם לכן: 4 סוללות 75 מ"מ, 4 סוללות 65 מ"מ, 2 תותחי 6 ליטראות, 2 תותחי 17 ליטראות, 8 תותחי 20 מ"מ ויחידת מרגמות כבדות.

ב-10.15 היו כל הכוחות מוכנים בבסיסי היציאה. בו ביום בטעות הוצהרים, לאחר הודעה למטה האו"ם - יצאה שוירה מכרתיה וניסתה להגיע לעבר הנגב. בהגיעה לקרבת המטלטים המצרית נפתחה אט, גחת ממכוניותיה הוצתה - היתר נטוגו לבסיס יציאתן. היה זה האות לפתיחת מבצע "יואב".

בטעה 1800 בו ביום הופעץ טרה תעופה באל-עריט הפעצה אינטנסיבית על-ידי יחידת מטלטים ישראליים. כן הופעצה עזה, מג'דל ובית-חננון; ההפעצות ניסנו למחרת, ונתווספו לרשימת המטרות גם פלוג'ה, דיר-טוניד וסביבתה וכן אטדוד. תוצאות ההפעצות - ובפרט זו על אל-עריט - היו מניחות את הדעת. היתה זו הפעם הראשונה שהתקפה שלנו נפתחה במכה אווירית; תשעם הראשונה - טחיל האויר הישראלי פעל בקנה מידה גדול נגד הכוחות המצריתים. טחיל האויר המצרי הוסתע לחלוטין כאשר חלק גדול ממטוסיו נמטאים

על זקרקע; ובמטח הימים שלאחר מכן היתה עליונותנו האווירית מוחלטת בטמי הנגב. גם הלחימה אוויר - קרקע נתנה תוצאות טובות. נחידותם של הכוחות המערביים ביום אוגבלה מלכתחילה, נפגעו בטיסיהם ויחידות.

עם רדת הלילה יצא גדוד המטיסה למטרותיו הראשונות: פוצצו מסילת הברזל בגבול מצרים, בין רסיה ואל-עריש; כביש רסיה - חאן-יוניס - מוקט מערבה לנירס; מחנות ומשמרות מצריים בעורף הוטרדו באש. אמנם אחת המטיסות עלתה במחיר חצאי זחלים שנפגעו בעלותם על מוקטים, אולם הן השיגו את תעודתן: תשומת לבו של הפיקוד המצרי הוטנתה להבטחת קווי תחבורתו בעורף, בה בטעה שהמכה המכרעת עתה ליפול במקום אחר.

בו בלילה - ליל ה-16-15 באוקטובר - נעצו הסריוזים. יחידות יפתח יצאו מניר-עם מערבה, ותפסו מערך של מטלטים במרחק של מ-2 - 4 ק"מ ממנה, ממזרח ומצפון-מזרח לבית-חננון. הסריוז היה ערוך בעזרת חצי קטת; חודו - במרחק כ-600 מטרים מן הכביש העובר על פני בית-חננון. אגפיו מובטחים לעבר הכפרים דימרה ונג'ד שבצפון - ולעבר דרום. בטיסו - כאמור - בניר-עם. פרט למטלט אחד שהיה תפוס על-ידי יחידה לא גדולה של מקומיים נתפסו כל המטלטים וללא התנגדות.

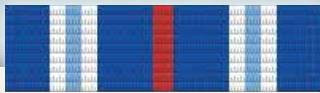
במקביל יצאו החבלנים לחבל: פוצץ גשר הכביש על גבי ואדי אל-חאסי מצפון לבית-חננון; וגשר אחר על פני ואדי חליב שמדרומה. גשר הרכבת נתפסו בלבד.

יחידות יפתח החלו להתחפר במטלטים; חיל ההנדסה עסק בהכשרת דרכים אליהם. בו בזמן הוחל בהטרדה באש של התחבורה המצרית העוברת על פני בית-חננון. הסריוז השני ננעץ על-ידי יחידת גפעהי בין עיראק-אל-מנטיה לבין בית-ג'וברין. ללא קרב נתפסו חירבת מסקרה שמצפון לכביש וחירבת אראי שמדרומו. הדרך לבית-ג'וברין היחה מנותקת. התקפת נגד של ערבים מקומיים על חירבת מסארה נהדפה בטעות הבוקר של ה-16.10.

בטעות הבוקר של אותו יום, ה-16.10, יצא גדוד הטנקים, בערוף גדוד חיל-רגלים, להוקפה על עיראק-אל-מנטיה. נתקלנו בה עוד קודם לכן, במבצע "גיס". הטיקולים שהכריעו להתקיף הפעם אותה בלבד, ולא את סלוג'ה, היו ברורים. סלוג'ה חולטת על הצומת, חיוניותה ברורה; על כן לא היה מקום

ספֵּק בכוננותה. עיראק-אל-מנטיה נמצאת מזרחה לצומת - נראה שהיו יתר סיכויים להכריעה.

הטח החיוני שבמערך הגנתה הוא החל הנמצא מצפון לכביש, הגבוה מסביבתו וחולט עליה; הוא, ובית-הספר הנמצא לרגליו בסמוך לכביש עצמו, היוו את יעדי התקפתנו בטלב הראשון; הנחנו שהכפר הנמצא מדרום לכביש במיטור יפול לאחר מכן ללא קושי רב.

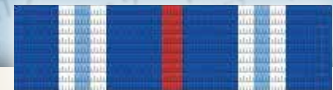
כיבוש עיראק-אל-מנטיה הוטל על 5 מחלקות חי"ר מגדוד חטיבת הנגב, 7 טנקים קלים מטיפוס הוצ'קס ו-2 טנקים כבדים מטיפוס קרומול, שהיו חייבים להסתער על בית-הספר והחל אחרי ריכוך טל תותחים ומרגמות, והפעצת טל חיל האויר על עיראק-אל-מנטיה. חלוקת הכוחות והיעדים היתה כדלהלן: 2 מחלקות חי"ר + 2 קרומולים - החל; 2 מחלקות חי"ר + 4 הוצ'קס - המטימה: בית-הספר; 1 מחלקת חי"ר + 3 הוצ'קס - חסימת מעבר פלוג'ה. הפעצת חיל-האויר לא בוצעה במועדה; ההסגזה מתותחים ומרגמות התחילה בביחור מה, בטעה 0620.

היעדים העיקריים לסוללות התותחים היו החל, בית-הספר, הכפר ועמדות אשר צוינו על-ידי המודיעין כעמדות תותחי האויב בעיראק-אל-מנטיה ובמזרחה של פלוג'ה. אחרי טיווח שנמשך זמן מה עברו התותחים לאט מחירה, וצוינו פגיעות טובות במטרות.

בו בזמן היה חיל-הרגלים מחוסר כלטחו בעמדת ההערכות המרוחקת כ-800 מטר לפני עיראק-אל-מנטיה. כיוון שהטנקים המסתתפים בפעולה לא היו טנקים טל חיל-הרגלים, ומחירות נסיעתם - גם המינימלית - נוספת ממחירות התקדמות החי"ר, תוכנן מלכתחילה שהטנקים יצטרפו לחיל-הרגלים בטדה עם גמר הריכוך וראשית ההתקפה. בטעה 0700 נורו שתי רקיטות לבנות. הטנקים יצאו והצטרפו לחיל-הרגלים.

לאחר מכן, התפתחו העניינים במחירות. מחלקת החסימה הגיעה למקומה. ב-0740 הגיעה הפלוגה הראשונה לבית-הספר. אולם היא נתקלה בהתנגדות. דקות מספר לאחר מכן מודיעה חשפית שהערכים בורחים מן הכפר עיראק-אל-מנטיה. ב-0805: טנק קרומול התקלקל, ושנק הוצ'קס התהפך בתעלה אנטי-טנקית שלא נלקחה בחשבון קודם לכן.

בינתיים עברו הסנקים על פני היל-הרגלים. הקטר בין שניהם -
שמלכתחילה לא היה באלחוט - אלא בסימנים מוסכמים - אבד.

אחד הסנקים הודיע שאין לו תחמושת.

הפלוגה שתקפה את בית-הספר נסוגה.

בחלפה על פני הפלוגה הטניה, שנמצאה בדרכה אל התל - גרם הויבר
לזעזוע בזו האחרונה.

בערך באותו זמן ניתכה אט מגן מצרית, מתותחים אשר עמדו בפלוג'ה,
ואטר נתגלו, ועל אחת כמה וכמה שלא שותקו כתוצאה מן ההכנה הארטילרית -
על היל-הרגלים הנמצא בטטח הפתוח לרגלי התל. תוך דקות ספורות נפגעו
כטליס מאנטי הפלוגה שבדרכה אל התל.

מן הגדוד ניתנה פקודה להמשיך בהתקפה ויהי מה. אולם לא היה
כוח סימטיך. שתי המחלקות שתקפו את בית-הספר היו בנסיגתן. בגזרה
זו נטארו הסנקים לבדם.

מאידך, התקלקל אחד הקרומוולים המצורמים לפלוגת התל. הקרומוול
הטני עסק בגרירת חברו מטדה הקרב. בגזרה זו נטאר, איסוא, היל-הרגלים
בלבד, אחרי אבדות כבדות.

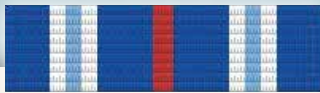
ניתנה פקודה לסגת לטוחות הטכיבה טבעדות ההערכות. לטוחות אלו
הגיעו כ-15 איט בלבד.

רק אז הוכנסה למעולה הרזרבה - פלוגת חי"ר - על הצאי זחלים -
שהיתה ממוקמת בעורף בג'וסיר. הופעתה אחרת מכדי טיחיה בה כדי להספיע
על מהלך הקרב, וחייא אך סויעה להוצאת הפצועים, ולגרירת הטריזון הפצוע.
הטעה זזיתה 0850. המאמצים לחלץ פצועים ורכב מטדה הקרב נמטכו עד
הערב, בסיוע התותחים אשר מנעו הבאת תגבורת מעבר פלוג'ה וסגעו לפחות
מגיעה יטירה אחת במכוננית תחמושת - ובעזרת המפציצים אשר הוסיעו לבסוף
בטעה 1100 והרעיטו את פלוג'ה עצמה. פרט לאבדות כבדות בהרוגים ופצועים
אבדו בקרב 4 סנקים מסיסוס הוצ'קס, וכל יתר הסנקים נחבלו וחוצאו
לחיקון.

לאחר מעטה לא קטה היה לקבוע את הסיבות לכטלון בעיראק-אל-מנטיח:

היל-הרגלים וחיל-הטריזון לא היו מאומנים לעבוד יחדיו, תרגיל טנערך

על-ידי חיל-הרגלים ימים מספר קודם לכן על כפר דומה, בשיתוף עם מטורנירים - בגלל משבם השכני של הטנקים, לא רצו לסכנם "בטיפול מיותר" - לא היה בו כדי למלא את הצורך לתרגול ושיתוף פעולה. התאום בין חיל-הרגלים ובין הטריון הוכבד גם על-ידי כך, שלא היתה רשת אלווטרית מטוחפת לכל אחת מסלוגות חיל-הרגלים עם הטנקים המצורפים אליה; ולא היתה ספה מטוחפת לא רק לחיל-הרגלים ולטנקיסטים, אלא גם לטנקיסטים - אנשי מח"ל וגח"ל מארצות שונות - בינם לבין עצמם. למפקדת הפעולה היתה זו הפעם הראשונה שפיקדה על צוות קרב של חיל-הרגלים וטריון.

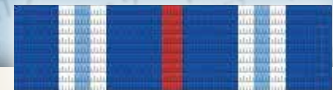
גם לו היו ידיעותינו על עמדות תותחי האויב מדויקות יותר ערב הקרב, או לו עמד לרשותנו מטוס תצפית שהיה מאפשר לגלותן תוך כדי הקרב - לא היה ביכולתה של הארטילריה שלנו, מבחינת טווח פגיעתה וכמות התחמושת טעמדה לרשותה - לשתק את תותחי האויב ולטחור על-ידי כך את חיל-הרגלים מן האיום שבאטם. במקרים מסוג זה יש והפעלת הארטילריה לפני ההתקפה לא זו בלבד שאינה מועילה, כי אם היא עלולה להביא נזק: היא מעוררת את האויב, מבטלת את ההפתעה מבלי להטמו או לשתקו.

מענין להשוות את מסקנות חיל התותחנים שלנו, שנכתבו מיד לאחר המבצע, עם תאור של מפקד כיס פלוג'ה, ה"נמר" הסודאני, סויד טהא, שהגיע לידינו זמן רב לאחר המלחמה.

מטה חיל התותחנים מעיר: "בעת נסיוננו לכבוש את עיראק-אל-מנטיה היינו שרים להפעלה הראשונה של הארטילריה המצרית בתפקיד הגנתי לאור היום. יש לציון שהגובת התותחים המצרית במקרה זה היתה מהירה ויעילה מאד, ולמעשה שיברה את התקפתנו. הפרטים הבאים מתייחסים גם אל זלזול מעדנו בהכאתו בחטכון של גורם זה, ביחוד אם לזכור שהקרב נערך בסטח מיטורי פתוח ולאור היום - תנאים שבהם עלולה טוללת טדה לטאטא ולהטמיד כוחות רגלים גדולים.

מיד לכשהגיעו האוטובוסים למקום ההערכות, ותוך כדי ירידת האנשים מעליהם, הטיגו אותם לפחות שתי טוללות האויב שמדרום-מערב לפלוג'ה וגרמו אבדות לאנשינו. בהמשך הקרב התקדמו כוחות רגלים, והטריון שלנו בדיוק בקו האט של התותחים הנ"ל, וכמוצאה מכך היתה אט זו יעילה לפגיעות. פגזי + נפלו בין הרגלים שלנו, ו"פגזי - נפלו בין טריונינו. אולם תותחים הראו את כוחם גם בהדיפת אנשינו מבנין בית-הספר בעיראק-אל-מנטיה

לאחר שהללו השליחו להגיע אליו. האט היתה יעילה, לא הניחה לאנטינו להתבסס, וכעבור זמן מה אילצה אותם לסגת."

סייד טהא כותב: 16.10.1948: ב-0600 ניתכה עלינו אט קטה מהעמדות היהודיות שמסביבנו. מפקד עיראק-אל-מנטיה הודיענו כי היהודים מתקיפים אותו בטנקים.

היהודים התקיפו בראשונה ב-6 טנקים מסוג הוצ'קס מזויינים בתותח של 37 מ"מ ומכונת יריה.

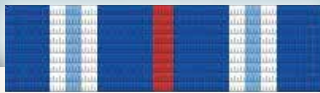
היהודים הכינו התקפה זו בהרעטת תותחים במטך כל הלילה שהתפטטה לאורך כל הקו.

עיראק-אל-מנטיה השליחה בכוחותיה הקטנים באופן יחסי להסמיד 3 טנקים שמתוכם פרצו להכות. 3 טנקים האחרים, הנוחרים נמלטו על נפשם. ההתקפה היהודית הראשונה נכשלה. בטעת התקפה זו גילה מולאזם... אומץ רב; הוא הסתתר מאחורי גדר ונתן לסנק הראשון להיכנס לעיראק-אל-מנטיה, ואחרי כן פגע בו פגיעה ישירה בפואט שהוציא אותו מכלל פעולה...

בטעה 1100 חזרו היהודים והתקיפו את עיראק-אל-מנטיה בהשתתפות 6 טנקים אחרים. אותה טעה הרעשו מבצרים מעומסים את פלוג'ה כדי למנוע בעד הארטילריה שלנו מלהדוף את ההתקפה שהיתה פתאומית. זו הפעם הראשונה הופיעו מבצרים מעומסים בטמי פלוג'ה, והטילו את הפעצות באמצע העיירה. הם ססו בגובה רב מחוץ לתחום הפגיעה של תותחינו האנטי-אוויריים. נגרמו אבדות קטנות באופן יחסי בין הצבא, אבל המכוניות ניזוקו קטה. בהתקפתם איבדו היהודים 3 טנקים נוספים. נראה בבירור כי היהודים לא היטיבו להתמטט בטנקים שלהם בטמי ההתקפות, ומסתבר שאלה טפעלו בטנקים לא קיבלו אימון מספיק ואין להם חמחות רבה. אולם יש להודות כי לארטילריה היה החלק הארי בהבסת היהודים והטנקים. מהבוקר נערכו 8 התקפות אויר על פלוג'ה. רוב האבידות היו בין האזרחים שהפחד הטלטל עליהם וחלק גדול מהם ברח להרים... הנסיונות האלה הרימו את המוראל בקרב החיילים."

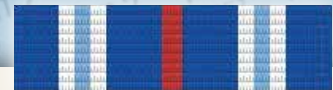
המפלה בעיראק-אל-מנטיה העמידה את מפקדת החזית בפני דילמה רצינית: "האם נמשיך בתכנית כפי שתוכננה מראש, או לשנותה בהתאם למשימות החדשות." במלים אחרות: "האם להמשיך להתכתש על עיראק-אל-מנטיה ולקוות לקיפול האגף ולכנות על כך שהדרך היסרף בשולי הארים כפי שחשבו בתחילה, או שהגיעה הטעה להסגת לקח ברור ולהביא לשינוי בתכנית"; זמן רב לאחר מכן תאר מפקד החזית את הבעיה שעמדה לפניו: "... כי ברגע שיש תכנית שנתקבלה על דעת כולם, וכולם שוכנעו בה, ופתאום מתחילים לדבר על שינויים - מסו מן הבטחון מתרופף. ובאמת סביב הפרטה הזו היה למטה חזית הדרום מאבק קשה מאד... מטום שראו שהשינוי בתכנית מחייב מבצעים יותר קשים מאשר ללכת עוד פעם על עיראק-אל-מנטיה. כי אנחנו רצינו להעביר את נקודת הכובד מטיפולי ההרים דוקא אל עיקר הכוח המשרי, לאורך הכביש מההצטלכות דרומה לניר-עם; לבאר-טבע, שטום היה מערך האויב יותר חזק מאשר באגף המזרחי שלו בטיפולי ההרים.

ומדוע בכל זאת החלטנו להסתלק מהמחטבה על התל הזה? (א) מטום טנוכחנו שאיבדנו את ההסתעה וכיבוטו של התל מצריך מבצע עקוב דמים. (ב) אם נכבוט את התל, לא נשיג טום הכרעה אסטרטגית, מטום שבאותו יום כבר הגעתי למסקנה: קיפול האגף אין מה לדבר עליו, הוא היה מבוסס על שריון.

לכל היותר ניתן היה לקוות טנכבוט עוד טנים או טלוטה מטלטים בפעולות לילה... אבל לא חלמתי יותר על קיפול האגף, ורצינו להתרכז בנקודה אחת: קודם כל להבטיח את הנגב, כי השריזים האלה... היו דברים חשובים. אבל יכולנו גם להיות אסירי הפיטול הזה בלי להכריע סופית את האויב: הכוח היה מרותק בשריזים ואם ההפוגה תמצא אותנו בשריזים האלה - דרך לנגב אין בזה, ואנו רצינו להגיע מהר לפריצת הדרך ולנסות לחפט אפטרוריות טל פעולות איגוף חדשות.

ואז חטבתי לעצמי כך: אם כבר מאמץ גדול, שפוכות דמים גדולה - אז על מקום טכיבוטו נותן לנו הכרעה בעלת ערך אסטרטגי, דבר אשר עיראק-אל-מנטיה לא היתה נותנת לנו. אילו זכינו בעיראק-אל-מנטיה בפעם הראשונה - היה זה דבר אחר. ולאחר טנסטיים הטכנוע כלפי מעלה והסקודה והטכנוע כלפי מטה - העתקנו את נקודת הכובד מהגזרה המזרחית אל הגזרה המערבית טל החזית, והכוונה היתה: לנסות לכבוט חוף לילה אחד או טנים את המטלטים

המצריים שהחזיקו את הכביש בין הצומת ובין בריק, בואכה ניר-עם, ועל-ידי כך להשיג כביש - ולא דרך עפר, ולא בטיסולי ההרים, אלא כביש ראשי לנגב."

המערך המצרי בסביבת הצומת התבסס על טלוט קבוצות מטלטים; בעתון - בית הצומת ובית ג'וליס, מטערב לנגבה - מטלט 113 ומטלט 100, שמתפקידם להבטיח את הצומת בפני התקפה מהכיוון המסוכן ביותר - התקפה מן הצפון; בסמוך לצומת עצמה ממערב לה, שני "מטלטי הצומת": הצפוני - שמצפון לכביש מג'דל - פלוג'ה - והדרומי. ממזרח לצומת - מרחק כ-2 ק"מ - מטטרת עיראק-סואידן.

הקבוצה הטליטית - הם מטלטי כאוכבה וחוליקאת שמדרום לצומת, ותפקידם להבטיח בפני התקפה שתכוא מצד דרום.

כפי שהתברר לנו מפי קצין מצרי שנשבה, היה המערך המצרי כמטלטים אלה כדלהלן: במטטרת עיראק-סואידן חנתה מסקרת הגדוד האחראי לגזרה, וסתי מחלקות עתודה.

מטלט 113 - הצפוני - היה תפוס בידי פלוגה אחת; מטלטי הצומת - על-ידי פלוגה שנייה; פלוגה טליטית - פלוגה סעודית מוגברת - החזיקה במטלטי חוליקאת ובית-טימא; בכאוכבה הנמצאת בתוך - בין הצומת ובין חוליקאת - החזיקה פלוגת האפסנאות והטרותים; ואילו הפלוגה האחרונה תפסה את הגזרה הדרומית-מערבית להצטלבות הדרכים

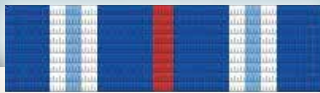

מתוך שנכוונו כבר פעמים מספר בהתקפה על מטטרת עיראק-סואידן, והיות ומרחקה טל זו מן הצומת איפטר לה אמנם להטריד באס את התנועה שלנו בכביש הסנימי לכטייפתה, ולטמט בסיט להתקפה נגד הצומת - אולם לא איפטר לה לחסום תנועה זו כליל - הוחלט להניח את כיבוט המטטרה למועד מאוחר יותר.

יעדי ההתקפה בליל ה-17-16 באוקטובר היו איפוא: 113 ו-100 סחר, ומטלטי הצומת - מאידך.

המטימה הוטלה על אחד הגדודים הותיקים של חטיבת גבעתי. גדוד שמאחוריו טורה טל הצלחות, ואף כטלון אחד רשיני: נסיגה מגבעה 69.

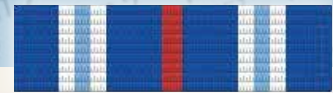
הגדור התכונן למטימה זו עוד תקופת מה קודם לכן. נערכו סיורים ותצפיות, פטרולים אלימים התגרו במצרים ואותרו כלי נשקו של האויב, נערכו התכניות, תורגלו וטוננו בטסת ועל שולחן חול, על-ידי המפקדים והחיילים. לא היה מקום לאטליה באטר לקוטי שבמטימה המוטלת. הפתעה אופרטיבית היחה מן הנמצע: יואב נפתח למעלה מ-24 שעות קודם לכן, המצרים בכל עמדותיהם היו נכונים ודרוכים.

גם אסטרטגיות האפתעה הטקטית היו מוגבלות ביותר: הן זה היה המקום בו ציפו המצרים להתקפתנו יותר מבכל מקום אחר. האסטרטגיה היחידה לזכות באפתעה כלשהי היחה בכיוון ההתקפה על המטלטים והתקפתם מן העורף, מצד המערך המצרי. אפטרות זו מוצחה במלואה. בטעות אחר הצהרים טל ה-16 לאוקטובר נערכה חזרה אחרונה טל המפקדים על תכנית הפעולה. לאחר מכן טחו לחיים וחזרו איט איט ליחידתו. עם כניסת החסכה נעו כל היחידות לנקודות המוצא. הוצבו הנשק הכבד והמסייע; חמטה הקרבי טל הגדוד תפס את עמדתו. חוקם הקטר לכל היחידות הפועלות.

התכנית היחה לתקוף את גבעה 113 ואת מטלטי הצומת על-ידי פלוגות הרגלים - עם הכנה כבדה טל אט - מן העורף. על טחי יחידות קטנות יחסית הוטל לחסום את כביט מג'דל - פלוג'ה, האחת ממערב והטניה ממזרח לצומת. יחידה טליטית - מצומצמת באנטיט ומסופעת באמצעים יצאה להטעות את האויב באטר לכיוון ההתקפה ולמטוץ אליה את אטו. ב-2230 הודיעו הפלוגות סנועדו לתקוף את המטלטים - מטלט 113 ומטלט 100 - טהן נמצאות בקו הזינוק. עוד קודם לכן נפתחה אט מרגמות כבדות בקצב איטי על טני המטלטים האלה. עחה נתווספה גם אט תותחי הטדה. הכונת האט היחה צפופה ומדויקת, ומתואמת יפה עם החי"ר. מקלעים בינוניים כסו את המטלטים באט.

כעבור חצי טעה נמצא כידינו מטלט 103 - הסמוך ל-113 ממערב לכביט. מיד לאחר מכן עברה המחלקה הפורצה את הכביט, ופרצה ממערב את גדר המטלט ב-113, הדרוך ומוכן להתקפה ממזרח, מצד נגבה, ומצד צפון. בטעקות "הורה" הסתערו ברימונים, ביריה מן המותן ובכידון טלוף על האויב, כטמחלקות נוספות מסתערות אחריה גלים גלים. לא היה עד כה קרב אכזרי יותר מקרב זה, מעיד מפקד הגדוד.

בטעה 2400 נתקבלה במטה הגדוד ידועה, כי נשלם הפקודם של שני המטלטים. כל אותו זמן היה קטר עם היחידה שהוטל עליה כיבוש מטלטי הצומת. אולם מרגע שעברה את כביש מג'דל - פלוג'ה, ממערב לצומת, נפסק עמה כל קשר ולא היה ידוע מה גורלה. גם הנסיונות להקים את הקטר באמצעות היחידות שפעלו בגזרה 113 לא נסאו מרי, אך יחידות אלו יחודיעו על סאון קרב שנשמע מכיוון מטלטי הצומת. יחידת ג'רפוס שיצאה בכביש הראשי להקים את הטג - נתקלה באט הותחים ממג'דל, ובאט נ.ט. ממטלט הצומת הספוני. נשמע מטלט הצומת הספוני נמצא בידי המטרים. אולם מה עלה בגורלה של הפלוגה? האם נכבט המטלט הדרומי?

בו בזמן זרמו חמרי ביצורים, נשק מסויע, תחמושת, אוכל ומטקה הם אל הלוחמים ב-113, וסונו הפצועים. מחטט מוקטים בכביש הראשי בין ג'וליס ובין המטלט, פינו המהנדסים והחבלנים את דרך העפר העולה מדרך הכביש נגבה אל הגבעה. מטה הגדוד הועבר אליה. בתוך השוחות העמוקות והבונקרים המכוריינים, **מטחורי** הגדרות והמיקוט המצרי - התארגנו האנטים במטלט.

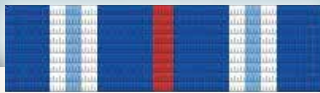
ועדיין אין ידועה מפלוגת הצומת. אחריו חצות הגיעו ממנה מספר סיורים. הם מסרו שמכטיר הקטר יצא מכלל שימוש. ידוע היה להם שמטלט הצומת הדרומי בידונו; הם מסרו גם שטונחל קרב על מטלט הצומת הספוני. אך אי אפשר היה להפיל מפיחהו דבר ברור.

זמן מועט לאחר מכן הודיע הקטר שהוקם הקטר; המכטיר של פלוגת הצומת תוקן.

פלוגה זו יצאה לדרכה גם היא בטעת האפס, היא הגיעה לעמדת הערכותה, מדרום למטלט הצומת הדרומי, וסמוך לכביש, מבלי להתגלות, אך כי אחד מחייליה נסגע בדרך. לאור ידיעות - שנחבדו חוך כדי קרב - כאילו מטלטי הצומת, המחויינת מכחינת המטרים קו שני - תפוסים בכוחות חלטים בלבד - הייתה תכנית לכבוש את המטלט הספוני בכוח של מחלקה אחת, ואת הדרומי - בכוח של מחלקה שניה. ההרעטה במרגמות 81 מ"מ על שני המטלטים החתילה, בהעדר הקטר, בטעה טנקבעה מראש. אולם מיד לאחר מכן נסתבטה תכנית ההתקפה. המחלקה שנועדה לכבוש את מטלט הצומת הספוני נתגלתה כדרכה על-ידי חיילי המטלט הדרומי. מפקד המחלקה שינה את התכנית והסתער, איפוא, על מטלט זה. אחריו קרב רימונים ותח-מקלעים סרץ אל המטלט ועלה. המחלקה השניה שתקפה

מן הדרום נתקלה בגדר סבוכה ונעצרה באט מכונות יריה, אולם התאוששה עד מהרה והוסיפה להתקדם בסיוע חברתה. שתי המחלקות נפגשו על ראש הגבעה; חולקו ביניהן גזרות ההגנה וההתבטחות. במטלט נמצא סלל רב. 7 זחלילים, שתי מכונות יריה ויקרס, 6 מיאטרים ומספר רב של ברנים, כמויות גדולות של תחמושת.

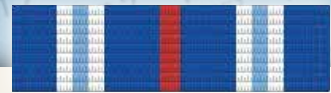
ועדיין לא היה כיבוש המטלט שלם. בקצחו האחד עוד הוסיפו לפעול תותח שתי ליטראות ולידו 2 מקלעים. בחיפויים של אלה התארגנה התקפת נגד, שבוצעה בזריזות ובעקטנות.

התקפת הנגד לא הצליחה להוריד את הפלוגה מן המטלט; אולם היא הביאה תועלת לאויב: בסיומה היו לפלוגה כ-30 אבידות בפצועים ובהרוגים, אנטיה היו לאים ועיופים.

3 שעות נמשכה התקפת נגד זו, ובעטיה נאלץ מפקד הפלוגה להכניס לקרב ההגנה גם את המחלקה הטליתית, מחלקת העתודה. בכך אבד הסיכוי האחרון לכבוש עוד בו בלילה את מטלט הצומת.

במצב זה הוקם - כאמור - הקטר, לאחר שתוקן המכשיר בעזרת פלויר שנמצא במטלט המצרי. הידיעה על כיבוש 113 ו-100, עודדה את פלוגת הצומת; עם זאת צפוי היה לה - באם לא תיסוג - מצב קשה, כל עוד המטלט הצפוני מפריד בינה ובין המטלטים הכבושים בצפון. אמת, מצבם של המצרים במטלט זה לא היה נוח כלל וכלל, כהיות אנטינו מחזיקים במטלטים מפנים ומעורף. אולם השחר עמד להפסיק; והן נטיוננו במלחמה עד כה לימדנו לדעת שבעוד הלילה הוא לנו לאתקפה, היום הוא למצרים. הוצע לסגת ממטלט הצומת ולהסתפק לפי טעה בהחזקת גבעות 113 ו-100 בלבד. אך מפקד הפלוגה בצומת התנגד לדבר, שאחר שהיו בין אנטינו כ-30% נטגעים, ביניהם רוב הממקדים ואף הוא עצמו, ואין מי שיטא אותם. והן כינתיים החלו דמדומי הבוקר לעלות, והנסיגה לאור היום הייתה צפויה לכסלון חמור. מפקד הצומת היה בטוח שיעלה בכוחו להחזיק מעמד עד אשר נצליח בלילה הבא לכבוש את המטלט הצפוני ולהתחבר אליו. על אף מצבו החמור מאין חובטים טעזבו אותו באמצע הדרך, מאין חמרי חביטה, בלי אוכל, עם מעט מים, ובלו תוספת חימום; ללא סיכוי טנקבל דבר לפני כיבוש המטלט הצפוני אוטרה ההחלטה להחזיק במטלט במטך היום. במקרה של התקפות נגד הובטח לו סיוע באט, ואף נקבעה שיטת קטר הסכונית. פלוגה טריה הועמדה במצב חכן, במקרה ויהיה צורך לכבוש את המטלט הצפוני במטך היום.

האיר היום. אחלה הפגזות תותחים על כל המטלטים שנכבטו; היא הסבה אך אכידות מועפות, הודות לטיב המעולה של הכיפורים המצריים. לאחר מכן החלו התקפות הנגד המצריות על מטלט הצומת הדרומי, כרכב וברגלים - מכיוון מג'דל. ארבע פעמים התקיפו - וארבע פעמים נהדפו באט תותחניו המדוייקים ומגיני הצומת. במקביל נערכה ונהדפה התקפה מצרית גם על אגף המערך שלנו בג'וליס. אותו יום הצטיין אך בפעילות מוגברת של חיל האויר המצרי, שהתאוסט לאחר ההתקפה על טדה התעופה באל-עריט.

עם הטכה שוגרה יחידת סיירים עם מכשיר אלחוט, חובט, חמרי רפואה ותחמושת אל מטלט הצומת הדרומי, להגיש עזרה ראשונה, להודיע למפקד שבטעה הקבוצה יותקף האויב החופץ, ועם השלמת הכיבוש תבוא יחידה רעננה יותר להחליפו.

כיבוש מטלט הצומת הצפוני לא הצריך עוד קרב. מסנוכחו המצרים בכשלון כל התקפות הנגד של כוחותיהם, ונאטו מכל תקווה לקבל תגבורת או להתאחות מחדש עם המערך העיקרי, הסתננו עם רדת החטכה - מי לעבר מג'דל, ומי לעבר עיראק-סוויידן. תטרול טיפא לבדוק את המטלט בראשות הלילה מצאו עזוב. כ-70 מצרים נטבו בו.

הקטר עם העורף הוקט והסלוגה המנותקת במטך יום תמים הוחלפה - פצועה וגאה. אחד הנסגעים הוסע לכית-החולים על גבי זחל שנפל סלל מירי המצרים. בו בלילה (17-18) המטיכו כוחותינו והעסיקו דרומה, בתפסת את המטלטים מספון לכאוכבה, שנעזבו על-ידי המצרים.

עם בוקר ה-18 לחודש נראו המצרים שתחפרים במטלט מערבית לצומת אך בעבור זמן זה נטשוהו.

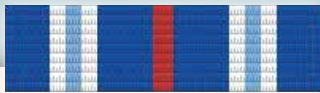
כך, בליל ה-10/17.16 וביום שלאחריו נכבט השער לנגב.

השער נכבט - אולם הדרך טרם נפתחה. עדיין נותר מחסום אחרון,

שהמצרים ידעו אך ידעו את הטובות: מטלטי חוליקאת נטארו חופצים בין הדרום - לנגב.

אין ספק שהתלחחנו באזור הצומת נעזרה לא במעט בפעולות שהתנהלו בו בזמן בגזרות אחרות, ובעיקר באזור טריז בית-חנון. כפי שתואר, ננעץ טריז זה מיד בלילה הראשון של המעולה, בליל ה-15/16 לאוקטובר. מיד למחרת אחלה הפגזות המטלטים התפוסים על-ידי התותחנים המצריים המרוכזים בטביבת

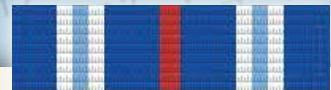
יד-מרדכי. מסלטי הצומת, הערוכים ומוכנים להתגוננות, כיבושם עלה באכידות, אולם האגנה עליהם - הודות לכישורים המצויים - היתה קלה יחסית; היפוכו של דבר במסלטי השריון: תפיסתם היתה קלה, כי הם לא היו תפוסים בידי המצרים; אך ההגנה עליהם - עלתה בקרבנות רבים, כי הם לא היו ערוכים ומבוזרים. הקרבנות העיקריים נפלו ביומיים הראשונים, כשרם הספיקו היחידות והמהנדסים לחפור את החפירות, ובעיקר - להכין מחפי ראש למוזבים בהן. כאן הטמטמו המצרים בעיקר בפגזי טרפנל, המתפוצעים באויר מעל לעמדות, ומגיעים באנטיים רבה. זאת ועוד: אף הדרכים לעורף היו מופגזות חדיר, והוצאת הנפגעים היתה קשה.

אולם נועצי השריון מילאו את שליחותם: לא זו בלבד שריתקו למקום כוח ארטילרי - שאפגיוז; כוח מטורין - אשר ניסה פעמיים את כוחו בהתקפות נגד; וכוח רגלים אשר תפס מטלטים במגמה לאתר את השריון - בינו לבין הכביש - כל אלה כוחות שאלמלא כך היו מתפנים לפעולה בגזרת הצומת; אלא שהאיום שנוצר כנגד עורקי התחבורה של האויב לעורף, סכנת הניתוק שנטקפה לכוחותיו שבמג'דל וצפונה הימנה - כבואם בעת ובעונה אחת עם ההתקפה על עיראק-אל-מנטיה במזרח וההתקפה בגזרת הצומת - היכו בתדהמה את המפקדה המצרית, והיא החליטה על נסיגה שוחלטת של כל הכוחות הנמצאים מן השריון וצפונה. ומטבאה נסיגה זו - באה טעתו הגדולה של השריון.

קצין מצרי מתאר את הנסיגה: "בעוד הלחץ על הקוים הקדמיים של הצבא המצרי הולך וגובר, תקפו הנקודות היהודיות את הצבא המצרי מהעורף, דבר אשר אילץ את המפקדה לתכנן קישור קווי האספקה. התקפה זו הביאה לידי נסיגה ממג'דל ומאטרוד ולידי מחטבה בדבר ריכוז הכוחות המצריים בגזרת רפיח - עזה. תוך כדי נסיגה זו הוטארו בעורף 5000 חיילים מצרים, מבלי כל יכולת להפטרף לצבא המצרי הנסוג.

חובה כאן לקבוע במלוא הבהירות כי הצבא המצרי הנסוג נחל כשלון חרוץ בארגון נסיגתו אשר נעשתה בחסזה ובבהלה רבה. אמת מערת זו מקבלת טעמות מיוחדת לאור העובדה שהצבא המצרי יכול היה להחזיק מעמד מול התקפתם המוחצת של היהודים או לפחות לסגת בסדר ובתכנון, עד אשר תחולץ החטיבה אשר כותרה בפלוג'ה. כי מה למעטה ארע עם ההתקפה היהודית? - כוח יהודי קטן, בעצמת פלוגת חיל-רגלים, כבש ביום ה-16.10.48 את בית-חנון ובזה נותק עורק התחבורה העיקרי בין עזה לבין יתר האזורים. במקום אשר יתקוף הצבא המצרי את הכוח היהודי הקטן הזה ויבטיח על-ידי כך את

דרכי תחבורתו, ניתנו פקודות לכוחות שבמג'דל ובאטודוד להיסוג לעזה בדרך החוף. הפקודה לנסיגה זו היתה מוזרה ביותר, וניתנה ללא כל טיקול והגיוון. אף לדבריו של קצין מודיעין מצרי, לא היתה כל סיבה לנסיגה המבוזזת אלא להיפך - לדבריו עקבו היהודים בדאגה אחר תנועות הצבא המצרי, וציפו בכל רגע להתקפת נגד מצרו. אף היהודים לא ציפו לנסיגה מעין זו, ואילו לא כן היו כודאי תוקפים את עורפו של הצבא המצרי הנסוג והיו מכינים אותו תכונה כזו, שההיסטוריה הצבאית היתה זוקפת אותה על חשבון הרשלנות ואזלת היד של המטה הצבאי."

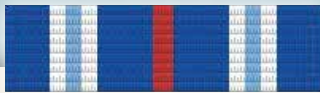
ב-17 לחודש, סמוך לשעה 0800, עברה טיירת הנסיגה הראשונה, בקרבת השריז. תוחנינו פתחו באש על אזורי הגטרים המוסמצים מספון ומדרום לבית-חנון, חטימת התנועה האופגת לידם; ממטלי השריז נסתחה אש ממכוניות יריה כנגד תנועה בכביש. רבות מטכוניות האויב נפגעו ונסארו בשדי הדרך; אולם חלקן חמקו ועברו.

כתוצאה מכך תפסו אנשינו, בליל ה-17/18 לחודש, מטלט נוסף, קרוב יותר לכביש הרטטי - את מטלט 81. נטיונות האויב לגרשנו מתוכו - נכשלו. אולם גם בכך לא היה די כדי לחסום את הכביש כליל. במסך כל יום ה-18 נמסכה תנועת הטינוי המצרית - תוך אבידות, אך כהצלחה. ב-19 בסעות הצהריים גברה אש התותחים והמרגמות על מוצבי השריז והתקפת חיל-האוויר המצרי - על מסקדתו; מסך עשן הוטל על הכביש על-ידי המטוסים. טיירת אויב גדולה - כנראה מטה הכוחות המצריים בספון, שמקום מוטבו היה במג'דל - עברה דרומה. טיירת זו עברה ללא כל אבידות.

לאחר מכן, ב-21 לחודש, משנוכחנו לדעת שגם חטימה זו, הקרובה יותר אל הכביש, אינה חטימה מוחלטת, הוחלט להוסיף ולהתקדם ו"להתייטב" על הכביש ממש. נתפסו מטלט 70, כ-600 מטר מן הכביש, מטלט 57 - הסמוך לכביש עצמו, ולבסוף גם בית-חנון שממערבה לו. מעתה, כך היונו סבורים, נותקו המצרים לחלוטין.

אולם בינתיים גילו המהנדסים המצריים את היזמה והתושיה, אשר המחסור בהם ציין את מפקדיהם. הם פתחו לפני צבאם המוכה דרך על חוף הים, ותוך עבודה קדחתנית ונועזת, קבעו בחולות רטות, אדנים, גזעי עצים וכדומה, והעבירו חלק מיחידותיהם לעזה לא בדרך שאנו החזקנו בה. אותה טעה נוטסו להטריד בהפגזות קטלניות את מוצב השריז שלנו. מטני צדי בית-חנון הוצב

נטק כבד בכמויות גדולות.

גם מוצב הפיקוד של הכוחות שכטריז, הממוקם כפרדס סמוך - נתגלה

על-ידי משוט סיור של האויב - אפטר בגלל ריכוז הרכב הסמוך - ואט התוחמים פקדה גם אותו.

אולם בינתיים חלו שינויים מכרועים בגזרת כביש מג'דל - פלוג'ה.

משנתקע, בליל ה-15/16, השריז של חירבת מסארה, בין עיראק-אל-מנטיה

ובין ג'וברין - וביומים שלאחר מכן נכבשו מטלסי הצומת - החלו

להסתמן גבולותיו של הכיס אשר נודע לאחר מכן כשם "כיס פלוג'ה".

אך כיתורו של הכוח הנמצא בו טרם היה מוחלט: לחיילים היושבים בעיראק-

אל-מנטיה לא היה זה מן הדברים הקשים לעקוף את שריז חירבת-מסארה,

ולאגיש לכית-ג'וברין; קו מטלסינו שמדרום לכיס זה לא היה רפוף;

מטרת עיראק-טואידן עדיין נמצאה בידי המצרים, ושימשה איום מתמיד

על הצומת. אולם יותר משהסרידה אותנו בעיית כיתורו של הכיס - הטרדתנו

הדרך לנגב. כבר המבצע מתנהל מזה ימים מספר, מועצת הבטחון עמדה להתכנס,

ולא היה קשה לנחש מה תהיינה מסקנותיה בדיונה - ודרך לנגב אין. מאידך -

נחבדו חטותינו להתערבות מצד צבאות ערב האחרים. אם גם נניח שסקלו

תכנית כזו בראשותו של המבצע, - הרי הסלחותינו בהמטכו טכנעום לא לעשות

דבר. במשך זה החליט הפיקוד העליון להוסיף לחזית הדרום חטיבה נוספת

מן הצפון. היא הוכנסה לפעולה בליל ה-18/19 לחודש. המגמה המידית

של פעולותיו עתה היתה כבתחילה פריצת דרך לנגב בהקדם האפשרי. בדרך

הראשית נסאר, לאחר כיבוש 113 ומטלסי הצומת, המחסום של חוליקאת ו-6

מטלסייה. עוד בליל ה-17/18 באוקטובר, בטעה טגבעתי התחבר עם מטלסי הצומת

הדרומי והקף וכבש את חוליקאת - ניסח כוח של חטיבת יפתח לכבוש את

חוליקאת מדרום. היעד העיקרי להקפתו היה מטלסי 138 - הגבוה ביותר,

ואשר נחשב גם למכוצר ביותר - מבין מטלסי חוליקאת. ההתקפה באה מעבר

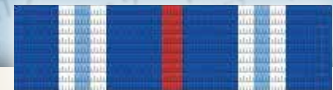
דרום-מערב, מצד גברעם, וקדמו לה ריכוך על-ידי הפצצה מן האויר והרעש

סמרגמות. הכוח המורץ הבקיע גדר תיל אחת, אולם מסקדו נהרג. תגבורת

הגיעה לחוליקאת מעבר בית-חימה. יחידה יפתח נסוגה עם טחד.

כביש ג'וליס - בריר היה הפיר הרצוי לנו ביותר, אך לא הפיר היחיד
לפרישת הדרך לנגב. על מחסיבה הנוטפת - חטיבת עוזד - הוטל לפרוץ
בכיוון אחר.

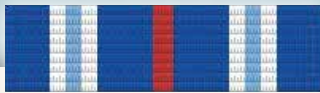
כזכור נכבט על ידינו, בטלבי קרבות עטרת הימים, הכפר כרתיה,
אסמוך לכביש, בין עיראק-טואידן ובין פלוג'ה. אמנם לא חטיג כיבוט זה,
כמתואר, את משרתו האופרטיבית. מול מטלטינו אנו - הפיבו המצרים מטלטינו
מטלהם, ופתחו לעצמם דרך בורמה בין שתי הנקודות שנוזכרנו.

מטלטי דרך בורמה המצרית, שממול לכרתיה טבידינו, היוו נקודת
תורפה במערך הרוחב המצרי. חטיבת עוזד נשורותה לכבטם. היא יצאה מבטיסה
בכרתיה, אולם החפזון טבהכנסתה לקרב, והעדר נטיונה בלחימה בטטח גבעי -
נתנו את אותותיהם. אט המגן הארטילרית של המצרים אשר טעמנו את טעמה
עוד קודם לכן בעיראק-אל-מנטיה - עטתה את טלה גם בהתקפה על דרך בורמה
זו. מטלטי הדרך לא נכבטו.

כטם טאחרי כטלון התקפוחינו על עיראק-אל-מנטיה, ב-16.10, באה
ההחלטה להעיד ולתקוף את הזוטת במערב, מתוך טיקול טאט הכרחי להקריב
קרבת, מוטב טיהיה זה על מקום טכיבוטו נותן הכרעה - כך, אחרי כטלוננו
במטלטי דרך בורמה, בטזרח - הוחלט לטוב מערבה, ולהקוף ולכבוט את
חוליקאת. גרם לכך טיקול נוסף: ב-19.10 התכנסה בליק-טכסט מועצת
הבטחון לפי דריטתו של המתווך בפועל, ונתקבלה ההחלטה כדלהלן:
"המטב הנוכחי בנגב הטתבך מתוך הקוטי לקיים את קווי ההפוגה,
מתוך בעיית הטיירות אל היטובים היהודיים, ומתוך הבעיות
הכרוכות בעזיבתם של ערבים רבים את כפריהם. בתנאים הנתונים,
תנאי הכרחי להחזרת המטב לקדמותו היא הטסקת אט מידית. אחרי
אמסקת האט, התנאים כדלהלן נראים כבטיט לטיחות נוספות אשר
תטטרכנה להבטיח שהתפרצויות דומות לא תיטנינה;

- (א) נטיגתם של שני הצדדים מכל עמדה שלא היתה בידיהם בזמן סרוץ הקרבות;
- (ב) קבלת התנאים שנקבעו על-ידי מסקני האו"ם למעבר הטוירות על-ידי שני הצדדים;
- (ג) הסכמת שני הצדדים לפתוח כטיחות בתיווכו של האו"ם או במישרין ליישוב בעיות הנגב; ולקבל עליהם את מציאותן של תחנות קבועות של מסקני האו"ם בטוח זה."

אף כי החלטה זו של מועצת הבטחון הפטיינה לעומת קודמותיה ברכות ניטוחה - בהחלטה על ההפוגה הטניה נכלל איום בסנקציות, והפעם אין אפילו מקודה על הפסקת אש, כי אם מעין הצעה בלבד, וזאת הודות לכך שהיה בידינו להוכיח שהמצרים הם הם שהפרו את ההפוגה בסרבם בעקטנות לאמטר מעבר טוירותינו - היתה מטענות המעטות של החלטה מועצה הבטחון ברורה:

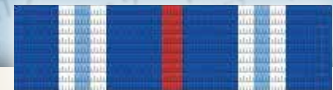
ב-19.10 נצטרחה חזית הדרום לתכנן את הפעולות מתוך הנחה שלרשות עומדים שני לילות נוספים בלבד למעולה. במסך שני הלילות האלה צריך היה לפתוח את הדרך לנגב, להטלים את הניתוק והכיתור של הכוחות המצריים אשר בגזרת פלוג'ה, ואם אמטר - לנצל את ההצלחה לכיבוטים נוספים בנגב או מתוכו. במסגרת המגמה הראטונה - פתיחת הדרך - הוטל על גבעתי לכבוט את מטלטי חוליקאת.

ואכן סיכווי ההצלחה היו גדולים יותר הפעם. מאז התקפת הטיבת הנגב על המטלטים טדורים - נתפסה כאוכבה טמצפון לחוליקאת, ונכבטה ביה- תיטח טממערבה.

"קרעים-קרעים" מתפתל עתה גופו של הנחט המצרי, נאמר בדרך הקרבי של גבעתי ב-19.10; "מג'דל - עיראק-טואידן - אבר חתוך. מג'דל - עזה - אבר חתוך. בית-ג'וברון - עיראק-אל-מנטיה - אבר חתוך. כמה יחיה עוד ראט הנחט?"

הכות המצרי טחיה מאורגן להגנה במערך חוליקאת מנה פלוגה רגלים מצרית, פלוגה נטק מסייע מצרית, וכפלוגה (5 מחלקות) של עבא סעודי. כוח זה היה ערוך ב-6 מטלטים, טהסתויעו הדוית באטס. 3 מהם נמצאו טמט על אם הדרך, בעוד טלוגות האחרים - נמצאו מערבית מטס, עפונית-מערבית מן הכסר. כל אחד מן המטלטים היה חפור היטב, עם תעלות קטר לרוב, עמדות בעלות מחסי-ראט. גדרות וסככי פיל טמוקטים נזרעו ביניהן הקיפו כל אחד

מן המטלטים. במטלטי החסימה על הדרך נקבעו עמדות מכוניות יריה ותותחים.

עוד בליל ה-18/19 לאוקטובר נערכו סטרוליו סיור על מטלטי האויב על-ידי מסקדי הגדוד המבצע, הוא הגדוד השני של גבעתי.

בפקודת המבצע שהוצאה למחרת נאמר: "המטרה: לכבוש את מטלטי הכפר חוליקאט בליל ה-19/20.10, להתארגן ולהתבסס בהם להגנה. השיטה: התקפה מהירה של מטלטי האויב לאחר מכת אש ארטילרית."

בהתקפה נועדו להסתתף יחידות מן הגדוד הרביעי של החטיבה, וכן סוללת תותחי שדה, סוללת מרגמות כבדות, תותח 6 ליטראות, יחידת טנקים ויחידות עבריות מגברעם.

כאמור היה מטלט 138 המטלט הגבוה ביותר, ועל כן הסטה החיוני של המערך המצרי. אולם לגבי התקפה הבאה מן הצפון - כהתקפה שבוצעה באותו הלילה - היה הוא גם המרוחק ביותר מבסיסנו. בינו ובין ביה-תומה שמצפון-מערב לו - הפרידו שני מטלטים; בינו לבין כאוכבה שמצפון-מזרח - שלוש המטלטים הסמוכים אל הכביש.

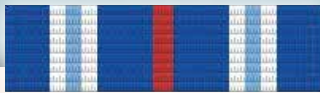
ההתקפה התבצעה על שני צירים. המהמץ העיקרי יצא מביה-תומה ונועד לכבוש את מטלט 120 ו-138; המהמץ השני יצא מכאוכבה, ויעדיו - מטלטי הכביש.

עם הפתח האש הארטילרית המהירה, כבר היו פלוגות הרגלים בעמדות ההערכות, מוכנות להסתערות. עם הפסקת האש הארטילרית ניתן האות, והחלה ההסתערות - בעת ובעונה אחת - על מטלטי האויב.

המחלקה הפורשת למטלט 138, שממערב לכביש, העליחה למרוץ - אולם רוב אנשיה נסגרו או נהרגו. ניתנה לה פקודת הנסיגה.

אולם מטלט 120 הסמוך לו ממזרח לכביש נכבש בהסתערות עקטנית. גדרותיו נפרצו במטען פריצה; עמדותיו - טותקו בפואט; עם החיילים במטלט התנהל קרב כידונים, וקרב פנים אל פנים אשר הגיע - זו הפעם היחידה בכל המלחמה כולה - עד לשימוש בטנורים. חלק מן המצרים הסתלקו, בפרטם סמיכות על גדרות החיל; יתרם נטבו במטלט. טלל לרוב נמצא בו, לרבות 3 מקלעי ויקרס. התגלה שבאחד מהם, בזה המוצב לעבר נקודת הפריצה שלנו, חל מעצור ברגע המכריע. סמל מצרי טבור לימד את אנשינו את השימוש

בזה, והם סויעו במכת אש על מטלט 128 הטכנ, בטעה סזה הותקף בטנית על-
ידו שלוגת העתודה, הותקף - ונפל.

הפלוגה שיצאה מבית-הימה לכבוש את מטלט 120 - בו חנה משה הגדוד
המגן על מטלטי חוליקאת - נתקלה באש אוטומטית חזקה. הפלוגה זינקה דרך
סירעה שנפרצה בגדר החיל, כטטתי מחלקותיה בראש. אחרי קרב רימונים
מחטירה לחפירה ומעמדה לעמדה - הוטלם כיבוש המטלט, אף כי רבים מאנטי
האויב הצליחו להימלט בגלל החטכה, ובגלל גודל מספרם.

עוד טרם הוטלמה ההתארגנות ב-120, נפתחה אש ארטילרית על מטלט 138.
נטיונותינו הקודמים בהתקפות על מטלט זה מדרום - גרמו לנו לחשוב שזה
האגוז הקשה טכולמ. אולם מטנפלו כל המטלטים טמעטונו בעורף - נסו מגיני
138 וברחו על נפשם. המטלט נכבש ללא התנגדות.

עם טחר ח-20 לחודש נמצאה חוליקאת על כל מטלטיה בידונו. הדרך לנגב
נפתחה לרווחה.

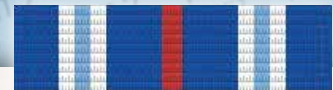
במקביל להתקפה על חוליקאת הותקפה גם מטטרת עיראק-טואידן, זו הפעה
החטיטית. על אף עמדות המוצא הנוחות יותר אשר ניתנו לנו עם כיבוש מטלטי
הצומת, ועל אף הריכוך הארטילרי שעלה בעמדתו על כל מה טקדם - לא עלה
כיבוש המפלצת בידונו. מטחופסקה ההרעה - טבו המטרים ותפסו את עמדותיהם,
המורטים נתקלו באש מאטנבי הבנין, ורימונים הוטלכו אליהם ממרפסותיו.
למרות אלה הצליחו לפרוץ טתי גדרות, ולחטל בונקר המחפה עליהן. אולם עם
בוקר נאלצו לטגת.

התאריך: 20 באוקטובר 1948. נותר לפעולה עוד לילה אחד. המטרות
כפי שטונו יום קודמ: הטלמת כיתורו טל הכיס וניטול ההצלחה בנגב.
להטלמת הכיתור ולהטחת הדרך - יצאו פעם נוספת לכבוש את המפלצת כגבעה,
ולקדם את מטלטינו לעבר הכיס מדרום.

היעדים טבאו בחטבון לניטול ההצלחה היו בעיקרם טנים: עזה במערב,
באר-טבע במזרח. כיבושה טל עזה היה מצריך כוחות ניכרים וזמן ממוטך.
לא זו בלבד טהיא לא הוחלטה בקרבות טטבוט החולף, אלא טמעבה אף הוטב עקב
הנטיגה מן הצפון. לעומת זאת נראו סיכוויים טובים לכבוש את באר-טבע.
היא יטבה בוטחת הרחק בעורף המצרי; הגדוד טחחזיק בה לא היה מן המובחרים.

התכנית להתקפה עליה היתה ערוכה ומוכנה. כיבוש לא זו בלבד שנראה עתה כבר הגשמה, אלא היה בו הכרח כדי להטלים את ניתוקם של כוחות מצריים נוספים, אלה החונים בהר חברון ובדרומה של ירושלים. ציר מג'דל - בית-ג'וברין היה מרוסק, ולא יכול עוד לשרתה; דרך באר-טבע - פלוג'ה - נטלה מהם עוד בקרבות חירבת-מחאז; הציר האחד שנותר, והוא הציר העיקרי, היה ציר באר-טבע - חברון - ירושלים. כיבוש באר-טבע - סירוסו ניתוקו של הציר הזה, ועם זאת - שחרור שני היטובים האחרונים, שהיו נצורים בתוך הנגב הנצור, בית אטל ונבטים שמזרח לעיר.

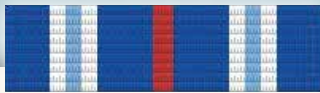
עוד בראשית חודש מאי, במטגרת מבצע "ירק", תוכנן כיבוש על-ידי חטיבת הנגב. כזכור בוטלה אז התכנית ברגע האחרון - בגלל המצב שבפרוודור ירושלים - , וביכורי הפליטה בכפר דרום - מאידך. לפני ההפוגה הראשונה ולאחריה, לא איפשרו לחטיבה להתפנות לכיבוש של העיר. אולם מטטבה מספקת, עם ראשית מבצע יואב, לנגב - היתה ראשית דאגתה לתכנן את כיבוש כירת הנגב, אף כי טרם נסתחה הדרך ולא היו בידיה עדיון כל כוחות שיואפשרו את הביצוע. עתה, מטנפתחה הדרך, הורדו עוד בליל ה-19/20 וביום המחרת, כוחות ניכרים דרוסה: חלק ניכר מחטיבה 8, גדוד החי"ר של חטיבת הנגב, אשר פעל תחת פיקודה בהתקפה על עיראק-אל-מנטיה. בו בזמן הוחזר גדוד הפטיטה מבסיסו שבדרום הרחוק, ממנו תקף במטח היטיים שעברו ללא הרף את ערסם של המצרים, בין עזה לרפיח. כוחות אלה נועדו יחד לכבוש, בליל ה-20/21, את באר-טבע.

ההתקפה על מטטרת עיראק-סואידן נכשלה גם הפעם, אמנם היו הנתונים הפעם טובים מבכל אחת מהפעמים הקודמות. ההתקפות טקדמו הביאו לנו ידיעות על מערך ההגנה של האויב, על ביצוריו, ועל דרכי הגישה הנוחות. כמו כן נלמד מהן לקח באשר לכיוון ממנו צריכה לבוא ההתקפה, ולסיוע ולתאום עמו.

יתר על כן, נמצאו במטלטי 113 והצומה מסמכים מספר, אשר בינתוים הספיקו לפענחם, ואשר זרקו אור על עצמת הכוח המחזיק במטטרה ועל תכנית ההגנה עליה. הסתבר שמחזיק בה כוח של פלוגה, ולא של מחלקת כפי שהיו סבורים קודם לכן.

מטרתה של פקודת המבצע להגנת המטטרה: למנוע את השתלטות האויב על מטטרת עיראק-סואידין וטנק המים הנמצא בצד הדרומי-מערבי מחוץ למטטרה. מתוך סעיף השיטה ניתן ללמוד שציקר הכוח מוצב בטעה אזעקה לעבר הצפון - לעבר נגבה, ולעבר הדרום - לצד הכביש. כיתת מרגמות מושבת בחצר להפגזת ריכוזים בסביבה. הגוזזטראות שבצד הדרומי תיתפסנה בטעה התקפה בכוח של כחה.

הסתבר שהמטרות הקבועות לאט המגן של התותחים אמוצבים מחוץ למטטרה הן נגבה בצפון וסביבת הסער בדרום. תכנית ההגנה חייבת להיות מתורגלת פעמיים בשבוע לפי הוראות המפקד. במסגרת תכנית ההגנה תוכננה ותורגלה גם השמדתו של כוח אויב שהצליח לפרוץ לתוך הבניין או לחצר.

לאור נסיוננו בהתקפות הקודמות, ולאור הידיעות שנשאבו מתוך המסמכים הנזכרים, שונתה הפעם תכנית ההתקפה. גם הפעם הוחלט, לאור עדיפות האויב בעצמת אטו, על התקפת לילה. היא נועדה לבוא מצד מערב, מעבר הצומת אשר עד לפני זמן קצר הייתה עורף למבצר.

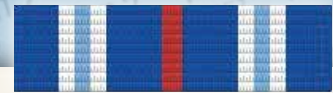
היא עמדה להיעזר בהפעפה על-ידי מטוסים לפנות ערב, ובהרעטה של סוללת תותחי טדה, סוללת תותחים קלים, 5 פרוטונים הם ילדי הדוידקות. הכוח התוקף הוגדל והועמד על פלוגה.

החידוש העיקרי בשיטת התקפה הפעם היה בזה, שהחבלנים עמדו להיות מוסעים עד קרוב לגדר, למען חסוך בזמן; לכשתיפרץ הפירצה הגדרות - עמדו להביורים לפעול דרכו ולהרוס את קיר הבניין; ואז תשא מכונית מטורינת עמוסה בחומר נסף עד לקיר הבניין, חבלן טיימטא בה יסעיל את החומר - ולאחר טיסתלקו החבלן והנחג - תמוסץ המכונית על כל אשר בה ותפרוץ פירצה בקיר המבצר.

הפעפת המטוסים החלה בשעת 1800. לאחר מכן יצאו היחידות מבסיסיהן במטלטי הצומת. חלו איחורים סה וטט, ורק לאחר חצות החלה הפעלת התותחים. ושוב עבר זמן מה עד אשר יצאו היחידות לפרוץ. מרבית החבלנים נפערו - הגדר טרם נפרצה. אט הלהביור לא הגיעה עד המטטרה המרוחקת כדי 120 מ'. פגישות התותחים האנטי טנקיים לא היו מדוייקות.

מכונית חומר הנפץ שיצאה בטעה היעודה מצאה את דרכה למטטרה חסומה על-ידי גדרות ושבה על עקבותיה.

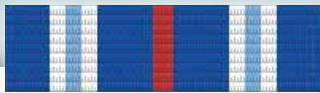

מאוחר יותר התקרבה בסניח - המכונים טעתה בדרכה, וכעודה מנסה להסתובב על הכביש, בסמוך למסערה, נפגעה בפגז של פיאט. דלת המכונה ניתקה ממקומה, וסמל החבלה סעמד להפעיל את החומר הועף החוצה. מיד לאחר מכן נפצע הנהג וקפץ מן המכונה. יאך זה הגיע לתעלה הסמוכה, הנה התפוצצה המכונה על סונה של חומר נפץ שבתוכה - בקול נפץ אדיר במרחק כ-30 מן הבנין. נזק לבנין לא נגרם, אך הגדרות שואטאו מלפניו. עתה ביתנה פקודה, ומחלקה נוספת התקרבה עד לקיר הבנין והניחה את חומר הנפץ ליד הדלת המערבית. היתה זו הסעם הראשונה בכל ההתקפות על המסערה עד כה שהפורצים הגיעו עד לקיר הבנין.

הדלת נפרצה. ניתנה הפקודה להסתער פנימה. רק 4 אנשים קמו להסתער. המ"מ העליח לחדור פנימה ולהרוג מספר ערבים שהסתערו עליו, אך הוא עצמו נפגע מרסיסי רימון. הוא היה היחיד שפרץ פנימה. לכשתפצע ונסוג - נסוגה גם יתר המחלקה. בגלל אור היום המבצבץ ועולה, לא חודש נסיון ההסתערות.

במבוא לספר "כיצד נלכדה המכודה" מסכם האלוף טדה את ההתקפות שהיו עד כה על מסערת עיראק-סואידין: "במקום מצומצם בשטח כבנין המסערה, השמור על-ידי אנשים רבים - רבונם ביחס לטטח, על-ידי פלוגה שלמה של חיילים, עם כל הטרותים של הפלוגה, כלומר על-ידי 200 איט ויותר; במקום גדוד בקירות עבים, מוקף טטח מגולה לחלוטין וערוך יפה לחגנה - אין כל אפשרות של הפתעה. טום זריזות פלמ"חית, מוכפלת על-ידי חכנון מדוקדק ומחוטב של גבעתי לא תעזור כאן. כל טעה טחגיע, ואפילו טעת לילה עמלה ביותר, ירגישו בכך; מכל סדק ואטמב טומרים עליך ומרגישים בבואך. וכל מקום מוכן למתן אט. טכונות איריה של המגדלים מכוננות לקווים קבועים, וברגש טחן מתחילות למעול, כל אחת לכוננה טלה, נסגרת הגיטה לקירות על-ידי קיר טל אט. ואתר כך מערפת גם אט טל רובים, חתים ומקלעים טכל עמדה ומכל גג. אין, איפוא, פלא טאנטינו לא חדרו למבצר ולא כבטוהו; פלא הוא, טחגיעו עד הטטח, עד החוטיות, ואתילו עד הקירות; ופלא בתוך פלא הוא, כי מי טחגיע ותאיץ ונקגיע, אך לא נהרג, ידע לסגת בעזרת חבריו אל הקווים טלנו. באגפי המבצר, גמרחק מטויים מטנו, כנראה בכסרים איראק-סואידין וביח-עפה, טועב היה הנטק האנטי-טנקי טל האויב, תותחים בנו 6 ליטרות, והם טמנעו את הגיבור האטלמוני, הנהג מבני תימן להגיע במטורינו, הטפון חומר נפץ, עד הקיר ולטוטאו. התותח האנטי-טנקי סגע במטוריין לפני

הגיעו לטט, בעודו רחוק כ-30 מטר מן הקיר. המטען נתפוצץ, והגיבור האלמוני - אשר עדיין לא סומר ולא הוטר עליו - ניצל בנס. הוא יצא בזחילה כדי להתקטר עם ספקדו. אך המבצר לא נסגע.

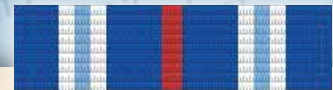
ניתוח לימדני כי כל התקפותינו נכסלו והיו נידונות מראש לכשלון, מסום שלא ניסו להטתיק תחילה את אש האויב, להטמיד לפני ההסתערות את קניהן של מכונות היריה שלו, מאליו יוכן שלא מחמת חוסר הבנה נעטה הדבר. לא היו בידינו אמצעים היפים לכך.

מלחמת העולם הראשונה רצופה נסיונות להתקפות בלתי מוצלחות כאלה, כטבידי התוקף אמצעים רבים יותר מבידינו. וגם כשהצליח התוקף להטמיד חלק מכוח האט של המתגונן, כמעט תמיד הספיקה לזה טארית הכוח להדוף כל התקפה, והרי כוח ההגנה, הנתון היום בידי חיל-הרגלים, אולם גמה מוניט על זה שהיה בידי אותו חיל במלחמה הקודמת.

מטרת עיראק-סואידן לא נפלה; אולם נכבשה באר-טבע. בטעות אחר הצהרים של ה-20 לחודש, סחות מ-12 שעות לאחר פתיחת הכביש - ניתנו המקודות למבצע. בטובל, מקום מוטבה של מפקדת חטיבת הנגב אשר עסקה במטח הסבוע החולף באיסוף ידיעות ובתכנון התכנית - התאספו המפקדים: מפקד גדוד הרגלים, שהוכה קשות בעיראק-אל-מנטיה, אך התאוסט מעט בינתיים, וגדוד מרגמות של חטיבת הסריון, באו מן הצפון, בדרך אשר נפתחה זה עתה. מן הדרום בא מפקד גדוד הפטיטה.

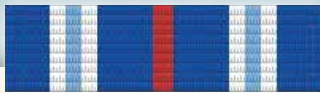
פלוגותיו של הגדוד עדיין מפוזרות בכסיסיון בנגב הדרום-מערבי, האחת בגבולות, השניה בצאלים והשלישית באורים עם מטה הגדוד. באר-טבע היתה מוקפת העלה אנטי-טנקית וגדרות תיל בחלקה הדרומי, המזרחי והצפוני-מערבי. מסביב לעיר נבנו 25 עמדות טדה מוגבהות, בנויות עפר עם מחסי ראט, אך נעדרות הפירות רובאים. הכוח שהחזיק במקום מנה לפי האומדנה כ-300 חיילים סדירים וכ-150 מתנדבים. לרטותם - כמה תותחים אנטי-טנקיים וסוללת תותחי טדה בני "3.7". מפקדתם - בתחנת הרכבת התורכית שבצפון העיר. הונן כדו איסוף הידועות החבר שטחי שכונות העיר, מצפון ומדרום - ריקות בשעות הלילה. ההפעצות החוזרות ונטנות מן האויר במטח הימים שקדמו, גרמו להם לתושבים לנטוש את עירם בלילה וללון בגבעות מחוץ.

הרגלים והשריון התרכזו לקראת הפעולה במטמר הנגב. כבסיס היציאה של התותחנים והרגמים - נקבעה קלטה היא חצרים. בתחילה נקבעה טעת האפס לחצות הלילה; אולם בגלל איחור הכוחות הבאים מן הצפון ומן הדרום נדחתה ל-0400.

הכוח העיקרי הוטע ממטמר הנגב לאורך הכביש הראשי עזה - באר-טבע עד הגשר בקרבת ביר-אבו-רקויק. מטם עלה על טביל המתקדם במקביל לכביש עד לגבעה הנמצאת 3 ק"מ מצפון לעיר. על אף ריכוך הכוחות מן העיר שמעו מגיניה את רעש המכוניות, ותחלה הפגזה תותחנית קלה ובלתי מדוייקת. התנועה לא נתעכבה והטיירה הגיעה לאזור ההערכות.

בטעה 0400 החלה הרעפת העיר על-ידי סוללת המרגמות והתותחנים המוטבים ממערבה. באותו זמן החלח פועלת ההטעיה בעצמת מחלקת טטוריינים, שבאה מעבר חזאלה - עלומים, מצד דרום - דרום-מערב, ופלוגת ג'יפוס וחבלנים שנעו מעבר חלוזה - נבטים, חיבלה בגטר על כביש באר-טבע - חכרון, כ-20 ק"מ מצפון לבאר-טבע. מיד לאחר מכן תפסה מחלקת הצאי-זחלים את השכונה החדשה, והמטיכה להתקדם עם יתר כוחה של הפלוגה, עד לתעלה האנטי-טנקית המקבילה לסוללת מסילת הברזל מיטות התורכיות. ליד התעלה ירדו אנטי הפלוגה טחצאי הזחלים, עברו תחת אט את הטטה הפתוח של בית הקברות, והשתלטו על גוש הבתים הצפוני של העיר, המסתרע עד לכביש החוזה אותה. הם מתקדמים לאורך הכביש, ומגיעים עד לסורת הבתים האחרונה שלפני הניכר הגדולה, אטר מעדה האחד - מצורת המסטרה; מצדה

השני - המסגד ובית-הספר, וקצת מרוחק יותר - תחנת הרכבת שהסכה לחיות מבצר.

נטארה רבע טעה של לילה, ושרם הגיעה התגבורת, החיוכת לשמס גל שני, ולהסתלט על הטטח החיוני: הבניינים שבקרבת הככר. לפי התכנית המקורית עמדה תגבורת זו לנוע בעקבות הגל הראשון, דרך ביח הקברות. אולם עתה, מטעמד השחר להבקייע, שונתה התכנית, והוחלט לפרוץ את טבעת הביצורים המקיפה את העיר בנקודה נוספת, סמוך לתחנת הרכבת. פלוגה שניה התקרבה עד לטווח של 100 מ' מגדר התחנה, אך 4 מזחליה עלו על מוקשים והכלוגו נאלצה לחזור על עקבותיה לשכונה החדשה.

מעבה של הפלוגה הפורצת חמור למדי. לכשהאיר השחר היא עשויה להימצא בעמדות לא נוחות ובלתי מוכנות, לבדה בתוך עיר אויב, 60 איט לעומת כ-500, כשהאויב נמצא במרחק עשרות מטרים בלבד בעמדות נוחות, מוכנות ומכרות לו איטב. מפקד הפלוגה הפורצת מתאר את מצבו: אנחנו נמצאיה בסכנה שניתפס במלכודת כמו עכברים, וחאמאץ טעינו כלילה יאבד את כל ערכו.

המפירים יוצאים להתקפת נגד על הבניינים הכבושים.

כולט בינתיים עם שחר נכנס לעיר כוח נוסף, דרך בית-הקברות, ואחר מטורנינים לחסימת הכביש ולהבטחת החלק הכבוש של העיר. הפלוגה החדשה נערכת להתקפה על תחנת הרכבת בגבול גוט הבתים, אולם בינתיים נראה האויב נסוג מתחנת הרכבת, דרך בית הקברות הצבאי אל בית-הספר ואל המטטרה.

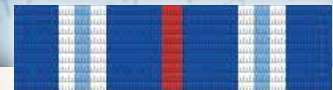
באותה טעה הודיעה כבר מחלקת החסימה שהוצבה על כביש עסלוג', שנתקלה בתותח אנטי-טנקי בן 6 ליטרות עם אנטיו הנסוגים דרומה.

בטעה 0800 הוכנס לעיר תותח אנטי-טנקי שלנו והוצב כנגד המטטרה, שהמטטרה מאז הבוקר לשגר את רכינית של נטק קל אשר הפריעה לפלוגת הרגלים להיערך להתקפה עליה. התותח ירה אך 4 פגזים, והמפירים שבתחנת המטטרה, מבצר טאינו נוסל בחסנו מזה של עיראק-סואידן, העלו את חדגל הלבן, ממט ברגע בו נפל לידינו המסגד שממולה, והועלה בו דגל ישראל.

בטעה 0915 נקלטה הידיעה: באר-טבע שלנו.

בטעה 0945 נכנסו כל הלוחמים, ושעה קלה לאחר מכן יצאו החי"ר והטריון את העיר ונערכו להגנה במטלטים בסביבותיה. רק חיל מצב קטן,

ומטטרה עבאית קיימה את הסדר בעיר.

כיבוש באר-טבע - אין כמוהו דוגמה לניצול מהיר של הצלחה במלחמת הקוממיות. האפסד שבחפזון הכנתה, אשר לא איפשר סיור מוקדם של מפקדי הכוחות הפועלים, ותרגול התכנית לחרטיה - יצא ויצא בטכר המהירות שבביצוע. לאחר מכן נתברר שהמפקד המצרי של העיר טרט ידע שנפתחה הדרך לנגב; הממונים עליו - אשר ידעו זאת ללא ספק - לא העריכו כראוי את מעוף התכנון ותנופת הביצוע של צה"ל. על כן לא היתה באר-טבע במצב כוננות; וכאשר הותקפה - לא נמצא מי טוסייע לה, או יתקוף - התקפת נגד - לא מצפוה לעבר חברון, ולא מדרומה - בכיוון ביר-עסלוג'. אף פעולת ההשעיה מן הדרום הטיגה את תכלילה: תותח אנטי-טנקי שהיה מוצב קודם לכן בשפון העיר הועתק כחפזון דרומה.

תוך כדי מבצע יוטב, לאחר תקיעת הטריזים, אך טרם נפתחה הדרך, הוחל בפעילות גם כנגד הכוחות המצריים המחזיקים בדרום פרוזדור ירוטלים, טמגמתה הרחבת הפרוזדור, ותוך כדי כך - ריתוק המצרים לגזרה, תוך הקטדה, כמובן, שלא לערב את הלגיון בקרבות.

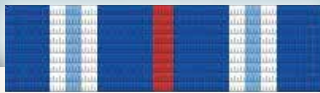
עיקר הסעולה בוצעה מדרום לקו הרכבת, על-ידי חטיבת הראל המחזיקה בפרוזדור, במסגרת מבצע "אל ההר". ללילה אחד נכנסה לפעולה גם חטיבת עשיוני.

בטטח בו עמד עתה הראל לפעול נתקלנו עד כה אך פעם אחת בתולדות מלחמת העצמאות.

הדבר היה בינואר 1948, כאשר עברו כאן הל"ה כדרכם לעזרת גוט עשיון. הם יצאו ממטטרת הרטוב, עקפו את בית-ג'ומאל, עברו את בית-נסיף ובמרחק מה מעבר לה, בדרך בין בית-נסיף לבין ג'אבא, מצאו טוח גבורים.

דבריו של ג'.א. טמיט על החומה הפערבית של הרי יהודה חלים אולי בעיקר על אזור זה: "חומת הרים זו, אליה התנפשו התקפות הפלישתים, גם אחרי כבשת את הטפלה, נחטית על-ידי נחלים מספר, אשר הרחבים טבהם הם עמק בית-חורון, ואדי-עלי בו נסלל הכביש לירוטלים, ונחל טורק בו מתנהלת הרכבת. נחלים אלה מתטלים, מורדותיהם חלולים, במקוטות רבים אין בין קיר אחד למטנהו טביל פרט לאסיק הנחל, הזרוע סלעים וטרטים, מחסומים נוחים להגנה... הכל פועל יחדיו על מנת להעניק לאוכלוסיה הטועטיה אמצעי הגנה מפני עבאות גדולים. זו היא ערץ מארבים: מחסומים, הפתעות, בה אין

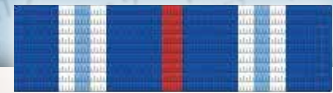
מרחב לצבאות להלחם. המגן - קל לו להיסתר. עיקרי הלחימה בטסח זה הם גמישות וניידות רגלית. אמר זאת המטורר - הלוחם הקדמון: "כי בך ארוץ בדוד ובאחלי אדלג טור. האל המאזרני חיל, ויתן תמים דרכי. מטווח רגלי כאוילות ועל במותי (הם המקומות הגבוהים, המטלטים) יעמידני. הרהיב צעדי תחתי ולא ימעדו קרסולי."

בגזרת הראל היתה החזית סטטית למעשה מאז ימי מבצע "דני", בקרבות עטרת הימים. אז שוחררה הרטוב היהודית ונכבט חלק ממטלט ליד דיר-אבאן מדרום לקו הרכבת. קו החזית נקבע לאורך נחל שורק: צפונה לו - לנו, דרומה לו - לצרינו. כוחות האויב שבכפרים: דיר אבאן, בית-ג'ימאל, בית-נטיף, ויתר הכפרים במטלט ההררי - היו חיילים מצריים וסודאניים ולוחמים מקומיים שאורגנו על-ידי המצרים להגנה על כפריהם.

כאמור, היתה חטיבת הראל כפופה כאותו זמן לחזית ג', בה בטעה שמבצע "יואב" כולו התנהל על-ידי חזית הדרום; אולם פעולתה של החטיבה באותם הימים אינה אלא חלק מהפעולה הגדולה שהתנהלה כנגד המצרים; האגף השמאלי של המבצע הגדול, אשר השתרע, איסוא, מן הים כמערב ועד פסגת הרי יהודה במזרח. הטלב הראטון של מבצע יואב בדרום - תקיעת הטריזים - ניתוק קווי התחבורה המצריים, והתמוטטות רוח הלוחמים, שנבעו מכך - סייעו להצלחת הפעולה של חטיבת הראל; ומאידך - סייעה פעולת הראל להצלחת הטלב הטני של מבצע "יואב" בדרום, אשר כלל את כיבוט מסלטי חוליקאת ואת כיבוט באר-טבע.

הקרב הראטון בגזרה זו נערך בליל ה-18/19 באוקטובר, - למחרת כיבוט באוכבה, והשלמת כיבוט הצומת - במטלט המטורף, מערבה לדיר-אבאן, בו יטבו חיילינו וחיילי האויב במרחק 60מ' בלבד אלה מאלה במטך החדשים שחלפו. לא היתה מטוט הפתעה אטטרטגית בהתקטתנו זו. מטנתפתחה האוסנסטיבה הגדולה שלנו נגד המצרים בדרום, ידעו חיילינו של פארוק בכל מקוט ומקוט מה עלול לקרות להם. אולם הודות להפתעה הטקטית שהוטגה על-ידי פעולת איגוף עטוקה והודות להפעלתו הטרוכזת של הנטק המסייע - תותחנים, טרגטות ודוידקות, נכבט המטלט בקלות יחסית. רק אבידה אחת סבלנו בפעולה זו. קציין המבצעים של הגדוד נהרג מכדור תועה טכא מצד הכפר בית-סמס. קציין זה היה "ג'ימי", אשר לא מכבר הוציאו הוריו וחבריו ספר לזכרו: "חברים מספרים על ג'ימי".

באותו הלילה המשיכו כוחות הראל בהתקפתם דרומה ומזרחה. בדרום כבשו את בית-שמט ובית-ג'ומאל כמעט ללא התנגדות, על אף המספר הרב של הלוחמים הערביים שבמקום, אשר כללו שתי מחלקות של הצבא המצרי, ולמעלה מ-60 לוחמים מקומיים מבית-נטיף. הלוחמים הארץ-ישראלים שבמקום עזבוהו עוד בזמן כיבוש דיר-אבאן, והמצרים הלכו בעקבותיהם ונסוגו אף הם לבית-נטיף ומטם לבית-ג'וברין. במזרח נכבשה דיר-אל-הוואה - כפר היושב על כיפת הר, מרוחקת כ-2 ק"מ בלבד מדיר-אבאן, אולם גבוהה ממנה ב-300 מ'. עצם העלייה לכפר הייתה מאמץ רציני, ולו התעקט האויב להחזיק בה, אין ספק שיכול היה לגרום לנו קטנים מרובים. אולם גם כאן נסוגו הלוחמים מיד לאחר הרעפת המקום. - כי אבד מהם האימון ביכולת עמידתם של המצרים ופחד צבאנו נפל עליהם.

בו בלילה, ב-21.10, פעלו כוחותינו נגד המצרים גם מטני אגפיה של חטיבת הראל, באגף השמאלי פעלה חטיבה 6 (עציוני), כבשה את וולג'ה הסוכנת מערבה לירושלים, צפונה לנחל טורק - מול בתיר היא ביתר העתיקה.

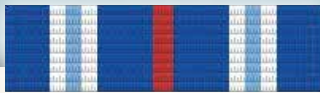
באגף הימני של הראל פסטו כוחות מחטיבת גבעתי על בית-ג'וברין ועג'ור.

למחרת היום ב-22.10 המשיכו כוחות הראל בהתקדמותם, טנית, מזרחה ודרומה. בדרום נכבשה בית-נטיף, כפר רועי הל"ח, לאחר התנגדות קלה, ועל-ידי כך נחסם כביש בית-לחם - עג'ור - בית-ג'וברין, עורק חשוב של מערך הכוחות המצריים בגזרה זו. בבתי בית-נטיף נמצאו חבילותיהם הארוזות של התושבים שהתכוונו, כנראה, עוד קודם לכן לעזובת הכפר, אולם לא הספיקו לקחת אתם את מטלטליהם.

במזרח הגיעו כוחות החטיבה עד המזלג ועד לכפר חוסין, כ-10 ק"מ מבית-לחם. מספון-מזרח משהרעת במרחק ירוטלים; בדרום נראים כתליהם ההרוכים של בתי כפר-עציון. בו בזמן נע גדוד מחטיבת גבעתי והגיע עד לבית-ג'וברין.

6 חדשים לאחר מכן, נקבע ברודוס קו שביתת הנשק בגזרה זו - הקו אליו הגיעו כוחות עה"ל בימי אוקטובר אלה.

קשה לסווג סקירה כלשהי על שטח זה מבלי להזכיר לפחות במלים ספורות את עברו העבאני הרחוק יותר. פעילותו של סמטון נגד הפלישתים קטורה קטר אמוץ עם הכל ארץ זה, עם צרעה ואסתאול ועם בית-שמט, אשר טמח מזכיר את שמו. כנחל טורק צפונה לטמח שאנו עוסקים בו, עלו הפלישתים להילחם בדוד. בעמק האלה-דרומי - עלו היוונים להילחם במכבים בבית-צור.

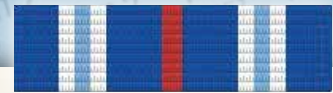

ב-22.10, למחרת כיבוש באר-טבע, בטעה 1500, ניתנה פקודה להמסקת האט. למשרים היה זה דבר בעתו. מערך הרצועות שלהם נטאר כאילו תלוי באויר קרעים קרעים, הכוחות הנוחרים בגזרת מג'דל - אטרוד היו נתונים בכיס; חטיבה שלמה נטארה מכותרת באזור פלוג'ה; וכל הר חברון, מדחריה ועד מבואותיה הדרומיים של ירושלים - אשר המשרים החזיקו בו כאמור - נטאר מנותק.

ההסוגה הכבדה עלינו את ניצול ההשלחה; אך היא לא מנעתה מאתנו כליל. במערב הוטלמה בהדרגה הנסוגה המשרית מכיס מג'דל - אטרוד - בדרך הים ובחולות - בחסותם של מסקיפי או"ם אשר השגיחו שלא יאונה לנסוגים כל רע.

ב-27.10 נכנסו אנשינו בעקבות הנסוגים לאטרוד, טבו ותפסו את גבעה 69 ואת ניצנים. ב-5.11 נסלה ללא קרב מג'דל - לשעבר מקום המפקדה המשרית וראש הגטר הראשון של הפולטים. בו כיום טבו מתויטבי יד-מרדכי להרוסות מטקם. בטזרח התחילו אנשי גדוד הפטיטה של חטיבת הטריון, ואנטי גבעתי, להעטיל ולעלות בהר חברון. עג'ור וזכריה נתפסו ב-23.10, וכוחות גבעתי אשר התחברו אך ימים מועטים קודם לכן עם חטיבת הנגב, התאחו עתה בקצה השני של החזית עם חטיבת הראל. לאחר כטלון התקפתנו על מטרת בית-ג'וברין ב-26.10, התקפה שעלתה לנו בנסגעים במפולת, כתוצאה מכך שחומר הנסץ הופעל עוד בטרם נסוגו כל החבלנים מתוך הבנין - כבט גדוד הפטיטה של חטיבת הטריון את מטרת בית-ג'וברין עם עלות השחר של ה-27.10, לאחר מכת אט קצרה. ב-28.10 נתפסו אל-קוביבה והתל העתיק של לכיש, שומר נאמן של מבואות הר חברון מימים ימימה, ומקום הקרב הגדול ערב חורבן הכית הראשון. בו ביום

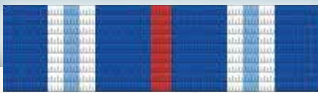

העמיק גדוד הפטיטה מזרחה והסתלט על דווימה. נודע שהערבים מתחילים
לברוח מתוך חברון. אך המטכ התקדמות היה גורם ללא ספק לסכסוך חמור עם
האומות המאוחדות. ונאמר ללוחמים: "תבורכו על מה שהססקתם. הפסיקו."
והמלחמה במצרים טרם נסתיומה. אך לפני שהומטך בה - הופנתה הטוטת
לבנו מקצה הארץ לקצה - לחזית הצפון.

=====

מ ב צ ע "ח י ר ס"

קאוקג'י ספר את ההסוגה במנרה - כוחות האויב וכוחותינו אנו -
המגמה והטיטה - פעולות הכנה והסעיה - כיבוט מירון, ספסך וגוט-
חלב - כיבוט סאסא - כניעת תרטיחא - כיבוט מלכיה - רוב כוחות
קאוקג'י הצליחו להימלט אך הגליל כולו היה בידינו.

חזית הצפון יכלה לסכת בסיסוק את עשרת הימים. היוזמה הסורית
בראש הגנר נבלמה. בגזרה העיראקית - אף על פי שהסדנו סטחים מסוימים
וניתן לאויב להתקרב לעמק יזרעאל - יוצב קו הגנה נוח על רכס הגלבוע.
שבא קאוקג'י הוכה במבצע "דקל" והגליל התחתון נכבט.

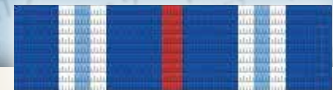
עם זאת לא סולקו כל הסכנות, ולא באנו על ספוקנו בכל הגזרות. אף
כי הדבר היה עתה פחות מתקבל על הדעת מאשר לפני כן, לאור מפלות שבאות
ערב והפרוד שהלך וגדל ביניהם בעקבותיהם - עדין לא סולקו כליל הסכויים
לפריצה טורית מתוך ראש הגנר או בגזרה אחרת; בפריצה עיראקית לעמק יזרעאל
או לחיפה, ולסיוע מצד קאוקג'י לפעולה מצד שבאות אלה.

בתיקינו הוכנו תכניות למקרה של התחדשות הקרבות עם כל אחד מכוחות
אלה, או עם כלם גם יחד. אולם ההסוגה הסניה היתה בתקפה. אנו לא יכולנו
להפר אותה. המטך ההתפתחות היה תלוי איפוא בטאלה: מי מבין האויב יסירנה.

וטוב קפץ קאוקג'י. מפלותיו הזיקו לפרסטיז'ה שלו. בטחונם ונאמנותם
של ערביי הגליל במנהיגם ובנצחון התעררו. קאוקג'י הרגיש צורך לעטות
מעטא להחזיר לו את האמון שאבד. וזאת באותה דרך העוברת כחוט השני בכל
מעטיו ומחטבותיו של מפקד שבא ההפלה: לכבוט לפחות נקודת יטוב אחת.
אם מיד עם הגיע שבא השחרור ארצה - היתה זאת שירת עכי; אם בחודש אפריל -
היתה זו מטמר העמק; ביוני וביוולי - סג'רה - הרי עתה בחר במנרה היא
רמים, היוטבת בראש ההר, מרחק מטרים מועטים בו הגבול הלבנוני; מרחק
כ-5 ק"מ מנקודת היטוב העברית הקרובה - מטגב עם; 800 מ' מעל לעמק החולה
המשתרע למרגלותיה. מנרה נראתה בעיני קאוקג'י כטרף קל.

אנחנו החזקנו במטלטל שפוני למנרה המכטיח אותה - בטיך-עבד. באותו
זמן היתה הדרך טנבי-יוטע למנויה בידינו עד סביבת המקום בו יוטב היוט

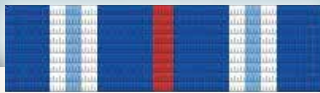
קבוץ יפתח, כ-10 ק"מ דרומית למנרה. ב-22 לאוקטובר, מתוך הנחה טעיקר כוחנו מועסק בדרום במבצע "יואב", מתח קאו ג'י בהתקפה והסתלט על טיך עבר בהסתעה. נסיון שלנו, בעצמה ניכרת, לעקור אותו מן המטלט - נכשל תוך אבדות ניכרות.

באותו זמן היה מחוז הגליל אחראי להחזקת הצד המערבי של אשבע הגליל העליון, הכולל את גבול הלבנון - וחטיבת כרמלי להחזקת הצד המזרחי - כולל ראש הגשר - הפונה לעבר סוריה. מטנודע למפקדת חטיבת כרמלי על נפילת טיך-עבד, ועל כשלון התקפת הנגד שלנו, נשלחה יחידת סיור של החטיבה - מטורניוס וג'יסוס - אשר עמדה אז בהתארגנות כדי להבטיח את מנרה במגוי התקדמות נוספת של האויב. היחידה נעה בדרך נבו-יוסע - מנרה מבלי שחיל-הרגלים יתפוס קודם לכן את המטלטים החולטים על הדרך מצד מערב. נתקלו באט קסה. המטורניוס - לא זו בלבד שלא יכלו להמטיך, אלא אי אפשר היה להל אותם בכלל, ורוב האנטיט עזבו את המכוניות וירדו להלסה היא קריית סמונה בדרך הארים.

מנרה נמצאה עכסיו מוקפת הן מן הצפון, הן ממערב והן מדרום. האויב התעודד והחל ללחוץ על המקום, ואף הר'ויב פוז וירד אל כביט מטולה הנמצא למטה בעמק והמריע לתחבורה בו. היה, איפוא, בהתקפה זו איום לא רק על מנרה עצמה, ועל מטגב עם אשר עם נפילתה - היחה נטארת מנותקת - אלא על הגליל העליון המזרחי כולו, בפרט עם במקביל תבוא פעולה מצד הסורים במזרת. היה, איפוא, הכרח להכות בקאוקג'י, וחיתה לכך גם הצדקה בעיני האו"ם. דבר זה ניתן היה לעשותו על-ידי התקפת נגד באותה סביבה, אשר ללא טפק היחה פולט לן באבידות לא מועטות בהרבה יותר מאשר איבדנו במבצע "חירם", ולא היחה מקנה לנו יתרונות בטטה, פרט אולי לאותם המטלטים שנתפסו ע"י קאוקג'י. אולם נבחרה דרך טניה: לנצל ההזדמנות, ולסירט את הפעולה אגיולה של שחרור הגליל עד גבולות המנדט בצפון, היא מבצע חירם; ומטילא יאלץ קאוקג'י לחדול מהתקפתו על רמים.

אחרי מבצע "רקל" היו אלה גבולות הטטה המוחזק עדין בידי שבא האשלה; במזרת - מלכיה, מירון, סרדיה; במערב - תרטיחא, מג'ד-אל-כורום, כאוכב; בדרום - בקעת בית נטופה. הכטר סחנין שמצפון לבקעת בית נטופה, אשר מיהר ונכנע לפני כוחותינו בעטרת הימים, חזר בו בינתהיים וטט ונכנע לצד טכנגד. בתוך כיום זה החזיק שבא האשלה. לרשותו עמדו באותו זמן

כ-3100 איש, מאורגנים כמה טנקרא במיחם ב-3 כריגות; בכל כריגה למעלה מ-1000 איש. נוסף לעבא זה שבמיקודו של קאוק'י, היו במרחב לוחמים מקומיים - איש איש בכפרו, וטרודי כנופיות מאורגנו בטעתו ע"י המופתי. 3 חטיבותיו של קאוק'י מחולקות כדלהלן:

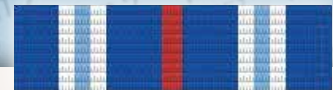
חטיבת הירמוק הראשונה מוצבת דרומה לכביש עכו-צפת, עד בקעת בית-נטומה. אליה היה מסורף גזר מהנדביות לבנוני. חטיבת הירמוק השלישית מצד מערב של הכיס, ועיקר ריכוזה בתרשיחא, מעיליה, ומטלט העץ. עם חטיבה זו היו טתי כנופיות של המופתי שנטארו בגליל, ממנו יחד כ-150 איש במקודה אבו מחמוד ואיכרהים הקטן. כן היו מאורגנים באותה סביבה, לפי הידיעות טבידינו, כ-200 מקומיים. החטיבה השנייה נערכה מול צפת, במירון, קדיחה, סמסך, ג'יט, ועל עומת התנועה בסאסא. הבסיס העיקרי - בטמסך.

הנטק טבידי כוחות אלה היה נטק חיל-רגלים רגיל - קל ובינוני; ו-6 - 10 תותחים המחולקים בין טלוט החטיבות, רובם בני 75 ס"מ ומסופחים אל העבא הסורי. היו להם כ-10 מטורינים, אף הם מחולקים בין החטיבות. באותו זמן לא טיקד עוד קאוק'י ישירות על עבא ההשלה. הפיקוד הישיר היה נתון בידי קולונל חוקר, שהוטאל לטם כן מן העבא הלבנוני. קאוק'י היה גבוה ממנו בדרגה, אולם חיוב להעביר את הוראותיו דרכו. ההפוגה השנייה נתנה טהות לעבא קאוק'י להתארגן. ההתנקטויות טארעו מדי טים בטעם, בפרט בסביבות תרשיחא, הראו עליה ביכולתן העבאית של יחידותיו. גם הקרב על מנרה, שהוזכר קודם לכן, הוכיח זאת.

לפני מבצע "חירם" לא היתה בידינו ידיעה ברורה על מידת התאום בין העבא הלבנוני ועבא קאוק'י. ידוע היה שסנים הגליל היה נתון לאדמיניסטרטיבה לבנונית והוא אורגן מבחינת המטטל כנסח של הלבנון, אשר ביקטה בדרך זו להרוויח טטח ללא מחיר. אולם באטר לתאום עבאי, לא ידענו עד פרוץ הקרבות אם מלחמה בקאוק'י תגרור אחריה מלחמה בעבא הלבנון. כמובן שלערכי התכנון היה הכרח להביא בחשבון אפשרות זו. כמו כן היה הכרח להתחטב באסטרות, טבאט ייערכו הקרבות יתערבו בהם גם יתר עבאות ערב, ובפרט אטורי והעיראקי המוצבים בחזית הצפון.

עבא הלבנון היה ערוך באותו זמן ב-4 גדודים, האחד בראט הנקרה, אחד במרג'-עיון, השלישי לאורך הגבול והרביעי - בעתודה.

הצבא הסורי החזיק את כל הגבול המזרחי מהבניאס עד אל-חמא, כולל את ראש הגשר של מטמר הירדן, בעצמה של 3 חטיבות.

הצבא העיראקי החונח במסלול הגיע באותו זמן לטיא עצמתו - 4 חטיבות. הוא הספיק בינתיים לארגן יחידות מקומיים להחזקת הקוים וכתוצאה מכך עמד לרשותו כוח גדול יחסית לפעולה יזומה בעת הצורך. בתכנון מבצע "זירם" היה הכרח להכניא בחטבון את אסטרטגיותיהם של שלושת הצבאות האמריקאים האלה.

לרשותנו עמדו באותו זמן כששון ארבע חטיבות. החטיבה המטוריקנת, (7) שכללה גדודי מטוריקן (79), אשר בו בזמן הגיע לרמת ארגון ואימון גבוהה, ואף בשחוננו העצמי גדל לאחר מבצע "דקל". בגדוד: פלוגת מטוריקנים, פלוגת חסאי זחלים ופלוגת ג'יפים. נוסף לכך היו בחטיבה שני גדודי חי"ר, האחד מוגבר - וה-2 מצומצם, ופלוגת של צ'רקסים.

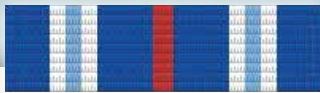
חטיבת שניה היא חטיבה 9, שהתחילה בהתארגנותה באיחור, והיתה עדיפה במטוהו אחרי שהסתתפה ימים מספר במבצע "יואב" בדרום. בחטיבה זו היתה גם פלוגת של דרוזים.

חטיבת גולני החזיקה בקו הדרומי והדרומי-מזרחי - מלג'ון ועד זנג'יה; חטיבת כרמלי נשארה מאז מבצע "ברוט" והחזיקה בקו, כששון הגזרה המערבית. בגלל ההכרח של החזקה בלתי פוסקת בקוים, לא ניתנה שהות לסתי חטיבות אלו להתארגן כראוי בעת הצפוגה.

נוסף לכך עמדו לרשות החזית ארבע סוללות תותחנים: שתיים - בנות 75 מ"מ, ושתיים - בנות 65 מ"מ. כן היו יחידות מהנדסים, אשר רמת ארגונם, אימוניהם והציוד טכניקהם איפשר להטיל עליהם משימות נכבדות. חיל האוויר, אשר נתמנה עם סיום מבצע "יואב" מהפקידיו בדרום, הועמד כולו לרשות המבצע, והוטל עליו לפגוע בבסיסי האויב שיט לכבטם כמהלך המבצע, או שמתם לשני האויב לקבל תגבורת וסיוע.

העודת מבצע "זירם" היתה לחטמיד את האויב בגליל המזרחי, להסתלט על הגליל העליון וליוצב קו הגנה לאורך הגבול הפסוני של ארץ-ישראל המנדטורית. שיטת הביצוע היתה כיתור האויב בכיס על-ידי תנועת מלקחיים מהוצמית ממזרח וממערב לסאסא בטלב ראשון, ובטלב שני תנועה לעבר מלכיה שבפסון-מזרח, ולעבר אילון שבמערב עד הים.

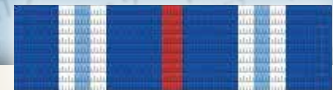
חלוקת הכוחות היתה זו: חטיבה 7 הופקדה על האגף הימני, על התנועה ממזרח. חטיבה 9 הופקדה על התנועה ממערב. חטיבה 1 - על הגנת הגבול הדרומי של החזית בפני העיראקים, על פעולות הטעיה מדרום; היא היתה עסוקה גם לסמט רזרבה חזיתית כדי להטיל אותה בטעת הצורך לתוך הקרב. חטיבת כרמלי עמדה מול ריכוז כוחות קאוקג'י בסביבות מנרה, ואל מול ראש הגשר של הטורים.

אף כי הטימוט בטרויון הצמיד את תנועתנו ממילא לכבישים, ודבר זה הגביל את אפשרויות הפעולה, הרי ריכוזי הכבישים בגליל העליון נתן מקום למספר תכניות אלטרנטיביות אשר נסקלו בעת התכנון.

הפטרות אחת, והחובקה את הטסה כולו בבת אחת, היתה לבצע את הפעולה בכביש הצפון ממזרח למערב. לאפשרות זו - מעלה ומגבלה. הטעלה בכך, טעם השלב הראשון של הפעולה מתווכבים כוחותינו לאורך הגבול, מה שאין כן אם תכננת התנועה דרומה יותר. היה חשש רציני, שאם תיעשה התנועה על כביש תרטיחא דרך צפת וסאסא, ניטאר יוטבים על כביש זה, והרצועה אשר צפונה לו - תיטאר טירי האויב. על אחת כמה וכמה שחשט זה - כוחו היה יפה לגבי אלטרנטיב טניה, שתנועה בכביש עכו - צפת.

מאידך, היתה מגבלת התנועה בכביש הצפון זו, שזה היה ממש מתחת לחטמת טל אלכנונים, והיה יסוד לחטט, שמה הלבנונים יפעילו את הארטילריה וימנעו את התקדמותנו על הכביש באט. מתוך טיקולים אלה הוכרע לנוע בטלב הראשון בכביש תרטיחא - סאסא, בהנחה שבטלב טני נשתלט בכל זאת על הרצועה בין טני הרביטים, מתוך ניצול החלטת כוחות הגייב לאחר ההתנגשות. בעיה טניה שנסקלה בעת התכנון היתה הטימוט בכוחות טרויון. כאמור, עמד לרשות חטיבה 7, הופקדה על התנועה ממזרח - גרוד טרויון אחד. בחטיבה 9, שנצטוותה לנוע ממערב לא היה כל טרויון. אולם בתרטיחא היה ריכוז ניכר של כוחות אויב. לאכרעתם, ובפרט להמטך התנועה מזרחה מותרטיחא, היה צורך בכוח טרויון. עקרון ריכוז הכוח הכתיבו: לא לפצל. מאידך, היה ידוע שחטט במרכז הגליל אינו אידיאלי לתנועת כוח מטרויון גדול של גיוד שלם כיחידה אחת. הטריון צמוד בו לכביש, ברוב המקרים אין אפשרות של התפרקות, ובמקרה של היתקלות באויב יהיה בכוחם של כלי הרכב הראשוניים בלבד להפעיל את נטקס, בה בטעה טכל כלי הרכב שבכל הטור יטמטו מטרה לאט האויב, ומה גם שבמרחב זה קל היה לאויב לקבוע את הצירים הבאים בחטבון לתנועת טרויון, ולערון בהם את נטקו הנגד-טרויוני.

עם זה הוחלט לא לפצל את כוח הטרויך, ורק מחלקה אחת של מטורניגים הועברו לרשות חטיבה 9 שבמערב.

כאמור, עמדו לרשות המבצע כוחות אוויר ניכרים. אולם בהעדר השיוך, הידיעה והנטייה הסתורף פעולה בסיוע קרוב לכוחות הקרקע, היה הכרח להסתמך בהרעטת בסוסי האויב הנמצאים בעורף. הרעטה זו היתה יעילה במרט בבסיסים הגדולים יותר, כתרטיחא.

במשך הימים שלאחר נפילת טיך-עבד נעו החטיבות לאזורי הריכוז. היה הכרח להניע את חטיבה 7, המחזיקה עדוין בגליל המערבי, למזרח, לצפת; את חטיבה 9 אשר טבה זה עתה מן הדרום - לסכיבות תרטיחא; וכוחות מחטיבת גולני לדרום הכיס. הודות לנטייה אשר נרכש על-ידי פה"ל בחדשים שחלפו בהזזת יחידות בלילה, ולפעולות הטעיה מוצלחות - לא חט האויב כנראה ככל התזוזות הללו, והוא הופתע בטעת האפס.

על-מנת לזכות בהפתעה לא טווחו גם התותחים מבעוד יום ליעדים העיקריים. חיל האוויר הרעיש את בסוסי האויב בכל המרחב כולו ב-28,10. התותחים מספר מועטים על מכוניות נעו לאורך שולי המובלעת, והפגיוזו אי פה אי טם בהוסיפם בכך לערפל הערכות האויב.

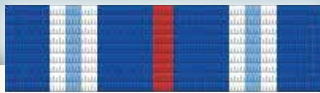
פעולות הטעיה הוטלו גם על חי"ם מרחב חיפה (פידוני), אשר הוטל עליו להטיח בכיוון מג'ד-אל-כורוס ואת יחידות הטרויך של חטיבת גולני - בכיוון דרום לעבר עילבון.

בין פעולות ההכנה יש להזכיר גם זריקת כרוזים חן בתוך מרכז הגליל והן בלבנון. ללבנונים נאמר: אין לנו ריב עמכם. אם לא התערבו - ייטב לכם; אם כן - נפלוט לתוך ארצכם.

המבצע התחיל בלילה ה-28/29.10. הוא הוטלם תוך 60 שעות.

בטעת האפס יצאה חטיבה 7 בבסיסה בצפת ב-3 ראטים. כוח אחד נע והסתלט על הכפרים הנמצאים מצפון לכביש מחדיתא ועד מזרחה לספסף. כוח שני יצא לכבוט את מירון שמדרום לכביש, ולסוצף. גטר מדרומה על-מנת להבטיח את אגמו השמאלי ואת ערפו של הכוח המטורין אשר עמד לנוע צפונה. הכוח השלישי היה הגרוד המטורין עצמו. יחידת הנדסה יצאה לפניו לפוצץ את המחסומים שעל כביש צפת - מירון ולפנות לו את המסילח.

פלוגת הצ'רקים השתלטה על המשלטים שמצפון לכביש בטעות המוקדמות של הלילה, כהחאט לתכנית. הגשר פוצץ בטעה אחת בלילה. אולם היחידה שתקפה את מירון נכשלה, ופעולת המאנדסים התעכבה למעלה מן המטוער. הכביש נפתח לתנועת גדוד 79 רק בטעה 3 לפנות בוקר. ועדיין מירון אינה בידונו. היט להתעכב בגללה, או לסקוד על הטור המטורין להניחה בעורף? הוחלט להמשיך ולהתקדם. לפנות בוקר תקף גדוד 79 את ספסף, וכבשה אחרי קרב קצר. בערך כו בזמן נפלה גם מירון, ומרבית הפלוגה המחזיקה בה הוסמדה. הטעות האחרונות מתוארות כיומן מסעד הפלוגה:

28.10.48, אל מסעד הגדוד:

טעה 2215 שלח 5 מוקסים צרפתיים עם הפיקה שלהם.

שומע רעש של מכוניות מצד האויב, - טאל בנוגע

לרעש הזה והודיע לי. המצב כעת רגיל והכל על המטמר.

2300 אל מסעד מחלקה בפלוגה שלו:

הרוג מיד את אל-ערוף-תפלי באם יתמרד.

הרוג מיד את כל מי טופיר את פקודתן.

אל חיסוג בכל מחיר.

2300 אל מסעד הגדוד:

היהודים התקופו את החורטה ואת המגדל בעל הקומה.

שלח לי מיד מחלקה כדי לטלוח אותה לחורטה כתגבורת.

2410 אל מסעד הגדוד:

שלח עוד מחלקה מהפלוגה השלישית לסם חיזוק ביה"ס.

0120 אל מסעד הגדוד:

ההפגזה עלינו מתחזקת. כל הפגזות שלהם נופלים בכית-

הספר. שלח המטורין, זריני פוחד שמטרת ההפגזה

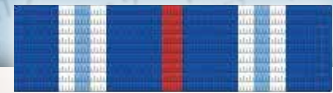
פתיחת הכביש.

0205 אל מסעד הגדוד:

מחלקת עלי-מנסור לא הריעה. המטורין לא הגיע. כח

יהודי פונה דרומה. מאוי בשליחת המטורין למחלקה.

מיד לאחר כיבוש ספסף נעשה נסיון לכבוש את ג'יש שמצפוניה, היא גוש-חלב העתיקה; אולם הנסיון נכשל. כעבור זמן קצר חידשנו את התקפתנו על המקום; וכן נתקלנו בכוח טרי של האויב, גדוד טורי, אשר היה מוצב במטף כל הזמן במרג' - עיון, והובהל למקום בטעות הלילה. הוא לא הכיר את המקום, ובטרם הספיק להיערך להגנה - הותקף. גדוד זה סבל את האבדות הכבדות ביותר במבצע "חירם" - כ-200 הרוגים. היה זה אולי המטגה הטכרית של האויב במבצע זה. לו נערך הגדוד בצומת סאסא, המסתח לגליל כולו, אשר טרם עמדה כאיום של התקפה וטירה מצדנו - מי יודע אם מהלך המבצע לא היה טובה ממה שהיה.

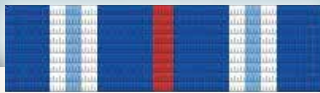
בין כה וכה - והגדוד הוכה. ספסף וגוש חלב בידינו. כל התקפות הנגד שערך האויב באותו היום במגמה לשוב ולהופיאן מידינו - נכסלו. גם ההפגזה הארטילרית מעבר סאסא לא גרמה נזק. בטעות אחר-הצהרים מסנה האויב את העפמון, החר הגבוה ביותר בארץ-ישראל המערבית. כך הושדקה למטרע החלטת הפיקוד לבלי לכבוש את החר - אלא לנוע בו לאורך הכביש בלבד - על-מנת להרוויח זמן. בטעות אחר-הצהרים שככו התקפות הנגד בגזרה זו, וחטיבה 7 נערכה להמטך ההתקדמות - לסאסא, אשר בה עיפו להתנגדות העיקרית. היה זה בדיוק בהתאם ללוח הזמנים שנקבע מראש.

לא כן במערב - בגזרת חטיבת 9. עליה הוטל להשתלט עם רדת הלילה על מספר מטלטים החולטים על תרטיחא, גבעת העץ וגבעת הסלעים. בו בזמן היה על המחנדרים לפנות את הכביש, על-מנת לאפשר למטורנינים ולחיל-הרגלים לפרוץ אל תוך העיר ממערב. המחטבת היתה שהעיר תיפול תחת לחץ מטולב מצד המטלטים ולאורך הכביש, ושתוכבט עד הכוקר.

פלוגה דרוזית חויבת היתה להשתלט על ינוח, הכפר הדרוזי הגדול שמדרום לעיר, ולפרוץ מתוכה לפנות בוקר לתרטיחא.

כאמור, התנהלו עיקר ההתנגדויות במטך ההפוגה השניה כתרטיחא, אשר כתרטיחא מכך היתה ערוכה היטב להגנה, והיה מקום לצפות בה להתנגדות רצינית. על כן רוכז כאן כוח ארטילרי ניכר. במטך כל הלילה רוככה העיר, אולם הגדוד שהיה חייב לכבוש את שני המטלטים, נתקל בהתנגדות ולא ביצע את משימתו. לפנות בוקר טב לבסיונו. ללא כיבוש המטלטים - לא היה טיכוי להתקפה על עיר הכביש; וניתנה הפקודה להססוק ההתקדמות גם בציר זה. כאן ארעה תקיעה קטה לפלוגת הדרוזים. היא הצליחה לחשוך

לתוך חכפר ולהשתלט עליו בעזרת התותחים הדרוזיים, לאחר ספלוגת קאוקג'י נסה מתוכו. לפנות בוקר נסמק הקטר, והספלוגה לא קיבלה את פקודת הנסיגה. האיר היום. כוחות האויב שבחוף תרשיחא התאוששו לאור הצלחתם בלילה. סלוגת קאוקג'י שבה והשתלטה על ינח. הדרוזים העריכו שיד קאוקג'י על העליונה, והם הוכיחו את אמונתם לו בהתקפה על הסלוגה שלנו אטר בכפר. הסלוגה נאלצה לסגת כסבלה אבודות: כ-10 הרוגים, בתוכם רופא יהודי ושני מפקדים של הסלוגה.

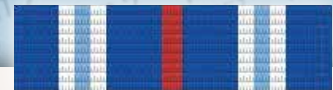
רק לפנות ערב חודט הקטר של הסלוגה, והיא נחלצה על-ידי האט הארטילריה שלנו. בערבו של יום ה-29.10 נמצאנו, איפוא, במערב באותו מקום בו נמצאנו בשעות האפס; ולא זו בלבד, אלא שהטיכורים להסליח באותו מהלך בליל המחרת היו קלוטים עוד יותר, מטאבד לחלוטין יתרון ההסתעה.

הוחלט, איפוא, לטנות את התכנית, להפוך את מהלכה של חטיבה 7 למאמץ עיקרי על-ידי תוספת גדוד אחד מחטיבה 9, לכבוש את סאסא, ולאחר מכן להקוף את תרשיחא בערסה, או - באם יתאפשר - להפיל אותה אחרי שתנותק מן העורף.

פעולות ההסתעה בדרום ובדרום-מערב הסליחו ונכסלו כאחת. הן הסליחו בזה, שהיטעו את האויב לחשוב שמכאן תחמחח המאמץ העיקרי של התקפתנו. גולם לא זו בלבד שהאויב לא החיש כוחות נוספים לגזרה זו, אלא להיפך: הוא נתן פקודה לכל כוחותיו שמדרום לכביש עכו - שפת לסגת ולהיערך מעטון לכביש; כך שלמעשה הוגברו כוחות האויב בגזרת המאמץ העיקרי שלנו.

משהוכר לנו דבר זה שונתה התכנית גם בדרום. לכוח המסורין של חטיבת גולני נוסף חיל-רגלים, ותחת להכות לעבר עילבון, הוטל עליו להתקיפה ולכבשה, ולהשתלט עליה. גם הלחץ לעבר מג'ד-אל-כורום הוגבר. עם רדת הלילה נכנס המבצע לסלבו השני. חטיבה 7 נעה לעבר סאסא, ולמרבח תמהונה, כבשתה ללא התנגדות כמעט. הכפר סאסא, שטימט בראשית המלחמה יעד לאחת הפטיטות הנועזות ביותר לעומק שטחו של האויב - נמצא עתה בטוח שלנו. צומת הכבישים העיקרית אטר בטפון הארץ, בה מתחברים הכבישים הבאים מן המערב - כביש תרשיחא וכביש הגבול, עם הכביש היורד מן האלבנון מעד מלכיה, ועם זה הפולח משפת - היתה בידינו. חטיבה 7 וחתרגנה להגנה בשומת. מיקטה את שני הכבישים הפולים מן המערב, וחיכתה

להוראות: האם לנוע מערכה, על-מנת לכבוש את תרשיחא מערסה; או לנצל
ההצלחה לצפון-מזרח, לעבר מלכיה ונבי-יוטע.

מטהאיר אסחר נראו מעל כחי תרשיחא, אשר הפגזה ארטילרית נערכה עליה
גם בו בלילה, דגלים לכניס. העיר נכנעה, לאחר טכוחות שבא ההצלה נסוגו
ממנה בחפזון בהטאירם אחריהם מרבית ציודם הכבד - כולל תותחי 20 מ"מ
שנטארו מוצבים בעמדותיהם. אמהלך מטאטא לעבר ערסה היה, איפוא, מיותר.
חטיבה 7 נצטוותה להוסיף ולנוע לצפון-מזרח. בו בלילה החלה נטיגת
שבא והצלה מתוך המובלעת ההוסכת לכיס. עילבון נכבטה בראשית הלילה;
אולם יחידת אויב קטנה בסיוע תותחים הוסיפה להחזיק במראר, וניהלה טח
קרב טל מטמר ערפי, על-מנת למנוע מאתנו אפטרות להגיע לעומת רמה, ולהשתלט
על כביש סקיעון, בו התנהלה כל תנועת הנסיגה מן הדרום. מטהגענו למראר
בטעות הכורך לא היו עוד כל כוחות טל קאוקג'י מפערב וממזרח לרמה.

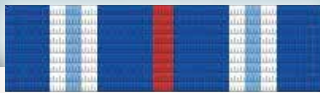
אולם חלק מן הכוחות הנסוגים מן הדרום, אשר הספיקו לעבור את הרמה
לפני הגיענו אליה, נלכדו בהגיעם לעומת סוכמתא, בכביש תרשיחא, על-ידי
יחידות החלוצ של חטיבה 9 הנעות מצד מערב. כל המכוניות והאספקה נפלו
לידינו; אולם האנשים הספיקו להימלט.

הכפר סוכמתא, אשר הראת כהתחלה התנגדות-טה, נכבש אחרי שאוגף על-
ידי פלוגת חייל-רגלים. התנגדות נוספת לא היתה, ובטעות הפהרים נפגשו
חלוצי שתי החטיבות, המזרחית והמערבית - בסאטא.

כזה נסתרים הטלב הטני טל המבצע. לכרות עיפותם טל חיילינו, טלא
ישנו למעטה מאז ראשית המבצע, היה הכרח - מחמת טפא יחארגן האויב להגנה,
או טפא תוטל הסוגה נוספת - לנצל את ההצלחה במהירות האפטרית, ולהחייב
לאורך הגבול המדיני. פרוטו טל דבר: המטך התנועה טל חטיבה 9 ממזרח
למערב לאורך כביש הגבול - הוא כביש תרכיחא; המטך התנועה טל חטיבה 7
לצפון לעבר מלכיה ונבי-יוטע.

התנועה למערב לא נתקלה למעשה בכל התנגדות. שני הכפרים העיקריים
טעל הכביש - איקרית ותרביחא - נכנעו. לפנות בוקר ראו אנשי מטק אילון,
טעד אותו זמן הירוה מוצב קיטוני טלנו לעבר המזרח, את יחידותינו נעות
מן העבר ההוא.

התנועה של חטיבה 7 נחקקה בשליפות כמרון-אל-ראס ובהתנגדות-טח בסביבת הכפר יראון. הגדוד המסורין הגיע למלכיה, עליה התנהלו קרבות כה מרים, בעת כיבושה על-ידי חטיבת יפתח, בעת כיבושה על-ידינו ובעת נפילתה. מלכיה היתה ערוכה להגנה לעבר מזרח - לעבר נבי-יוסע ורמות-נפתלי; ההתקפה מן הדרום הפתיעתה לחלוטין. לא עמד באויב כוח להתנגד. חיל האויר סיוע בזינוכ אחרי הנסוגים. שליטתנו היתה מלאה לאורך כל הגבול הצפוני, מנבי-יוסע כמזרח ועד ראס-הנקרה שבמערב. עתה חוסר גם הלחץ מעל מנרה.

עם נפילת הכיס התמוטט כוח אויב המחזיק בטיח-עבד ובצוקים החולטים על הדרך לנקודה. הגיע תורה של חטיבת כרמלי להסוך מנתקפת לתוקפנו. היא חרגה מעבר לגבול, ובתנועה מהירה הסתלטה על הכפרים שממערב לדרך מנרה: עד ואדי דובה כמערב ועד הליטנים, הנחשב מאז ומתמיד כגבול הטבעי של הגליל - בשפון.

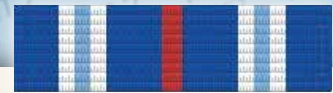
בו בזמן נסנתה החזית לטלב רביעי: לטיחור הכיס. ההנחה היתה שהסתלטותנו על צומת סאסא מנעה מן האויב אפשרות נסיגה, ועל כן נותרו במרכז הגליל כוחות אויב גדולים. הנחה זו לא נחאמתה.

עוד בחדשים שלפני המבצע הגיעו אלינו ידיעות, שהאויב מכסיר לתנועה דרך עפר המחברת את רומט שבלבנון עם אל-מנסורה שעל כביש הגבול הצפוני; אולם דרך זו לא הוחטבה ביותר על ידנו. על כן, מטעמי חטיבה 7 לשומת סאסא, לא הרחיבה את תחומה מערבה עד כדי שליטה על דרך זו, כי אם הסתפקה בחפיסת מטלטים הקרובים יותר לשומת. כרוח הזמן סכין בואה של חטיבה 7 לסאסא, לבין הגיע חטיבה 9 לטס - נחלצו מרכיב כוחות צבא ההצלה בדרך עפר זו.

המגמה של השמדת צבא ההצלה לא הוטגה, איפוא, במלואה במבצע "חירם"; אולם המגמה השיקרית - ההסתלטות על הגליל כולו - הוטגה.

אברות האויב בפעולה זו היו כ-400 הרוגים, מזה 200 מן הגדוד הטורי שהוכה בג'יס. כ-550 שבויים נפלו בידינו. לאחר המסלה החלה עריקה רבתי מצבאו של קאוקג'י. כ-1000 חיילים מכרו את נטעם וטבו לבתיהם. נותרו ברשותו כ-1000 איש בלבד: כמחציתם - שהחזיקו בסביבת טיח-עבד; והמחצית השנייה - מטירי הנסוגים. צבא ההצלה חדל לטמט גורם רציני.

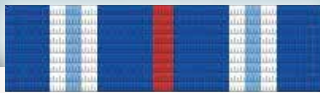

כ-1500 רובים נפלו לידינו, 3 תותחים, 2 מטורינים, קרוב ל-20 מכוניות, 4 מכונות יריה, 3 רובים אנטי-טנקים, תחמושת ומזון לרוב. מבצע "חירס" היה הגדול שבמבצעי חזית העפון במלחמה. ארבע חטיבות הופעלו בו, בצירים המרוחקים זה מזה, כמגמה אוסרטיבית אחת. הוא הכליט יפה את אטר ניתן להטיג בחנועה מהירה לערפו של האויב; בפריצה במקום שאינו מצפח לה; בנישול כוח מטורין גם בטטח הררי כגליל העליון; כריכוז הכוח, כהפתעה, בניידות. ההתנגשויות בתרטיחא מזה, וכמנרה מאורך - הסכו לנו אכזות ולא הטיגו היטגים. מבצע "חירס" - מתוך נישול כל אלה - הטיג היטגים, כמעט ללא אכידות. מבצע "חירס" היה גם האחרון שבמבצעי חזית העפון במלחמה. אחריו - אף כי בהכדל זמן ניכר - באו הסכמי טביתת הנטק עם סוריה והלבנון.

בין "יואב" ל"חורב" בהזינו הדרום

כה בטעה טהתנהל בצפון מבצע "חירם", נמטך בדרום, כפי שכבר חואר, ניוצל ההשלחה של מבצע "יואב": הטתלטותנו על אסדוד, על בית-ג'וברין, על דרומה - חלו בעת ובעונה אחת עם מבצע "חירם".

כה בטעה שמן הכיס המערבי, כיס אסדוד - מג'דל, נסוגו הכוחות המצריים ואנחנו באנו תחתם; וכחר חברון הוחלטו בהדרגה הכוחות המצריים על-ידי חיילי הלגיון - נטארו במקומם חיילי החטיבה המצרית הנשורית ככיס פלוג'ה. לו איפטרנו לחם לסגת - אין ספק טחיו עוטים זאת; אולט בכך היתה מתווספת חטיבה מצרית שלמה לכוחות הבאים בחטבון לפעולה נגדנו בדרום. ומגמתנו הפעם: מיגור הכוח. טכר האוטתלטות על מרחב פלוג'ה, וטחרור כוחותינו אנו ממטימת המצור - היה יוצא בהסד טכטחרור חטיבה מצרית שלמה לפעולה במקום אחר. הוחלט, איפוא, להדק במידת האפשר את טבעת הכיתור מסביב לכיס, במגמה להכניע את הנשורים, ולא - למגרם.

בראשית כלל הכיס, פרט לעיראק-אל-מנטיה ולפלוג'ה, גם את עיראק-סואידן הכפר ואת תחנת המטרה, המצודה אליה התנפסו 7 התקפותינו הקודמות. כל עוד היתה זו בידי המצרים, לא זו בלבד שהיתה משמטת הבטחה רעינית לאגמו של הכיס, אלא היתה אף מאיימת על החבורתנו החפטית בכביט לנגב, באטח היא, ובאט התותחנים, המכוונת על ידה, היתה מפריעה לחייה של נגכה הסמוכה והנמוכה יותר.

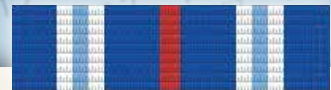
למרות ההפוגה היה, איפוא, חכרת לכבוט את תחנת המטרה, לא רק במגמת עמצוט הכיס, אלא בעיקר לטם הבטחת-יתר של הדרך לנגב.

עטם חטם עיראק-סואידן היה כו כרי לעורר יראת-כבוד בלב לוחמינו. לא היה עוד כמקום הזה בכל תולדות מלחמת הקומטיות טפעמים כה רבות התקפנו אותו - ופעמים כה רבות נכטלנו.

על מנת להשליח חטעם היה צורך לנתח את סיבות כטלוננו בפעמים הקודמות.

כל ההתקפות הקודמות כושעו בליחה: מהן טסמכו על ההסתעה, מהן טקדט להן ריכוך, והליחה נועד רק להסתיר מעיני המתגוננים את מקומם המדוייק של הכוחות הטורטים, ולא את עטם הימצאותם בטטח. למה נכטלו התקפות אלו? כפי טציטטנו עוד קודט לכן מדברי האלוף יחחק טדה: מטוט טכטחנו באפתעה

במקום שלא היה סיכוי לה. פעם אחרי פעם, בהגיע הכוחות הסורצים לקרבת המבצר, היו המקלעים הבינוניים של האויב מוכנים במגדלים שבסינות המטרה, ונותנים אט מגן לאורך פלעוניה; וחיללים מוכנים על הגג ומטללים מעליו רימונים. וכטנעטה נסיון - בהתקפה האחרונה - לטרוץ להוך המטרה בעזרת מכונות עמוסה חמרי נפץ - נפגעה זו על-ידי אט הנטק הנגד-טנקי של המצרים, לאחר לקח ההתקפות הקודמות טונו הפעם קורי היטוד של התכנית. הוחלט

לרכז במקום נטק כבוד שיחיה עדיף בעצמת אטו של האויב, ושיחיה בו כדי להכניע את קירות המבצר, לטם כך הוחלט זו הפעם הראשונה להפעיל את תותחי ה-75 מ"מ בכינון יסיר; על מנת לאפטר דיוק בקליעהו, כך שתרוחקנה כל עמדות האויב ללא יוצא מן הכלל, ויטואטאו הגנות. הוחלט, איסוא, לבצע את הפעולה הפעם לאור היום. על מטרת בית-ג'וכריון הכבוטה נערכו ניסויים בטיטת התקפה זו. ההתקפה נקבעה לסעה אחר הצהריים: הסמט הטוקעת חסנורר את עינו המגינים, ותקל על המתקיסים חבאים מן המערב.

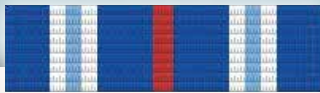
הפיקוד על הפעולה הוטל על מטה גדוד הפטיטח של חטיבת הטריון. למעלה מטלוט סוללות תותחי 75 מ"מ הועמדו לרטותו, וכן מספר מרגמות כבדות, כטלוט מחלקות מרגמות 3" ומחלקת בזות. לאחר הריכוך שטרט היה כמוהו - עמדו לצאת הכוחות הסורצים: הגל הראשון - פלוגת חי"ר אחת על חפאי זחלים, עם חבלנים, ועם שני טנקים הנעים באגפיה, ותפקידם: לשתק בתותחנים כל קן של מקלע אטר יפתח באט מאיזו טחיא פינה.

הגל השני - במקרה שיוכטל הראשון - של רגלים על מטוריונים, מכויד בלהביורים. ולו נכטלו שני אלה - עמד הכן חי"ר לתקוף עם רדת הלילה. במקביל עמדו להתבצע פעולות השעיה והסחה לאורך גבולות הכיס, בעיראק-אל-מנטיה, בפלוג'ה, וכנגד הכפר עיראק-טואידן. ההתקפה נקבעה ליום ה-9 בנובמבר.

מטעות הכוקר המוקדמות החלו הכלים בטריוח, לכל סוג נטק - הוקצחה חפי טעה, כך טיוכל לרטוט את פגיעותיו, מבלי שתתערבנה בפגיעות כלים אחרים. בטעה 1400 החל הריכוך. במשך קרוב לשעתיים היחה המעודה מוקפת בעמוד עטן; פגיעות המרגמות בגג ובחצר; פגיעות התותחנים הפועלים בכינון יסיר בכחלים; פגיעות המק"כים באטנבים.

במטלטים המצריים הכבוטים סביב יטכו חיללים ומפקדים אטר התכונו

במחזה. מיטיהם לא ראו כמות אט כזו מונחת לאור היום על יעד אחד. סמוך לטעה 1600 החלה ההסתערות. חיל רגלים מוסע בזחלים, בליווי טני הסנקים, מתקרב לעבר המטרה. גדר התיל מבקעת בעזרת מטען פריצה, ללא התנגדות. החבלנים מניחים חומר נפץ ליד הקיר ופורצים אותו - אף זאת ללא התנגדות. היחידות התוקפות מתקרבות לפירצה טבקיר, מוכנות להסתער דרכה.

אולם הקרב היה מוכרע מזה כבר. המומים והלוטים יצאו המצרים את המבצר, ונכנעו. קהל האלפים על המטלטים מסביב קם על רגליו והריע. המפלצת טעל הגבעה נפלה. בכיבוט עיראק-אל-מנטיה לא סבלו כוחותינו אף אבדה אחת; אולם מספר חיילים נהרגו, ואחדים נפצעו, בפעולת הטעיה כנגד הכפר עיראק-סואידן.

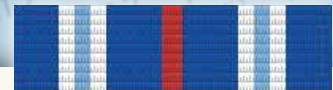

טלוסה מוטיבים מופיעים וחוזרים ומופיעים בתולדות מלחמת הקוממיות, בכל שלביה: עמידת המגן של יטובי הספר, המלחמה על הדרכים, ומאמצי ההתגברות על מצודות ובנינים מבוצרים, ומעל לכל - על מצודות המטרה, מורטח|התכשרותם של הבריטים. בהתגוננותם של יטובי הספר השלחנו עוד מראשית המלחמה; לאחר כטלונות מספר במלחמה בדרכים נמצאו הסיטות להשלחה גם בה; בהתקפות על בנינים מבוצרים - אף כי השלחנו בהן לא פעם על-ידי פריצת חבלנים תוך ריתוק באט, סבלנו לעתים קרובות אבדות ניכרות, ועד כה לא היתה בידינו שיטה בדוקה להכרעתם של מבצרים אלה, בטעה שהם ערוכים יטה להגנה, או שלא היו לנו האמצעים להקפות לכך את אמצעי הנטק הנהוגים למימוטה. עתה נשתנה גט דבר זה, והסתבר שמבצרי מטרה אלה וכל מבצרים הדומים להם - בטימוט מוטכל של ארטיילריה, לא זו בלבד שאין להם חטיבות, אלא להיפך: הם מהווים מלכודות למגיניהם, ברגע שיט כלי נטק מתאימים לסיתוק אטם ולריתוק עמדותיהם.

(עם נפילת מטרת עיראק-סואידן צומצמו גכולותיו של הכיס, ועמדו על הטטח טבין פלוג'ה ובין עיראק-אל-מנטיה, טטח שנסאר בידי הנצוריה עד להסכט טביתת הנטק עם מצריים. מעבט של הנצורים לא היה נוח.)

במצריים נמסך עד היום הוויכוח סביב כיתור החטיבה בפלוג'ה. מצדדיו

של סייד טהא, ה"נמר הסודאני", מפקד החטיבה הנפורה, מאשימים את המפקד הכללי אשר נטוג ממג'דל לעזה, מבלי לאפשר לחטיבת פלוג'ה להצטרף אליו קודם הנסיגה. לעומת זאת, טוענים מצדדיו של המפקד הכללי, שהחטיבה שבפלוג'ה קיבלה הוראות ברורות - בטעה שהדבר עוד ניתן היה לכיבוש - לסגת מפלוג'ה, אמנם לא לעזה אלא לבאר-טבע, ולסיוע בכך ביועוב קו מצרי חדש שיתבסס על כביש עזה - באר-טבע. לדבריהם של אלה, לא נקף מפקד החטיבה הנפורה אצבע לכיבוש נסיגה זו, וחיסה עד שאחר את המועד.

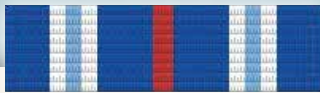
בין כה ובין כה, והחטיבה נשארה במצור, בכיס שנמסך מלכתחילה בין עיראק-אל-מנטיה ועד עיראק-סואידן, אולם צומצם לאחר כיבוש המצודה והועמד על אזור פלוג'ה - עיראק-אל-מנטיה בלבד.

מבטם של הנצורים היה ככל רע. עוד ב-28.10, הוגבלו מנות המזון והתחמושת המוצאות לחיילים. לפי חטבונו של המפקד הספיק המזון ל-1000 חיילים למסך עטרה ימים בלבד. ועתה צורפו על חייליו הוא גם אלה הנמצאים בעיראק-סואידן, שהיו מקבלים את אספקתם קודם לכן מדי יום ביומו ממג'דל. מאותו יום והלאה ניתנו לחיילים אך שתי ארוחות ליום: הראשונה בטעה 1000 והשנייה ב-1630, מועד התקפת הערב. ב-20.10 רוטם המפקד ביומנו, שמורגשת מצוקה בטיגריות.

ב-24.10: מחוור מכטירי ניתוח נאלץ הרופא לנתח פצוע בתער גילוח חדש. מצב החיילים מחמיר והולך בגלל חוסר חמרי רפואה.

על אף ההתקפות מן האויר, ההטרדות הכלתי פוסקות על הקרקע, והמלחמה הפסיכולוגית - סרבו המפקדים המצריים להיכנע. בראשונה אף סרבו לצאת ולהיפגט עם מפקד החזית ועם קציניו. לאחר מכן, לאחר נפילת מסטרת עיראק-סואידן, הסכימו להיפגט. הפגישה נערכה בגת, והיא מתוארת בזכרונות טייד טהא: "ב-1515 יצאתי עם שני ג'יפים ו-4 מקציני המטה שלי. בדרך פגטנו במכונית עם דגל לבן. קפטן..... יצא מהוכה, ולאחר שהצדיע ביקט שנלך אחריו. המטכנו בדרך עד שהגענו לגת, קיבוץ הנמצא 5 ק"מ מפלוג'ה. בגת קיבלו את פנינו המפקד היהודי וקציני המטה שלו. בדבריו שתורגמו לאנגלית סיבח המפקד היהודי ברנטטיון את עוז רוחם וגבורתם של החיילים המצריים. אחר כך החל למנות את התועלת שיש מכניעה והזכיר לנו את כניעתו של המפקד הגרמני פון פאולוס יחד עם חצי מיליון חיילים. אולם מיד חטבתי למפקד

היהודי שמטרת בואי לא היתה לדון על כניעה, אלא על מתן רטיון לאנטי הצלב האדום להעביר את הפצועים שלנו מפלוג'ה לקיום המצריים כפי שהותנה מראש... אך הלא סרב והציע למסור את הפצועים לטיפולם של בתי-החולים היהודים. הפגישה נסתיומה כעבור חצי שעה וחזרתי לפלוג'ה. והנה הגיעה אלינו אגרתו של המלך פארוק שעודדה והעלתה את רוחם של הלוחמים.

אוחה פגיטה, שהסתחף בה גם ג'אמל עבדול נאצר, מחוארת במאמר של קצין ישראלי שהסתחף בה:

"אלוף אלון פתח ואמר: "קולונל, הרטח לי להביע את התרשמותי מכושר הלחימה של חייליך האמיצים. כיבוש מצודת עיראק סואידן ומחסית הכיס עלתה לנו במאמץ רב, אם כי לא בקרבנות מרובים"

"רב תודות אדוני", השיב הקולונל טהא. "עלי לציון שחייליך המצטיינים בגבורתם הפליאו עטות והעמידוני במשב קטה למדי."

אלוף אלון: "האין זה טראגי טטני נדרים, אטר למעשה אין להם כל סיבה להתקוטט, קוטלים זה את זה ללא רחמים?"

"אכן טראגי הדבר", השיב המצרי. "אך זה מנחגו של העולם, גורל הוא, אדוני, ואין להתחמק ממנו."

אלוף אלון: "אני מקווה כי שמת אל לבך שהמלחמה הוטלה עלינו בעל כורחנו, שהרי מתנהלת בארצנו ולא במצרים. סבורני כי הקרב כבר הוכרע וטוב לאחיש את קץ המלחמה."

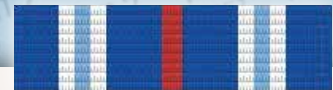
ענה המצרי: "נכון הדבר. אולם אני קספין אין דרך אחרת אלא למלא את פקודת מטשלתני."

אלוף אלון: "כדאי שתטימו אל לבכם: בעוד טרובו של צבאכם לרתק למלחמה חסרת תקוה בארץ-ישראל, הרי בארצכם טלכם טולט העבא הכריטי טזה לא כבר התפטרנו אנו ממנו. כלום אינך חוטב טנפלתם למזימה אימפריאליסטית זרה הנתמכת על-ידי בעלי בריתה במצרים."

קולונל טהא בהתפוררו מיוחדת: "הפלאתם עטות בגרטכם את הכריטים. לא יארכו הימים ונוציאם גם ממצרים."

"אולם כיצד תגרסו?" טאל אלוף אלון, "אם כל צבאכם תקוע כאן, לאחר מפלה גדולה וערב מפלה סופית. כלום אינך טבור כי מוטב לכם לטוב מצרימה ולדאוג לענייניכם טלכם במקום להסתבך בהרפתקאות בארץ לא לכם."

ג"אמל, טעקב כל הזמן בהתענינות מיוחדת, החל מגיב בפניו, בלי טירגוט בכך, ביתר עירנות.

קולונל שהא, שנלחץ לקיר, נראה כטוקל בדעתו איך לחלץ מן המיצר, ואמנם לא היתה לו דרך אחרת מאשר התשובה הטגרתית: "כל עוד תצווה עלי ממטלתי ללחום כאן, אלחם. מטיצורנו לכרות שלום, אכרות שלום. מטיצורנו לחזור מצרימה וללחום בבריטים, אעשה זאת ברצון וכראוי."

אמר לו אלוף אלון: "אני מעריך מאד את צייתנותך, קולונל. זו דרכו של חייל. גם אני סר לפקודות ממטלתי ללא הרחור. אך על פי כן דוטני כי מחובתך להביא לפני מסקדך או להוכיח לו את חוסר הטיכוי של מלחמתך. אני אינו נוהג להסתיר את מחשבותי, את דאגותי ואת נכונותי ללחום, מפני ממטלתי. אין זה עומד בניגוד למטמעת, רק מטיחותך פעולה כזה נוצרת אחדות אמה בין המדיניות והאיסטרטגיה הצבאית."

"אין ספק", הטוב שהא, "כי אמעב בחזית ובמצריה גלוי לאטורו לממטלתי. ואני מאמין כי יעשו את כל אשר ידרשו."

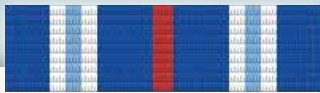
אלוף אלון: "הן בודאי היתה זו אמונתך כשפלטתם לארץ-ישראל, וראה כמה טעו מנהיגך. הן לולא התערבות או"ם כבר היה כל הצבא המצרי ממוגר, לרבות יחידתך המהוללה והאמיצה. עליך להבין, קולונל, כי המעב בחזית הוכרע. חטיבתך נתונה במצור חרוק ללא טיכוי היחלצות. מחובתי לנצל כל הזדמנות כדי לחסל את יחידתך. מה הטעם, איפוא, לעמידתך הנואסת. הן גורל המחצית הטניה של הכיס יהיה כגורל המחצית שנפלה לידנו שלטום."

שהא דמם רגעיה ספורים בטרם השיב: "כן אדוני, אך כל עוד יש בידי חיילים כחמוטת, אין טיבה טאפטיק את מלחמתו."

הקולונל שהא מסרב

אלוף אלון הרגיש כי לפניו לוחם עיקט. אך על פי כן ניסה טוב את כוחו בדיפלומטיה ואמר: "אני מכבד מאד את אומץ רוחך, קולונל, אבל כלום אינך סבור כי חיי האנשים יקרים הם, וכי אין כל חגיון להקריב אנשוק במלחמה בעם, שלמעטה אינו רואה עצמו כאויבכם וכוונותיו טובות כלפיהם. אינני מציע לכם כניעה מטפילה אלא כניעת כבוד, תוך כבוד צבאי והערכה מלאה, עם אפשרות של חזרה מידית הביתה. חשוב חדכר. הבה ונחסוך את דם חיילינו ונמטיק את האתכתטוח. אני אינו יכול לחדול מן הקרב כל עוד נמצא

עבא זר על אדמתנו. אולם אתה אינך לוחם על אדמתך. תראה אם כן כי הצדק עמי."

נטתרה דממה כבדה. המצרי נראה חוכך בדעתו. הוא העריך בורדאוה את אפס הקווה שבמצבו. דומה כי בלבו הסכים לדעת אלוף אלון. כולנו נעצנו מבטנו בו, במיוחד חבריו המצרים. מי יודע מה עבר בלבותיהם של אלה.

שהא נטא פניו, נעץ מבטו באלוף אלון ואמר בקול נרגש: "אלוני, אין ספק, מצבך טוב מצדו. תכנון המבצע ואומץ חייליכם הוא ממש מפליא. פרצתם את קווינו החזקים ביותר, וכלימה כרסתה את פני העבא המצרי הבלתי מנוצח. איננו מטלה את עצמי כי בעמידתי אוכל לטנות את מאזן הכוחות ולהציל את מצב ההזיה שלנו. אולם דבר אחד ביכולתי להציל, את כבוד העבא המצרי. ולכן אלתם כאן עד הכדור האחרון ועד האיש האחרון. אלא אם אקבל פקודה אחרת מממשלתי."

אלוף אלון: "כחייל אני מבין ללבך יפה. אולם עליך לדעת כי במסיבות מיוחדות על המפקד במקום לקבל את האחריות לגבי ההחלטות כשם שעטה פון פאולוס למשל. האמן לי, קולונל, ממשלתך אינה ראויה למקד על קטין אמיץ כסוך. דאג לחייליך ולמצרים והנח את הנטק."

המצרי מיהר אפס לענות: "לא, אדוני, אין דרך אחרת לפני אלא מלחמה. ודאי לי כי את כבוד העבא המצרי אני מציל."

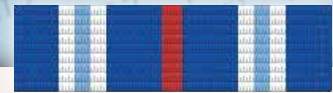
אלוף אלון ענה בחיוך: "האם רטאי אני לבקסך שתעביר לממשלתך או למפקדך את תאור מצבך האמיתי, ותבקש את אישורו לכניעה?"

שהא: "אעביר דו"ח על טיחתנו."

המתיחות רפתה, ויגאל פנה בערבית למסובים, והזמינם למחזור שני מן הכבוד."

לעקטנותו של העבא המצרי אין ספק שסיועה גם העובדה שלמרות נסיונו להטיל על הכיס מצור הרסטי, הצליחו מדי פעם בפעם כוחות להסתגל לתוכו או ממנו; המצרים נעזרו גם באותו אמצעי טעמד ליטובינו המנותקים מראייתם של המלחמה ועד ערב מבצע יואב, בהצנחת אסמקה מן האויר. ברטימתו של מפקד הכיס מיום ה-30.10, יש מטום שליל מוכר לנו: "ב-1000 בבוקר הופיעו שטת המטוסים המצריים שזרקו את החבילות לקול תרועות התוסבים והחיילים.

ביקור המטוסים היה הדבר שהרים ביותר את המוראל שלנו. ליהודים היתה זו הפתעה... המסלות כלל חמרי רפואה טונים, נוסף על תחמושת וסיגריות. החיילים התענינו יותר בסיגריות מאשר במצב התחמושת."

ב-31.10 עוד הגיעה לכיס טיירה בת 10 מכוניות, עם חיילים שהיו בחוסט, והוחזרו לפלוג'ה מעזה. הם עברו דרך שווג'ה - ביר-עסלוג'; עקפו כנראה את באר-טבע; ולאחר מכן - דרך דהריה ואדנא הגיעו לעיראק-אל-מנטיה. לאחר מכן לא הגיעו עוד טיירות מכוניות; אולם מדי פעם בפעם הגיעו לכיס מסחננים ברגל מעזה, וטיירות גמלים, מודרכות על-ידי כוחות מתנדבים החונים בהר חכרון. ב-21.11 מסופר על 3 בדואים שהגיעו עם סיגריות וכמויות של צנון.

ב-24 בו: "היום הגיעה טיירה מבית לחם עם מטען של תחמושת וחומרים רפואיים, וכן כמות מסוימת של קופסאות טימורים. הטיירה שמנתה 45 גמלים הגיעה לפלוג'ה על אפס וחמתם של היהודים... מאורע זה סימח אותנו מאוד ורווח לנו במקצת."

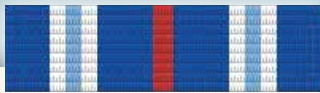
חמרי רפואה הוכנסו לכיס מדי פעם בפעם על-ידי הצלב האדום. אך כי האספקה שהגיעה, כאמור, לכיס איסטרה לו להחזיק מעמד, אף כי בדוחק - היא לא יכלה לסתור את בעיות הכיס לאורך ימים. המחקדה המצרית שקלה פתרונות טונים, מדיניים ושבאיים.

בטטח הפתרונות השבאיים כדאי לעמוד על חכניה שכונחה בטעתו בטם מבצע "רמטק", הטופכת אור לא רק על גורל החטיבה הנצורה בכיס, אלא גם על מידת האימון ההדדי והתיאום בין שבאות ערב הטונים.

להלן קטעים מתאורה מפי סופר מצרי: "המפקדה הכללית בפלסטחיוא והמטה הכללי בקהיר ייבטו את מוחותיהם בחפוט מפלט לכוחות הנצורים. המומחים לטקטיקה חזרו והדגישו שהתקווה היחידה להצלת החטיבה צריכה לבוא מכיוון בית-ג'וברין - חכרון - בית-לחם, מאחר שמקומות אלה הם הקרובים ביותר לכוחות המנותקים, ומאחר שהצבא הירדני כבס באותו פרק זמן את "אלג'אחרית" הסמוכה לבית-ג'וברין - החלוטה ממסלת קהיר להחיועץ עם רבת-עמון למצוא אפטרות להצלת הנצורים.

בחתחלת נובמבר נקרא בריגדיר סעד-אלדין עבור בכ, קצין הקטר המצרי ליד המטה הירדני להתייעשות בקהיר. לאחר שהיה של טעות מספר בקהיר חזר הקצין הנ"ל לרבת-עמון וכעבור יום שלח מברק, בכתב סתר, למפקדה המצרית

וספר שהוא בא במגע עם מלך עבדאללה ושהלה שלחו לבריגדיר גלוב פאטא לדיון בנושא. כעבור יומיים קיבלה המפקדה בקהיר עוד מברק בכתב סתר וזו לשונו: "גלוב פאטא שלחני עם המלצה בכתב למיג'ור לוכית. אני מקבל על עצמי להציל את חטיבת פלוג'ה במינימום של אבידות בתנאי שאקבל את הסכמתכם תוך 12 שעות. אין לחזכיר את טמי או את הצבא הירדני לטום איט. עזאת פאטא מכירני אישית, ואני עושה זאת מתוך אהבתי למעריט. סוף הפהרת גלוב. אבקט להחליט על כך עוד הלילה. סוף."

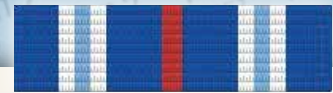
כעבור שעות מספר טלח קצין הקטר עוד מברק ובו פרטי התכנית שהוצעה על-ידי גלוב פאטא. ואלה פרטי המכצע שכונה בטם מכצע "דמסק":

- (1) הצבא העיראקי יעמיד שני גדודים.
  - (2) הצבא הירדני יעמיד גדוד אחד.
  - (3) הגדודים יתקפו את היהודים באזור בית-ג'וברין.
  - (4) כשהיהודים יהיו עסוקים עם שלוטת הגדודים, יטמיד ממקד החטיבה הנצורה את כל החותמים הכבדים ואת העמדות ויפקוד על אנשיו להסתנן בדרך הסודית הידועה למיג'ור לוכית - הקצין הבריטי המטרת בלגיון טיטנן בעוד מועד לכיס פלוג'ה וישמש מורה דרך לכוחות הנטורים.
  - (5) יט לבצע את התכנית במהירות מאחר ששני הגדודים העיראקיים לא ייטארו יותר מחטיטה ימים, היות והם דרנטיים כצפון.
- באותו לילה טלח קצין הקטר מברק נוסף וזה תכנון: "כוחותינו יסוגו בטעות הלילה לאחר שיפוצצו את נטקס הכבד. האויב ירותק על-ידי מעולות הסחה בכיוונים שונים. אבקט החלטה מהירה."
- קחיר החלה לדון באכנית בכובד ראש.
- החלו נוקטים צעדים מעטיים.

סעד אל-דיון עבר לכפר "חורבת עוא" הסמוכה לבית-ג'וברין. לוכית שכונה במכתביו בטם היועץ, החל בהכנותיו להסתנן לפלוג'ה. ההסתננות בוצעה בלוויית קצין מערי, רב סרן המערוף אל הדרי, דרך חורבת אל וובדה, חירבת מחאז, עיראק-אל-מנטיה, פלוג'ה. למיג'ור לוכית נלווה סמל בריטי מומחה לחבלה שמתפקידו היה להטמיד את הנטקס הכבד.

לוכית וחבריו הגיעו לפלוג'ה אור ל-20.11.48. המיג'ור החל

בטיחותו עם מפקד המקום המצרי, האמידאלאי (בריגדיר) שח, והשתדל להסביר לו את פרטי התכנית, ואלה היו דבריו: על הכוחות הנסודיים בפלוג'ה להטמין את נשקם הכבד ולסגת רק עם נשקם האישי. כשהמפקד המצרי עורר את אלו שפקוד, ענה לו לוכית באנגלית ואמר: עליך להסתכן.

המפקד הכללי של הכוחות המצריות ידע על התכנית לאחר שקיבל מברק משה בזר הלטון: "אצלי נמצאים המיג'ור לוכית וסמל בריטי מומחה לחבלה..." המטקדה הכללית דנה בכל פרטי התכנית וטוכמה כדלהלן:

- 1) תכנית כנ"ל אין לה סיכויי הצלחה וייתכן שמרטיה ידועים לאנגלים מאחר שדובר בה ברבת-עמון.
  - 2) אין לסמוך על תכנית ערוכה בידי גלוב פאטא.
  - 3) נסיגת 4000 חיילים ברגל וללא כלי הובלה דרך המטלטים היהודיים יט בה סכנת השמדה.
  - 4) פיצוץ התותחים והמכוניות יטוון את תשומת לבם של היהודים. נוסף על כך, עצם השמדת הציוד מהווה הפסד גזול לפבא המצרי.
  - 5) אין החייל יכול ללכת 45 ק"מ כשהאויב פותח באש מכל הצדדים.
  - 6) אין לסמוך על פעולות ההסחה המכוונות להעסיק את היהודים.
- לבסוף טיגר המפקד הכללי למפקד פלוג'ה את המברק הבא: "דחה את התכנית וסלק את הטיכור לוכית ממטלך. זה לא יהיה כבוד לעבאנו כי אם אסון של ממש. אגנו על עמדותיכם עד הכדור האחרון ועד האיש האחרון. רק כך ינא לחיילי מצרים."

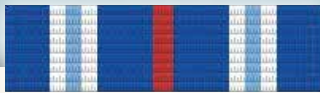
רעיון מבצע דמסק החל מתערער, נערכו ויכוחים ודיונים רבים, ולבסוף הסכים המפקד הכללי להצעה, גולט העמיד שני תנאים: -

- 1) על הגדודים העיראקי והירדני לפתוח מיד בפעולות ולכבוש את בית-ג'וברין;
- 2) מיד לאחר ביצוע התנאי הראשון תינתן פקודה לחיילי פלוג'ה לעזוב את המקום ולפלוס להם דרך בין מטלטי האויב כשהם נלחמים ולא מסתננים.

נעשו צעדים להבטחת ביצועם של תנאי המפקד המצרי, גולט קרה וכל התכנית נודעה ליהודים.

השבא העיראקי סירב להעמיד את שני הגדודים שדובר עליהם, וגלוב פאטא מפקד הלגיון ויוזם מבצע דמסק התנפל באמרו שאין באפשרותו להפריט

את הגדוד הירדני שהיה צריך לפי התכנית להשתתף בכיבוש בית-ג'וברין.
 ושוב נשלח מברק מהמפקד הכללי אל מפקד פלוג'ה וזו לשונו: "סלק
 את הטיכור לוכיח מעדותיך."

לוכיח רתח וקצף כשביום בהיר אחד הוזמן לסגיטה עם מפקד פלוג'ה
 וזח הטכור לו באדיבות רבה ונזכרותו בסלוג'ה אינה רעויה יותר.
 המאמר מסוים: "לפני שבוע פרסם הקולונל עבדאללה אל-תל, מפקד
 ירוטלים הערבית לטעבר, מאמר, ובו הצהיר שמבצע דמסק היה מתוכנן כדי
 להטמיר את כל הכוחות המערבים."

ומה הלאה המלך ההאשמית? האם שמעת את הסתגל המפורסם: "אלוהים
 יגן עלי מפני ידידי, ואני אטפל בעצמי באויבי!" האם שמע זאת הוד
 מלכותו המלך ההאשמית? יטפור אלוהים את מצרים מפני הממלכה ההאשמית!"
 בראשיתו של המאמר הנזכר מביא המחבר כמה ראיות לכך שתכנית המבצע
 הסתננה ליהודים.

ואכן, בפקודה טיפאח ב-21.11.48, למחרת הגיעו של לוכיח לכיס,
 נאמר: "ככונת האויב לפרוץ מכיס פלוג'ה מזרחה על-ידי הסתננות או
 פריצה בכוח בסיוע כוחות הלגיון והעיראקיה הנמצאים בהר חכרון. לסיוע
 הפעולה הנ"ל נשלח מיג'ור לוכיח מהלגיון הערבי... המטרה:

א) חסימה כלפי מזרח בקו עג'ור - בית-ג'וברין - דווימה - חירבת-
 מחאז;

ב) מניעת הסתננות או פריצה מהכיס לכל היקפו.
 חשיטה: -

א) תפיסת מוצבים המבוצרים בגזרות ספורטו;

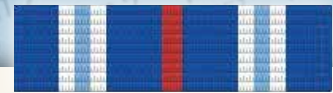
ב) פיסרוף על-ידי היחידות הטיירות;

ג) פיזור מארבי לילה ברווחים שבין המוצבים.

המשימה הוטלה על גבעתי ועל מחוז הספלה.

וימים מספר לאחר מכן מטיא האג"ח מקודה מרחיקת-לכת יותר, הכוללת
 - נוטף לפירוט מלא של מגמות תכנית דמסק - הוראה לאחכונן להתגוננות בפני
 התקפות התסחה העומדות להתבצע לפני התכנית, ומעבר להוקפת נגד - באם
 יסרפו הקרבות.

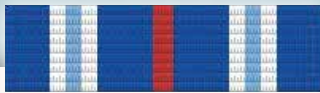
אולם כאמור לא פרצו. יחידותינו נטארו במערך צפוף יותר מטביב
לכיס למטח תקופת מח. חיילים מפרוים שניסו להסתנן מתוכו - נתפסו
ונטבו על ידינו.

מכשע יואב הבטיל פירות גם בקצה אחר של החזית: בעקבותיו נתחדט
הקטר היבסטי עם סדום. בראשית המלחמה היה חבל סדום מתייך למחוז ירושלים.
ציר התחבורה אליו ירד בכביש מירושלים למפעל שבצפון ים המלח, ומטם קוים
הקטר באמצעות סירות המוטור המהלכות בים, והמעונות הנגררות אחריהם,
המורידות דרומה אספקה, ומעלות צפונה את תוצרת המפעל. כפי שתואר חדלו
הבריטים מלחח ליווי לטיירות חברת האטלג מירושלים לצפון ים המלח עוד
בחודט מרץ; לאחר מכן, מטפונו בית-הערבה והמפעל בצפון, במטח הימים
הראטונים שלאחר הפליטה, ב-18.5 - נטארה סדום מבודדת לחלוטין: זה היה
בטליון "אבוד", מורכב מאנטי בית-הערבה הנטוטה, מפועלים של המפעלים
בצפון ובדרום, מחילי הרגל. המפעל היה מודאג, אבל שמור ושלם. פרט
להפגזות מדי פעם מתותחי הלגיון המושבים בכסר אל-סאסי שמעבר לגבול,
ולתכתטויות מספר ערב הזפוגה הראטונה - לא היתה לחימה בחבל. הקטר
קוים בדרך האויר, באמצעות טדה העופה שהוחקן לרגלי הר סדום. האחריות
לחבל היתה מוטלת יטירות על המטה הכללי: כבר לא היו לו זיקה ומגע
עם מחוז ירושלים; ועדיין לא היה הגיון לטייכו לחזית הדרום.
עם כיבוט באר-טבע הוחל בתכנון האתחברוו עם סדום ביבטה, כמכשע
שנקרא על טם לוט, בן אחי אברהם.

יותר מאטר היו כרוכות כמכשע זה בעיות טקטיות ואופרטיביות, היו
בו קטוים של מודיעין והנדסה. על מנו להגיע לסדום היה הכרח לעבור מרחק
של 120 ק"מ עד עין"חוטוב, וממנה - 11 ק"מ עד סדום, בנוף ההררי המדברי
הקטה ביותר שבכל הארץ כולה. זו הפעם הראטונה עמדה לעבור טוירת רכב
בדרך זו. "היוכלו המכוניות לדרך, היעברו על פי תהוט? הירדו את
מעלה העקרבים?" כאן עמדו לטיירי הטיבת הנגב נטיונותיהם מטנים קודמות,
כהן טימט מדבר יהודה ככור המכחנים של כוטר הסבילות של חיילי הסלמ"ח,
וחבל סדום - כמקום המטווחים המועד של האגנה כולה, אולי המקום היחיד
בכל הארץ כולה בו הופעל נטק האגנה לאור הטמט, ללא אימת ה"גורם הטליטי"

עוד שנים רבות לפני שנסק זה הופיע בגלוי במקומות אחרים.

ב-23.11.48 יצאו סיירי חטיבת הנגב ותפסו את מטרת כורנוב ללא

קרב. למחרת הגיעה למקום שיירת הגדוד והטיבה את כוחותיה במטלטים.

ב-25.11 הגיעה שיירת שנייה, עברה את כורנוב וירדה במעלה העקרבית

לתוך הערבה. מטרת עין-חוסוב נתפסה ללא קרב. מטעגיעו למבואות סדום

ציפו להם עשרות אנשים בפתח, לאחר למעלה מ-6 חדשים של ניתוק וכידוד

מוחלט.

נתקיים מה שהובטח בפקודת היום: גבול מדינת-ישראל הועבר 100 ק"מ

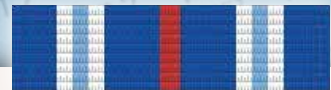
דרומה. סדום שוחררה מסכור ואטגר. ים המלח סופח בפועל למדינה.

ואסטר היה להוסיף: נפתח הסער לאילת, אולם כיבושה של זו בא רק

חדשים מספר לאחר מכן.

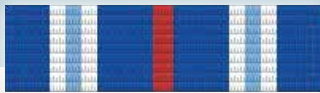

לאורך ואזרי שלאלה, הוא נחל עזה או נחל הבטור, עובר אחד מקווי
ההגנה הקדומים ביותר שבדרום הארץ-ישראל. שורה החליט המזוינים לארכו
מדרום לו, תל-ג'אמע, טמול כפר-דרום, הסמוכה למתגש נחל עזה ונחל סוריעה
ותל-טארה הנמצאת כ-14 ק"מ מדרום-מזרח לה, מעידות על כך.

גם אחרי גמר מבצע "יואב" עדיין היה המערך המצרי בנוי על סתי
זרועות: המערבית - עד צפונה מעזה; המזרחית - מעאוג'ה עד עסלוג'.
למשיגת חיבור רוחב ביניהן היתח לא רק חטיבות שבאית, כי אם גם מדיניות.
כזכור הסתמכה חכנות ברנדוט בטעתו על טענת המצרים, טבהיות כביש מג'דל -
פלוג'ה מובטח בידיהם, הרי הטליטה הצבאית בנגב שלהם היא, ונקודות היטוב
העבריות שבתוכו אינן אלא איוי התנגדות. בסיום מבצע "יואב", ביקשה
המטקדה המצרית כאמור ליושב קו הגנה חדש הנסען על כביש עזה - באר-טבע,
לא מן הנמנע טאף הטעם היתה אוחה מחטבה מדינית במוחות המתכננים. אולם
באר-טבע נסלה לידינו. עתה החלו טעות תכניות לניחוק הנגב מקו הרוחב 31
ודרומה - קו הרוחב העובר דרך ביר-עסלוג'. לו יכלו המצרים לטעון - אם
לא להוכיח - שכל הטטח הנמטט דרומה מטט נמצא בטליטתם היעילה - היה זה
מטיוע מבחינה מדינית. משהחלו איסוא תוך כדי הטטוגה, כוחות מצריים
לתפוס מטלטים מדרום לואזרי שלאלה - את תל-ג'אמע הסמוכה לו; את חירבת-
טאעין שמדרומו, המוכרת לנו עוד מימות כפר-דרום, ובעיקר את טיך נוראן
חגבוהה מעל סביכותיה (136 מ') ובתנאי הנגב הנה מטלט ממדרגה ראשונה,
ולא עוד אלא שהיא סמוכה למרתת הדרכים העולות מרסיה מכאן ומחאן-יואב
מכאן לעבר תל-אבו-חורירה, טבתטלכות כביש עזה - באר-טבע - התעוררה
אצלנו הטחטבה טיט כאן נטיון טקט של תקיעת טריז במגמה: - א) להסיה כוחות
כדי להקל את לחצנו על כיוס פלוג'ה; ב) ליצור רוטט מדיני כאו"ם שהנגב
המערכי טטוס על-ידי המצרים, וצון הנקודות טכגוט גבולות אלא מוכלעת
בתוך טטח מצרי; ג) ליצור קו הגנה טבעי בדרום הארץ טיעבור לאורך ואזרי
עזה ויתחבר עם הכוחות טכביר עסלוג' ויגדיר את הטטח שמדרום לקו זה כטטח
נטטח למצריים. מחטבה זו קיבלה יתר חיזוק מטהגיוע ידיעות על הגברה
ניכרת של הכוח המצרי בעסלוג'.

טריז זה חויב טילוק, לא רק בגלל הסכנה הנטקפת ממנו ככות - בטודה
ויתפטט - אלא גם בגלל הנזק שהכיוט בפועל. שגור המים חובל כלי הרץ,
היטובים העבריים טבקו המערכי היו מוטרדים מדי טעה בטעם. למעטה נמטאון
עדיין במצור.

היו יעורו שהגיוס בטבוע האחרון של נובמבר הראו שהמסרים עומדים להגביר מעור זה על-ידי עיבור קו ההגנה שלהם בין האן-יוניס לשזה, וקידומו מזרחה. בסיוור אויך נספרו כ-45 מוצבים מחלקתיות בין ואדי-עזה וחאן-יוניס, הווה אומר כדי 3-4 גדודים; ומספר לוחם צמונה מואדי עזה ועד ג'בליה. בדו"ח מודיעין מיום 26.11.48 נאמר שמטלטים אלה עדיין אינם תפוסים כולט, ורוב האבא עדיין חונה במחנות בכורג', דיר-אל-באלח וחאן-יוניס. הזמן דחק. לכטיותפסו כל המוצבים - יקטה ביותר לסלק את המסרים מתוכם. ואנחנו ידענו שבהתארגנות להגנה, ובהתגוננות במוצבים מאורגנים רב למדי כוחם.

הוחלט שיפוט להנחית על המסרים מכה באזור זה, במגמה ליצור קו הגנה רצוף מבארי טמטפון לואדי שלאלה, ועד נירים ולנקות את הסטח טמטורה לקו זה מכוחות האויב; וכן למקח על שטחי ההפקר ודרכי התחבורה במרחב.

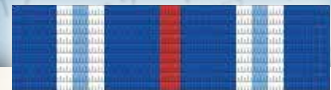
הפיקוד על המבצע הוטל על חטיבה 8. מן הכוחות הפועלים כללו את גדוד הפטיטה של חטיבה זו + מספר זחלים מגדוד הטנקים; וגדוד רגלים מחטיבת גולני אשר עמדה עתה, אחרי הדטיות רבים של מלחמה בעפון, לרדה לנגב, ולהחליף בו את חטיבת יסחת. כנטק תומך הועמדו לרשות ממקד המבצע 2 סוללות תותחים וסוללת מרגמות כבדות.

לקראת הפעולה הועבר המטה הקרבי של חטיבה 8 לצאלים, ואילו המטה הקרבי של החזית הוקט במטמר חנגב.

הכיוון הכללי של ההתקפה היה מדרום לעפון. הכוחות הפועלים הועברו דרומה דרך באר-טבע, קלטה, צאלים, אורים וגבולות. גדוד 89 עמד להתרכז בגבולות; גדוד 13 (גדוד גדעון) מחטיבת גולני - באורים; הטרותים - בצאלים ובגבולות. לפי התכנית עמד המבצע לכלול שני סלבים: הראשון - כיבוט טיך-לזראן וחירבת מאעין; השני - הסתלשות על תל-פארה ותל-ג'אמע והסתלשות על כל המרחב שמדרום לואדי שלאלה. בטני הטלבים עמד גדוד הפטיטה לבצע את הכיבוט, ופעולות הסחה; גדוד חיל הרגלים נועד להתבסס לאחר הכיבוט ולהדוף התקפות נגד שתבואנה.

ב-5.12.48 הגיעו פלוגת זחלים מגדוד הפטיטה, ופלוגת מחטיבת גולני למפגט בכפר שועוט, וטיהרוהו. בכפר זה נפלו, כמעט בדיוק שנה קודם לכן, ב-9.12.47, חללי המלחמה הראשונים בנגב, החוליה שהבטיחה את ענור המים המערבי, בפיקודו של אסף טכנאי. על שמו נקרא המבצע "אסוף".

המגמה הראשונה הייתה כאמור טיך נוראן - החל הניטא הנסקף ממרחק, ובראשו קבר הטיך. הוא הוחזק על-ידי יחידה מצרית בעצמה של מחלקה לערך. בטעה 1330 יצאה פלוגת הזחלים מטועוט, הגיעה לתל מדרום, עקפה אותו ממזרח, נפרטה והסתערה על הגבעה מצד צפון. המרונים אלה של הזחלים הדהימו את המחלקה המצרית שנחסזה להימלט מן המטלס עוד בראשית האיגוף, בגררה אחת תותח נגד טנקי, כלי טניטתה נסיון כלטהו להשתמש בו או להתנגד בכל צורה שהיא להתקפה. אטר נמצא במקום איטר את הידיעות שנחשבו מסיור אוירי: הביטורים והבונקריוט נמצאו בטלב הכנה, במחכונת של מוצב מחלקתי.

בטעה 1530 הגיע טור הגדעוניט לטיך נוראן והתבסט בו. טיד לאחר מכן המטיכה פלוגת הזחלים לעבר חירבת-מאעין. החירבה נמצאה ריקה; חיל רגלים התבסט בה; סיירי גדוד הפטיטה העמיקו והגיעו עד תל-פארה. אף היא נמצאה ריקה.

בו בערב הוצאה על-ידי מטה חטיבה 8 פקודה מבצע אסף טלב ב'.

המטימות למחרת היו בעיקרן טהיט: כיבוט תל-ג'אמע ופטיטה על עבטאן, הנמצאת מערבה מחרבת-מאעין כינה ובין חאן-יוניט; כמגמת הסחה; לחטעות את המצרים לחטוב טכפנינו - מערבה; בה בטעה טכיוון התקדמותנו הוא לצפון.

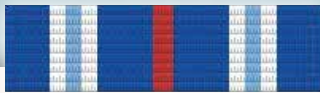
גם הסעם הוטלו המטימות התקפניות על גדוד הפטיטה; מטימות ההתבסטות וההגנה על גדוד החי"ר.

הפטיטה על עבטאן לא עלתה ימה, בהגיע הכוח למרחק 300-400 מ' מזרחית לכטר, נתקל באט מחכונות יריה ומרגמות מכל מטלטי הכטר. לעומת זאת נתפסה תל-ג'אמע ללא קרב בערך בטעה 1130.

חלק מן הכוח ניטה להמטיך צפונה, לעבור את נחל עזה ולהגיע לבארי; אולם נתקל במוקטים של מחוז הנגב ונסוג.

בטעה 1200 הגיעה לטיך נוראן יחידת הרגלים טנועדה להתבסט בתל-ג'אמע אולם כאן עוכבה בדרכה ונשטותה להצטרף למגיני המטלס. כי בינתיים התאוטטו המצרים והתכוננו להתקפת נגד. הפעם פעלו בהחלטיות, בחטטם מפני נטיון ניתוק נוסף של כוחותיהם שברצועת החוף.

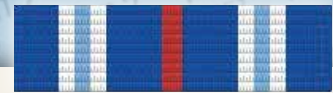

עוד בטעה 0915 לערך נראתה טיירה של כ-15 טכוניות מטא עמוסות חיילים מצריים, שהתקרבה לעבר חירבת-מאעין מכיוון עכסאן שבמערב. קצינים ירדו והחלו להטקיף על הטביבה, הם הוכרחו באש מכונות איריה.

ב-1115 החלה הסגזה על חירבת-מאעין. זמן מועט לאחר מכן הופיעו מטני עבריה 8 טנקים מסוג לוקוסט, טנעו דרומה לעבר טיך-נוראן. נמצא שחירבת-מאעין היתה למעטה מכוורת; אך הדבר לא ערער את רוח האנשים.

תותחי הנ.ס. שבחירבת מאעין פתחו באש במגמה למנוע את התקדמות הטנקים דרומה. הם פתחו בטווח גדול יותר על המידה. מפקד הצוות מתאר את פתיחת האש: "... הטעה 1130. אזעקה - טנקים של האויב נראו באופק. למן הכוּר נטמע רעם תותחים מכיוון טיך נוראן. כנראה שלפלה השניה חט במקשת. פלגתי תופסת מקום ליד התותחים ומחכה להוראות. מתברר שהטנקים רוצים לטחק אתנו ב"חתול ועכבר", או להראות לנו שהם יודעים טקטיקה של טריונים מה היא. שני טנקים פרטו מהקבוצה וחיספו עמדה מחסה עד שמצאו במרחק של ק"מ רבע מאתנו. היתר, 3 טנקים ומכונות סיור דינגו מתחילים לעטות תמרונים בטטה: פעם מוקדמים ופעם מתרחקים. ומפעם לפעם הם משלחים בנו יריה צורמת אזניים בשתי ליטראות, שבצרוחתם ברור לי שהם מתגרים בנו על-מנת לגלות את עמדות הנסק האנטי-טנקי שלנו. אני מחליט לחכות עד שיחקרבו ביותר ורק אז לפתוח באש. חוץ מכל הטיקולים השקטיים גם להחלטה זו המחסור בפגזים. בינתיים, וצלשולי השלפון בעמדותי נעשים תכופים ומעטבנים יותר. טוב וטוב מבקט מפקד הפלוגה שנפתח באש, כי אנחנו זו הפעם הראשונה להם... שהם רואים טנקים ואשלת הלב כבר במכנסים. גם מהחפירות הסמוכות בוקעת מנגינה אחת מפי כל: "תותחים אנטי טנקיים, היכן אתם?" מה לעשות, כרגע זה המוראל עלול להתמוטט ואני נוחן לתותח 20 ט"מ ... פקודת אש: הטווח 900, שמאלה אחד, אש. 3 צרורות צבעוניים גרדו את השבע מאחד הטנקים שבקבוצת השלושה. הטנקים שינו את כיוונם ונעו במהירות לעבר אגפנו הימני. הדינגו נסוג מרחק 2 ק"מ ואנשיו יטאו החוצה לחזות בסינמה. כאן היה צורך להפעיל את ה-6 ליטראות. ירינו 2 פגזי ח"ט (חודר טריון) טעברו בין גלגלי הטנק הראשון מימין מכלי להוציאו מפעולה. כל הקבוצה נסוגה ק"מ וחצי מאתנו וכאן החל התופת האמיתי. 2 הטנקים שנפרדו מהקבוצה ותפסו עמדות מחסה החלו להפגיזנו בדייקנות וכעבור כמה דקות היה ה-6 ליטראות בעולט האמת. פגז 2 ליטראות חודר טריון מתבקע פגע בטריוניה ורסיסים חדרו לעריסה. "מאוחר יותר הוטא מכלל סימוט גם תותח הנ.ס. השני שבחירבת מאעין,

ומפקד הפלגה נשאר במקום עם שני תותחיו אינוולידים כפי שהוא מתאר אותם
"לטם שמירה על המוראל של חיל הקליב".

השנקים הוסיפו להתקדם דרומה לעבר טיך-נוראן.

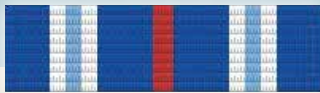

עדיון נטאו פעולות המצרים אופי של פעולות גיוס; נראה בעליל
סטרם ידעו בדיוק מה קרה, ואלו כוחות מחזיקים ובאלו מטלטים. סמוך לצהרי
היום הועתקה ההסגזה מחירבת מאעין אל טיך נוראן. התפסיות סכתל גילן
כ-3-2 פלוגות רגליים מצריים יורדים מחמכוניות, כ-2 ק"מ מדרום-מערב לו.
8 השנקים נפרטו ב-2 גלים. האט הארטילרית על טיך נוראן גברה; גם סוללת
מרגמות בנות 81 מ"מ - מחלקת סיוע של גדוד חי"ר - נטלה חלק בריכוך.
קבר הטיך הלבן הנסקף למרחוק, הקל על המצרים את הסיווח. בטעות המוקדמות
של אחר הצהריים הסתמנו קווי ההתקפה המצרית: התקפה מתואמת של טריון
ורגלים: הטריון מצפון וממערב, מטני עברי חירבת מאעין; הרגלים מדרום-
מערב.

יש להניח שהתכנית המצרית התבססה על ההנחה שבסיסה של הכוחות המחזיקים
במטלטים הוא באימארה שמצפון להם, ולא בטועוט ובגבולוט שמדרומה.
הזרוע הצפונית של ההתקפה נועדה כהתאם לכך לחסום דרכי תגבורת בין אימארה
לבין המטלטים. מספר השנקים גדל בינתיים ועמד על 12. כוחנו אנו במטלט
מנה באותו זמן קרוב ל-2 פלוגות, כולל מחלקת ההנדסה אשר נשלחה לטם ביזור
המקום, ונטארו בו כדי להגן עליו. סוללת תותחי טדה המוצבת מצפון-מזרח
למטלט; 2 תותחי נ.ט. המוצבים עליו.

אחד מתותחי הנ.ט. יצא מכלל סימוט מיד בראשית הפעולה; לעומת זאת
נזדמנו למקום מחלקת ג'יפים וזחל נושא תותח, בדרכם מחירבת מאעין דרומה.
כוח זה שהופיע לטתע מדרום, באגף ההתקפה המצרית, מילא תפקיד נכבד
בהדיפת הנוקפת השנקים הדרומית. אלה נסוגו לאחר שחמטה מהם נפגעו. מיד
לאחר מכן תמנה קבוצת השנקים הצפוניים, לעבר סוללת תותחי הטדה המוצבת
בערפו של טיך נוראן. היה חטט שהסוללה תיפול בידי האויב. חלק מאנטי
צוות התותחים נסוג; אך יחידת ההבטחה, מצויידת בפיאט וברימונים, עיכבה
את התקדמות השנקים; מטנפגע אחד מהם בתותח נ.ט. הפועל מטיך נוראן -

נסוגו.

אט הארטילריה של האויב לא פסקה. מספר הנפגעים גדל. מרכיב אנטי צוות התותח האנטי-טנקי טפעלו גלויים ללא מחסה, נפגעו. חיל-הרגלים של האויב התקרב עד למרחק של 150 מ' מגדר המטלט. הוא נעצר באט מכונות היריה.

בסעות אחח"צ הוטא מכלל פעולה גם תותח הנ.ט. השני. כחיפוי מכונות ומקלעים המוצבים במטוכות הצברים, במרחק כ-400 מ' מן המטלט, הגיע חיל הרגלים המצרי כדי 100 מטר מהגדר. הוא כיסה באט את ריכוז הרכב של דרג א' טלרגלי המטלט, בו נמצאה בין היתר הרזרבה של התחמושת, שמגיני המטלט נזקקו לה יותר ויותר. זוגות זוגות קפצו מחנדבים למכונות והביאו טטח תחמושת והתכוננו לקרב מגע.

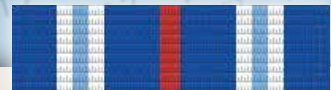
אך החי"ר המצרי לא קט עוד להסתערות. אף כי הטנקים תמרנו בתוך טורותיו ואף התקדמו מעבר להם. בדמדומי הערב, בטעה 1700 עטה טנק בודד נסיון נואט לפרוץ ולעלות אל המטלט. הוא עבר את החפירות והסתער לבנין טבמרכז. הוא נפגע בפואט ונסוג.

היה זה האות לנסיגה כוללת של המצרים. עוד פעם אחת הגבירו את ההפגזה הארטילרית על טיך נוראן ועל חירבה טאעין, וכחטוחה הסתלקו לעמדותיהם טבמערכ.

מידיעות טנתקבלו תוך כדי הקרב נתברר שהמצרים הפעילו כגזרה זו לפחות גדוד רגלים וסלוגה טנקים. גדוד טכוניות טחאן-יוניס קבל הוראה להתקדם; גדוד רגלים העבר מעונ'ט לתטן-יוניס. טימע זו פעט ראטוננה טהמצרים הפעילו טנקים בעצמה כזו. גדוד הטנקים טחגיע ארעה רק טבוטיים קודם לכן וזו היחה לו טבילת האט, טאטכן עלחה לו ביוקר: 5 טנקים מתוך 12 אבדו בקרב זה. אכדותינו כטיך נוראן - 25 פצועים ו-3 הרוגים; כחירבה-טאעין - 2 הרוגים ו-2 פצועים. הם פונו בטטך הלילה. חמרי ביצורים, הספקה והחמושת הובאו למטלטים. גדוד 89 העביר את בסיסו לטועוט, על מנה להיות מוכן להוקפת נגד נוסטח ביום המחרת. הנטק האנטי טנקי במטלטים טהוטא מכלל סימוט הוחלף כנטק חדט, ונטק מטייע נוסף הובא לקרבת טיך-נוראן.

מסעות הבוקר המועדמות של ה-7.12.48 נערכו המצרים להתקפה מהודטת על חירבה-מעין וטיך-נוראן. בבוסהאן טממערכ לחירבה-מעין נערך כגדוד

חי"ר ואתו כוח טריון.

כוח דומה נערך מול סיך נוראן. ארטילריה מצרית היתה ממוקמת בעבסאן.

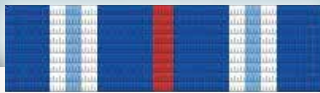
הערכות האויב ארכה כדי 6 שעות. בטעה 1400 נערך סיור אוירי על-ידי קצין מודיעין שלנו; מתוך חדו"ח שנמסר הסתבר שהאויב השלים את הכנותיו להתקפה; והיעד העיקרי להתקפתו באותו היום תהיה חירבת מעין, כנראה לאור הכטלון בהתקפה על סיך נוראן יום קודם לכן. מול חירבת-מעין נספרו אז 18 כלי רכב - טנקים ומטורינים - ערוכים בטני דרגים: הראשון מונה 7 כלי רכב, כ-1800 מ' מהמטלט שלנו; השני - מונה 11 כלי רכב בטווח 2400 מ' מהמטלט. מכוניות מטא נמצאו בדרכן לחירבת-מעין.

ענה ניתן האות לגדוד 89, אשר רוכז כאמור מבעוד לילה בשועוט, לצאת להתקפת נגד מקדימה, אשר נועדה להיות ההתקפה הקלאסית מסוג זה בכל מלחמת הקוממיות כולה. הגדוד מנה באותו זמן 11 חצאי זחלים, מצוידים במגדרים, וואחדים מהם - בכזות ורובי נ.ט.; שתי פלוגות ג'יפים בנות 10 ג'יפים כל אחת מצוידים ב-2 מקלעים כל ג'יפ, כזה, 2 פיאטים ומ.2 - לכל פלוגה, ופלוגת "מטורינים", ולה 2 מטורינים מצוידים במכונת יריה בראונינג; מטורין אחד עם תותח 37 ט"מ; מטורין עם תותח 6 ליטראות; ו-2 חצאי זחלים מצוידים בתותחי נ.ט. קלים. מטעות הבוקר היה הגדוד בכוננות לצאת להתקפת נגד מידית. עתה, מטוידא הסיור האוירי את הפרטים האחרונים על הערכות האויב, ביותנה הפקודה לגדוד לצאת. לאור הערכות כוחות האויב תוכנן, שיעקר הכוח יסתער ויעלה על המצרים הנערכים מול חירבת-מעין, בה בטעה ספלוגת ג'יפים אחת תרתק את אלה שמול סיך-נוראן לעמדותיהם. אחרי השמדת המצרים מול חירבת-מעין יפנה הכוח העיקרי דרומה ויצטרף לספלוגת ג'יפים זו בהשמדת הכוחות שמול סיך-נורמן.

תוך 15 דקות החל הכוח לנוע בטדרת מטא צפונה, כספלוגת ג'יפים אחת מבטוחה את האגף המצרי, והמטורינים את האגף המערבי הפונה לעבר האויב. התותחנים החלו להמטיר את מהירה על 2 הריכוזים של האויב שמול סיך נוראן וחירבת-מעין.

נקודת ההערכות של גדוד הסטיטה היתה מצפון-מזרח לסיך-נורמן, ליד אסילת הברזל התורכית. בחסתר הגיע הגדוד עד אליה, היסנה אם חזיתו כ-90 מעלות לעבר מערב, ונערך בהסתר להסתערות. פלוגת הג'יפים שבאגף הימני של הכוח התוקף נעה לעבר האגף הצפוני של האויב אנערך. אט התותחנים

והמרגמות הועתקה אל ריכוזי האויב שמול טיך נוראן ופלוגת הנטעיה של הג'ויסים החלה להטרידו, יחד עם חיל-הרגלים היושב במטלט. לאחר 10 דקות לערך, כאשר היה מקום לחשוב שהאויב שמול טיך נוראן רותק כהלכה למקומו, נעו הזחלים והמטורונים במהירות כדי לבוא במגע עם האויב שמול חירבת מעין. הכוח התפרט ועלה בסערה על עמדות האויב, ותפס קו בכוח של פלוגה מחופרת היטב וכלי נטקה מוצבים. מערך אשר פלוגת גדוד האויב שהיו מאחורי הפלוגה הראשונה אינו ידוע, מכיון שהן התפוררו עם שבירת הקו של הפלוגה הראשונה. הזחלים עלו על העמדות, דרסו באויב, הרגו ופיזרו אותו לכל רוח. כמו כן נגחו כמה מנוטאי הכרן של האויב והוטיאווה מכלל פעולה. האויב הטאיר במקום נסק, תחמושת, רכב וכ-100 הרוגים. 6 ליטראות חפגיוז הונך כדי תנועה את עמדות האויב ופגע ברכבו המטורין. ה-37 מ"מ הוציא לסחות טנק אחד מכלל טימוט מקבוצת שלושת הטנקים שהיו על הרכס. פלוגת הג'ויסים זינבה בחלק מהאויב טכרת צפונה. הזחלים והמטורונים זינכו בו עד 2 ק"מ מערכת ממקום הקרב.

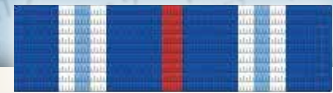
עם היחקל כוחותינו באויב ושבירת הקו הראשון שלו, התחילה הפגזת טיווח לעבר כוחותינו שלא פגעו בהם הודות לקצב המהיר של התקדמותם. בטלבים האחרונים של הפעולה התקבלה פקודה לתקוף את הריכוז שמול טיך נוראן, אולם ריכוז זה החל נטוג לעבר עבטאן.

כוחותינו המטיכו ברדיפה עד לטערי עבטאן; אולם נעצרו משנתקלו במערך נ.ט. ובמיקוט בדרך מטני צדדיה. נצחוננו היה שלה: אבדותינו - 2 פצועים קל; לפומה כ-100 הרוגי האויב שנטארו בטטה ונטק ותחמושת לרוב. "קבל את הערכתי", נאמר במברק ראט אגף המבצעים למפקד חטיבה 8, "על המבצע הנועז והביצוע היעיל של גדוד 89 נגד המצרים", ביום ג', 7.12.48.

במשך השבוע שנותר עד לחיסולו הרשמי של מבצע "אסף" עסקו היחידות בהתבססות בגזרה, כסיורים, פטיסות והטרדה באט. דרך נירים - בארי פונתה ממוקטים והוכשרה לתנועה. כמו כן נפתח לפנינו עתה כביט "הרעב", המקטר את כביט עזה - באר-טבע עם הנגב המערבי, דרך עימארה ותל-פארה. כביט זה טנסלל בטעתו בפקודת מטטלת המנדט כדי לתח עבודה לבדוייט הסובלים מבצורת היה סגור בפני כוחותינו עם תפיסת תל-פארה על-ידי המצרים.

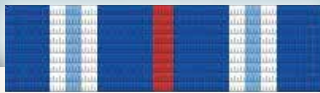

ב-15.12.48 הוצאה חטיבת הטריג'ון מן המרחב, והטיקוד על גזרת תל-
ג'אט - נירים ומזרחה'אועבר לחטיבה 1. היה זה חלק מהערכותה של חזית
הדרום לקראת המבצע הגדול שעמד אז בעצת הכנתו, מבצע "חורב".

התפתחות ארגונית ומדיניות בין "יואב" ל"חורב"

עוד ב-7.10.1948, לפני מבצע "יואב", שלח ראש המטה הכללי את ההוראה

הבאה למטה הארצי של הפלמ"ח: "א) בתוך מערך כוחות הצבא בתקופת מלחמה זו אין טלוט חטיבות פלמ"ח מהוות יחידה אופרטיבית-מנהלתית אחת. יחד על כן, צרכי המלחמה בעתיד, כמו שהם נראים עכשיו, מחייבים במסגרת לשמור על כל חטיבה בצבא הגנה לישראל, ובכלל זה גם חטיבות פלמ"ח, כיחידות עצמאיות בכפיפות ישירה לפיקוד העליון, למען אחר להגיע ולהציב כל חטיבה, לפי טיקולי המלחמה הכלליים, בכל זמן ובכל מקום כפי שהדבר יידרש.

ב) המבנה החזיתי ומערך הכוחות הלוחמים בו, כפי שהינו הולך ומתגבש כתוצאה מאזרחותו של האויב וממחלק המלחמה, דוחה לחלוטין כל קיבוץ ושירוף של חטיבות, נוסף לזה שנקבע בתקן התחלתי ליום בו תתחדש המלחמה. כל שירוף החורג ממבנה זה מהווה רק כפילות ובלבד באחריות ובסמכויות שבין טלוט טלבי הפיקוד - המטה הכללי, החזית והמטה של הפלמ"ח. התוצאה מהמשב הקיים הוא בזבוז בכוחות אדם וחומר, ופגיעה ביעילות המלחמתית של הצבא כולו.

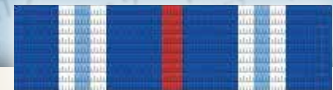
המסקנה הנובעת מעובדות אלו היא כי הפונקציות טעדין ממלא מטה פלמ"ח היום - א) חיול וקליטה של כוחות אדם לחטיבות הפלמ"ח; ב) הדרכה של שורשים ומקורות נמוכים לנ"ל; ג) הסברה וחינוך רעיוני לנ"ל - במבנה החזיתי מוטיפית כפילות וערכוב תחומי הסמכויות והאחריות שבין המטה הכללי ומטות החזית וגורמיה לחוסר צלילות בפיקוד והנהלת הצבא ולפגיעה בחסכון בכוח אדם וחומרים.

הי לזאת יש להעביר את הפונקציות הנזכרות לאגפים ולטרותיהם המתאימים של המטה הכללי ולמטות של החזיתות. העברה זו תיעשה בהתאם לסדרים וללוח הזמנים שנקבעו בין מטלא מקום מסקד הפלמ"ח וראשי האגפים הנוגעים בדבר שבמטה הכללי.

מטה הפלמ"ח ערער על ההוראה, בינתוים פרצו מחדש הקרבות כנגב והענין נדחה לפי טעה. ב-29.10 יצאה הוראה סופית של ראש המטה הכללי הקובעת את תאריך פירוקו של מטה הפלמ"ח ל-7.11.1948.

הוויכוח על הפורך בקיומו הנפרד של המטה הארצי של הפלמ"ח, ועל הגזרת תפקידיו - התחיל עוד זמן רב לפני כן, והוא נמשך עד עשן היום הזה. ארגומנטים שבאויב מקצועיים, אידיאלוגיים ופוליטיים משמטים בו זה בצד

זהו, וקשה ביותר להטריד ביניהם. במחקר זה המוקדט להיסטוריה המבצעית של המלחמה, נעמוד רק על אלה מצדדי הבעיה הנוגעים בארגונו ובמבנהו של פל"ל.

כזכור, היווה הפלמ"ח ערב המלחמה את הכוח היחיד המגוייס מלא הסר למטמעתו הכלעדית של ההגנה; מטרתו היסודית הייתה, כאמור, מטרתם של שני גורמים.

בתוקף ייחודו זה של הפלמ"ח הוא כלל בתוכו נוסף לפלוגת המחץ של חיל-הרגלים, את כל אותן הסונקציות אשר הממלאים אותן היו חייבים לעסוק בהן כל הזמן, בין מפאת רמת האימון הגבוהה הנדרשת, ובין מסיבות אחרות. כתוצאה מכך כלל הפלמ"ח את הפלוגת הימית, גרעין של כוח אוירי, יחידת טיירים לתפקידים מיוחדים; כמו כן חלט על אימונן של שורות המגינים בקפריסין. מטו הפלמ"ח - הכטוף למטה הכללי של ההגנה - החיל את כל האלמנטים של המטה הכללי והוא חלט על יחידותיו מבחינה מבצעית ומנהלתית.

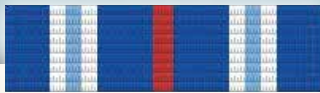
ייחודו של הפלמ"ח ככוח המגוייס היחיד נתבטל כמובן עד מהרה עוד עם גיוסו המלא של גדודי החי"ט בראשית דצמבר 1947. עדיין היה קיים שוני ניכר ברמת האימונים ובמידת הליכוד והגיבוס בין יחידות הפלמ"ח - אשר מאחוריהן תקופת אימונים ופעילות רצופה של מספר שנים, לבין יחידות החי"ט ההולכות ומתארגנות זה עתה. מתוך כך נועדו ליחידות הפלמ"ח בראשיתה של המלחמה המטימות הקטות ביותר, של הבטחת התחבורה לירושלים ולמקומות אחרים, ושל פעולות תגמול יזומות, שטימות לעורף האויב וכיו"ב.

קונספציה זו לא התבצעה במלואה. בנגב ובגליל העליון המזרחי היו כוחות פלמ"ח ניכרים מרותקים להגנת המרחב; ליווי הטיירות דרט אך הוא חלק ניכר מן הכוח ומה טנוטר לפעולות יזומות - לא ענה על הצרכים.

במרץ 1948 הותרותה מחדש תכנית - תכנית ד' - לשחרר את הפלמ"ח מכל ריתוק מרחבי, ולארגנו כעתודה ארשית של המטה הכללי לפעולות יזומות או למכות נגד. נקבע עם שבמידה ויחידות פלמ"ח תפעלנה במרחב אחת מחטיבות הסדה, תפעלנה תחת פיקוד מפקד אותה חטיבה, ורק במקרים יוצאים מן הכלל - בפיקוד מטה הפלמ"ח.

עוד קודם לכן נוצרה חטיבת הפלמ"ח הראשונה - היא חטיבת הנגב; היא הייתה מראשיתה חטיבת מרחבית, שונה מבחינת אופי הטטה שהיא חולסת עליו מותר 'חטיבות אלו, אך דומה להן בעצם המטימות המוטלת. במטח חודש אפריל התארגנו

שתי חטיבות הפלמ"ח הנוספות: חטיבת הראל בפרוזדור וחטיבת יפתח בגליל העליון המזרחי. שתיהן התארגנו מלכתחילה למבצע יזום מסויים; שתיהן רותקו עד מהרה - בתוקף המסיבות - למרחבים מסויים.

בו בחודש, במסגרת התארגנותם של חילות האויר והים, נותקו מן הפלמ"ח מחלקת הטיס והפלוגה הימית, וצורפו לחילות אלה.

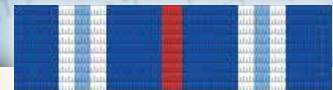
עדיון חלט מטה הפלמ"ח גם מבחינה מבצעית על חטיבותיו, וההוראות אליהן הועברו על-ידי המטה הכללי בדרך כלל באמצעותו, אך כי טרחה אי-בהירות מסויימת בענין זה. ימים מועטים לאחר ראשית הפליטה נסתנה הדבר. בכל הארץ הועמדנו מעתה בפני משימה אחת: בלימת הפליטה. את המלחמה בפולטים ניתן היה לנהל רק במקום בו מתרכזת תמונה מלאה של האויב ושל כוחותינו - מן המטה הכללי. בידי מטה הפלמ"ח אטר חלט, כאמור, על שלוש חטיבות הפזורה מן הצפון הקיסוני ועד קצה הדרום, לא התרכזת תמונה כזו, ומה גם שאחדים מטובי הקיסונים בו עברו עוד קודם לכן לפעולה בחטיבות אלו: מפקד הפלמ"ח - לפיקוד על חטיבת יפתח; קצין המבצעים שלו - לפיקוד על הראל ועוד. ב-26.5 הוצאה, איפוא, ההוראה שמעתה תהיינה חטיבות הפלמ"ח כפופות מבחינה מבצעית ישירות למטה הכללי.

בינתיים - עם התעצמותן והתעצבותן של חטיבות חי"ט - מזה, ולאור התרחבותו של הפלמ"ח מזה, ואבידותיו המרובות מאידך, אטר כתוצאה מהן נתמלאו גם שורותיו טירונים - הוטותה במידה רבה יכולת הלחימה של החטיבות השונות. עדיון היו קיימים, כמוכן, הבדלים ניכרים בין חטיבת אחת לשנייה; אולם לא היה קיים עוד חתך ברור מבחינה זו בין חטיבות הפלמ"ח אחד, לבין חטיבות החי"ט מאידך.

כפי שתואר הביאה התפתחות המלחמה עוד בהפוגה הראשונה לידי ההכרה בצורך לשחרר את כל החטיבות מריחוקן למרחבים מסויים, ולבנות אותן על פי תקן אחד, כך שתהיה אפשרות להעבירן בגמישות מחזית לחזית, וממשימה למשימה. השיפול האפסנאי בחטיבות הוטל מעתה על מפקדת החזית הקבועה במרחב והחייבת להיות מסוגלת לספק את כל צרכיהן של החטיבות אשר תועלנה בה מדי פעם בפעם. בכך נחבטלה ממילא הסונקציה האפסנאית הספציפית שהייתה למטה הפלמ"ח קודם לכן.

משהוקם מטה חזית ד' נחרוקן מטה הפלמ"ח מקסימים נוספים אשר הוסלו עליהם תפקידים במטה חזית זו.

הנובמבר 1948 נוצר, איטוא, משב בו לא היה עוד הכדל עקרוני בין חטיבות הפלמ"ח לבין יתר חטיבות צה"ל מבחינת היעוד, הארגון והמבנה.

תפקידיו של מטה הפלמ"ח הצטמצמו ועמדו בעיקרם על טלוטא:

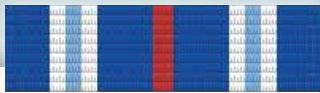
- א) חיול וקליטת של כוח אדם לחטיבות הפלמ"ח;
- ב) הדרכת של טוראים ומפקדים נמוכים לנ"ל. (הדרכת קשינים בוצעה עוד בהגנה בקורסים ארציים מסותפים; מעתה בוצע גם אימון בעלי מקצוע בקורסים כאלה);
- ג) הסברה וחינוך רעיוני לנ"ל.

מבחינת הארגון והמבנה של צה"ל נסב הוויכוח בעיקר לא על צרכי המלחמה בהווה, אלא על צרכיו של צה"ל בתקופת טלוטא: - טוללי טרוק מטה הפלמ"ח בוקטו לטמור על קיומו כמטה החולט על יחידות העוסקות בעבודה ובאימונים, והמתכוננות לפעול בתפקידי מחץ מסוימים, יעוד אשר היה כאמור לפלמ"ח ערב המלחמה ובראשיתה - אך - לאחר מכן במידה רבה בתוקף הנסיכות.

בהתאם להוראת הרמטכ"ל החפרק מטה הפלמ"ח איטוא ב-7.11.48. המטיכה לפעול חולית סעד לטיפול בפצועים ולמגע עם קרובי החללים בלבד.

מספר המגוייסיים בצה"ל עדיין הלך וגדל. את ב-10.1.48 ערב מבצע "יואב" עמד המספר על 88,890 הוא הגיע במסך החדשים לאחר מכן לטרא של למעלה מ-100,000.

ב-31.12.48 היו בצה"ל (כולל חוליות ופצועים, שבויים, נעדרים, עריקים ואסירים) 107,481 חיילים. מהם היו 25,512 בחזיתות, 13,663 בחו"ם, 6,674 בחיל האוויר, 3,087 בחיל הים, 3,844 בתותחנים, 2,731 בחיל ההנדסה ו-29,862 בטרותיהם.

נוסף לבטויים הרגילות הכרוכות בארגונו, החזקתו, ציורו והפעלתו של מערך כה גדול, היה הכרח מעתה לפתור בעיה נוספת וקשה יותר: בחורף 1947/48 היו בגיוס מלא בהגנה כ-20,000 איש. גם אז לא הצלחנו לתת לכולם תלבושת חורף מתאימה או להקים מבנים בכיסיים ובמוצבים שיאפשרו ליחידות תנאי שיכון מתקבלים על הדעת. מאז הוכפל המספר פי חמשה. רק הודות לתרומותיהם של יהודי הגולה בכסף ובלבוש, ולמאמץ יוצא מן הכלל של מטרד הבטחון ואגף האפסנאות הצלחנו לתת תלבושת חורף לפחות לחלק ניכר מהחיילים. עם זאת הוסיפו להגיע במסך כל חדשי החורף פניות מרות מחטיבות הסדה, אשר דרשו בכל תוקף העדפת חיל-הרגלים וחיל התותחנים בהקצבת התלבושת. הוראה למפקדי היחידות בחתימתו האיטית של ראש המטה הכללי לרכז את כל עודפי הלבוש שבמחסנים סביבה לפתרון, שנשאר בטופו של דבר חלקי.

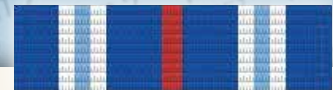
באשר למבנים - עמדו לנו עוד בקיץ מחנוני הצבא הכריטיים האמריקנים יחסית, הפזורים בכל הארץ - ממחנה פילון סליד ראש-סינה ועד חצור בדרום, ובעיקר המחנות הגדולים שבצריפין, בבית-נבאלקה, בסביבות נתניה, ובמפרץ חיפה, וחטיבותם עלתה עם בוא החורף. עם זאת היה הכרח בבדק מקיף במחנות אלה לקראת ימות הגשמים.

כפי שתואר כבר היה רב ביותר מספר האגפים, המחלקות, האטרותים והחילות כמטה הכללי, או הכפופות לו ישירות. עם זאת עוד נוספו עליהם בתקופת-הנידונה.

במחצית השניה של אוקטובר 1949 הוקם ליד הרמטכ"ל אגף הפיקוח הכללי, אשר עיקרי תפקידיו הם:

- (א) לבחון את יעילות כל יחידות צה"ל בביצוע תפקידיהן;
- (ב) לבחון את מידת החסכון והצנע בשימוש בחומרים, ציוד, רכב וכיו"ב;
- (ג) לבחון את ניצול כוח האדם שאועמד לרשות הצבא.

לט"ם הסדרת הגשת הסעד למטפחות החיילים, הוקט רשמית בסוף שנת 1948 (16.12.48) שרות הסעד. ראינו את ענין הסעד למטפחת החייל צץ ועולה למעט מראשונה המלחמה; בין היתר מצאנו את ביטויי ביטויי מסיבות מסדרי החטיבות שנערכה בראשית החפוגה הראשונה. לאחר נסיונות מנסיונות שונים מצאה עתה מסימה זו את ביטויי הארגוני הסופי, וכן נקבעו מחדש טיעורי החטלום למטפחת החייל, ודרכי העברתו.

בערך באותו זמן הוקמה גם מחלקת הסגל, שתפקידיה העיקריים הם:
א) להביא בפני הרמטכ"ל המלצות למינויים, העלאות והעברות של קצינים;

ב) לטתף פעולה עם גורמים הנוגעים בבדיקת התאמת מועמדים לבתי-ספר לקצינים.

ג) לטפל בכל העניינים האישיים של קצינים.

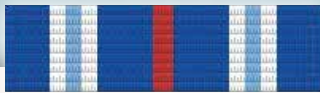
על מחלקת הסגל הוטל להתחיל לפעול בדצמבר 1948. מעתה הוגדרו במדויק הסמכויות בכל הנוגע למינויים, העלאות והעברות של קצינים, ונחאפטרם יתר גמישות בהעברת קצינים מיחידה ליחידה ומתפקיד לתפקיד בזהותם להכרח הכללי, אף כי במידת האפשר לא הועברו קצינים מיחידות וחטיבות אטר והתערו בהם.

הקמתם של אגף הפיקוח, מחלקת הסגל ושרות הסעד היו ניצנים האחרונים של המגמה להקים גורם מטה או מפקדה חדשים מדי פעם, בטעה שמתברר שמטימה זו או אחרת איננה מתבצעת על-ידי הגורמים הקיימים. אולם כבר עתה התברר, שלא זו בלבד שריבוי גורמי המטה והמפקדות גורר בעקבותיו בזבוז כוח אדם; הוא גם מקשה ביותר על שליטה ופיקוח. מתוך כך ניכרת באותה תקופה כבר המגמה ההפוכה, למצפה את מספר המפקדות וגורמי המטה העצמאיים, או העצמאיים למחצה, ולמזג מכסומות של פונקציות במינימום של גורמי מטה. מגמה זו מצאה את ביטוייה בהוארגנות מרחיקת לכת. אולם מאחר שזו חלה בפיקוח בתקופה טאחרי מבצע "חורב", נטפל בה בכללותה באותו מקום.

אין לסיים סקירה חסומה זו על ההתפתחות הארגונית והמנהלתית של צה"ל, בהדשים נובמבר - דצמבר, מבלי להזכיר את מסקד התוטביים לקראת הבחירות לכנסת הראשונה - פעולה ארגונית מטובכת, טאף צה"ל בטל בה חלק.

לטם ביצוע הפעולה הוקעו מטה מיוחד למפקד על-יוד מסכל אכא, אשר עליו הוטל לעזור בארגון, ניהול הריסות ובפיקוח עליו, וכן לכפע צילוח כל חיילי צה"ל ולוודג חלוקת פנקטי ציחורי מסלתיים ביניהם. בעקבות מעקד זה קיבל אמטח הכללי זו הפעם הראטונה תמונה מקיפה ומפורטת של כוח האדם המטרת בצה"ל, לא רק מבחינה מספרית - תמונה זו היתה מרוכזת בעצם מאז ראטיה פברואר 1948 - אלא גם מבחינה זחתך לפי גיל, מין, מקום מגורים, ארץ מוצא וטנת עליה, התעסקות, מצב מספחתי. הנתונים טנאספו בדרך זו הקלו במידה רבה את הכנון הסחרוריה לאחר מכן.

החלטת מועצת הבטחון מה-19.10 הכיאה אמנט בעקבותיה את המסקת הקרבות כנגב, אולט היה ברור שלא די בה. הפרות האפוגה הכלתי פוסקות בין לפני מבצע "ירואב" ובין לאחריו - הזכירו, את הדבר עוד טעון היה הזכחה - טאך כי בהחלטת הועצת הבטחון לא נקבע האריך סופי לאפוגה חטניה, הרי בפועל היא אינה יכולה להימטך בלי סוף. החזקת כוחות צבאיים גדולנט בטוח לתקופה בלתי מוגבלת, קטח איחה על טני הצדדים, אולט כפרט על מדינת-ישראל אשר מאטעה המלחמתי היה גדול ביחס לאמטעיה מזה של מדינות ערב; ומאיוך, עמדו בפניה מטימות הקטורות בקיבוץ גלויות, בהחויטכות, ובביטורה המטקי של המדינה הצעירה, אשר לא היה להן אח במדינות ערב.

ביטיבת מועצת הבטחון ב-28.10 העלה לפניו ד"ר באנץ', המתווך

כפועל, את מחטבותיו בענין זה, אשר טיכט אותם כדלהלן:

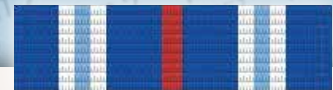
"אין ספק שהמצב כנגב יפר מטבר בפיקוח על האפוגה ולמעטה בעצם עחידה של האפוגה בארץ-ישראל בכלל. אם לא יטפלו במצב כהלכה, אין לי כמעט ספק טכל המבנה של האפוגה בארץ-ישראל יתערער. אני רואה לעצמי חובה להדגיש את העובדה שהכסיט טעליו פועל ארגון החיקוח על האפוגה בארץ-ישראל, הוא פעולתה ותמיכתה של מועצת הבטחון.

אבל אני מאמין שלא אפגע בזכות טיט לי בדברי כפני המועצת הזו אם אני אפתח את מחטבותי עוד יותר. המצב כנגב, עד כמה שהוא חמור איננו אלא סימפטומטי למצב הכללי המעורער של האפוגה שהוא הרבה יותר מטוכן. ומה טקרה לאחרונה כנגב ובגליל עלול לחזור כירוסליום או בכל מקום אחר בטבעות הבאים.

בהודעתי בפני מועצת הבטחון ב-19 לאוקטובר (בפגישתה מס' 367),

הצבעתי על העובדה שטני הצדדים אטמים במאמץ לזכות במלחמה בזמן שהאפוגה

נמטכת. הפוגה, מעטם שיבה, היא זמנית; היא גוררת אחריה או חידוש פעולות האיבה או עץ המלחמה. בהופעתו כמועצה הבטחון בליק סכסס ביולי, טעה טווא עטה מאמסים לחידוש ההפוגה, אמר המתווך האחרון, הרון ברנדוט: "הדבר הראשוני הדרוש כיום בארץ-ישראל היא הפסקה מידית של פעולות האיבה. אבל, זהו רק הצעד הראשון. אבל יש לענות על השאלה, בטלב מסויס, אם החברה הבינלאומית מוכנה לסבול את השימוש בכוח כאמצעי לישוב בעיות ארץ-ישראל... הפסקת השימוש בכוח בארץ-ישראל תאפטר, למעטה, יטוב הכעיה בדרכי שלום."

לפי עניות דעתי הגיעה הטעה בה חיובות האומות המאוחדות להבהיר, טכל שימוש בכוח לפתרון בעיות ארץ-ישראל לא יוסכל לא עכטיו ולא בעתיד, לא מספיק לעטות זאת כיום כאמצעות ההפוגה, גם אם זאת הפוגה ללא הגבלת זמן. אכן, ההכרזה שהמועצה הזאת מה-15 ביולי צירוחה, ט"הממשלות והגורמים הנוגעים בדבר חיובים להימנע מכל פעולה צבאית בהתאט לטעיף 40 טל מגילת האומות המאוחדות". לא היתה כל הגבלת זמן כיתס לחקוסה של אורטה זו, גם אם היא הנוכונה להפוגה בלבד."

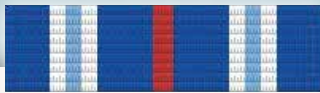
והמתווך בפועל מסוים באמרו:

"כטיכום אני רוצה לומר, בידעי טדברי עלולים לאכזב את שני הצדדים, טמו: טדרוש היום ביותר זאת היא הדרך וואאפטר את המעבר מהמטב אנוכחי טל הפוגה בלתי נוחה למטב קבוע טל שלום וואאפטר לפתור את הכעיות הפוליטיות העומדות על הפרק בדרכי שלום. אני חוטט טהצדדים עצמם, עט או בלי עזרה טל מתווך, אינם מוכנים עדיין לעטות את הצעד הזה."

אני מאמין טהדרך היעילה ביותר ליטב את הכעיה הזאת היא התקפתה בטלבים הדרגתיים. המאמץ טל התיורך היה טלב אחד כזה. כפיות ההפוגה לפי החלטת ה-15 ביולי היתה טעד שני. שני הצעדים האלה היו חטובים ביותר וחס טרתו בייעילות את המטרה העומדת בפנינו, אבל אף אחד מהם|טהוא לעטמו עדיין איננו יכול להרות את הצעד האחרון."

ההפוגה בארץ-ישראל נמטכת כבר כמעט חמטה חדטים. במטך תקופה זו נמנעה המלחמה על-ידי ההתערבות טל האומות המאוחדות, אבל אין לעפות טמטב זה יוכל להימטך ללא סוף. מציאותם טל כוחות גדולים טל צבא מטני הצדדים, המוכנים תמיד למלחמה, ואתר רק הקוים הדקים טל מספחי האומות המאוחדות מבדילים ביניהם, עלולה באחלט להגדיל את מספר התקריות."

מבחינה שבאית טני הצדדים אינם יכולים להסתגל לאורך ימים למצב כזה.

לדעתי, הגיע טלכ טבו נדרסת פעולה אמיצה ומקיפה. פעולה כזאת

יכולה לקבל את הצורה של הצהרה ברורה ובעלת תוקף של מועצת הבטחון אשר צריכה לדרוש מטני הצדדים לנהל מטא ומתן, או במיטרינ או באמצעות מנגנון הפיקוח, אם לטס הסגת טלוט בר-קיימא, ואת, כדבר טינימלי - הפוגה מתמדת הקובעת את נטיגתם ופירוקם של הכוחות המזוינים והקמת אזורים מפורזים לרחבים בפיקוח האומות המאוחדות.

בעקבות פנייתו זו של המתווך בפועל קיבלה מועצת הבטחון ב-4.11.48 החלטה אשר עיקרה הוא קריאה לממשלות המעונינות, ללא פגיעה בזכויותיהן, הביעותיהן או מצבן לגבי הסדר של טלוט.

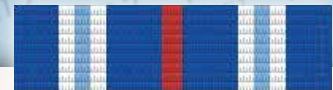
א) להחזיר אלה מכוחותיהם אשר התקדמו מעבר לעמדותיהם טחחזיקו בהן ב-14.10, תוך מתן סמכות למתווך בפועל לקבוע קוים ארעיים אשר מעבר להם לא תחבצנה תנועות של גייסות.

ב) לקבוע באמצעות מטא ומתן יטור או, במידה וזה ייכשל, באמצעות מתווכים שבטרוותן של האומות המאוחדות, קווי הפוגה קבועים, ואזורים מפורזים או ניטרליים אשר יוחטבו כמועילים, על-מנת לוודא מכאן ולהבא את קיומה המלא של הפוגה באזור זה. בהעדר הסכם - יוקבעו קוים קבועים ואזורים ניטרליים על-ידי החלטה של המתווך בפועל.

אחת החלטה טפנה גם ועדה המורכבת מנטיגיהן של 7 מדינות, טמתפקידה לייעץ למתווך, ובפרט להמליץ בפני מועצת הבטחון על הצעדים שיש לנקוט בהם, בהואט לפרק 7 של אמנת האומות המאוחדות, הפרק הדין בסנקציות, במקרה שאחד הצדדים או שניהם יסרבו למלא אחרי הוראות הנ"ל.

בו ביום, ב-4.11.48, נערכו הבחירות לנטיאות בארצות-הברית. בניגוד לנבואות והניחוטים - נבחר הארי טרומן כנטיא בטנית. נצחון זה של הדמוקרטים בכלל, וטל טרומן בפרט - עמד להיות בעל הטפעה מכרעת בהמשך ההתפתחויות גם בארץ-ישראל. מעתה נתחזק מעמדו של טרומן במידה ניכרת; בה בטעה טקודה לכן טימט כנטיא "מקרו" אשר הגיע לכאונתו כחוצאה ממות רוזוולט, הנטיא הנבחר, הרי מעתה נטא במטרתו בזכותו הוא, ולא עוד - אלא כסיוע רוב מוחלט בקונגרס האמריקאי. בחילוקי הדעות בין

טרומן ובין מחלקת המדינה לגבי בעיות ארץ-ישראל, גדל עתה מטקלו טל
טרומן לעומת זה של יועציו המדיניים, אשר ביקטו במטך כל הזמן להגיע
למדיניות מוסכמת עם בריטניה הגדולה בכל הנוגע לארץ-ישראל, מדיניות
אשר מוכרחת וייתה להיות נוטה לצד הערבים.

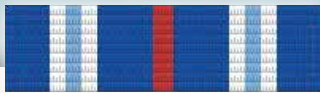
החלטת מועצת הבטחון מה-4.11, גרמה לתגובות חריפות מצד ממשלת-
ישראל. זו הפעם הראשונה שהמועצה ציוותה על נסיגה כל שהיא; ונסיגה
זו הוטלה דוקא על הצד הנתקף במלחמה בארץ, לגבי טח שהוקצה לאותו צד
בהחלטת החלוקה של האומות המאוחדות, ולאחר שנחברר שמנגנון האומות
המאוחדות אין בכוחו להבטיח אפילו את זכויותיה המינימליות של ישראל
באותו אזור - את העברת האספקה ליטובים שבנגה. ולא עוד אלא שהחלטת
ה-4.11 לא הבטיחה כל תמורה לישראל כנגד נסיגתה, ולא קרבה את הסיכויים
לטביחת נטק או לטלום.

היה זה, איפוא, סיפור מסוים למדינת-ישראל, כאשר החליטה מועצת
הבטחון ב-16.11, מבלי אמנם לפגוע בהחלטותיה הקודמות, על טביחת נטק
שיט להגיע אליה בכל גזרות החזית בארץ-ישראל, וקראה לצדדים הנוגעים
ישירות בסכסוך בארץ לבקש הסכם ללא דחור, ע"י מטא ומתן טיתנהל ישירות
או באמצעות מתווך בטועל לארץ-ישראל. טביחת הנטק חייבת ויתה לכלול:
(א) קביעת קווי טביחת נטק קבועים אשר מעבר להם לא ינועו הכוחות
המזוינים של הצדדים הנוגעים;
(ב) נסיגה ועמסום של הכוחות המזוינים אשר יורדאו קיוט טביחת הנטק
בתקופת המעבר לטלום של קבע בארץ-ישראל.

בהחלטה זו של מועצת הבטחון היה לפחות מטום פתח להסדר יציב יותר;
עם זאת היה לא ביטלה כאמור את החלטת ה-4.11, ועדיין ויתה קיומת ועומדת
פקודת הנסיגה לכוחות הישראלים מכל הטטחיה שנכבטו בדם רב ובמאמץ עליון
תוך כדי מבצע "יואב". מדינת-ישראל עמדה על סרובה לאפטר טיבתה של
המטרים לעמדה כל שהיא מאלו שנכבטו על-ודנו במבצע; מאידך, הודיעה על
נכונותה להתזיר צפונה את הכוחות, פרט לאלה הנמשאים ביטובים ישראלים
בנגב למטרות הגנה עוד מלפני ה-14.10. המתווך בפועל הטתמק בתטובתה של
מדינת-ישראל.

בו בזמן והכנסה בפריז העשרת הכלליות של האומות המאוחדות, אשר החליטה - שנה קודם לכן - על חלוקת הארץ. בעיית ארץ-ישראל תפסה מקום חשוב בסדר יומה. הבעיה נטתנה לחלוטין במטח הסנה שלפה. מדינת-ישראל הוקמה, ארצות ערב פלטו, שבאות ערב הוכו. אולם פחרון סומי לבעיה טרם נמצא.

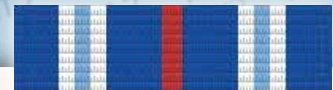
מגמותיהן של המעצמות הגדולות בעשרת זו נצטווירו בעיני מסקיף אמריקאי כדלהלן: - בריטניה הגדולה, בראשותו של בוויין, הכירה אמנם בהעדר האפשרות למחוק את מדינת-ישראל מעל פני המפה, אך עתה ככל יכולתה לצמצם את ממדיה, על-מנת לזכות מחדש באהדת הערבים. ארצות-הברית ומדינות אחרות היו משוכנעות שהפטרות של ברנדוט עשויה לשמש כסיוס "לשלום בצדק".

רוסיה הסובייטית ראתה בברנדוט כלי טרת בידי מעצמות המערב, ובהצעותיו - אמצעי להבטחת האינטרסים שלהם.

מדינות ערב לא היו מוכנות לקבל את מדינת-ישראל כעובדה קיומת, ועל כן דחו את הצעות ברנדוט. מדינת-ישראל היתה מוכנה לקבל אחרים מעקרונותיו של ברנדוט, אך התנגדה בתקיפות להצעותיו באשר להסדר הטרי-טוריאלי, לבעיות ירוטלים ולבעיות הפליטים. לא כאן המקום לחאר את המאבק שהתנהל סביב סאלה זו ביטיבות העשרת ובפרוזדוריה. די לציון שהצעות הבריטיות, אשר גלמו בתוכן את עיקר תכניתו של ברנדוט, ואשר נתמכו על-ידי ארצות-הברית, נדחו על-ידי קומבינציה מוצרה של ישראל, מדינות ערב והגוש הסובייטי. לכסוף נתקבלה החלטה על הקמת ועדת פיוס לארץ-ישראל בהרכב ארצות הברית, צרפת ותורכיה שיוטל עליה לבקש דרכים להטכנת שלום של קבע בארץ-ישראל. בהחלטה לא נזכרו לא תכנית ברנדוט, לא החלטת ה-29.11, ואף לא שם מדינת-ישראל. פרטי ההסדר הוטארו לטיקול דעתה של ועדת פיוס זו. בהחלטה על הקמת ועדת הפיוס ראתה מדינת-ישראל היטג פוליטי ניכר באשר היא הנחיתה מהלומת מוות לתכנית ברנדוט, אשר עלולה היתה להיות הרת-אטון עבורנו.

פעילות מדינית נמרצת, אף כי עקרה בסופו של דבר, התנהלה בחדשים
 אוקטובר עד דצמבר גם בין מדינות ערב, במסגרת הליגה ומחוצה לה.
 האטמות הדדיות הופרחו חדשים לבקרים. המצרים האשימו את בני בריתם
 בעמידה מן הצד, ואף בטמחה לאד, בטעה טחכות היהודים תקפו את המצרים
 בנגב, במבצע "יואב". לעומת זאת הטיחו יתר מדינות ערב בפני המצרים
 את סרובם לשתף פעולה מאז ראשיתה של המלחמה; את התנגדותם לפיקוד
 שבאי אחד, גם בטעה שפיקוד זה הוצע להם; וטענוי שממקורות מצריים לא
 קיבלו אפילו ידיעות על המתרחש.

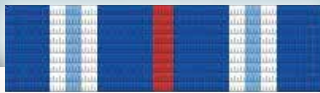
אפייני להלן הרוח בין מדינות ערב הוא התאור שניתן על-ידי המלך
 עבדאללה לישיבת הועדה המדינית שכונסה ביזמה עיראקית-סורית כעמאן,
 ב-22.10, למחרת נפילת באר-טבע: "המט דקות יטבנו בטקט ואיט לא פצה
 את פיו. לאחר שהעוצר (העיראקי) רמז לי טאסתח, פניתי לנוקראטי פחה
 ונאמתי טאני מצפה לדבריו. הוא ענה: "לא באחי לדבר, כי לטמוע באחי".
 אמרתי: "חושבני טרטוח הדיבור נתונה לכם היום, לאחר טבאר-טבע נפלה
 ופלוג'ה באה במצור".

אמר: "מי אומר זאת? הכוחות המצריים במקומותיהם, כטט טהיו."
 אמרתי: "אולי פרס הגיעה אליכם הידיעה? חטבתי טאנתה ורצו בטיוע
 שבאי בהתאם לבקשות המפקדה המצרית, על-מנת להציל את המצב."
 אמר: "ממטלת מצרים איננה זקוקה לעזרת איט, אולח אייחה הכוחות
 הירדניים והעיראקיים? אטר לכוחות הסוריים הרי כולנו יודעים טאין
 להם ערך."

רג'מיל מרדט (ראט ממטלת סוריה) טומע זאת.

אמרתי: "מדברין יט להכין טבאח לכאן להאטימנו, טכן אמרת טאין
 ממטלתי מבקשת עזרה וזה עתה עזאם פחה ורט עזרה ברדיו, ואתה מבזה את
 הערכים בבית הערבים? ובבית זה ירדן ועיראק וסוריה והלבנון?"
 ביטיבה נוספת באותו הערב הודה נוקראטי פחה כנפילתה של באר-טבע;
 אף זוחלט על פעולות הטחה מסוימות החייבות להובצע על-ידי הכוחות
 הירדניים והעיראקיים בדרום; הסורים והלבנונים - בצפון. אולט למחרת
 היום הודיעה נוקראטי טאין עוד צורך כביצוע החלטות ההן, טכן צירותה
 מועצה הבטחון על הפסקת האט, ומצרים מעונינת טזו תקווה טן תינתן

אמתלא ליהודים להמטיר בזהקפתם.

ב-5.11, למחרת החלטת מועצת הבטחון על נסיגת הכוחות לעמדותיהם הקודמות, שבה הליגה הערבית לדון בבעיות ארץ-ישראל. טוב הוטמעו ההאטמות ההדדיות המקובלות: עבדאללה תרץ את אי פעילותו של אלג'ורן בהעדר תחמושת; אעיראקים - באורך קווים. אולם הפעם הוחלט שבמידה והיהודים יפרו את ההסוגה מחדש, יחדטו כל צבאות ערב את הקרבות בכל החזיתות. באותו מעמד נערכו גם התכניות הראשונות למבצע "דמטק" אשר תוארו במקום אחר.

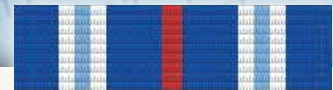
מוטב זה של הליגה נסתרים איפוא בנימה אופטימית. מיד לאחריו הצהיר ג'מיל מרדס, ראש מטלת סוריה: "... (בעבר) סברנו כי ההסוגה קיימת ולא תופר במידה והדבר קרה כנגב, מבלי שמועצת הבטחון תתערב ותמטיק את הקרבות.

היום למדנו לקח וכולנו סולידריים. אם היו סגיוות בעבר, יט לתקנן בעתיד. אין זה לטובת עניננו המשותף לשעון, כי אחד מאתנו לא מילא את חובתו. תוצאות כינוט הליגה יוכיחו את האחדות הערבית"

אחדות בין-ערבית זו, אשר הוחזרה, לפחות למראית עין, בכינוט הליגה - הופרה עד מהרה מחדש בעקבות ההתפתחויות שחלו בענין הממשל בטחי ארץ-ישראל הערביים. כזכור הודיע עזאם פחה עוד ב-19.5, כי הצבאות הערביים יקימו כל אחד מנהל באזור כיבוטו, עד שתוקם המדינה הערבית האחידה בארץ-ישראל כולה. על אף הכרזתו זו של עזאם והתחייבויותן של מדינות ערב בהתאם לה, לטנות את צבאותיהן בהקדמת האטטרי ולאפטר לתוטבי הארץ הערביים החלטה חסנית בדבר הממשל הרצוי להם. נעטו נטיונות בלחי מוסקים מצד המדינות הטונות להרחיב את טחי הממשל שלהם, ולהדק את זוקת הטטחיט האלה לממשלותיהם: הלבנון נהגה במרכז הגליל כאילו היה מחוז ממחוזותיה; ראש הממשלה המוסלמי אף קיווה להסיג הטכמתו של הנטיט הנוצרי לסיפוח מוחלט של מחוזות אלה ללבנון, אשר עטוי היה לאסוך את המיעוט אמוסלמי במדינה לרוב, תמורת מתן זכות בחירה למהגרים לבנוניים בארצות חוץ. בעיה זו נפתרה, כזכור, בעקבות מבצע "חירם".

"מלחמת המוסלמים" שהתנהלה באהמדה בין המצרים לבין הירדנים בהר
 חברון כבר תוארה לעיל. הפטרות שהוטגו מדי פעם בפעם ביחס לגובה התרנים
 ולגודל הדגלים, אשר הדיחן שוטשו לעיל מטיחות פארוק - ברנדוט, היו
 ארעיות ולא היה באן כדי לכסות את האותרות הכלתי פוסקו בין שתי המדינות
 על אהדת הווסביר ותמיכתם.

התפתחות מכרעת בטטה זה חלה בטון ספטמבר 1948, בטעה שהוקמה בעזה
 ממטלה "כל-פלסטינה", בראשותו של אחד חילמי פחה, ערבי ארץ-ישראל
 מתוטכי המופתי, ותבעה את ההכרה בה מצד ממטלות ערב, באודעה דלהלן: "אני
 מתכבד להודיעך כי על יסוד הזכויות הטבעיות של ערביי פלסטינה ועל יסוד
 החלטת הליגה הערבית וחלטת להכריוז על עצמאות פלסטינה כולה בגבולות טלפני
 ביטול המנדט הבריטי ולהקים ממטלה טחיקרא "ממטלה כל-פלסטינה". בהזדמנות
 זו אודיעך על רצון ממטלתי לקיים סיתוף פעולה הדוק עם ממטלתך."

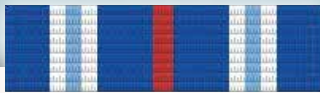
המלך עבדאללה הגיב על הודעה זו בחמה זעם, בראותו שהנה עתיד המופתי
 יריבו לקצור בסופו של דבר את אשר עבדאללה טח עיניו בו. הוא הודיע,
 טעבר הירדן רואה בהקמת הממטלה פעולה העומדת בניגוד להחלטות הליגה
 הערבית; טעבר הירדן תתנגד לממטלה מפלגתית בה לא ייוצגו כל ערביי
 פלסטינה; טמעטה זה יביא רק להכרה בחלוקה. לבסוף הצהיר טחממטלה לא
 תורטה לפעול בטטחי הכיבוט העבר ירדני.

על אף התנגדותו של עבדאללה נתכנסה בעזה, ב-1.10.48, אמועעה הלאומית
 הפלסטינאית, טבחרה את המופתי כנטיט ואיטרה את הרכב הממטלה הזמנית.
 ב-12.10 - הכירו מצרים - יוזמת ממטלה זו - טוריה והלבנון בממטלה עזה;
 ב-17.10 החליטה אף ממטלה עיראק להכיר באותה ממטלה, על אף נטיונותיו של
 עבדאללה למנעה מכך, נטיונות אשר נתמכו באיומים טיוטיט את טכאו מן הגדה
 המערבית ויניח בה את העיראקית לבדם.

אולם עבדאללה לא טמן ידו בטלחת. עוד בראטית אוקטובר התכנסה
 בעמאן ועידת נטיגי ערביי הארץ והפליטיט, אשר הכריזה טעבאות ערב טרם
 גטרו את הטקידם בארץ, וגינתה את יסוד הממטלה הזמנית אשר עטויה לקרב
 את ההכרה בחלוקה כטעובדה קיימת. ממטלה זמנית חויבת להיבחר רק לאחר
 הטחרור, והעט חויב להיות חטטי בבחירת נטיגיו.

בטבועות טלאחר מכן הרחיב עבדאללה את תחום טלטונו בארץ בטועל על-

ידי איחוד המינוחל הירדני והעיראקי לממשל צבאי אחד. כינוסיה נערכו במקומות שונים במגמה לאוהיח, וערביי פלסטינה רוצים בסיפוח לממלכת עבר הירדן. לבסוף נוקטים, ב-1.12.48, כינוס כיריחו, סקובל בין היתר את החלטות הכאות:

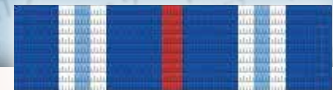
ארץ-ישראל ועבר הירדן הינן שלמות אחת בלתי ניתנת להפרדה. אחדות ארץ-ישראל ועבר-הירדן היא תנאי מוקדם לכל פתרון סופי. נדרשים החזרת הפליטים לבתיהם, ופיצויים על הנזקים שנגרמו להם. תודה מובעת לעבדאללה מלך עבר הירדן ופלסטינה, שלא חסך כל מאמץ לטובת ערביי פלסטינה. אי-אמון מובע בוועד הערבי העליון טבראטו של המופתי, כממטלת עזה שאינה מוצגת את ערביי הארץ. מוחלט שעבר הירדן תתאחד עם פלסטינה ושמה ישונה לממלכה הערבית ההאטמית, ועבדאללה יומלך למלכה. חבריה ארץ-ישראלים יצורפו לבית-הנבחרים העבר ירדני.

כפי שניתן היה לצפות, זכו החלטות אלו לטבחים ממי ממטלת עבר-הירדן, אולם גרמו לסערת רוחות בכל מדינות ערב. הן גונו בחריפות על-ידי מצרים וסוריה, ומסורבה גם עיראק לתמוך בהן - נאלץ עבדאללה לרחות את ביצוען לטעת הכושר. אולם המרצע יצא מן הסק, וחוסר האימון ההדדי בין מדינות אליגה, ובפרט בין מצרים - מזה, לבין עבר הירדן - מזה, הועמק על-ידי כך.

השיחות טהחלו כחודש נובמבר בין מפקד חטיבת עיוני, ס/אלוף מטה דיון לבין נציגו של המלך עבדאללה, מפקד הלגיון בירוסלים הערבית, הקולונל עבדאללה-א-תל, אשר היה בהן מטום ראשית מגע בין ישראל לבין עבר הירדן; היה להן ללא ספק קשר עם התרחקות זו בין עבר הירדן לבין יתר מדינות אליגה הערבית. מלכתחילה דנו בהן בכעיות צבאיות גרידא. שמירת האופוגה היתה מסובכת ביותר בטטה הבנוי של ירוסלים, אשר בה המרחק בין עמדותינו לבין עמדות הלגיון לא עלה על 8 מטר, ולא עלה בטום מקום - על כמה עשרות. שליפות והטרדות, הפגזות ואף התקפות מקומיות היו מעטים שבכל יום. כצעד ראשון הוטג בפגיטות בין המפקדים הנזכרים הסכם על הפסקת אש "כנה", אשר נכנס לתקפו ב-1.12.48. מעתה והלאה התחייבו שני הצדדים להפסיק כל פעולה צבאית, כולל התקנת ביצורים, צליפה והפגזות.

שני הצדדים התחייבו לא להפריע לתנועת גיוסות מאחורי הקוים; זו הפעם הראשונה שהוטג הסכם על מעבר שיירות לאזור המפורז בהר השופים, והחלפת מטמרות הסוטרים היהודיים הנמצאים בו.

אין זה מקרה שההסכם נחתם בו ביום שנערכה ועידת יריחו, אשר תוארה לעיל.

הסיווח בין שני המפקדים נמשכו עוד טבועות מספר; הן חרגו מתחום הבעיות הצבאיות המקומיות, אולט לכדי מטא ומתן על טבוחת נטק לא הגיעו.

הכטלון המפרי במבצע "ירואב" נתן את אותותיו במערים גופה. אחד המניעים העיקריים להחלטתו של סארוק להסתתף בטלחמה בארץ היה הרצון להסיה את דעת-הקהל מבעיותיה הפנימיות של המדינה, ולהטיג ליכוד בעקבות המלחמה. בחדשים הראשונים עלה הדבר בידו; נשחונות אמיתיים ומדומים טילאו את דפי העוננות, והצבא המפרי היה נוטא לגאווה. בראשית מבצע "ירואב" ניסו המערים להסתיר את כטלונותיהם לא רק מכני כריחט, אלא גם מכני עמם. כאשר התגלו כטלונות אלה לכסוף עוררו תסיסה מחודסת במערים.

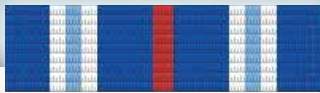
בחודט נובמבר ארעו התפרצויות טרור נגד כתי עסק יהודיות, ומערכת עתון ערפתי בקהיר. המטטלה המערית פקדה על מסע טיהור נגד האחים המוסלמים, אשר ראתה בהם את האחראים להתפרצויות, אולט יותר מכן - ראתה בהם סכנה לעצמה.

בסוף נובמבר נאסרו המזכיר הכללי ומנהיגים אחרים של ארגון האחים המוסלמים. כתגובה על כך פרצו הפגנות המוניות ברחובות קהיר, אשר טיסמאות: "ארץ-ישראל לערבים", "טודן למערים", שימטו כהן בערכוביה יחד עם טיסמאות גנאי במטטלת נוקראטי פחה. בהפגנות אלה נהרג מסקד המטטרה בקהיר.

עתה הודיע נוקראטי על סרוק ארגון האחים המוסלמים, ועל החרמת רכוסו. אולט עוד טרט הטפיק להוציא סקודה זו אל המועל נרעח הוא עצמו ביודי אחד מקנאי האחים (28.12.48). מצרים נראתה כעומדת על סף מלחמה אזרחית.

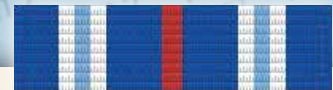
עם כל הפעילות המדינית והמגוונת והענפה, אשר תוארו לעיל בקווים הכלליים, לא חלו התקדמות ניכרת לקראת סביחת נטק או שלום. על אף מקודת מועצת הבטחון, על אף כטלונותיהם העבאיים - סרבו מדינות ערב לאיכנס למטא ומתן על סביחת נטק, מתוך תקווה שהאומות המאוחדות תבטחנה אותן ותשחררנה אותן מן ההכרח להחיל את כבודן ולטבת לטולחן עם האויב הכוזב. מצרים, שחכידה עליה חטיבתה הנצורה בפלוג'ה, הסתפקה בהודעה, בטובע הראשון של דצמבר, לנטיה מועצת הבטחון, על קבלתה את החלטת המועצת בעקרון, אך לא הסכימה לפי טעה למטא ומתן על הסכת סביחת נטק. מסתבר שקירותה טעל סמך הודעה זו נטכיה אנתנו לטחדר את הנצוריים.

המעצמות הגדולות הכירו בעובדה קיומה של מדינת-ישראל, אך לא בגבולותיה. הטכנה העיקרית היתה קיימת לנגב, אשר הברויים חטקו בו, אנתנו לא טלטנו בו טליטה מלאה וברנדוט המליץ לתיתו לערכים תמורת הגליל טישאר ברטותנו.

מטב זה חייב אנונו לפעולה טכאית נוספת בנגב, אשר מגמתה המדינית הרטטונית היא לחייב את המצרים לפתוח מיד בטוחות על הטכט סביחת נטק אנתנו, מתוך הנחה טבעקבות מצרים הגדולה והעטירה טבמדינות ערב תלכנה טחיותיה; ומגמתה העבאית המידית: מיגור כוח האויב המצרי הטולט וגירוטו מגבולות הארץ. זו היתה מגמתו טל מבצע "חורב", אשר הוחל בו ב-22.12.48, וקדמה לו הודעה טאנו רואים עטמנו חטטרים למעול כנגד המצרים, בעקבות טרובת לפתוח בטוחות על סביחת נטק.

מבצע חורב

כזכור היה מערך הכוחות המסריים בארץ לאחר מבצע "יואב" מורכב

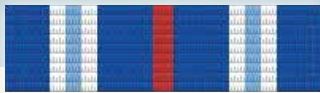
ב-4 חלקים: רצועה לאורך החוף עד צפונה לעזה; רצועה לאורך כביש המדבר עד צפונה לביה-עסלוג; כוס פלוג'ה, וכוחות בהר חברון. בתחומי הארץ לא נותרו היחידים המסריים צירי רוחב בין שתי הרצועות השיקריות; אולם בתוך חצי האי טיני עמדו לרשותם שני צירים על כבישים מסוג א': כביש עאוג'ה - רפיח; וכביש אבו-אל-עגולה - אל-עריט. לרשות המסריים עמדו כ-10 גדודי חי"ר סדירים; ומספר דומה של גדודי מילואים בלתי מלאים, אשר בחלקם חנו בתחומי הארץ ובחלקם מעבר לגבולותיה. מערך הארטילריה המסרי לא נשתנה כמעט מאז מבצע "יואב"; מאידך, גדל רכושם בסריון באוגיע ארצה גדוד הטנקים מסוג לוקוסט, אשר פגשוהו לראשונה במבצע "אסף".

ערב מבצע "אסף" היו הכוחות המסריים מאורגנים במתכונת של 4 בריגדות: אחת ברצועה החוף מרכיח צפונה; השניה ברצועה הפנימית בין עאוג'ה וכיר-עסלוג; השלישית על כביש עאוג'ה - רפיח, והרביעית בסביכות אל-עריט. הבריגדה שבגזרה המזרחית הוגברה בימים קודם לכן במספר גדודים אשר נוסדו כפי הנראה לכבוש מחדש את באר-טבע או לבסס את קו ההגנה על ואדי שלאלה.

בעקבות מבצע "אסף" הועברו לפחות שני גדודים ממנה חזרה לגזרת עזה - רפיח, אשר מעתה היו מרוכזים בהן 6 גדודי רגלים ויחידות של מכוניות הגבול ושל חיל האוויר; שני גדודים של תותחי מדה ויחידות של ארטילריה אנטי-טנקית. ריכוז הכוח המסרי במערב, וההוכחה בדבר רגישותם היתרה של המסריים לכל פעילות שלנו המכוונת כנגד רצועת החוף - לקח מבצע "אסף" - היוו נתונים בעלי חשיבות עליונה לתכנון מבצע "חורב". ניהון היה להניח שהאויב ראה במבצע "אסף" טלב ראשון של פעולה המכוונת לניתוק כוחותיו ברצועה זו. משום כך השליך עתה את קו הביטחון הרגלי המקביל לכביש, אשר על משימותיו דובר כבר ערב מבצע "אסף". עם זאת הוכח במבצע "אסף" שיש בידי האויב להעביר כמהירות כוחות מן המערב למזרח (גדוד אוסבר מעאוג'ה לגזרת אסף ונכנס לפעולה תוך 24 שעות); גם זה היווה נתון לתכנון.

ב-2000 איש הוטימו לחנוה בהר חברון, וכ-4000 בכיט פלוג'ה. אולם שני אלה לא בטו בוטבון לפעולה יזומה נגדנו באותו טלב.

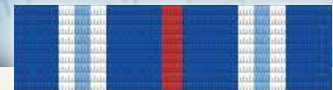

הכוחות שהופשטו לרובת השפלה כללו 5 חטיבות - כמספר אשר נשלח במבצע "יואב" בסופו של דבר. מבין החטיבות אשר נשלחו חלק במבצע הזוטא, נשארו בחזית חטיבת הטריזון של "הזקן" וחטיבת הנגב; חטיבת גבעתי הופצה ממרחב הזרוע לאזור הפעלה בו כמעט מראשיתה של המלחמה, והחליפה בחזית ב' את חטיבת אלכסנדרוני שהורדה עתה דרומה, ונערכה מטביח לכיס פלוג'ה; חטיבת יפתח טכה ושלחה ספונה, אחרי שהיתה אחראית לנגב מאז ראשית האפוגה השנייה ונטלה חלק נכבד במבצע "יואב", בקרבות על טרזו בית-הנור; היא החליפה בצפון את חטיבת גולני אשר ירדה דרומה בראשית דצמבר, ומיד עם ירידתה הסתתף אחד מגדודיה במבצע "נסף". נוסף לכך הוקצבו לחזית בדרום מפקדו חטיבת הראל ושנייה מגדודיה. במבצע "יואב" פעלו הם באגף שממלי של ההתקפה, מעבר לתחומי החזית; המטע נועדו לקחת חלק במבצע עצמו. הגדוד השלישי של החטיבה נשאר בחזית ג'. נוסף לכך הוטלו גם המטע הפקידים נכבדים על מחוזות השפלה והנגב.

בעקבות לקח מבצע "נסף" נוחלט, בטלח הראשון של מבצע "חורב", למגר את הזרוע המזרחית של הכבא הסורי, תוך פעולות רתק והסחה כנגד הזרוע המערבית. ידענו ממנה סנטילת הזרוע המערבית, אשר בה מרוכזים כטייסי האויב העיקריים, היתה מביאה ספילט לנטילת המזרחית, מה שאין כן להיפך. עם זאת נוחלט להקדיש את ההתקפה במזרח: הערכנו שמידת הצטיינות של כוחות האויב לאורך הקו בין בית-חנן לרפיח היא כזו שהתקפה עליהם היתה עולה לנו במחיר יקר מבלי בטחון שנשליח. כל נטיונותינו במלחמה עד כה הראונו לדעת שכוחות משליחי המטערים מורגנים בהם להגנה הוא מבצע קשה. פרט להתקפותינו בגזרת 113 - ניר-עם, בהן לא היתה אלטרנטיבה להתקפת מצח, נגרמו הצלחותינו עד כה על-ידי הפתעה והוטגה כתוצאה מניידות, גמישות ותכססנות - יותר מאשר על-ידי עדיפות בכוח מחץ. סיכויי ההפתעה במבצע "חורב" היו גדול לאין ערוך בהתקפה על הזרוע המערבית החלטה יותר: לא זו בלבד שלאור רגשותם של המטערים לכל פעילות ברצועת החוף היה סיכוי, תוך פעולות הסחה והשעיה מתאימות להפתעה בעצי ההתקפה בגזרה זו, אלא גם בטיסת ההתקפה ובכיוונה היה מקור להפתיע. ולא עוד, אלא שמבחינתנו אנו היתה חטיבות גדולה יותר להסתלפות על הנגב המרכזי, "מרחב ההתפסות הכלכלית" של מדינת-ישראל, והפתח למפרץ חיפה, מאשר להסתלפות על רצועת החוף. לגבולנו היה כביש כקר-טבע - עזוג'ה חיוני יותר מכביש עזה - רפיח, ועזוג'ה עמא - נוספת הזרועים העיקריות

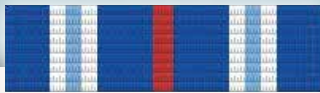

במדבר - חשובה מרפיה. גם צופינו לכך, שעם כיבושה של עאוג'ה תיסתחנה לפנינו אמטרויות תמרון לערסו של האויב, איום על דרכי תחבורתו בתחום מצריים בין רפיה ואל-עריט; איום בהתקפה על אזור התעלה עצמה, החטוף לגמרי מכל כוחות מצריים - אשר עלולה לאלץ את האויב לקצר את הקווים מבלי שיהיה צורך להתמודד איתו; כשם שבמצע "יוזב" נסוג מכיס מג'דל - אטווד מבלי שנאלץ אנחנו להתקיסו עם התקפה מצח.

הוחלט, איפוא, למגר כראסונה את המצרים בגזרה ביר-עסלוג' - עאוג'ה. כל הקו המצרי בגזרה זו, ממחנה אטרף, מחנה של חברת נפט כ-20 ק"מ דרומית מבאר-טבע ועד לעאוג'ה, היה זרוע קבוצות מטלטים מצריים, בעצמה של בריגדה. הנסיון לימדנו לדעת שהליכה ממטלט למטלט עלולה לעלות לנו באבידות גדולות. מבלי שיהיה בטחון טנטפיק להגיע לעאוג'ה לפני ההסווג שהיתה צפויה גם הטעם. היה הכרח, איפוא, למצוא נקודת תורפה כזו שתאפשר לנו, על-ידי מכה בקבוצה אחת או שתיים של מטלטים, למגר את הקו כולו מבלי שיהיה צורך לטפל בכל מטלט לחוד. לשון אחר: חיטטנו דרך להגיע לצומת עאוג'ה החיונית מן העורף, טלא בדרך הכביש: לכרות את האילן בטרטיו, ולהפיל על-ידי כך ממילא את הגזע והצמרת.

כאמור, היו המטלטים המצריים ערוכים לאורך כביש האספלט בין עאוג'ה ובאר-טבע. אולם במסע הנופיעה דרך אחרת בין באר-טבע לעאוג'ה, היה הדרך הרומטית העתיקה העוברת בקו ישר, דרך רוחיבה וחלטה, הערים הנבטיות, לעאוג'ה. עוד טנים מספר קודם לכן עברו בה ברגל סיירי המלמ"ח. אולם אצט הכטר גם למעבר כלי רכב? והן אין כל אפשרות להעביר את הכוח הנחוץ להתקפה על עאוג'ה על כל ציודו ברגל. הוצאו, איפוא, מחדש סיירים ומאנדטטים לסייר את דרך רוחיבה. המאנדטטים היו מסומנים למדי, אולם אנשי החי"ר הכריעו את הכף: "הדבר קשה, אבל אפשרי, לאחר הכטרה מטווימת של הדרך" - היתה המסקנה. אך אימתו תיעטז הכטרת הדרך? אם להקדיש ולהכטירה ימים מספר לפני התחלת המבצע, קיים החטט שהתכנית תתגלה, האויב יחיש תגבורת, וממילא לא תהיה עוד הזרוע המזרחית חלטה כאטר היתה. כאן עמדנו להסתייע בטעולת ההסחה של חטיבת גולני בגזרת המערבית, אשר עוד ידובר עליה להלן, ואטר כתוצאה מטיקול זה נקבעה ל-48 טעות לפני התחלת הטעולה המזרח, כדי לנות טעות להכטרת מרבית הדרך. רק עטרת הק"מ האחרונות והקטים ביותר - הוטטרו ללילה האחרון של מסע ההתקרבות.

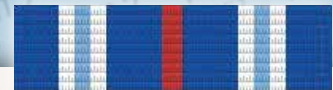

אולם, או גם נראה סיכוי מתקבל על הדעה להכשיר את דרך חורב להתקדמות רכב וטריון - בהסתעף וללא לחץ - הרי מבנה הקרקע היה כזה, שנמנעה בהחלט נסיגת כוחות באותה דרך, אשר ללא ספק היתה מתבצעת לאור היום ותחת לחץ. תכנון התקפה אשר הין עמה אפשרות נסיגה היה דבר חמור. עם זאת הוחלט הפעה על הכניית כזאת: הכוח היורד/דרך חורב, הכולל את חטיבת אטריון ואלמנטים של רגלים, היה עדיף סי 3 מבחינה מטפרית וסי כמה מבחינה איכותית - אטריון, הנסק, והאנטים - על הכוח המפרי היוטב כמות עאוג'ה. ועוד זאת, שנלקחה בחשבון אפשרות אלטרנטיבית לכבוש את עאוג'ה על-ידי זרוע שניה מאנטי חטיבת הנגב, שעמדה לפאת בו בזמן מרביבות, ולכבוש מעבר המדבר את קבוצת המטלטים המשריים אשר על הכביש כאזור התמליל. כיבוש זה נועד לא רק לחסום את הכביש בפני תגבורת מצרית העלולה לבוא לעאוג'ה לאורך הכביש מעבר ביר-עסלוג'ה; כי גם לאטור לנו הגטת תגבורת לכיבוש עאוג'ה לאורך אותו כביש עצמו. ועוד טלסיוע לכיבוש של עאוג'ה תוכננו שתי תסימות על כביש עאוג'ה - רפיח. כל הפעולות הללו יחד, באם תיזכינה להפתעה התחלתית לפחות, הבטיחו סיכוי מתקבל על הדעה לכוח אטריון היורד בדרך רוחיבה, לכבוש את עאוג'ה, או לפחות לתמוס מתחם מוגן כזה בסביבתה הקרובה של עאוג'ה אשר יאטור לו לחחזיק מעמד עד שתיפול העיר בהתקפה מצד הכביש.

כאמור, היתה השלחתה של ההתקפה כנגד הזרוע המצרית מותנית במידה רבה בהסתעה; ביקטנו, איסוא, דרך להטעות את האויב לחשוב שאנו מתכוונים להתקפה במערב, כנגד הרצועה. אותה בעיה עשמה עמדו בפני אלנבי במלחמת העולם הראשונה, בטעה שעלה ממצרית לכבוש את הארץ; אף הוא התכוון לחץ במזרח, ונקט בתכטיסים מתכטיסים טונים להטעות את התורכים לחשוב שפניו פועדות לעזה. אנחנו השתמשנו בתכטיס טונה מזה שלו, נסתיענו בנעיצת טריז אשר הוכיח את יעילותו במבצע "יואב". אם במבצע "יואב" ננעץ אטריון בין עזה לבין מג'דל, בסביבת כות-חנון - הורד המעט דרומה וננעץ בין עזה לבין רפיח; ב"יואב" היה אטריון באחריות ופתח; ב"חורב" - באחריותה של חטיבת גולני. ב"יואב" נועק אטריון כליל האפס ממש, כך טעוד טרה השליח להביא את מלוא התועלת בטעה שהתחיל המאמץ הפיקרי שלנו בהתקפה על עיראק-אל-מנטיה למחרת בבוקר; על יסוד לקח יואב, וכדי להרוויח זמן להכשרת דרך חורב - הוחלט הפעה להקדינו ולנעוץ את אטריון 38 טעות לפני טעה האטס טל

המכצע. במבצע "יואב" ניצבה טאלה, האם יש לכבוש מחדש את יד-מרדכי, בהיווה נקודת ישוב עברית, או להיאחז במטלט אחר, אשר כיבושו יקל ויגורנותו הסקטיים ירבו; בעיה דומה נצבה בפני מתכנני חורב לגבי כפר דרום. גם הסעת אוחלט להעדיף את המטלט על הנקודה, ובגזרת השריז נבחרה גזרת מטלט גבוה יחסית מצפון - מערב להירבת-מעין, מרוחק כדי 2 ק"מ מן הכביש ומארכבת, במקום שהחולות מגיעים בו עד הכביש ממט מערבו, כך טיקטה ביותר לרדת מן הכביש ולעקוף את השריז בדרך החולות.

מלכתחילה נקבעה שעת האפס של המכצע לליל ה-10/21.12, אולם התערב בדבר גורה בלתי צפוי: מטרות עוז ירדו בדרום, אפיקי הוודיות התמלאו עד גדותיהם; ובכביש סעד, בדרך העמר הארעית שלנו ומחברת את כביש עזה - בריר הזומת, עם כביש עזה - באר-טבע - טדרכה עכרה למעטה כל התחברה שלנו לנגב, קטתה ביותר התנועה, האדמה כאן אדמה לס, טאינה טופגת בנקל את זרמי המטר הניתכית עליה. המים, מאחר טאינה נססגים, זורמים על פני הטטח, מתאחדים וסוחפים עמט את עמר הלס הזק, חורצים בו חריצים ומבחרים את הטטח. גם דרך שהוכטרה כבר לתנועה, גטם אחד עטקי לטטפה בלא היתה. הקרקע מתכסית שכבת בוץ חלקלק ואין לגלגלי המכוניות כמה להיאחז.

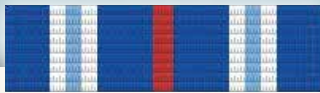
הובהלו למקום טרקטורים ואמטעי צרירה אחרים, והמטטרה הצבאית הופקדה על הטרדת התנועה לכביש סעד. עם זאת היה הכרח לדחות את שעה האפס של המכצע ב-48 שעות והיא נקבעה לליל ה-22/23.12.

ב-20.12.48 הוציא מטה חזית ד' את פקודת המכצע הטוטית למכצע חורב. על יסוד הטיקוליה ספורטו לעיל נקבעו המטוטות לטלב הרטטון כדלהלן:

ניתוק ופיצול כוחות האויב מבטיטט במטרים בגזרות:

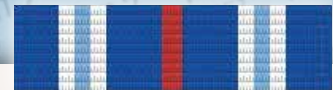
- א) עזה - רפיח - אל-עריט (גזרה מערבית) על ידי כיבוש המטלטים בקרבת כפר דרום המונעים הנופת תחבורה של האויב בכביש והטטילת הברזל בין עזה לרפיח - הוטל על חטיבת גולני;
- ב) ביר-עטלוג' - מיטרפה - עאוג'ה (גזרה דרומית-מזרחית) על-ידי כיבוש:

- 1) עאוג'ה ואבו-עגולה - הוטל על חטיבת הטריג'ון בתוספת גדודי רגלים מחטיבת הראל;
- 2) מטלטי התמילה והמיטרפה - הוטל על שני גדודים מחטיבת הנגב. חטימת דרכי הגישה לעאוג'ה ממזרח עמדה להיעשות מהילטא על-ידי פעילות חטיבת הנגב; במערב נקבעו שתי חטימות: האחת, רחוקה, כ-8 ק"מ דרומית-מזרחית לכפרים - על-ידי כוח מחטיבת הראל, ובפקודה; השנייה - קרובה - על-ידי כוח מחטיבת הטריג'ון.
- 3) פרעור בטיטי וריכוזי האויב על-ידי התאמות גורר והרעפות מן הים;
- 4) מניעת תחבורה ומית ברן בטיטי השבא המטריות בארץ-ישראל וריכוז בטיטיו בכפרים על-ידי חיל הים.
- 5) מניעת פריצת הבריגדה הרביעית מכיס פלוג'ה והסתננות לתוכו על-ידי:
  - (א) חפיסה מואבים מסביב לכיס;
  - (ב) פטרול בטוחים מכין הכיס לבטיטי האויב. הוטל על חטיבת אלכסנדרוני. מאוחר יותר טונתה המטימה המוטלת על חטיבה זו להתקפה על הכיט וכיבושו. על כן עוד נעמו במקום אחר.
- 6) תחזקת קו באר-טבע - עין-חוטוב - הוטלה על חטיבת הנגב. מפקדת חטיבת הראל וגדודו השני נטארו בעתודה של החזית. באותה פקודה נקבעו חלוקה והותחית והמרגמות בין החטיבות הפועלות; בטיטי האספקה והאזעקות; חלוקה הגדרות. לבסוף נקבע לוח הזמנים: דפדומי יור א-22.12.48 - פעילות אווירית בגזרה המערבית עד אל-עריט. ליל 22/23.12.48 - תחילת פעילות חטיבה 1. התחלת פינוי והכנת הדרך חלטה - רוחיבה בלילות בעיקר על-ידי חיל האנדסה החזיתי. 23/24.12.48 - פעילות חטיבה 1 בלבד. פעילות אווירית וימית. 24.12.48 בטעות האחרים - התחלה המטע לכיוון עאוג'ה. ליל ה-24/25.12.48 - התקפת חטיבה 12, חטיבת הנגב על מטלטי התמילה, בו בזמן חטימה - חטיבה 10 - בקרבת רמיה (על כביש עאוג'ה - רמיה).

25.12.48 - הועקה עת נחר על עוג'ה - על-ידי חטיבה 8. ההקפדה על

הפטרטה על-ידי חטיבה 12.

ב-22 ליפטבר פרסם מפקד החזית פקודת יום בה נאמר בין היתר: -

"הפולט נדחק לפני קווי הגנה צרים - האחד לאורך החוף בין עזה

לרפיח והשני בדרום-מזרח הנגב בין ביר-עטלוג' ומדבר-סיני. כוחותינו
ברוחקים ממרכזי העורף והתגבורת שלו. מחד נבחנו המנפח נפל על חיילי
האויב.

הולם המלאכה שרם הוולקה. החפוגה שהוטלה עלינו על-ידי עצרת

האופות האיסה נת קטב המלחמה וכלמה אנו מיסדי ההתפוררות של האויב.

לא נסכס את המערכה ותוצאותיה הכבדות, במור שרם נסתיומה.

האויב הוצר את כוחותיו ובכוחונו לאנחית לנו מכה על מנת להפיל

את כבודו אשר הוטל. נקדם, איפוא, את מזימתו במהלומה מכוונת ומוחצת

נשיל את גייסותיו אל מעבר לגבול מזרנו-ישראל ונעחדר את טאריח שסחי

הנגב הנתונים עזרין באפרניו.

מבצע זה חיוב לטרים את אשר החלו המבצעים הקודמים, וכטם סיכולנו

לאויב - בזכוה הכוח והרוח של חיילינו מחיל הרגלים ויתר החילות

והשירותים, אשר הולכזו יחד לשבט שלם המופל לפי פקודה אחת - נוכל

לו גם ענה.

חבריה לוחמים: עם ישראל בארץ ובתפוצות בוטח באכחו, העם מאמין

בלוחמי חזית הדרום ומיחל לנצחון סופי ומכריע על הפולט.

למי גורם זוטופי של פולשי מצרים, למען זוטשת זושלום - לקראת זונצווין -

נטעני על זואויב. "

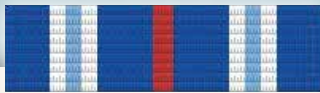
בו בליטה התחיל המבצע במערב, במפילותה של חטיבת גולני.

חטיבה זו החלה בתזוזתה לנגב, אחרי חדשים רבים של מלחמה בטוון,

ב-1.12.48. הייתה זו העצרת הקבע החטיבתית הראשונה בממדים ובפרחקים

כה גורלים, והצרכים המנוון, שהגון ומנהלה מקימים. לאנחי חטיבה 1.

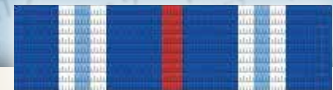
כלאנטי יפתח חודשים מספר קודם לכן, איתה זו ירדה, אל התיכון המרכזי
 ממערב וירשורו קודם. מיטורים נרחבים, לעומת הרוב וגבעות; יעוברים
 דלילים ארוחקים עשרות ק"מ זה מזה - לעומת אוכלוסיה ספופה יחסית;
 מדבר טומט - סול מכינות, נחלים ונאמי מים. בין יתר הדברים שאזמינו
 אנשי חטיבת גולני האפסנאיהם בבסיס, הזמינו גם "הריב" ! היה הכרח
 להסתגל לתנאי לחימה טובים לחלוטין.

גם כי אחד מגודיה - גוד גרעון - כבר רכש נסיון מה בלחימה
 בתנאי הנגב במבצע "אסף", ואף הטני הספיק להסתגל כל שהיה לתנאי המרחב
 והאויב תוך "יטיבתו" במטלטים ופיטרולים - טרם התגברה חטיבת גולני
 לחלוטין על חבלי ההסתגלות בעצמה לתפקידה הקשה והאחראי במבצע "חורב".
 תנאי המדבר והאקלים, קטני המספר וההסוואה, בעיות המים, האספקה
 והטיפול בכלי רכב, בפרט בתקופות גמיש וטכניות, לחימה באויב הבקיא
 בהגנה - ומיטיב להתחפר ולהתבצר - כל אלה ניסכו פתח בפני החטיבה בעורח
 טונה מזו שידעוה קודם.

לפי תכניתה של החטיבה לליל האפס היה חייב גוד אחו (12) להחזיק
 במטלטים בקו חירבת מעין - טין-נוראן - מטלט 112; הגוד הטני (13)
 - להתקום מערבה ולכבוט את מטלט 86, להתבסס בו ולהפסיק את הנועת האויב
 בכניט עזה - רפיה, ולהסתלט על 108 בעורף המטלט; גוד המטוטה (19)
 - עמד לשרף חלק מכוחותיו לגוד 13, ולבצע באמצעות היתר פטיטת הסחה לעבר
 עבסאן.

ב-22.12, בשעות אחר הצהרים, התחיל המבצע. קו רפיה - עזה הוסרו
 על-ידי הוחחו 75 מ"מ לכל אורכו, על-מנת לא למשוך תשומת לב האויב
 למטלט 86, יעד להתקפתנו באותו לילה. בחיפוי הטרדה זו יצא גוד 13
 מבסיסו טכניפוט, ונע ברכב - ולבטון ברגל - לעבר 86.
 הלוחמים לקחו אהם את הפיוד החיוני ביותר בלבד, מתוך מחשבה
 שהנסק המטויע והנ.ט., מלאי של תחמושת, חומרי ביזור ועוד, יגיעו
 למטלט זמן מופט לאחר כיבושו בשירת דרג א'. מסע ההתקרבות עבר ללא
 תקלה עד מרחק של ק"מ וחצי מן המטלט. שם נפתחה אט ארטילרית, כנראה
 משוחת מראש, ונפגעו מספר לוחמים. הגוד המסין בהתקדמותו, התקרב
 כזי 150 מ' מעמדות המצרים מבלי שיהגלה, פרץ וכבט את המטלט באפתעה.
 הכוח נשרף להגנה. אט דלילה התחילה נוחתת עליו מעבר דריבאט-א-טין-חמודה,

מטלט מכרי דרומי יותר בהמטכו טל אותו הרכס. התקפות נגד ספורדיות שנערכו בו בלילה נהדפו.

נשארו טעות מועטות עד אור הבוקר; הן נוצלו להתחפרות ולהערכות להגנא. טיירת אויב שהגיעה מעבר צפון נתפסה, והמרגמות שנמצאו בה הוטכו לסיוע, ומילאו בכך את מקומו של הנטק המסייע אשר חייב היה להגיע עם דרג א' - ולא הגיע; כי תוכלת הדרג הלוחם נעצרה מחמת הפגזת האויב את טיר התקדמותה, והיא נטווגה אחורה. מגיני 96 התכוננו ליום טל התקפות נגד - עם החימוט שהביאו אצט.ברגל, והמעט שהוכא ברגל לאחר מכן.

הבוקר האיר. התברר שהיה כורך בטינוויים מסויימים במערך ההגנה שנתפס על-ידי האנטרים בלילה; אך לא היתה טעות לבטעה; מכיוון דריבאת-א-טיך-המורה הופיעו מספר טנקים לרתק את אנטינו באטם. כן פתחו אמטרים טבאותו מוצב, המרוחק כדי 200 מ' בלבד מעמדותינו באט מנטק קל.

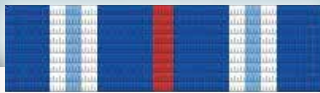
מספר הטנקים הלך ורב, והגיע לקרוב ל-20; לחצנו לא ספק כל אותו יום. הלחימה בהם היתה קשה: נטק הנ.ט. לא הגיע כאמור; בידי אנטינו שבמטלט היו 4 פיאטרי בלבד. אלה עשו את שלהם.

כל עור לא נסתיועה התקפת האויב בחי"ר, לא היה מקום לחטוט להתזקתנו במטלט. אולם בטעות הכהרים התברר שבחיפוי התקפות הטריון, ובמחסה גדרות הטבריים המרוחקות כדי 150 מ' מעמדותינו שבמטלט, נערך חיל-הרגלים טל האויב להתקפה. סנק אחד השליח לפרוץ את מערך ההגנה ולנתק אחת מעמדותינו. הוא הוצא טכלל טימוט בפגיעת פיאט. אולם בינתיים נפגעו כרביח הפיאטרים, ונזלה במעט לתלוטין תחמוטת.

כמו כן, נפגעו רבים מבין החובטות אשר נמצאו בתנועה מתחדת בין חלקי המטלט הטונים. חקטר בין חלקי המטלט הטונים היה קטר-קול בלבד: טלפונים - לא הגיעו, ומטטורי האלחוט - לא פעלו. קצין תצפית אט ארטילריה לא היה במטלט, ולא ניתן, איפוא, סיוע אט מן העורך למחוגוננים כו.

בטעה 1430 החל לרדת גטם: בטל האבק והחול לפני כן, והבוץ עתה - חדלו רבים מן הכלים לפעול. ואחרי הגטם - להביוריים. מעבר למטוכת הטבריים שבמערב הופיעו 4 זחלים והחלו להטטיר אט מכלי נטק זה, טעד כה

לא נתקלנו בו מידי המשרים מראשית המלחמה. בגדיהם של חלק מן הנמצאים בעמדות הוצתו באש הלהבירים והחלה נסיגה חלקית.

עוד פעם התאוטטו המגינים. כרימונים ותוך צעקות הסתערו על הזחלים; צוות אחד הזחלים המשרים נפגע בלהביר של עצמו; המשרים נסוגו מן המטלט.

למרות האבידות, הגסם, מיעוט הכלים הטובים עדיין לסעולה, עם פגז פיאט אחד ויחיד שנשאר - התארגן חלק מן הפלוגה הצפונית להתקפת נגד נואטת, תוך תקווה שתכריע את הקו. תוך כדי ההתקדמות להתקפת נגד זו נתגלתה רזרבה רצינית של מטורינים מצריים סרם הוכנסה לסעולה. לא היה איפוא כל סיכוי להתקפת נגד שלנו.

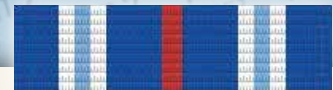
אז ניתנה פקודת הנסיגה מן המטלט. המשרים כבר החזיקו בעמדותינו הקיצוניות; חלק מן הפצועים לא ניתן היה לפנותם; לא היתה אף טהות לארגן את האנטיט לנסיגה. הטעה היתה 1500 בקירוב.

כמו במקרים לא מועטים אחרים במלחמת הקוממיות עלתה לנו גם הפעם הנסיגה לאור היותו באבידות יקרות. בין הנפגעים היה גם מפקד המטלט, סגן מפקד הגיוד התוקף.

הקרב על מטלט 86 נטחית איפוא בכטלון סקסי. איטור לכך נמצא בדבריו של קצין מצרי שנכתבו זמן רב לאחר המלחמה: הוא אומר: "מגמת היהודים בכיבוש המטלט הזה היתה ברורה: לנתק ולהטמיר את חיל המסב של עזה ולחזור על-ידי כך על טרדית פלוג'ה. הכיבוש מטלט זה, סיגור קטעים גדולים של החזית, כפי שקרה טעה טהיהודים תקפו מטלט בעל חטיבות דומה באזור בית-חנן. מכל התקפותיהם האחרונות התנכלו היהודים לצומתי אוחבורה במגמה לנתק את ההבא המצרי ולזרותו לכל עבר. זו היתה גם כוונתם במקרה ההתקפה על מטלט 86."

אך מגמתו האופרטיבית הוטעה. בגינו, ובשל האטרדות שבוצעו במערב ללא הפסק בימים שלאחר מכן, רונקה וטומת לבו של האויב לגזרה זו. בלי מטיח סייע סגן מפקד הגיוד שנפגע במוחו להטלים את המלאכה אשר לא הספיק לטיימה בחייו: על גופו מצאו המשרים את פקודת המבצע של חטיבת גולני, אשר פורטו בה מטימות חטיבה זו בלבד, מבלי שייאמר טהן טהרות הסחה להתקפה בגזרה אחרת.

גו על כך מספר הקצין המפורז: "... בין חילאי האוויר במסגרת גוריוותיהם של קצינים ישראלים גבוהים, ובנייהם קצין מדרגת קולונל אשר תפס עמדה חשובה במטה הכללי הישראלי. על גופו של אותו קצין נמצאה תכנית ההתקפה על מטלט 86 וכן הכנייה והתקפה אחרות שהעידו על כוונת האויב להסיר את השבט המערבי הימני."

"מכל קרבות החטיבה אינו זוכר אחד", כותב מפקד גולני, אשר במסך זמן כה מועט יחסית ארעו בו גילויים כה רבים של מסירות נפש וגבורה של חיילים ומפקדיהם, כאותם שארעו בקרב ההגנה והנסיגה של גדוד גדעון במטלט 86."

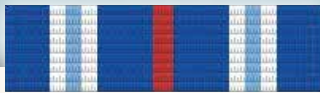
בין הטעולות שבוצעו בליל ה-22/23.12.48, כטיוע להתקפה על מטלט 86, ראוי לציון גם הטיוע על עבסאן. כטר זה השוכן כ-5 ק"מ דרומית-מזרחית מחגן-יוניט - נתקלנו בו עוד במבצע "אסף", כאשר טימט בסיס והערכות לכוחות המצרים התוקפים, והציב גבול לרדיפתנו אחרי הכוחות המצריים הנטושים.

הכוח הפוטט עליו הטעם היה מורכב ממספר מטורניים בעלי צריחים, מספר זחלים נוטאי חי"ר, וזחל נוטא תותח 6 לישראלות. הכוח יצא מנקודת ההערכות סמוך לטעה שחיס אחרי חצות. כחצי טעה לפני עלות השחר הגיע למבואות עבסאן. המחסומים שנתקל בהם - פונו; הכוח פרץ לכפר.

למטה הגדודי מגיעה הודעה אלחוטית: "האויב בנסיגה, אנחנו רודפים." ומיד לאחר מכן נפסק הקשר. כעבור חצי טעה: "יט לנו פצועים והרוגים, טילחו אמבולנסים לקראתנו." עם טוב האור לבסיסו מתברר: בשאתו את הכטר בפז מערב נתקל הטור בעמדה חפורה, ובתוכה תותח נגד טנקי, מוצב בדרך עפר הגדורה מטני עכריה גדרות שבר טבוכות. המטורין הראטון נתקל בתותח, נעצר, ניסה להסתובב, אך טקע בחול. אנטיור נפגעו, כן נפגע מיד הזחל נוטא התותח טנע בעקבות המטורין הראטון, ובטכונים טליטית נחרג מטקו הפעולה. בקוטי רב, בחיפוי מספר רימוני עסן, הפליחו לחלץ את יתר הכוח ולהחזירו לבסיסו.

במקביל לפתיחה הפעולה על-ידי גולני במערב, התחיל גם חיל האוויר בפעילותו. הופצו רסיח, אל-ערוט, פלוג'ה וחאן-יוניס, כל היעדים - במערב, פרט לפלוג'ה, שהיה בצפון. באובייקטים טבדרום-המזרח לא נגעו, על-מנת להגביר את ההטעיה.

בו בזמן הופגזה עזה מן הים. ההטעיה הייתה שלמה. האויב - ואטילו הפתונות העברית - הוטעו לחשוב שמגמת פנינו לכיבוש עזה.

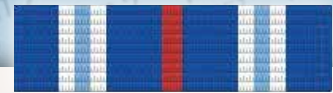
בינתיים בוצעה במזרח פעולה קדחתנית אך טקטה. בימים לא ניכרה כמעט כל פעילות בטסה. אולם בלילות חמה וגשם. באורות כבוים עברו טירות הטיבות הטריון וחטיבת הנגב מכאר-טבע דרומה לאזורי ההערכות, בחלוצה ובחלטה. באותו זמן הכטירו המטנדסים את קטע הדרך שבין חלטה לבין רוחיבה למערב חטיבת הטריון, כולל הסנקים. שתי החטיבות ביצעו טירות פאומיט. בה בטעה שחטיבת הנגב סוירה על הקרקע את דרכי ההתקדמות לעבר יעדיה וקבעה מעמדות חסמות מתאימות את תכניות ההתקפה - נאלצה חטיבת הטריון להסתיר במידה רבה בטיורי אויר. ב-24 לחודש בטעות הבוקר היו היחידות ערוכות בבסיסי היציאה: חטיבה 8 עמדה לצאת לדרך בטעה 0900 על-מנת להגיע לרוחיבה לפנות ערב; ולעאוג'ה - לפנות בוקר לפתח היום; חטיבת הנגב עמדה לצאת בטעות אחר הצהריים ולכבוש את מטלטי התכילה והמטרפה בהתקפת לילה.

אולם - טוב בטל הסטפונות נדחתה טעת האפס של הפעולה במזרח ל-24 טעות גומפות. היחידות יצאו, איפוא, לדרך בטבת, ה-25.12.48.

לרטות חטיבה 12 היא חטיבת הנגב, עמדו באותו זמן שני גדודים ופלוגת קומנדו אחת: גדוד 9 - הוא גדוד הפטיטה - סגרעינו - כפי שתואר - "חיות הנגב" - היה פעיל לפטיטות ארוכות-טווח מאז חודש מאי, פרט לתקופת ההתארגנות טקדמה למבצע "יואב". גדוד 7 - גדוד חי"ר ממונע - נתקלנו בו בהתקפה על עיראק-אל-מנטיה, בה נחל מפלה וסבל אבידות, ובהתקפה על באר-טבע - שהתאונט בה. הקומנדו הצרפתי הפטיין לאחרונה בטמטו כוח פורץ בהתקפה על באר-טבע. הקומנדו הורף עתה לצורך הפעולה כפלוגה רובאית לגדוד

תפקיד החטיבה היה לפתח את הכביש לעאוג'ה. מכיון קבוצות המטלטים הטוורות לאורך כביש זה נבחרו להחקפה כליל האפס מטלטי התמילה הסמוכים לכביש מוט, וביר-תמילה המרוחקת ממנו כדי 2 ק"מ לעבר רביבים; והמיטרפה הנמצאת דרומית-מזרחית מטב בדרך לעאוג'ה. האגוז הקטן ביותר -ביר-עסלוג' ומטלטיה - הונח לטלב מאוחר יותר, מתוך מחשבה טיקל לכבשו מטינותק מבטיסיו על-ידי הכיבושים האחרים.

כיבוש המיטרפה הוטל על שתי מחלקות ג'יפיים ומחלקת רגלים על קומנדקרים טפעלו - למעשה - עצמאית. הן יצאו מבאר-טבע מזרחה, בטעות הבוקר של ה-25.12; עברו דרך נבטים. אחרי טעברו כ-30 ק"מ בדרך לכורנוב טטו מהדרך ועברו בטדבר, במקביל לכביש עאוג'ה מדרום לו ובמרחק כ-10 ק"מ ממנו, על-מנת להגיע לכסוף מעבר המדבר ולחקוף את המטרפה מן הדרום. בגלל קלקולים במכוניות החעכו ודרך. הלילה ירד עוד טרם הספיקו לסייר את המיטרפה עצמה. רץ בחטות הגיעו לטביבות היער. הוא טוויר בלילה, נראו בו סימני התכפרות. בוצעו חסימו על הכביש הראשי ממערב ומזרחה למקומו. מחלקת רגלים עלתה על המטלט וכבשה אותו ללא התנגדות. במטלט נתגלה קו טלפון, העובר מכיר-עסלוג' לעאוג'ה. הזכות החוקף התחבר אליו, והאזין לטיחות המפקדים המצריים. מפקד עאוג'ה מדבר עם מפקד מטלט הנמצא מזרחית יותר, גולי מטלט התמילה. האחרון יורט תגבורת, הראטון - מבטיחה לו. טרט ירע טכעבור זמן מועט יוזקק היא עצמו לתגבורת. הטעה היתה 0300 ב-26.12.

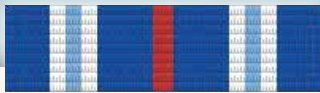
באותה טעה כבר היה הקרב על מטלטי התמילה, לו הוקצו למעשה כל יתר הכוחות של חטיבת הנגב, בכל חוקפו.

מטלטי התמילה עם קבוצת מטלטים - 4 במספר - סמוכים לכביש עאוג'ה מדרומו ומצפונו, ערוכים בצורה זיגזג חף טחודו מונה לבאר-טבע. מצפון למטלטים מיטור נרחב, אגובל במעורב ובצפון עם טורה דיונות. לרגלי הדיונות האמוניה באר-מים, היא ביר-תמילה; המטלט שלידה תפוט בידי המצרים. הוא נמצא בקו יטר בין רביבים אבידינו ובין מטלטי התמילה טבידי המצרים בתווק.

תכנית ההחקפה על המטלטים היתה כדלהלן:

בטעה 2230 עמו גורד 7 לכבוט את מטלטי ביר-תמילה, והקומנדו הצרפתי את מטלט יג', המערובי ביותר טבין המטלטים טליד הכביש, על-מנת להקים מכעוד לילה ראט גטר על חכביט עצמו.

לפנות בוקר יתקדם גדוד המטוטה ויטקח את יתר מטלטי התמילה סליד

הכביש.

לאחר מכן - ניסול ההצלחה: טיהור הכביש מערבה עד המיטרפוז וממנה עד לעאוג'ה; מזרחו וצפונה דרך ביר-עסלוג'; לטון אחר: פתיחת הכביש מבאר טבע ועד לעאוג'ה לתנועת כוחותינו.

ב-25.12, בטעה 1700, יוצאת החטיבה מחלוצה לכיוון רביבים ומטלטי

התמילה, ומתפרטת בהתאם לתכנית.

ב-2230 מתחילה ההתקפה על מטלטי ביר-תמילה, ועל מטלט יג' בעת

ובעונה אחת.

כיבוש מטלטי הביר (יז') הוטל על פלוגת רגלים אחת, עם פלוגת רגלים

שניה ברזרבה קרובה. התכנית היתה להתקיף בהסתעה מוחלטת, ללא ריכוך,

כלטהוא. הנטק המסייע הוצב לריתוק המטלטים הצפוניים, כה בטעה טחיל

ורגלים יתקוף את הדרומיים, אלה הסמוכים לערשו של האויב. המחלקות

התוקפות הגיעו מבלי שתתגלנה - האחת עד הגדר מטט, ושתי האחרות - כ-30 מ'

ממנה. בהסתערות תקיפה והתלטות - הפיאטום הירבו לסייע בה - נכבשו שני

המטלטים הדרומיים. לאחר מכן טוהרו היתר בהליכה מן הדרום אל הצפון,

כאשר ההתנגדות הולכת ונחלשת.

בטעה 2330 היו מטלטי הביר בידינו.

אבודותינו: 1 הרוג, 3 פצועים. אבידות האויב: 7 הרוגים, 5 פצועים;

הטלל שנפל לידינו כלל 4 מכונות יריה, 3 מרגמות 81 מ"מ, מקלעים, רובים

ו-14 מכונות עמוסת שירד וחימוט.

הקומנדו הצרפתי, בפיקוד איט מח"ל צרפתי נוצרי, אשר חגג כן את חג

המולד, הגיע אף הוא עד סמוך ליעדו - מטלט יג' הנזכר - מבלי להתגלות.

רק בטעת פריצת הגדר נפתחה עליו אש המצרית; אולם ההפתעה עמדה לו, והוא

כבט את היעד, אף הוא בטעה 2330. אבידותיו היו חמורות יותר. בפיקוד

סבלה המחלקה הסמאלית, אשר הוחזקה לכת ועלתה על מטלט יד' הסמוך. בה

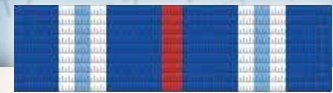
בטעה שמטלטי ביר-תמילה נכבשו כולמ, ולא נערכה עליהם כל התקפת נגד -

ריכוז האויב את כל כוחו לכיבוש מחדש של מטלט יג'. מצב המחזיקים בו -

לא היה נוח. הם סיגרו את הכוח המטלט אחד בלבד, הקיצוני שבקבוצה; כל

יתר הכוחות המצרית היו חפטיים להתקפת נגד; כל יתר המטלטים - ממזרח

ליג' ומדרום לו, מעבר לכביש, שימשו כבסיסים להתקפות שלו. מטרת הכיבוש ועד שלוח השחר והגן הקומנדו על המטלט. אבידותיו הלכו ורבו, מלאי הוחרטת אזל. בטעה 0130 יצאה הפלוגה הדרומית של הגדוד ברגל לעבר המטלט. היא הגיעה עד סוללת הרכבת הנורכית העוברת בטמון לו, לרגליו; ניהלה קרב אט עם המטלטים הסמוכים ליג', והעבירה למטלט מספר מקלעים וחמוטת.

מפקד הגדוד הערין, שכוחותיו לא יכלו לכבוש את מטלט יד' ואת מטלט טו'. מטיחת זו הוטלה, איטו, על גודו הפטיטה. הוא יצא לדרכו לעבר מטלט יג' בטעה 0430, לאחר סינון הדרך ממוקטות; אך נפטר בקרבת ביר-תמילה, בטקוע מטוריניו בחול. עם שחר חידט גדוד הפטיטה את ההקדמות לעבר מטלטי הנמילה. בדרכו פגט בטריזי הקומנדו הצרפתי, אשר נסוגו לבסוף תחת לחץ האויב. אבידותיו, בהרואים ובפצועים - למעלה ממחצית הזכוח. עם אור הבוקר התגלו חיילים מצרית רוקדים, שיכורי נשחון, במטלט יג' שנכבט על ידם מחוט.

טמחה המצרים לא נרכה.

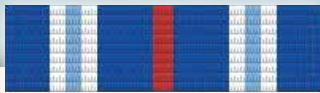
לאחר תצפית ממטלט ביר-תמילה קבע מג"ד 9 את הכניחו להתקפה: בסיוע מכונות, מרגמות ונחתות תנוע פלוגת מטוריניו באגף הימני, בואדי, התקוף את המטלטים מערפת, מעבר הכביש; פלוגת חצאי-זחלים - באגף השמאלי - תגיע עד סוללת הרכבת הנורכית; עם ירדו אנטיה מחצאי הזחלים ויסתערו על המטלטים מן הצפון.

• תקלות מספר ארעו בראשית ההתקפה: רכב הפלוגה המסיועת טקע בחול - והיוו הזרת ליותר על הסיוע הגודרי. קצין התצפית של החותחנים טקע אף הוא; המג"ד נאלץ לדרוש את הסיוע הארטילרי דרך מפקדת החטיבה. שני זחלים עלו על מוקטים מיד בראשית הנועה.

עם זאת פותחה ההתקפה בהתאם לתכנית: פלוגת המטוריניו נעה בואדי עד סמוך למטלט יג'. אחר טינתה את כיוון הנועתה ותקפה את המטלט ממערב ומדרום-מערב. אט נ.ט. מצרים טווקה על-ידי המטוריניו.

גוד המצרים מועסקים על-ידי המטוריניו - והנה הגיעו חצאי הזחלים עד סוללת הרכבת, וחחיילים קטנו מנרכה והסתערו. בלחץ מטולב זה אוחלה נסיגת המצרים ממטלט יג' ליד', מיד' טו', ומטט פטונה לעבר ביר-עסלוג'.

מחלקת ג'וינט נשלחו לחסום את הדרך והקטתה על הנסיונה. כוחותינו טיהרו את המטלטים, כאשר הרגלים נעים בתוך, והמטורנים מטני האגפים - לאורך הסוללה מזו, ועל הכביש מזו.

בטעה 0900 נפתחים כיבוש התמילה, וגדוד 9 התבסס בה להגנה. גדוד 7 התבסס במטלטי הבאר.

חטיבת הנגב עשתה את כל המוטל עליה בקיל המבצע הראשון.

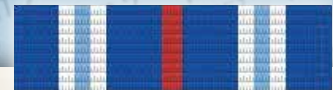
לחטיבת הטריז לא האיר המזל פנים באותה מידה. 3 גדודים היו בחטיבה זו בראשית מבצע "חורב": גדוד הטנקים, אשר עבר תקופת התארגנות רפואה מאז מבצע "יואב"; גדוד הפטיטה וגדוד המרגמות ומאחוריהם תקופת פעילות מאומכת שהגיעה לשיאה במבצע "אסף". לאלה נוספו גדוד חי"ר מחטיבת הראל המיועד להתבססות בטחנים טייכסטו, וטרותי החטיבה.

בעת קבלת פקודת ההתראה למבצע "חורב" נמצאו עדיון גדוד הפטיטה וגדוד המרגמות בחניות שדו בגזרה המערבית, בעקבות מבצע "אסף". גדוד הטנקים בבסיסו הקבוע בטדה התעופה כלוד.

עם קבלת פקודת ההתראה הוחל בארגון ההעברה לכטיס היציאה בחלסה. היא בוצעה, כאמור, בלילות האחרונים לפני התחלת המבצע, באורות כבויים, אך כיו המהנדסים טרם הספיקו להכשיר את הקטע האחרון של הדרך שבין באר-שבע וחלסה - דבר שגרם לטקיעת חלק מן הרכב ולעיכוב בלוח הזמנים - נערכה החטיבה בבסיס בהתאם לתכנית. בו בזמן עסקו מפקדים, סיורים ומהנדסים, בסיורי קרקע של המטך הדרך מחלסה לרוחיבה, וממנה עד ואדי אביד; ובסיורי אויר על עאוג'ה עצמה. הידיעות שהיו בידי החטיבה בדבר עצמת כוח האויב בעאוג'ה - היו טאימנות ומדויקות למדי. לא כן בדבר הערכותו. בתצפיות ובפילוטרי האויר קטה היה להבחין בין חפירות שנשארו בעאוג'ה מתקופת מלחמת העולם הראשונה, לבין אלו שהתמטו באון המפרים.

הידיעות שהיו בידי החטיבה ערב אאתה הסתמכו כדלהלן: בגזרת עאוג'ה - ביר-עסלוג' חונה בריגדה של הפכא המצרי; מפקדתה בעאוג'ה. לחטיבה טני ג'וזי חי"ר סדיריט, גדוד חי"ר מילואים, שלוש פלוגות מכונות יריה ומרגמות, גונדת תותחי שדה אחת, וכוחות טריז. כן ידעו על

הימטאותה של יחידת מכונניות הגבול באותה גזרה. בעאוג'ה עצמה ידענו על הימטאות בסרט המסמק חטיבתי, יחידת דלק, בית-חולים טדה וסדנא עם טרותיה.

כביט עאוג'ה - רפיה, דרך ההחבורה העיקרית טבין טטה הכריגדה בעאוג'ה לבין טטה הכוחות המצריים בארץ טברפיה, טובטח על-ידי פטרולים של מכונניות הגבול, וגדר תיל מטוכה מצדו הצפוני.

כביט עאוג'ה - ביר-עסלוג' - במטליו יושב לפחות גדוד חי"ר אחד, כביר עסלוג', בתפילה ובמיטרפה. הכוחות טלאורך כביט זה נטטרו כפי שתואר לטיפולה של חטיבת הנגב, וחטיבת הטריון לא הוצרכה להתחטב בהם, מרט לחסימה קרובה ממזרח לעאוג'ה שתוכננה על כל טרה. אדרכיט המובילות מעאוג'ה לעורך, לאכו-עגילה, ואיסמאעיליה, ולקסומה ולאילת, לא היו מובטחות כמעט כלל.

מערך הכוחות המצריים הראה בעליל, ובהסתמך על דיונות החול המקיפות את עאוג'ה טעונון ניתנות למעבר, הופכת עאוג'ה להתקפה בכיוון אחד ויחיד כלכד: לאורך הכביט מעבר ביר-עסלוג'.

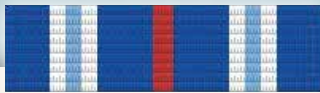
אך את יגלן המצרים כרגע האחרון את התקדמותנו בדרך הלוצה היא דרך חורב, ברור טלא יספיקו לשנות מיסודו את מערך כוחותיהם, כך טההפתעה האופרטיבית היתה מובטחת, גם אם לא תהיה הפתעה טקטית בהתקפה על עאוג'ה עצמה.

הגבורת היתה טפויה לעאוג'ה זכיוון המפקדה הכללית טברפיה.

הטטח החיוני של מתחט עאוג'ה הוא התל העתיק, טבראטו טריזי העיר הנכטיה והכייזנטיה, ולרגליו בנין יחנת הרכבת הטורכית, ומספר בניני אבן נוספים. הוא טמוך לטומת קסימה. צפונה ממנו מטלט מאורך טמוך לואדי עאוג'ה (מטלט ג'); בזרות-מערה טורה גבעות הטמוכות לכביט לאיסמאעיליה; ממזרחו - חופה ואדי עאוג'ה את הכויט. במרחק כ-2 ק"מ ממזרח לתל מתחבר כביט רפיה עם כביט באר-טבע; מזרחה טטח עובר כביט באר-טבע על פני גבעה החולטת על הצטלבות.

תכנית החטיבה נקבעה כולהלן: בטטן 24 הטעות האחרונות לפני תזוזת היחידה מחלטה, עמדו המהנדסים להכין את הדרך עד רוחיכה, היא רחובות, בה חפר יצחק גחת טבארותיו, וממנה טלה לבאר-טבע; עם רדת הלילה עמדו המהנדסים להתחיל בהכשרת הדרך לעאוג'ה, בהכשרת טתי מחלקות מגדוד הפטיטה.

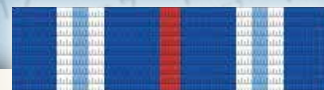

לאחר שכן עמד הכוח העיקרי לצאת בדרך חורב עד מקום בו היא נכנסת לואדי אביד, הוא נחל לבן. עם היוז הכרח לסעות מדרך חורב, שכן היא זולכת ומתקרבת יותר ויותר לכביש הראשי. לאורכו בנוי מערך ההגנה המצרי העיקרי. בתוך ואדי אביד ינוע איפוא הכוח מערבה עד כביש עאוג'ה - רפוח. מטע ינוע גדוד 82 בתוספת שתי פלוגות חי"ר מגדוד הראל: יחידה אחת - לחסימת כביש עאוג'ה - רפוח, והיתר בכביש רפוח - עאוג'ה כ-3 ק"מ. אחר מכן יעבור מן הכביש מערבה את ואדי עאוג'ה, יתקדם במקביל לו עד למטלט ג' טמפון-מערב לעאוג'ה, ולמטלט ד' טמרוט-מערב לה; יכבטם עם טחר ה-26.12, ויתקוף את עאוג'ה מערפה, יכבטה ויתבטס בה. גדוד הפטיסה עמד למטט רזרבה עד הכרעת המטלט העיקרי של עאוג'ה, לאחר מכן לחסל את המטלטים שעל הכביש טמרומה ולהגיע במהירות האמטרות לאבו-עגילה טבערפה של עאוג'ה, עוד טרט יסטיק חיל המטב טבזו האחרונה להעריך את המטב ולהתכונן להתקפה. קודם התקפת הטרוון עם טחר עמדה עאוג'ה להיות מורעטה מן האויר.

גדוד המרגמות הוקעה כרזרבה ליד מסה החטיבה, ולהכטחת ואדי אביד לכיוון המזרח. התותחים עמדו לסיוע לכיבוש עאוג'ה, ולאחר מכן להתפעל: סוללה אחת - להגנת עאוג'ה; והטניה - לכיבוש אבו-עגילה.

הכנת הדרך מחלסה ועד רוחיכה הסתיימה בזמן טנקבע; לא כן הכנת המטן הדרך. היא נמטכה למעלה מן המטוער. בטל האורך להכניט לפחות את גדוד הטנקים לואדי אביד לפני עלות הטחר, בוצע הדבר בעזרת טרקטורים טל חיל ההנדסה. התנועה לואדי עד כביש רפוח - עאוג'ה, ומטט דרומה במקביל לכביש, לואדי עאוג'ה, נמטכה אף היא יותר מן המטוער. רק בטעות אחר הסחרים הגיע גדוד 82 למגע עם מטלט ג' של עאוג'ה, אטר הועמד על רגליו עוד קודם לכן, בהתקפה מן האויר טבוטעה בזמן הקבוע מראט, בטעה 0700, על-ידי 2 מטוסים טגרמו נזק מועט בלבד. הכיבוש הוטלם רק לפנות ערב. כדי להביא את כיבוש עאוג'ה לידי סיום מהיר ולאפטר על-ידי כך התצאת גדוד 89 לכיבוש תפקידו באבו-עגילה, טונתח התכנית כרגע האחרון, ונטלחה פלוגת חטאי זחלים הנתמכים במטורניום, דרך הכביש למט התקפה על עאוג'ה מכיוון טפון-מזרח, דהיינו מן הכיוון הצפוי טביקטנו להימנע ממנו. התקפתה של הפלוגה נחדמה; מסקדה נהרג.

בערך בו בזמן החלה התקפת טריון וח"ר של האויב על החסימה שבכביש
 עאוג'ה - רפיה, מעבר רפיה. רק אז הסתבר שהחסימה של חטיבת הרצל,
 שנועדה להתמקם באותו כביש, קרוב יותר לרפיה, לא הגיעה לתעודתה בטל
 קטרי הדרך, והכביש אך מוקט בלבד, דבר שלא היה בו כדי למנוע התקדמות
 המפרים בו, שהגיעו, איפוא, באין מפריע לחסימה הקרובה לעאוג'ה.
 ההתקפות על החסימה נמשכו עד חשכה, תוך אבידות לטריון האויב.

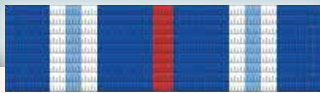
עם ערב ה-26.12 לא היה, איפוא, מצבה של חטיבת הטריון נוח כלל
 ועיקר. ההפתעה הראשונית שבהתקפתה על עאוג'ה אכזבה; לא היה ספק שהאויב
 עמד עתה על תכניותיו, והתקפת המקום למחרת תמצא אותו ערוך ומוכן
 להגנה. אמנם, כפי שנואר כבר קודם לכן, נערכה חטיבה 8 בואדי אביד
 בשורה שהיתה מאפשרת לה להערך לאגף ולתחזיק מעמד גם מבלי שתוכבט
 עאוג'ה. עם זאת, לאור הסיכון שבזיכר, ולאור העובדה שכך לא היתה מוטגת
 מגמתו של הטלב הראשון - כיבוש עאוג'ה, תכנן מטה החזית תכנית אלטרנטיבית.
 חטיבת הנגב נפטרה להחיש את התקדמותה לעבר עאוג'ה, ולהיות מוכנה
 לסיוע בכיבושה למחרת, ב-27.12 - במקרה והדבר לא יעלה בידי חטיבת
 הטריון לבדה בהתקפתה שתתחדש עם סחר.

בין התמילה ובין המיטרפה נותרו עוד מספר מטלטים מצריים לאורך
 הכביש (מטלט י' ו"א). חיטולם היה תנאי להתקדמות לעבר עאוג'ה. הדבר
 הוטל על גדוד הפטיטה, אשר כבט בבוקר את מטלטי התמילה. בא בטעה טגדוד
 7 נטאר ערוך להגנה במטלטים אלה; הקומנדו הצרפתי - הוחזר מבאר-טבע
 להתארגנות; יצא גדוד הפטיטה לדרך עם ערב. הדרך הקצרה ביותר מן
 התמילה למטלט י' היתה כמוכן דרך הכביש. הקצרה - אך גם הפשוטה ביותר.
 על כן נבחרה גם הפעם הדרך הארוכה. גדוד 9 ירד מן הכביש, ובעברו דרך
 המדבר, דרך זביטה היא טיבה, חורבת העיר הנבטית הגדולה. התכנית:
 להתחבר עם המיטרפה בלילה; לתקוף את מטלט י' מערפו - עם סחר.

הדרך למיטרפה ארכה. רק עם סחר ה-27.12 הגיע גדוד 9 למיטרפה
 אשר בידינו: אנטיו עירפיה, חלק ניכר מרכבו מחייב תיקונים. המג"ד
 העריך שלא יוכל לכבוט את מטלט י' אלא בטעות הצהריים.

אולם לא היה עוד עורן בכיבוט. המצרים במטלט - בהיווכחו שהיהודים
 להם מפנים (בתמילה) ומאחור (במיטרפה) - העדיפו לפנות את המטלט. ולא
 עוד, אלא גם כיבוט עאוג'ה לא הצריך עוד תגבורת. עם סחר חידט האויב

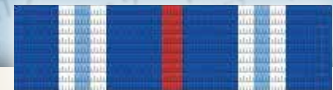

את נטרונותיו להעביר והגבורת למקום, מעבר רמיח וטעבר אבו-עגולה. בטני
 הכביש נהקלה התגבורת בחסימות שלנו ונהדמו. באותה שעה חודשה התקפתנו
 על עאוג'ה עמה. התפקיד הוטל על גדוד 82 ועל יחידות הג'יפים והרגלים
 של גדוד הפטיסה שלא נסגרו ביום נתמל, בסיוע את ארטיילריה מרוכזה
 והפצצה מוקדמת מן האויר. על גדוד 82 הוטל לכבוש את הסטח החיוני - החל;
 על 89 - לסחר את הכפר. גדוד הפטיסה יצא לאורך הכביש והתקדם באיטיות
 לעבר הכפר. הגל הראשון נהדף באט מטוסי האויב ובאט עמדותיו; הגל השני
 התקדם, עמוד לשלע מסילת הכרזל הישנה, פרץ את הקוים הראשונים והחל
 לנקות את המחנה העבאי שבכפר עמו. בינתיים כבש גדוד הסריון את הכתים.
 ב-27.12 בטעה 0715 מודיע ממקד המצרי בעאוג'ה על הנקיעה מסוריונים
 שלנו והוקסיה את עאוג'ה לדרך אבו-עגולה.

ב-0740 הוא מודיע שטריוני האויב הגיעו לעמדותיו, והוא זקוק
 לתגבורת ובעיקר לאוירונים. בטעה 0805 הוא מודיע שהאויב כבש עמדות.
 לאחר מכן נפסק הקשר בינו לבין מפקדתו.
 ההתנגדות בתל נמשכה עוד זמן מה. ב-12.36 נסתרים גם כיבושו של
 זה. נשלח מברק למטה החזית: "עאוג'ה בידינו."
 הקרב על עאוג'ה מסמן לדברי קסין מצרי, את סופה של המערכה הפלסטיוניא
 לפחות מהבחינה המצרית. מעתה נתחלפו תפקודיו של הכבא המצרי. ובמקום
 טיגן על ערביי פלסטיונה בתני הכנופיות הסיוניות, הוטל עליו להגן על
 ערביי הרטו מסני אותן הכנופיות.

עוד בטעות הבוקר של אותו יום, ה-27.12, טרם כיבוש עאוג'ה, החלה
 נסיגה כוחות מצריים מן המסלטים שלאורך הכביש. בטעה 0800 הופיעו 8
 מכוניות על הכביש, ליד המיטרפה, ומניחן לעבר עאוג'ה. הן היו את
 החלוץ של טיירה בה 40 מכוניות לערך. אט חזקה נפתחה עליהם. שתי מכוניות
 הצליחו לפרוץ, הסאר נתפסו על-ידי כוחותינו. משנוכח האויב שאין דרך
 לפרוץ יטר לעאוג'ה החליט לרדו מן הכביש ולנוע בדרך בה נע גדוד הפטיסה
 בלילא הקודם, דרך זביטה. גדוד הפטיסה כולו יצא לדלוק אחרי השור המצרי
 הנסוג: פלוגת המטוריונים בראש, ואחריה פלוגת הזחלים והפלוגה המסייעת.
 האויב ירד ממכוניותיו והתחפרו בגבעות; אולם משהתקרב חלוץ גדוד הפטיסה
 שם ועלה על מכוניותיו והמטיין לברוח, כאשר המטוריונים במאסף טנסיים לעכב
 את התקדמותנו. כוחותינו המטיכו ברדיפה. טוב ירד האויב ממכוניותיו

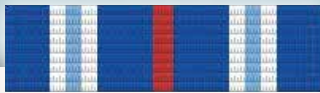
וזחל מתחפר במסלטים בטני העבריים. בינתיים הגיע הנטק המסייע שלנו כדי שרוח סתיחה באט. חיילי האויב הפסיקו את התחפרותם ונסו לעבר בגבעות שמדרום. בידינו נשארו 6 מטורינים, ו-20 מכוניות מטא עמוסות שרוד. בו בזמן התקדם גדוד 7 לאורך הכביש מעבר החמילה למיטרפה. המסלטים שבפני הדרך נמסאו ריקים. נעשו ההכנות לחיסול מסלטי ביר-עסלוג'. אך עוד טרם זוגענו לכך - נעזבו אף הם ונמסאו ריקים. ב-1400 החלה החטיבה בהתקדמותה לעבר עאוג'ה. היא לא נחקלה בכל התנגדות, והתחברה בטעות אחר המארים עם חטיבה 8 במקום. עוד באותו יום נפתח כביש באר-טבע - עאוג'ה לתנועת כוחותינו. שבויים מצריים, ביניהם קצינים בדרגות גבוהות, נתפסו על-ידינו עוד ימים מספר לאחר מכן. בתחילה ברחו רבים מהם לעבר המדבר על-מנת להגיע באיזו דרך שהיא למצרים; מטעמיקו להם הקור והרעב שבו לכביש והתמסרו לידינו במאות.

בזה נסתיים למעטה הטלב הראשון של מבצע "חורב". הוא נמשך אך 24 שעות יותר מטוכנן, ונסתיים בהצלחה מלאה. האויב הופתע לחלוטין, ומבוכה השתררה בין מפקדיו. היה הכרח לנצל מבוכה זו במהירות המכטימלית, מבלי שיש לב מאמצים שנדרשו מאנטינו בימים שקדמו; כי, אם תינתן טעות לאויב ליושב מערך הגנה חדש בדרך לאבו-עגילה, או בינה לבין אל-עריט בצפון ולבין איטמאעויליה במערב, ייתכן ויהיה בידו לאתר את הצלחותינו ולמנוע מאתנו חטאת מגמתנו הסופית, והיא: מיגורו המוחלט של הצבא המצרי הסולט וגירושו מגבולות הארץ.

כפי שראינו הוטל כיבוש אבו-עגילה בהתאם לתכנית המקורית על חטיבת הטריון, ונועד להתבצע בסמוך לכיבושה של עאוג'ה על-ידי גדוד 89, תוך ניצול ההפתעה ההתחלתית שבהתקפה על עאוג'ה עצמה. אולם מאחר שגדוד 89 - הכרח היה להכניסו כולו להתקפות על עאוג'ה והוא נסגע באון לא טעט; מאחר שההתקפה על עאוג'ה נמשכה יותר מאשר תוכנן - למעשה יומיים מלאים, ועל-ידי כך ניתנה טעות לאויב באבו-עגילה להתארגן להגנה; ומאידך - מסלטי ביר-עסלוג' נתפסו ללא קרב, וחטיבת הנגב הגיעה לעאוג'ה ברעננות יחסית - טונחה תכנית זו.

בהתאם למקודות העריכה שהוצאו על-ידי מטה חזית ד', ב-27 לחודש, יום כיבוש עאוג'ה, ולמחרתו - הוטל על חטיבת הראל שיוחזר אליה הגדוד ה-5 שהיה מסופח לחטיבה 8, להיות אחראית להחזקת עאוג'ה ומסלטיה. על

חטיבת הנגב בצירוף גדוד השריון של חטיבה 8, לכבוש את אבו-עגילה בו בלילה, ליל ה-28/29.12, מטח חטיבה 8 + גדוד 89 הועברו אוורה, למטלסי ביר-עסלוג, על-מנת להוות רזרבה של החזית.

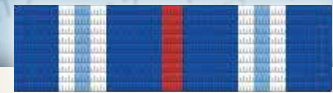
המטח התקדמונו בדרום-המזרח, הייב חידוש ההטחה במערב. במקביל להתקפה על אבו-עגילה בליל ה-28/29.12 הוטל, איפוא, על חטיבת גולני במערב, אחרי ימים מספר של הטרדות ופטרולים, לצאת מחדש להתקפה. החזקתנו במטלס 86, השתבשה כזכור במידה רבה אוודות לעוכדה שהנחנו לאויב להחזיק בחלקו הדרומי של הרכס, בדריבאת-א-טיך-חמודה. הפעם הוחלט שחטיבת גולני תכבוש מטלס זה, ומטלס הנמצא דרומה יותר, מטלס 37 שטמערב לחאן-יוניס, משפון לעכסאן. הפעולות עד כה לא מטכו כוחות מן הגזרה המערבית; טגמת גולני להמטח: למנוע גם להכא דילול הקו המערבי, דבר שיקטנה על הפעולה טבדרום-מזרח.

ק"מ מספר ממערב לעאוג'ה עובר הכביש את הגכול הכינלאומי לחוף הים-התיכון; אם עד כה היה כיוונו הכללי צפון-מזרח - דרום-מערב, הוא פונה מעתה מערבה ועובר במקביל לחוף הים בצפון, ולרוכסי ההרים שבסיני, ובחוכם הר חורב הוא הר האלוהים, בדרום. במרחק כ-35 ק"מ מעבר לגבול - 40 ק"מ מעאוג'ה - חוצה הכביש את ואדי אל-עריט הוא נחל מערים הפנקז את רמת סיני ויורד ממנה לכיוון צפון-מערב, עד הגיעו לים התיכון בקרבת העיר אל-עריט, בירת סיני. במקום מסגט הכביש וחואדי נמצא נוה מדבר קטן בטם אבו-עגילה; מספר בתי-חימר, באר-מים, וילה טנכנתה על-ידי מוטל סיני הכריטי, גטר על פני נחל אל-עריט, וסכר לאגירת מים בימות הגשמים. מקום זה מהווה את הצומת החשוב ביותר שבפנים חצי האי סיני: ממנו מסתעף כביש לאל-עריט העובר במקביל לואדי, מכביש הזמבר הממטיך לכיוון מערב - דרום-מערב לעבר אוסמאעיליה שעל שפת תעלת סואץ.

ב-28.12 בטעות הבוקר החלו הכנותיה של חטיבת הנגב למסע לעבר אבו-עגילה. הידיעות על היעד ודרכי הגישה אליו לא היו מוטלמות: סיוור אוירי חסוף, סיפורי טבויה. הסיור האוירי גילה ריכוזי אויב בטנו מקומות ליד הכביש; עצמתם, הערכותם, מצב ביצוריהם, לא היו ברורים

לחלוטין. אולם היה הבטחון שהכוח העומד לרשות החטיבה: גדוד 9 - גדוד הפטיטה; גדוד 7 - חיל הרגלים; וגדוד 32 - גדוד הטריקו, בתוספת תותחים ומרגמות 120 מ"מ - יש בו כדי להתגבר על כל ההנגדות העלולה לארע בדרך.

שעות הבוקר של ה-28.12 הוקדשו לאיסוף הידיעות, לתיקון הרכב במידה שניתן לתיקון חוץ זמן כה קצר על-ידי הסדנאות הניידות; לחלוקת רכב הטלל שנודעה לו עתה חשיבות מכרעת. בשעות הצהריים הסתדרה הטיירה על הכביש, גדוד הפטיטה בראש כחלוץ, אחריו מטה החטיבה, אחר כך גדוד הטריקו, התותחים, המרגמות, ולבסוף גדוד החו"ר.

בשעה 1400 עבר חוד החטיבה את עמדת הכבוטה; זמן מועט לאחר מכן עבר את הגבול, ונכנס לתחומה של מצרים.

במרחב זה מעבר לעיר הותקף השור על-ידי מטוסים ישראליים אשר לא ידעו כנראה על הימצא כוחותינו מעבר לגבול המצרי, ומה גם שבטור המתקדם שימשו כלי רכב ישראליים ומצריים בערכוביה. חיל אחד נהרג, וסני נסעע בהתקפה זו, שהופסקה עם הנפת דגל ישראלי - דגל הגדוד השני של החטיבה היהודית הולוחמת במלחמת העולם השנייה, אשר אחד החיילים נטאו אתו באמתחתו כקמיע.

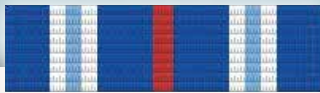
הטיירה המטיכה בדרכה והתקדמה באיסויות לאורך הכביש. במסך כשעתיים וחצי לא נראה אויב בטטה. מימין גלי חולות; מטמאל - רוכסי הסיני; מטוסי חיל האויר מחסיט מלמעלה.

בשעה 1630 נתקל חוד הטיירה באט במרחק כ-12 ק"מ לפני אבו-עגילה. מטוריקו שחוד נפגע בפגז אנטי-טנקי וחלל בוער במרחק כ-800 מ' ממטלט האויב. גדוד הפטיטה מנסה לתמרן במטרה לאגף את המטלט, אולם המטוריקים טוקעים בחול. מרגמות 120 מ"מ נטלחות קדימה לסיוע לגדוד הפטיטה. מתקרב הלילה.

הלילה אינו נוח לפעולת טריקו; ומה גם טעוד בשעות היום שקעו המטוריקים כאמור. הוחלט לכבוש את המטלט על-ידי התקפת רגלים. פלוגת מגדוד 7 נטלחה קדימה.

בשעה שפלו אבותינו ממצרים, כמעט באותה דרך עצמה, הלך לפנייהם עמוד אט להנחותם בדרך כלילה; צמוד אט מסוג אחר עמד לתוקפים את המטלט

המטרי: המטורין הבוזר הנמצא בקרבתו, אשר לאורו טווחו המרגמות והתותחנים. בו בזמן נאספו ידיעות על האויב. הסתבר שכפלוגה מצרית מחופרת על הרכסים טהני שזי הכביט ברוחב של 700 - 800 מ'. ברטות מכונות, מרגמות ותותחנים נ.ט.

בחיטוי התותחנים והמרגמות, ותוך ריתוק המטלטים אשר מימין לכביט על-ידי מחלקת ג'ויס, התגנבה הפלוגה באגף מטמאל לרכסים, ונעה לארכם עד לערפו של האויב. בינתיים החלה הסעויה הג'ויס על המטלטים היומניים; רעט הקרב לימד שהפלוגה חדרה עמוק מדי לערפו של האויב. היא טבה לאחור. לפתע הווארה הסביבה ברקיסה, ומיד נפתחה אט כבדה. הפלוגה הסתערה. המחלקה הרגמונה סבלה אבידות, ונעצרה. מחלקה אחרת הפעילה פיאט על עמדות האויב וסברה את הקפאון. הכוח המטיך בתנועתו לעבר הכביט, בהתקרבו כדי עטרות מצרים בלבז מריכוז אט תותחינו.

המטרים לא החזיקו מעמד, עלו על מכונותיהם, ונסוגו לעבר אבו-עגילה. ארעה תקלה והסוירה הנסוגה לא נתפסה. אך המטלט נטאר בידינו. בידינו נטאר שלל של 2 תותחי נ.ט., כ-10 מכונות, 3 פיאטים ונטק אחר. ב-0230 אחר חצות נסתים טיהור המטלט. הוטארה בו פלוגה אחת. יותר הכוח המטיך לנוע. היה זה אחד מקרבות ההיתקלות הבולטים בכל מהלך המלחמה.

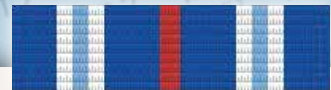
באזיר השחר נכנס חוד גדוד הפטיטה לאבו-עגילה, מבלי להיפגש באויב. סוירה נראתה בורחת לעבר על-עריט.

החטיבה התארגנה להגנה באבו-עגילה. בקרבו מקום נתגלה מחנה טבוים פוליטרים של האויב. מחקירת טבוים מצרי התברר שבמרחב כ-70 ק"מ לכיוון איסמאעיליה, בביר חסא, קיים טדה תעופה מצרי לאוירוני קרב. אוחלט לערוך פטיטה על טדה תעופה זה, וכן פטיטה בקנה מידה גדול על אל-עריט. את הפטיטה על טדה התעופה תבצע מחלקה מגדוד 7 בצירוף טתי מחלקות ג'ויס.

לאל-עריט ינוע גדוד הטריון בצירוף טאריות גדוד הפטיטה. יותר גדוד 7 יחזיק את אבו-עגילה.

בינתיים עמד האויב על הסכנה הנשקפת לבסיסו הערפי באל-עריט. לפי טעה לא הוריד כוחות קרקע דרומה על-מנת להבטיחה; אך ריכוז את כוחו

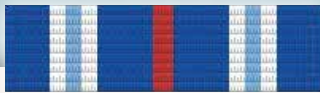
האווירי לשם מניעת התקדמותנו לעבר אל-עריט. עוד בטעה 1100, בטעה שהשור
הטוטט נערך להתקדמות על הכביט, הופץ על-ידי מפציץ גדול בעל 4 מנועים.
לאחר מכן הופצץ עוד חמט פעמים במטך אותו יום, מבלי שתיגרמנה לו אבידות
כל טהן.

בטעה 1230 החלה התנועה לעבר אל-עריט: גדוד הטריון כראט, טטה
החטיבה בתוך, וגדודי הפטיטה מטמט הפעם כמאסף. טוב טעתיים נסיעה
במדבר מבלי טויראה אויב. בטעה 1500 נתפס על-ידי הגדוד טדו התעופה
הדרומי של אל-עריט, במרחק 15 ק"מ ממנה. הטדה נמצא ריק מכוחות אויב.
טטוס קרב - ספיטפייר - וכן מספר גולמו אוירונים, נפלו בו לידינו.
גדוד הפטיטה החל לעסוק בפינוי המטוס והגלמים. באותה טעה המטיך
גדוד הטריון בהתקדמותו לעבר אל-עריט. במרחק ק"מ מספר מצפון לטדה
התעופה, כ-13 ק"מ מדרום לאל-עריט, בביר-לחפאן, נתקלו סיירי גדוד
הטריון בכוח מצרי בעצמה של גדוד לערך, המתחפר במטלט מטני צדי הכביט.
הגדוד נערך להתקפה. התותחנים טרט הספיקו להגיע ולטווח, ועל כן
החליטו לוותר על סיוע. המטלט נכבט, למרות אט נ.ט. עקטניות למדי בה
נתקלו הטריונים המסתערים. היום עמד להחטיך, ועל-כן לא הומטך ברדיפה
לעבר אל-עריט. בהתקפה זו יצא מכלל טימוט אחד הטנקים, אטר טרטרתו
נותקה.

כזכור היתה תכניתה של חטיבת הנגב באותו היום לערוך פטיטה לאל-
עריט, נוסח: פגע וברח. על כן לא צורף לכוח הפוטט אלמנט חי"ר טויהיה
בכוחו להתבטט במקומות טויכבשו. עתה, כיון שארכה הדרך - הכוח התעכב
בטדו התעופה, ולאחר מכן - בביר לחפאן, ולא הגיע לאל-עריט בו כיום -
נטקלה תכניה להחזיק במטלט הכבוט במטך הלילה, ולהמטיך ממנו צטונה למחרת
בבוקר. אולט פלוגת הרגלים שהיתה חויבת להחזיק במטלט לא הגיעה לפועד,
וגדוד הטריון נצטווה לטוב לאבו-עגילה. עוד טעות מספר הטתחה במקום
תוך נסיונות להפעיל או לגרור את הטנק הנפגע. מטעלו נסיונות אלה
בתוהו - פוצץ הטנק והכוח נסוג לאבו-עגילה. כוחותינו קיוו לטוב ולהגיע
אל טרידי הטנק ומעבר להם - לבירת סיני, כעבור זמן מועט. לא כך עלה
הזיכר.

בטעות הבוקר של ה-30.12 טב גדוד הטריון לאבו-עגילה. מצבם הטכני
של כלי רכב הטריון לא איפשר עוד המטך פעולה. טעות מועטות לאחר מכן

נמצא בורכו חזרה לארץ, לבטיסו בטדה התעופה ליד באר-טבע.

מגמת הפטישה לטדה התעופה בכיר-חמה הנמצאת בדרך לאיסמאעיליה

כ-65 ק"מ דרומה לאבו-עגילה, היתה לכבוט את הטדה, להתבסס בו עד למחרת בבוקר, עד שיוצאו מתוכו המטוסים שייכבטו; להסמיד את הציוד ולסגת. מגמה זו לא הוטגה, אף כי הוטג ללא ספק האפקט הסטיכולוגי על הפיקוד ומפרי אשר בחדירה כזו עמוקה לתוך תחום מצרים, לעבר העלת סואץ.

הידיעות על הטדה נתקבלו, כאמור, מפו אחד הטבוים. נאמר בהן שהטדה הוא בן שבוע ימים בלבד, ביצורים אין בו, הוא מובטח על-ידי כ-100 מצרים, מזוינים בנסק קל בלבד. לפי ידיעות טבידינו חנו בטדה 5 מטוסים בקביעות.

בטעות הפהרים טל ה-29.12, זמן מועט לפני צאת הטור הסני לפטוט על אל-עריט, יצאה מאבו-עגילה פלוגה - שתי מחלקות ג'יפים ומחלקת רגלים על קוסמוצ'קרים, לעבר ביר-אל-חמה, טמימין לכביט לאיסמאעיליה, לרגלי הר המערה.

במרחק כ-4 ק"מ מן המקום עלה הזחוד על קפל קרקע, ממנו ניתן לצפות על הטדה. אותה טעה היו במקום 5 אוירונים: 2 באויר, 3 על הקרקע. נוסף על כך מספר רב של מכוניות מטא ואנטים.

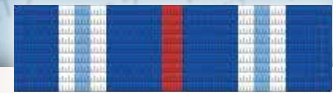
מפקד הכוח הפוטט העריך שהכוח בטדה גדול מכדי שאפשר יהיה לפטוט עליו לאור איומה. הוא החליט לסגת מספר ק"מ ולחנות בטדה עד דמדומים, וזו לתקוף: מחלקה אחת - את מחנה האוהלים, שתי האחרות - את טדה התעופה. בטעה היעודה נערך על הכביט להתקפא. לפתע הופיע הג'יפ שנשא בתצפית, כטמאחריו רודף שנדר מצרי. נפתחה אט על השנדר, הוא הצליח להסתובב ולברוח.

הכוח הפוטט יצא מיד להתקפה, אולם הטהות שניתנה למגיני הטדה על-ידי האזעקה המוקדמת היתה בעוכריו. מטהגיעו כדי 300 מ' מן הטדה, נפתחה אט מרובים, מקלעים ומכוניות יריה. עוד 100 מ' הצליחו להתקדם. אז נפתחה אט מטני תותחי נ.ט. רק 2 מטוסים נטארו בטדה.

אבדן ההפתעה, עצמת אטו הבלתי צפויה של האויב, מיעוט הכוח טברטוחו - גרמו למפקד להחליט על נסיגה. הוא ניתק את המגע ונסוג לעבר אבו-עגילה.

יום המחרת ה-30.12 היה טקט ביותר מאז ראשית מבצע "חורב". אחרי

קרב תנועה ואט התבשרו הכוחות במקומות שנכבשו, התארגנו להמטך והתקדמות. נתפסו מטלטים בכבלט בין אל-עריט לאבו-עגילה, ובין רפיח לעאוג'ה. הטרולים סוירו בדרכים. כדרום הגיע פטרול של הראל לקסימה, הנמצאת בדרך בין עאוג'ה לבין אילת. המקום נכבש לאחר קרב קצר. נתפסו עשרות מספר טל סכויים, ביניהם סרידיט מנסוגי ביר-עסלוג'.

פעילות האויב והתבטא בעיקר בהמצעות אויר על כוחותינו בגזרת עאוג'ה ואבו-עגילה, טגרמו נזקים קלים בלבד. האויב עסק בקדחתנות בארגון אל-עריט להגנה.

בינתיים נערכו באגם ובמטה החזית התכניות לטלב ב' טל המכצע.

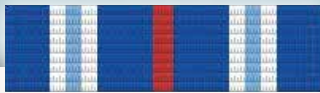
המגמה היתה ונטארה למגר את הצבא המצרי. איט לא חטב לכבוט ולהחזיק החזקת קבע בטטחים בתחומה של מצרים. כיבוט אבו-עגילה והאיום על אל-עריט - נועדו בסופו של דבר לאפשר לנו למגר ולגרט את הכוחות המצריים שנטארו בתחומי הארץ, כרצועתם האחרונה - כרצועת עזה. היה מקום להניח, שאיומנו על אל-עריט יחויב את המצרים להוריד כוחות דרומה. כוחות אלה - התקבל על הודעת טיופאו מגזרת עזה, אשר על-ידי כך יקל עלינו לכבסה. באם יוצאו מרפיח הקרובה יותר לאל-עריט - היתה התכנית לכבוט אותה, במגמה לנתק את רצועת עזה, ואחר כך להסתלט עליה. אם לא יוצאו כוחות דרומה, בכלל - היתה התכנית להסתלט על אל-עריט ולהתקדם ממנה צפונה לאורך דרך החוף, לערפה של רפיח. תכנית אחרונה זו לא היתה הרצויה לנו ביותר, בעיקר בגלל הקטנים המנהלתיים הכרוכים בהעברת כוחות גדולים דרך אבו-עגילה לאל-עריט, ובגלל הקוטי במתן סיוע אוירי לכוחות אלה. יותר רצויה היתה לנו האלטרנטיבה הראשונה. גם היא הצריכה המטכת החזקתנו באבו-עגילה, והמטך איום פעיל לעבר אל-עריט מזה, ולעבר אוסמאעיליה מזה.

ב-30.12 הופיא האג"ם את התעודה לטלב ב' טל מכצע "חורב". המטרה

המידית: למטוך את כוחות האויב מעמדותיו הצפוניות דרומה, על-ידי פטיטה על אל-עריט וסביבתה ועל רפיח.

על-ידי פעולות חבלה לאורך המסילה, כביט החוף, קווי הטלפון ומתקנים שבאיים לאורך בסיסי האויב, ועל-ידי התקפה וכיבוט מחדש טל מטלט 86 ומטלט סטון לו במגמת יצירת טריז וניתוק כוחות האויב החונים באזור עזה מחד, לבין אלה החונים באזור האן-יונים ורפיח - מאידך.

בו בזמן ניתנה הוראה למנוע פריצה אמטרית של האויב בכל גזרות החזית, ולהקים בטיחים מוצקים להמשך הפעולה במקומות שנכבטו: פאבו-עגילה, ובצאוג'ה-אל-חפיר.

על-מנת לסמור על רציפות החמונה לא הזכרנו בדברינו עד כה את כיס פלוג'ה ואת המערכה שהתנהלה מסביבו; אולם כיום זה העסיק גם בתקופת "חורב" את מפקדות שני הצדדים וחלק ניכר מכוחותיהם, והוא טהיה עד בסופו של דבר לממלה החמורה ביותר שנחלנו בחזית הדרום מאז ראשיתה של המלחמה.

הכיס הסתרע, אחרי כיבוש מטרת עיראק סואידן, והכפרים עיראק-סואידן וביה-עפא, במחצית הראשונה של חודש נובמבר - בין קוי האורך 125 ו-131, וקוי הרוחב 112 עד 116; לטון אחר: שטח שארכו כ-6 ק"מ ורוחבו 4 ק"מ לכל היותר. בטטח זה נכללו שני כפרים ערבים גדולים: פלוג'ה במערב ועיראק-אל-מנטיה במזרח. ביניהם עובר הקטע מכביש מג'דל - בית-ג'ברין.

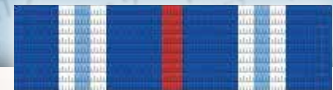
בכיס החזיק כוח מצרי בעצמו של חטיבה - החטיבה ה-9; לפי הידיעות שהיו בידינו היו ברשותו כ-20 מכוניות יריה כבדות, כ-10 מרגמות "2", 8 מטורינים, וכתריסר תותחיים. לרשות החטיבה כמות גדולה יחסית של כלי רכב.

מפקדת החטיבה הנצורה חנתה בפלוג'ה, ואתה שני גדודים סדירים, ורוב הנשק התומך והטריון; בעיראק-אל-מנטיה חנה כוח בעצמה של גדוד סדיר לערך, ויחידות מילואים.

כל אחד משני המקומות הירוש מתחם מוגן היקפית כשהוא לעצמו. מדרום לכביש המחבר אותם, כ-2 ק"מ מעיראק-אל-מנטיה, החזיק האויב 2 מטלטים שתפקידם למנוע תקיפת טריז בין פלוג'ה ובין עיואק-אל-מנטיה; מטלט ה"גטר" החולט על הגטר בו עובר הכביש את ואדי קוביבה ומטלט הכביש שמדרומו. כל אחד מהם היוזק בכוח של מחלקה לערך.

לפי הערכתנו ערב מבצע "חורב" היה המוראל בכיס ירוד למדי, עקב המחסור במזון ובוחמושת, ייחיוכוכים שנגרמו עקב יטיבה ממוטכת ועפוטת במשור מבלי שויראה סיכוי להיחלץ ממנו. ידוע היה על מקרי התמרדות של עצינים וחיוילים.

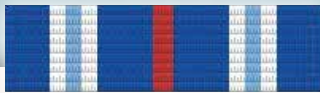

מטרת המצור על הכיס הוטלה, ממחצית נובמבר ואילך, על חטיבת אלכסנדרוני אשר החליפה, כזכור, את חטיבת גבעתי באותה גזרה; על אף הגמיש והבוץ אשר היקטו את התנועה בטעחים מסויימים, והערך רכב בעל הנעה קדמית, הטילה חטיבה זו מצור יעיל על הכיס, הצליחה לתפוס מספר טירות שהיו מיועדות לו, על-ידי החזקה במטלטים ופיטרול ביניהם. בראשית דצמבר נתפסה טירה בת 30 גמלים המובלת בידי סרן מצרי שיצא מהר חברון, ואשר הדיב עלה ראינו במאמר המצרי המתאר את מבצע "דמסק". בהתאם לתכנית המקורית של מבצע "חורב", אשר תוארה לעיל, הוטל על חטיבה 3 להוסיף ולקיים את המצור על הכיס תוך כדי המבצע. הקצאת כוח אשר יספיק להקפאה על מתחם חטיבתי מוגן וכיבוטו, לא נראתה בת ביצוע, אלא אם כן יצומצם הכוח המוקף למאמץ העיקרי של מבצע "חורב", בדרום-מזרח יואחר-כך במערב, ועל-ידי כך יופחתו סיכוייו. מאידך, היו ברורות לעין כל המגבלות של תכנית זו: החזקה מצור יעיל על הכיס, ריתקה לא פחות כוחות מטלנו, מאשר ריתק הכיס כוחות מצריים. יתר על כן, כהיות הכוחות שבכיס מעטם טבעם פועלים על קוים פנימיים, היתה הפריפריה המוחזקת בידיהם קטנה מזו המוחזקת בידינו. "לא לבלוע ולא להקיא", נאמר על הכיס באותם הימים.

מבצע "חורב" במערב החחיל. מטלט 86 נכבט ופונה. חטיבות הנגב והטריון יצאו לדרכן. האם הטגנה את המוטל עליהן? ובאם לאו - מנין תילקח עתודה שתבוא בעקבותינו?

אז, ב-25.12, הוחלט על אף הכל לנסות ולבלוע. הוטל על חטיבה 3 לחסל את האויב הנצור בכיס פלוג'ה. השיטת: ריכוך חדט על-ידי הפגזות ארטילריה ומרגמות והתקפת חיל-רגלים. פרט לכוחותיה של חטיבה 3 הועמדו לפקודתה לצורך המבצע גדוד חיל רגלים ממחוז הטפלא, אשר יחזיק בחלק ממטלטי הכיס, וכן כמות נוספת של תותחים ומרגמות טרוכזו לטם כך ממקומות טונים. מאחר שמטה חזית ד' נתון היה ראשו ורובו בניהול המערכה בדרום, עמדה הפעולה להתנהל בסיקוד חטיבה 3, בתיאום ישיר על-ידי המטה הכללי. כיעד לסלב הראשון של מבצע זה, מבצע "חיסול", נבחרה ציראק-אל-מנטיה, בטל היותה חלטה יותר לפי הידיעות שבידינו, ונתונה בין פלוג'ה לבין הר. חברון, המקום היחוד ממנו ניתן עוד למסקד הכיס לצפות ליטועה. לאחר כיבוט ציראק-אל-מנטיה וצמצוט גבולות הכיס לאזור פלוג'ה בלבד, עמדה

לזערך החכנית לטלב הבא: אם לא יוכנעו הכוחות המערביים במצב טייווער כתוצאה מכיבוט עיראק-אל-מנטיה ומהצלחות אחרות שקיוריני להן בחזית הדרום, בתוספת הפגזת והפצצת פלוג'ה - יהיה הכרח בטלב השני להחליף גם אותה בכוחות חי"ר.

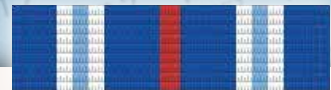
כזכור, הותקפה עיראק-אל-מנטיה כבר פעמיים קודם לכן. בראשונה על-ידי חטיבת גבעתי במסגרת מבצע "גיס" בסוף חודש יולי; בשנית - על-ידי חטיבת הטריון בראשית מבצע "יואב". שתי ההתקפות הללו נכשלו. שתיהן באו מעבר צפון מכיוון מסק גח, והתכוונו לכבוט קודם כל את התל שמצפון לכביט, ורק לאחר מכן להתחלט על הטטת הבנוי שמדרומו. עתה היה התל מבוט היטב, בפרט לעבר צפון.

לאור לקח ההתקפות ההן הוחלט הטעם לתקוף מצד דרום-מערב, לאורך ואדי המאפטר גיטה בהסתר עד גכולות הכפר עצמו. ההתקפה על ציר זה הוטלה על שלוש פלוגות מגדוד 33; פלוגה אחת מגדוד 35 - הוטל עליה לכבוט את מטלטי הכביט והגטר, ולפוצץ את הגטר על-מנת להוות חסימה יעילה לעבר פלוג'ה; על פלוגה שניה טל גדוד 35 הוטל לבצע התקפת הטעיה על עיראק-אל-מנטיה מצד מזרח, מכיוון בית-ג'וברין. יתר כוחות הרגלים טעמדו לרשות החטיבה - גדוד 32 וגדוד 152 - החזיקו במוצבי הכיס; הראשון במזרח והשני במערב. מן הגדוד המסייע הוקצה כוח טל מספר מקלעים בינוניים ומרגמות לחסימה בין פלוג'ה ועיראק-אל-מנטיה; פלוגת הג'יפים הוצבה כעתודת מפקד החטיבה בבית-ג'וברין. להתקפה עצמה תקדם הפגזת תותחנים ומרגמות, והפצצה מן האויר, במטך יממה שלמה על עיראק-אל-מנטיה.

ההתקפה עמדה לצאת לפועל בליל זו-27/28.12.

ב-27 לפנות ערב היו כל הכוחות ערוכים בבסיסי היציאה שלהם. ראשונות יצאו שתי הפלוגות מגדוד 35, האחת - לכיבוט מטלטי הכביט; והשניה - לביצוע ההטעיה ממזרח. מיד לאחר עאת הראשונה לדרכה פסק הקטר אתה. רק לאחר מכן נודע שהפלוגה נבזזתה בהגיע החבלנים לגדר. האויב פתח באט מקלעים ומרגמות קלות, ותוך דקות מועטות גרם לעטרות אבידות לפלוגה הנוקפת, כולל אחד החבלנים, ושני מפקדי המחלקות הקדמיות. פלוגה זו איתת פלוגת טירונים, וקרב זה אטו עמד לקבוע במידה מרובה את גורל המערכה כולה, היה לה הקרב הראשון. מפקד הפלוגה נתן פקודת נסיגה, והיא בוצעה ללא סדר.

על אף הכטלון בהצבת החסימה, החליט מפקד החטיבה להמשיך בפעולה לפי התכנית המקורית. פלוגת החטעיה פתחה באט ממזרח; וכטעה אחרי חצות פנה גיורד 33 בהסתערותו על עיראק-אל-מנטיה הכפר. קוי האויב בפיונה הדרומית-מערבית נסרצו בהצלחה, והפלוגה הפורשת הסתלטה על קטע זה של הכפר. דרכה עברה פלוגה שניה שמתפקידה לכבוט ולבער את כל השטח הבנוי שמדרום לכביט פלוג'ה - עיראק-אל-מנטיה.

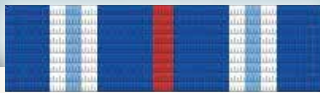
זמן מה לאחר 3 נכנסה דרך אותה פירצה הפלוגה הטליטית והתקדמה צפונה, לעבר התל, בגלל האיחור בלוח הזמנים החליט מפקד הפלוגה להסתער על התל עם שחר ועד אז יתרכז בחצר הסמוכה לו. פלוגה א' וב' המשיכו בלחימה מחצר לחצר.

בטעה 0400 החלה הפגזה כניוון פלוג'ה. היא שותקה לזמן מה על-ידי אט תותחיו.

בטעה 0430 נמצאה כבר פלוגה ג' כולה מספון לכביט, ערוכה בחצרות אחד הבתים. מחלקה ראשונה רצעה לכיוון התל, אך נתקלה מיד באט כבדה ונסוגה לחצר תוך אבידות. טעה קלה לאחר מכן, בטעה שהאיר כבר השחר, ניסתה לפרוץ המחלקה השניה אך מיד עם שאתה את השטח הבנוי מצאה עצמה בתוך אט עולכת של מכונות יריה מעבר בית-הספר שבצפון-מערב הכפר - מזה, וסן התל והקצה הדרומי של זכפר - מזה. גם מחלקה זו נאלצה לסגת. מפקד הפלוגה הטליטית ביקט הגבורת מטתי הפלוגות האחרות, אך אלה היו תלויות בהזרפת והקפרת הנזר. מפקדת הגדוד נמצאה מאחור ולא יכלה להטפיע על מולך הקרב.

עוד שרם עלה השחר הגיעו ידיעות על התארגנותו של האויב בפלוג'ה למכת נגד. מאין חסימה ייעילה מוצבת על הכביט ניתנה פקודה לנטק המסייע להיכון לפתיחת אט חוסמת בין פלוג'ה לעיראק-אל-מנטיה. אולם דא עקא שבאותה טעה נשתכט הקטר ים הפלוגות שבכפר, ובאין ידיעה ברורה על מקום הימצאן קטחה ביותר מסיפור הסיוע להן. הלחץ על הפלוגות שבכפר גבר. חמור במיוחד היה מצבה של הפלוגה הטליטית, שמצפון לכביט הראטי. עם האיר השחר הופעלה על-ידי המטרים מכונת יריה באט אינפילדית לאורך הכביט, אשר מנעה כל מגע בין שתי הפלוגות שמדרום לו, לכיון זו שמצפון. הפלוגה נמצאה, איפוא, מכותרת, נאטר החל לה מצפון, הכביט מדרום, והיא עצמה צפופה בחצר אחד הבתים. ולמרכה הרעה התברר עוזו טקירות החצר הבנויות

הימר ולידו לאט האויב.

בטעה 0700 גילו זההפירות מספר מסלטים היוצאים להחקפת נגד מסלוג'ה. הללו כללו פלוגת הי"ר בצירוף כתרסר מסורתיים ונוסאי ברנים, חקב"ים והחגמה שרמסלפי הכום -- לא ילה בידם לחסום את דרכו של הכוח היוצא להחקפת נגד. מטוס חיל האוויר שהג מלמעלה מטוכנע היה שהסור המתקדם לעבר עיראק-אל-מנשיה הוא חור חלונ. הוא עמד על סיפיו רק בטעה סנוצר המגע בינו לבין כוחותינו שבאיראק-אל-מנשיה. אז כבר לא היה לאל ידו לפגוע בסור, מחט פגיעה בכוחותינו. אהא טעות טעו אנטי פלוגה א', אשר סברו תחילה כי זמנו באו לעזרתם כוחות חדרו הסכרית. אט הסורתיים העמידה מוחם על פניהם. אסריון סרף ליתוב הראשי, ניתק את פלוגה ג' ממסרון לפרט, כן הכוחות שסורתיים. אהא היה שנתקפת הנגד המצרית כוונח קודם של בלפי פלוגה ג', למערכת על חיל, הטעה החינוך של המנחה.

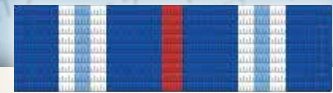
ב-0730 הוטל אל פלוגת הג' יסיה של הגדוד המיוע להתחבר עם כוחותינו שבכפר, ולסייע להם בהדיפת החקפות אנ"ד. בגלל קטיו התנועה, ואט האויב לא הפליחה הפלוגה לחדור. על פלוגת החמישה מגדוד 35 חוטל לפרוץ לכפר מסרון זרום-מרח על-פנת לסייע לפלוגה ב'. הפלוגה לא הגיעה ליעדה. בונתיים התחבר הכוח המסורתי עמא מסלוג'ה עם סריו הכוחות הסטריות שנשארו ביראק-אל-מנשיה, והחלו בסיסתיות להטמיד את יחידותינו, המפוצלות יחידות יחידות בחפרות הסנוצ, ללא סיקוד אחיד, ללא סיוע, ללא קטר. חלילת הוליות מסלוגה ב' המפוצלת הסנוצנו לעבר פלוגה א' המחזיקה בפירצה שבדרום-מערב הכפר.

בטעה 0930, כאשר התחבר למג"ד מצב כוחותיו, נתנה פקודת-הנסיגה. מרבית פלוגה א' וב', וכן מחלקה עחה מסלוגה ג' שהצליחה על אף הכל לעבור את הכביש ולהתחבר אתן, נסוגו דרך הפירצה בה נכנסו. מהין איתי פלוגה ג' שנשארו אכותרים בחצר, לא חזר אוט. בטעה 1030 נפסקה האס, אחרוני הנסוגים הגיעו לקורינו.

לא לפוספוס על הסיבות העיקריות למפלה נתן ללמוד מדו"ח קצין מטה, שהיה נוכח בזמן המעולה באזור:

"בלעני הסיבות הבולטות לכשלון ומבצע הן:

1. אי חסימת דרך התגבורת של האויב או עריכת כוחותינו כך שיבטיחו בעצמם את אזור הפעולה.
2. הערכת ידיעות מוטעיות על האויב - מצב הנטק הקל, מוראל ירוד, חוסר אספקה וכו'.
3. חוסר תיאום יעיל על-ידי המטה הגבוה (מטה החטיבה) של הכוחות שממם הורכב הכוח הראשי לכיבוש המטימה.
4. הסעיפים הנכונים יעסקו בניתוח חלק מן הסגיונות ולמודד הלכת בקווים כלליים.

הריכוז: הזמנים ומחירות האט לא התאימו ביחס לכמות התחמושת ושעת האפס.

טיבוס: אם אין מספיק כלים ותחמושת כדי ליצור "ריכוז" יעיל רצוי למצוא את האט ולהנחיתה במרוכז בטעת האפס או מיד לפניו או אחריו בהתאם לתכנית ההתקפה הכללית כדי לסייע במיטתו לכוח ההלם.

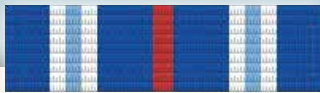
תמיד יש להשאיר כ-50% מהתחמושת כדי שאפטר יהיה לחטמוע על מחלך הקרב לפי ההתפתחויות הטונות ובעיקר בשלב ההתארגנות מחדש לאור נחוג האויב להתקפה נגד.

החסימה: 1. לכיבוש מטלט הכביש הוקצבה פלוגת חי"ר שהיתה צריכה בלי כל ספק לכבוש מאחר שהיה בסך הכל מוצב מחלקו וההתקפה נערכה בחסות הלילה.

טיבוס: המטלט לא נכבט כיון שהיה זה הקרב הראשון של ממש לפלוגה. זאת, ואסור היה להטיל מטימה שהיא תנאי חיוני להצלחת המבצע כולו על פלוגה שאין יודעים איך תעמוד בקרב ובפרט כאשר טעת האפס להתקפה על המטלט היא גם טעת האפס של הכוח העיקרי כך שקטנה לסנות ברגע האחרון את התכניה בגלל כשלון פעולה שעליה בנויה כל התכנית.

2. נוסף לחסימה על-ידי כביש מטלט הכביש כנ"ל הוקצבו גם 4 מכונות ו-4 מרגמות "3", כדי לסגור באט את דרך היציאה האפשרית ומקום נוח להערכות של תגבורת מפלוג'ה. חסימת

אט זאת היתה בלתי יעילה לחלוטין כיוון שהנסק לא הוצב במקום המתאים בהתחשב בתכונותיו ובמערך הכללי של כוחותינו.

סיכום - חסימה:

- היתה תכנית אלטרנטיבית לחסימה לכל מקרה שהתכנית המקורית היכשל או שהחסימה תיפּרץ במטח הקרב. למטל:
  - א) ניצול הכוץ על-ידי מיקוט הכביש בכמה מקומות ופירוצו הגטר.
  - ב) הקצבת כוח רזרבי למכה נגדית.
- תכנית זאת לא בוצעה ואין כל הודעה הגיונית לדבר.

ההתקפה על הכפר (גדוד 33):

חסימה:

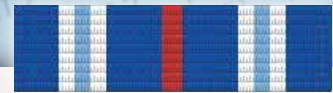
התקפת הטעיה על האד המזרחי של הכפר על-ידי פלוגה מגדוד אחר וחדירה לפינה הדרומית-מערבית על-ידי שלוש הפלוגות הרובאיות בחיפוי הנסק המסויע של הגדוד (6 מכונות יריח, 6 מרגמות 3", 4 מרגמות 120 מ"מ ו-2 תותחים של 50 מ"מ. נגד שנקים).

כיבוש החלק הדרומי של הכפר, ההתבססות והשלמת הטיהור באם יספיק הלילה.

סיכום:

- א. הצריעה היתה במקום הנכון והצלחה.
- ב. על מפקד הגדוד היה לתאם את התקפת הפלוגות בצורה כזאת שהחוד יישען תמיד על בסיס חזק, והאגפים לא יהיו חטופים.
- ג. התותחים נגד שנקים אינם נסק "מרכז" וצריך היה לנצל אותם לאבטחת אזור הפעולה נגד טריון ובמקרים מסויימים גם לסיוע קרוב, אך אין לבזבז תחמושת על-ידי יריות סתמיות כלילה לתוך הכפר. היה עליהם להיות בעמדה קרובה יותר לגדוד (למטל במקום שהיה המטה הקרבי או בסביבתו) כדי שיוכלו לחפות במקרה של הצלחה ההתקפה על ההתארגנות מחדש ועל ההתבססות.

ד. מכונות היריה היו רחוק ולא הספיעו על הקרב כלל. ומכונות איגוף תותחנים, שריך היה להניצ 2 כתות למקום מתאים ולפעול בטילוב עם התותחנים האנטי-טנקיים נגד התגבורת וכמו כן לתת חיפוי קרוב לכוחותינו בכפר.

ה. למרגמות 120 מ"מ לא נטארה מספיק תחמושת דוקא ברגעים הקריטיים של הקרב.

1) כאשר קובעיה חכניה אט לא מספיק לקבוע את התפקידים, שריך לקבוע גם כמה תחמושת מקסימית לכל תפקיד וכמו כן להטאיר כמה ניכרת לחיפוי בזמן זהתארגנות מחדש וכו'.

2) הקטר בין בקר האט לבין הטוללה היה דרך הרשת הגדודית, למרות דרישתו לקטר מוגנים עוד יומיים לפני הפעולה. מענינו של מפקד חיל הרגלים להסתדל טיהיה לנטק המסייע הקטר המתאים אחרת הוא לא יוכל לטפות טיהיה סיוע קרוב לכוחותיו.

ו. מפקד הגדוד לא הספיע על מהלך הקרב היות: -

1) הנטק המסייע היה "מחוץ למטחק" הנ"ל.

2) הוא לא היה עם הטלוגונו שלו אלא מאחור, ומאחורי יכול מפקד להספיע על התפתחות הקרב רק כעזרת רזרבה של אט או אנשים ותאום התנועה של היחידות.

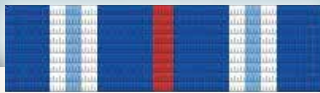
התאום הכללי של המבצע:

1. קצין המבצעים של החטיבה היה במטה הקרבי (עיראק טואידן) ולא ידע על המתרחש במטן כל הלילה.

2. מפקד החטיבה יצר מטה מתאם המוצב המחשבה ממזרח לעיראק-אל-מנטיה, אולם הקטר לתותחנים ולמרגמות שהיו תחת חיפוי החטיבה היו בידי קצין המבצעים.

3. מטה מתאם שריך טיהיה אחיד וקצין המבצעים שריך לתאם את

הפעולות. המפקד יתערב כאשר יש סיכונים, למשל: תמרון לא צפוי של האויב, הטלת רזרבות, סינוני התמרון בהתאם להתפתחויות טונות של הקרב וכו'.

מבין הסיבות הנזכרות העיקריות הן ללא ספק אי-החטבה מספקת של החסימה, סרבול המפקדות והעדר מפקד טוטאם את פעולת הכוחות בתוך הכפר. סגיחה דומה מצאנו בזמן כיבוש באר-טבע. גם שם עלולה הייתה להיות לרושץ אילו באה החקפה נגד.

נוסף על הסיבות הנמרות יש לבדוק אם גם במסיבות הקיימות לא ניתן היה לרכז כוח גדול יותר בלייל החקפה.)

מיד לאחר מכן החלו להגיע מברקי ברכה אל מפקד החסיבה בפלוג'ה. המפקד הכללי ברח את שחרחר העור, הביע את תקוותו להזיין בו את עיניו, ואף "אחל" לו שהיהודים ימטיכו בהתקפותיהם עליו.

איחול זה האחרון בא כוודאי מקרב לב. התקטנונו על עיראק-אל-מנטיח באה למחרת נפילת עאוג'ה ונפילתה של כל הזרוע הדרומית-מזרחית של המערך המצרי. הדיפונה - הייתה נקודת האור היחידה בעיני המפקד המצרי.

גולת אנחנו לא הוספנו לתקוף את הכיס. טרידי גדוד 33 יצאו להתארגנות בעורף; יתר הכוחות המזוכו בהחזקה טבעת המצור על הכיס, על-ידי החזקה במטלטים ופיטרול ביניהם.

טלב א' של מבצע "חורב" הסתכם, איטוא, בהשלחה מלאה בגזרה הדרומית-מזרחית; במצב שנשאר ללא סנוי בגזרת הכיס.

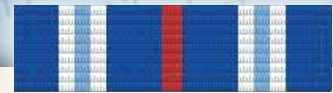
כוחותינו נערכו להמשך הפעולות לסייחוכנית גולב ב'.

אולם בינתוים חלה פעילות ניכרת בחזית אחרת, בחזית המדינית - אשר בסופה הצריכה סינויים ניכרים בהכנית הצבאית.

ב-22.12, ערב פתיחת הפעולות בגזרה המערבית, הודיעה מדינת-ישראל לאו"ם, שהיא רואה את עממה חפסית למעול כנגד המצרים, מאחר שהאלן מסרבים לפתוח במו"מ על טביתת נטק, בניגוד להחלטת מועצת הבטחון

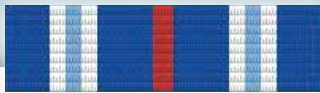

מה-16.11. מועצת הבטחון לא אישרה פירוש זה להחלטתה הקודמת. ובישיבתה מיום ה-29.12 - יום כיבוש אבו-עגילה - ציוותה פעם נוספת על הפסקת אט מידית באזור, ועל נסיגה לעמדות שהצדדים החזיקו בהן לפני ראשית פעולות האיבה.

בינתיים החלה מצרים בפעולות קדחניות על-מנת לזכות בסיוע צבאי של יותר מדינות ערב. באותו יום עצמו, התקיימה פגישה בין נציגי מצרים, לבין מסקדים ירדניים ועיראקיים. המצרים דרשו במפגיש העיראק והלגיון יפתחו בהתקפה במגמה להקל את הלחץ מעל הכוחות המצריים על-ידי מסיכת כוחות יהודיים לגזרות אחרות. הנציגים העיראקיים והירדניים טענו שהתקפה כזו מצריכה כוח של לא פחות מדיביזיה, והיא מצריכה על כן הסתמכות כל צבאות ערב, לרבות הסורים והלבנונים. הם לא ראו טעם בפעולות בקנה מידה קטן. פירוסה המעטי של עמדתם היה, שהם מסרבים לפתוח בהתקפה על-מנת להקל את מצבו של הצבא המצרי. לעומת זאת הציע הנציג הירדני למצרים להוסיף את כוחותיהם מהר חברון ולאשתמש בהם כתגבורת לאלה שכותר החזיתות. הוא "הסכים" להחליפם בהר חברון בכוחות הלגיון הערבי; לשון אחר: הוא ביקש לזכות ממסוקת המצרים ובגינה להסתלט על הר חברון. הנציג המצרי ביקש שהצעה זו תימסר לו בכתב, על-מנת שיוכל להשתמש בה כנטק בהתמודדות בין עבר הירדן לבין מצרים. כל סיוע צבאי לא ניתן איפוא.

אולם רווח והצלחה הוצע למצרים מסקוט אחר. כזכור היתה בריטניה קטרוה למצרים בחוזה מטנת 1936, שאיפשר לה להחזיק כוחות צבאיים באזור תעלת סואץ, ומאידך חייב אותה לחוס לעזרת מצרים במקרה שתותקף. המצרים ביקשו כבר אז לטנות הסכם זה ודרשו במפגיש פינור הכוחות הבריטיים מאזור התעלה. לבריטים היה נוח ביותר לפעול בהתאם להחתיכותיותם בהסכם ההוא, ועל-ידי כך להוכיח למצרים את ההכרח שבזכויותיהם, וממילא לקבל תוקף מחודש לאותו הסכם, אשר המצרים טבו וטענו שנחתם "תחת לחץ". אף על פי שלא נתבקשו לכך על-ידי המצרים, הציעו איפוא הבריטים אולטימטום, שבאם לא נענית להחלטת מועצת הבטחון, יפעילו הם את כוחותיהם בהתאם להסכם האנגלי-מצרי מטנת 1936. מאין נציגות דיפלומטית לבריטניה בישראל, הועבר האולטימטום דרך ואטינגטון.

ב-31.12, בשעות אחר הצהריים המוקדמות, נפגש נר החוץ עם השגריר האמריקאי, והלה קרא בפניו את נוסח הקריאה הבריטי. כורסא אליו אזהרה חמורה ביותר מטעם נסיא ארצות-הברית, טיואלץ לעיון מחדש ביחסו למדינת-ישראל ולנקוט בפעולות נמרצות באם לא נחדל אנחנו מפעטי תקפנות ולא נחזיר את כוחותינו מיד.

נר החוץ לא התחייב במקום על נסיגה מידית, אך כי הסביר שתנועות יהודיותינו מעבר לגבול המטרי הן תנועות תקפניות בלבד. השגריר האמריקאי תבע להתראות עם ראש הממשלה, אשר טעה בו בזמן בטבריה. הוא יצא בדרכו לטבריה בטעה שמונה בערב.

באותה טעה כבר נמצאה פקודת הנסיגה מתחומי מצרים בדרכה לאבו-עגילה. היא הגיעה למפקדת חטיבת הנגב בטעה 2230.

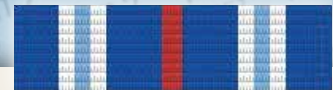
כאשר הגיע השגריר האמריקאי לטבריה יכול היה ראש הממשלה להבטיחו, טעבא ישראל אינו פולט לאדמה מצרים; כוחות מסוימים אמנם עברו את קו הגבול במסגרת תזוזה טקטית, אך נצטוו כבר לסגת מטריטוריה מצרית. כאשר לאולטימטום הבריטי, הביע ראש הממשלה את דעתו, טאין כריטניה רטאית לסיים עטמה טופט מי הפר את צו מועצת ההסחון ומי לאו. רק מועצת הכסחון רטאית לעשות זאת. הוא עמד מחדש על זכותה של מדינת-ישראל להגנה עצמית הקודמת לכל.

גין לומר בוודאות אם הבריטים היו מוכנים להתערב בצורה פעילה בקרבות בנגב. לו'החליטו לעשות כן, אין להניח טהיו מוכנים להתנגדות טבאית, בהעזר חכיעה לכך מצד מצרים, ולאור דעת הקהל הבריטית מזה ויעדת הממשלה האמריקאית מאידך; מתקבל על הדעת שלא היו חורגים מהסגנת כוח בעצמת כמה אלפי חיילים בלבד. אך כזכור נלורה אל הטיקול הצבאי הטיקול המדיני, סכנת אכיון ידידות ארצות-הברית, ובעיקר נטיאה, טהיה לנו לעזר רב במאבקנו עד כה.

לאור ההחלטה להמטיץ אמנה בטפולה טבאית, אך להגבילה לתחומי א"י המנדטורית - ניתנה פקודה לכוחותינו לסגת עז כוקר ה-2.1 מטטח חצי האי סיני. פקודת נסיגה זו טונתה לאחר מכן, וניתן לכוחותינו לנוע עד 5 ק"מ מהגבול, על-מנת לאפשר לנו את הטימוט הכביט עאוג'ה - רפיה, העובר בחלקו

בתחום מערים, ולהחזיק מוצבי חוף חיוניים להבטחת עאוג'ה.

פקודת נסיגה זו הינה כזו לבטל יתרון עבאי רעיני, אשר הטגנו אותו על-ידי פעילותנו עד כה: האיום על אל-עריט, והסחת כוחות האויב מגזרת עזה כנושאה ממנו... 3 גדודים הורידו כבר מן הקו המערי, כדי להציל את אל-עריט, ולהורסנו חזרה מאדמת מערים; היה ברור שסלוטת גדודים אלה לא יספיקו לכך, ובאמטך ייאלצו להוריד עוד כוחות - באם נשליח להמטיף ולקיים האיום. כמו כן עמדנו להססיר דרך טובה ובטוחה העוברת שעאוג'ה לאילת בתחום סיני.

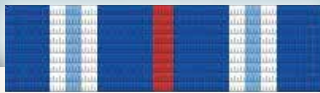
הדבר עמד להקטרה על השגת מגמתנו בטלב ב' של המבצע, וולם לא ביטל את הסיכוי לכך כליל; ומה גם, שכפי שנסתבר לאחר מכן - לא נתנו המערים אפון בהשחרותנו מסינינו את חצי-האי סיני, והם היוקשו כוחות עבאיים ניכרים ל"הסתלטות" מחדש על הספת שבין אל-עריט, אבו-עגילה ועאוג'ה, אשר נלחמו בשחנות רוח במטך ימים מספר לאחר מכן, והמעיפו את המיכר במקומות בהם החזקנו אנחנו קודם לכן.

ב-31.12, בועה 2230, נתקבלה כאמור במטה חטיבת הנגב הפקודה לסגת לגבולות הארץ. כוחות הרגלים החלו לנוע אפונה זמן מועט לאחר מכן. גדודי הפטיטה נטאר כמאסף למיקוט ופיוץ הגמר על ואדי אל-עריט ובניני אבו-עגילה. ב-1.1.49 פוצצו הכתים והגטר. גדוד הפטיטה חזר אף הוא ארצה.

בו כיום הוציג מטה חזית ד' פקודת הערכות לטלב ב' של מבצע "חורב", לאור הנתונים החדשים. בפקודה הוטל על חטיבת הנגב להבטיח את גזרת עאוג'ה; חטיבות 10, 8 ו-1 התכוננו לפעולה וקפניית בהמטך: חטיבות 8 ו-10 בבאר-טבע; חטיבה 1 - במקומה בגזרה המערבית.

למחרת היום, מטאחברר לחלוטין שהאויב דיילל דוקא את גזרת רפיח, הקרובה לאל-עריט, ולא את גזרת עזה, אשר הנזק שבדילולה היה קטן יותר, מנקודת ראות המערים, מאחר שלא היה בו כדי לפתוח פתח לניתוק נוסף של כוחותיהם, הוצאה פקודת המבצע לטלב השני.

מגמתו של המחלק הראשון עתה היתה לכבוש את רפיח, מקום המפקדה המצרית הכללית, ולנתק על-ידי כך את הצבא המצרי בגזרת עזה - רפיח מבטיסיו באל-עריש. כטיוע לפעולה זו תוכננו פעולות ריחוק לאורך הגזרה המערבית כולה.

בו בזמן הוכנה רזרבה בעממה של חטיבה אחת לערך, לניצול ההצלחה אחרי כיבוש רפיח, באחת משלוש אפשרויות:

- (א) תנועה מדרום לפסגת כביש רפיח - חאן-יוניס;
- (ב) תקיפת טריו נוסף בקו רפיח - עזה; או
- (ג) האפשרות הרצויה ביותר כמובן: כיבוש עזה, במקרה שכוחות האויב יוצאו ממנה כתוצאה מכיבוש רפיח.

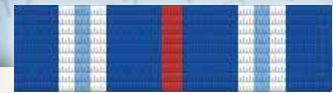
גם הסעה הוטלה תפקידים נכבדים על חילות האויר והים.

רפיח הנה אירא קטנה הטוכנת ממנו ליד הגבול מצפונה. ממזרח ומדרום לה נמסכת זיונה או חולה שגובהה מגיע עד 80 מ' לערך. הרכבת והכביש עוברים מדרום לאותה זיונה במישור שרוחבו כ-3 ק"מ בממוצע, בינה וביין זיונה אחרת המגיעה לגובה של כ-100 מ', ובראשה בית הקברות של רפיח ושל שבטי הבריטים החונים בסביבותיה. במישור האמור עוברים הרכבת והכביש למצרים: הרכבת במסגרת בקרבת רפיח; הכביש ברובו דרומה יותר; באותו מישור נמצאים גם מחנות צבא גדולים שהוקמו על-ידי הבריטים תוך פלחמת העולם השנייה, בהתפלמות מן הגבול הבינלאומי טעני עבריו. כאם הנתח עתה המפקדה הכללית של חיל המטלות המצרי. בעקבות הקמת המחנות סללו הבריטים בטעתו מספר רב של כבישים באזור, כך שנקטע של כ-10 ק"מ בערך מתפצל כביש החוף למספר כבישים טעיקריים ביניהם הם שניים: האחד המסובב את המחנות מדרום, והשני - המקיפם מן הצפון. בדרום-מערב נמצאים שני הכבישים הללו במקום שכביש רפיח - אל-עריש מאטלב עם כביש רפיח - עאוג'ה. ההחזקה בכומת זו ובמטלות שמדרומה המבטיחים אותה היתה חיונית - למצרים למען טמירת בסחון תחבורתם לעבר אל-עריש; לנו - למען ניתוקה. צומת זו נמצאת במרחק כ-3 ק"מ מעבר לגבול המנדטורי.

התקפתנו על רפיח תוכננה טעני צורית: מזרחי ומערבי.

הפעולה בציר המזרחי הוטלה על חטיבה 1, שנצטרחה לצאת מבטיסיו בנגב המערבי - באזור אימארה ומבטחים, לכבוש את מפלט בית-הקברות ומטלות

כסביבתו, ולהוות חסימה, באט ובמיקום, על כביש רפיה - חגן-יוניס; המעולה בעיר המערבי הוטלה מלכתחילה על הטיבה 12, אולם לבסוף על הטיבה 10 אשר פורץ אליה גדוד המטוס מן החטיבה הסנייה. היה עליה לשאת טעמוג'ה צפונה, ולכבוש בטלב ראטון את הצומת ואת המטלטים שמדרומה, ובו בזמן להוות חסימה ככביש רפיה - אל-עריט, ולחבל בקווי התחבורה - כולל הרכבת - בין רפיה ובין אל-עריט בעומק גדול ככל האפשר.

לאחר כיבוש מטלט בית הקברות במזרח, והצומת במערב, היו טתי החטיבות חייבות להמטין בהתקדמות מתואמת, גולני במזרח, והרגל במערב, במגמת טוהור המחנה והעיירה.

חטיבת הטריזון הוקצתה כרזרבה למכות נגד. חטיבת הנגב - להטעיה בטלב ראטון, לניסול ההצלחה - בטלב מאוחר יותר.
כהאריך ההתקפה נקבע ליל ה-3/4.1.1949.

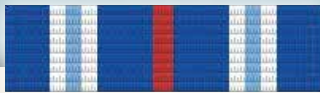

מטווחלפו יחידות גולני במטלטים שבגזרה המערבית על-ידי יחידות עמ"ל (עתודת מילואים לשבא, מגוייסים זמניים לצרכי תפקידי החזקה), התרכזו בטלוטת יטובינו שבנגב הדרומי-מערבי - גבולות, מבטחים ונירים, המהווים מעין ראש חץ טחודו מופנה לעבר רפיה. תפקידה בליל האטס להטלט על מערכת המוצבים המפרידה בין נירים ובין רפיה, ומטוירה מחטפיתנו בנירים את אזור המחנה: מטלט 102 ומטלט בית הקברות. טהות יתרה לטויר וללימוד הטטח לא ניתנה. האולטימטון הברטרי לא היה מכוון כידוע אלא לנטיגת כוחותינו מעל אדמת מכרים; אולם מועצת הבטחון ציוותה על הטסקת אט בכלל. גה הטעם ידענו טהזמוגה בוא תבוא, ודוטא הצלחה טלנו טטויה לקרבה.

מאמץ ההתקפה בלילה הראטון הוטל הטעם על גדוד גזיעון (13). תכניתו: פלוגה על מטלט בית הקברות; פלוגה - על מטלט 102; פלוגה אחת בעתודה. לאור לקח מטלט 86 הוקדטה הטעם טטומת לב מיוחדת לתובלת הדרג הלוחם טתגיט מיד לאחר הכיבוש, ולמלאי טל תחמוטת טיאטטר ליוחידה לעמוד בטני התקפת נגד גם אט תוכלה זו לא תגיט.

בהתקפה על מטלט 102 ארעה תקלה. הטיוט הארטולרי הועתק למטלט בטעה טהמחלקה הפורטת היתה כבר קרובה אליו, פגע במפקדו ובחלק מאנטיוו. הדבר

ערער את בטחון המחלקה, והזעיק את המצרים במטלט. עתה החלו אלה להפעיל את תותחיהם כנגד הפלוגה החוקפת. בזה הסתדרה אנדרלמוטיה והיא נסוגה לנקודת ההפרכות.

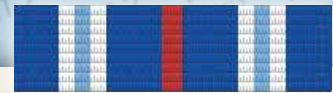
לפנות בוקר נעטה נסיון נוסף לכבוש את המטלט, בעזרת פלוגת זחלים מגדוד הנטישה. רכוב על גבי הזחלים הגיע הכוח כדי 400 מ' מהמטלט, נפרט והחל להתקדם. אולם בינתיים הגביר האויב את המטלט בתוספת נשק נ.ט., וותגבורת לוחמים; חלק מן הזחלים נתקלו במוקשים - היחידות לא יכלו לפרוץ למטלט והחלו לסגת כשמחכי ארטילריה בלתי פוסקים מרדפים אחריהם. מטלט 102 נטאר בידי המצרים.

לא כן מטלט בית הקברות. כאן הצליחה הפלוגה להגיע בטקט עד לגדר החיונית ולפרצה. בטווח 50 מ' מן הגדר הפנימית בלבד הרגיש האויב ופתח באש מכונות יריה. הגדר הפנימית פוצתה על-ידי החבלנים תחת אש, והמחלקות הסתערו פנימה. כעבור דקות מספר היה המטלט בידינו. טבויים וטלל כולל מקלעים בינוניים וקלים ומרגמות נפלו בידינו. המטלט היה מחוסר יפה עם תעלות קטר ובונקרים לשיכון, מרפאה ותחמושת.

תעלות ובונקרים אלה עמדו לנו למחרת היום, כאשר החלו המצרים בהתקפות הנגד, אשר רוכזו כמובן כולן על מטלט זה, היחיד שנכבט. אלא שעמדות המצרים היו מכוונות לעבר נירים, ואנו הוצרכנו להכין עמדות לעבר מחנה רפיח. עוד טרם הספיקו אנשינו לסיום המלאכה, והנה האיר הסחר. במרחק כ-800 - 1000 מ' מן המטלט נראו, ערוכים בטורה, כ-9 טנקים, טוריות גדודי הלוקוסט שנפגע במבצע "אסף" ומטלט 86, וכמה מטורינים; כעבור שעתים של הפגזה החלו הטנקים לנוע לעבר המטלט, כאשר בעקבותיהם נע חיל-הרגלים - כחה כחה מאחורי כל טנק. תותחי הנ.ט., אשר הגיעו זמן מועט לאחר הכיבוש למטלט, נפרו את אשם. משהגיעו הטנקים לטווח של כ-500 מ' פתחו והותחיהם באש. טנק ראשון נהרס. מיד לאחר מכן הוטמדו עוד 4, וטני מטורינים אשר הספיקו להתקדם עד לטווח של 300 מ'. מרגמותינו עשו טמות בחיל הרגלים. הרובאים פגעו בצוותות הטנקים שהחלו קופטים מתוכם. הטנקים נסוגו, ובעקבותיהם חיל-הרגלים.

טוב טעות של הפגזה, אשר נפסקה רק מדי פעם בפעם, כאשר מטוסי חיל האוויר טלנו הפצו את עמדות המצרים.

בטעה 1100 נערכה התקפה שניה של טנקים. הפעם היו מועטים וזהירים יותר. עם זאת הוצאו מכלל סימום 4 טנקים נוספים בהתקפה זו.

בטעות הפהרים חלה התקפת נגד שליטתה. הפעם פעל חיל רגלים בסיוע ארטילרי ושני זחלים יורקי-להבות, אשר הוכיחו את יעילותם ב-36. בינתוים הוצאו מכלל סימום תותחי הנ.ט. שלנו כתוצאה מהפגזות. הזחלים התקדמו עד 100 מ' מן המטלט. הרגלים הגיעו עד 30 מ' ממנו. חלק מנסקם של הלוחמים היה סתום בחול. כ-30 פצועים היו במטלט.

היה רגע קריטי. הוא נסבר מהופעל פיאט ומגע בזחל. זה נסוג ואחריו חברו. חיל הרגלים המטרי שנשאר ללא סיוע הפך את פניו והחל לסגת, לברוח, כשאנטינן עומב שמות. למעלה מ-150 הרוגים נמצאו אחר כך בטטה.

המטרים בהיווכחם שלא יוכלו לשוב ולכבוט את המטלט, החלו לגדר את המחנה הקטן, הקיטוני שבמחנות רפיה.

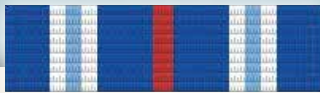
בו בלילה נעטה נסיון נוסף לכבוט את מטלט 102, אף הוא ללא הצלחה. 36 הטעות הראטונות של מבצע "חורב" שלב ב', בגזרת חטיבת גולני, הסתכמו, איפוא, בכיבוט מטלט בית הקברות, והדיפת התקפות נגד עליו, תוך אבירות חמורות למטרים, בעיקר בטנקים, במטוררנים וברגלים.

כאמור, הוטל על חטיבת הרטל תפקיד ההתקפה במערב, מעבר עאוג'ה עד צומת רחיה, רק משנתברר שמסיבות טונות לא ייתכן להטיל תפקיד זה על חטיבת הנגב כפי שתוכנן. הטעות שניתנה לחטיבה זו להכנות ולאיסוף הידיעות היתה, איפוא, קצרה עוד יותר. אולם, בהיות האסוגה צפויה בכל יום, לא היתה כל אפשרות לדחות את טעת האפס. החטיבה נאלצה, איפוא, כפי שביטא זאת אחד ממפקדיה, "ללכת על מטלטים מבלי דעת היכן הם".

היו בידיה רק ידיעות גלויות ביותר. הן אמרו, שמדרום לצומת, מצויים 6 מטלטים מצויים, ערוכים זוגות זוגות מסני עברי הכביט, כל אחד במתכונת מוצב מחלקתי לערך. המטלטים סומנו באותיות מן הדרום לעסון: א' ו-ב' - הקרובים ביותר לעאוג'ה; ג' ו-ד' - בתווק; ה' ו-ו' - הסמוכים לצומת.

לרשות הרצל עמדו באותו זמן 'גדוד רגלים אחד, גדוד פטיטה שנחמזג
 מטטריות יחידות הפטיטה של חטיבת הנגב ושל הרצל, וגדוד רגלים שני,
 אשר הגיש רק כעבור זמן מה בהעדר תחבורה מספקת.

מאין ברירה הוחלט על הכניסה להתקפה הפטוטת ביותר: התקדמות לאורך
 הכביש וכיבוש מטלט אחר מטלט.

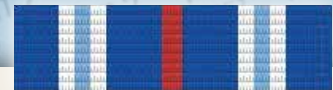
מטלט א' נכבש בו בלילה. על אף שסורחו רק עם חטיבה, היו פגיעות
 המרגמות מדוייקות, וסירעו במידה רבה לכיבוש.

את כיבוש מטלט ב' היה הכרח לדחות ליום; מאין ידיעה מדוייקת
 על מקומו של המטלט לא היתה אפשרות לרכז לטט אט ארטילריה וכוחות רגלים
 בחטיבה. המטלט נכבש בטעות היום על-ידי גדוד הפטיטה.

מטלט ג' נמצא עזוב. מטלטים ד' ו-ה' נכבשו אף הם על-ידי גדוד
 הפטיטה ב-4.1, ובלילה שאחריו. בין כוחותינו ובין הצומת הכדור כ-1000
 מטר בלבד, וכאן המטלט האחרון והעיקרי - מטלט ו'. הנסיון הראשון לכבוש
 מטלט זה, שנערך בלילה 4/5.1, נכש עם הנסיון הנוסף לכבוש את מטלט
 102 בגזרת גולני - נכשל.

כזה היה המצב בטעות הבוקר של ה-5.1. הזמן לחק. ההסוגה קרובה.
 הכרחי לפרוץ לרפיח ולכבושה במהירות. מהלך אחרון זה הוטל כידוע בהתאם
 לתכנית המקורית על חטיבת הסריון. כי ברור היה שכיבוש מחנה רפיח
 חייב להתבצע ביום, ועל כן חייב הוא להתבסס על טרישת סריון, בגלל
 אפשרויות התמרון - ובתוצאה מכך: ההתעשה, ובגלל חסינותה היחסית בפני
 אט נשק האויב - ארטילריה, נשק קל, ואף במידת מה - נשק נ.ט. התקפת רגלים
 בלילה היתה מחייבת אותנו ללחימה מתישה משריף לשריף ומבית לבית,
 טאבוותיה - אובסחוח, אולם לא סיכוויה. אולם כדי לאפשר לכוחות הסריון
 לפרוץ למחנה רפיח, הכרח להבטיח להם במסיוט מוצקים לפעולה. בהתאם
 לתכנית המקורית היו במסיוט אלה חייבים להימצא בגזרת חטיבת גולני.
 מטכטלו נסיונותיה של חטיבה זו לכבוש את מטלט 102, והתברר שסיר לשריון
 בגזרה זו לא ייסרץ, הוחלט להעתיק את נקודת הכובד למערב, לגזרת הרצל,
 ולאעביר דרכה את חטיבת הסריון. על-מנת לחסוך בזמן ולסמור את הרכב
 הוחלט על פעולה נועזת: במקום להעביר את חטיבה 3 בכל הדרך הארוכה חזרה
 לבאר-טבע, ממנה לפגוג'ה, ומטט למטלטי הצומת - הוחלט להעבירה באלכסון,
 מאזור גבולות דרך החולות, לעבר המטלטים שבקרבת הצומת. תנועה זו של

חטיבת הטריז נועדה להתכונן בליל ה-5/6.1. הוטל על חטיבת הראל לעשות מאמץ אחרון ונגזש לכבוש את מטלט מ', מטלט ההצטלבות, עד סחר, על-מנת לאפשר לחטיבה 8, מיד לכשתגיע, להמשיך בפריצה לעבר מחנה רפוח.

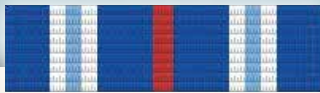
ההתקפה הוטלה על גדוד הרגלים הסני של חטיבת הראל, אשר הצטרף בינתיים לחטיבה. תכנית הפעולה של הגדוד התבססה על הטעיה מכיוון אחד ופריצה מטני כיוונים. התכנית בוצעה במלואה. עם סחר נמצא המטלט בידיו.

אולם החזקתו בו לא ארכה זמן רב. סופת חול קמה בטטה, עמודי אבק נטאו מן המטלטים, מגינו המטלט לא יכלו לראות למרחק העולה על 80 מ'. וכאן ארעה תקלה חמורה: בטעות הוכר טמעו המגינים את רעש המנועים של טור מטוריו המתקרב לעבר המטלט. מתחילה חשבו שזה הטור של חטיבה 8, שחייב היה להגיע אל המטלט ולהחבר עם המגינים בערך באותה טעה. רק מטנתגלו המטורנים הראטונים, במרחק כ-80 מ' מן המטלט חכבוט, עמדו מגיניו על טעותם. הסתבר שהיה זה טור מסרי אשר יצא להתקפת נגד. ואז - לרוץ המזל - כתוצאה מסופת החול, לא פעלו חלק מכלי הנסק שבמטלט. כחפזון ניתנה פקודת הנסיגה; זו לא היתה מאורגנת כדבעי; 10 נעדרים נטארו במטלט ו'.

מאחר שכאמור כיבוט מטלט ההצטלבות היה תנאי להמשך ההתקדמות לעבר מחנה רפוח - הוטל על הטריז לכבוט. בשעות אחר הצהרים המוקדמות הגיע לקרבת המטלט, בעצמה של 2 טנקים ופלוגת זחלים. ההתקפה לא עלתה יפה. מיד עם ההחלטה נפגע זחל שעלה באט. יותר הזחלים נסוגו. גל סני שיצא לתקוף - אך חלקו לא ספר יותר. מאין אמטרוט לסיוע באט הארטילריה - הראונו היתה לקויה ולא היתה כל אמטרוט לצפות על האט; לאור נסק הנ.ט. טבידי האויב, והאבידות שהיו לכוחותינו, ניתנה ההוראה לסגת. מטלט ו' נטאר בידי המצרים.

בסיוע להתקפה על אזור ההצטלבות הוציאה חטיבת הראל עוד יוט קודם לכן פלגה שהוטל עליה לחסום את כביט רפוח - אל-עריט, כ-3 ק"מ ממערב לצומת. פלגה זו הצליחה לחסום כל תנועה בכביט במשך אותו יוט, וגרמה אבידות למצרים המנסים לסלקה מן המקום. למחרת, ב-6.1, נחפס מטלט חסימה אחר. מטלט זה ספג את עיקר התקפות הנגד המצריות באותו יוט, והצליח להוציא מכלל שימוש מספר כלי רכב טריז מצרים.

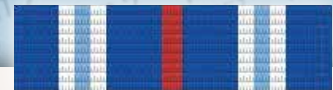

בו בזמן הרחיבה חטיבת גולני את מערכה דרומה, בכבשה את מטלט
 הכרם, והתקרבה לעבר המוצבים הקיצוניים של חטיבת הראל, כך שנוצר
 מערך כמעט רצוף מדרום וממזרח לעבר מחנה רפיה. מחנה זה, אף מבלי
 סיועה בידינו מטלט החצטלבות, עטוי היה לטמט עמדת מוצא נוחה להמסך
 הפריצה לעבר רפיה. וסיכווייה של זו נראו טובים למדי. אולם לכלל
 פריצה זו לא הגענו. כל אותו יום, ה-6.1, מנעה סופת החול פעולה יזומה
 כל שהיא לאורך כל החזית. בו ביום הודיעה ממטלת מצרים סוף סוף על
 נכונותה לפתוח מיד במשא ומתן על הסכם שביתת נשק. בעובדה זו היה מטום
 היטג ניכר, שיש לזקפו במידה רבה על הפלחתנו הצבאית במבצע "חורב":
 מצרים, הגדולה שבמדינות ערב, אשר הנטיחה 8 חדשים קודם לכן לחסל
 תוך שבועיים את מדינת-ישראל, ולזרוק את יהודיה לים, נאלצה עתה למעסה
 להכיר בקיומה של מדינת-ישראל, ולהיפגש עם נציגיה במעמד שהיה בפועל,
 אף כי לא הודו בכך, מעמד של מנוצחים. אולם היטג זה מנע מאתנו את
 ניצולה הסופי של ההפלה הצבאית. מעתה לא היתה עוד ברירה בסני ממטלת
 ישראל אלא להסכים להפסקת האש, אשר מועצת הבטחון ציוותה עליה עוד 8
 ימים קודם לכן. הפסקת אש זו נכנסה לתקפה ב-7.1.49, בטעה 1400.
 הקרבות האחרונים התנהלו על מטלט החסימה שבכביש רפיה - אל-עריט.
 היתה זו התקפת זחלים וטריונים. אף היא נסתיומה בטעה 1900 באותו היום.
 לאחר מכן טררה דממה בכל מרחב הנגב.

שעות מועטות קודם לכן, מטט ערב גמר המלחמה ה"חמח" בארץ, ארע
 מאורע אשר קרב אותנו לרגע להסתבכות עם הבריטים, אשר בעקביות נמנענו
 ממנה עד כה מאז ראשית המלחמה, קודם הפינוי ואחריו, אך הביא לבסוף
 לתוצאות הפוכות מאלו אשר ציפו להן. 5 משוסי קרב בריטיים מאזור
 התעלה, אשר חגו מעל לטדה המערכה, במגמה לבדוק אם אכן נסוגו כוחותינו
 מאדמתה של מצרים, הופלו בקרבת ניריט. מטרי החוץ הבריטי - עדיין
 בוויין עמד בראשו - פעל במהירות: נדרסו הסברים ופיצויים ממדינת-
 ישראל; תוך 12 שעות הובהלה תגבורת לעבא הבריטי החונה בעקבה.
 מעודדים על-ידי פעולת הבריטים הודיעו המצרים שלא יפתחו במשא ומתן,
 כל עוד לא נפנה את אדמת מצרים. אם היתה מגמתו של בוויין בסילוח
 סיוסיו למנוע משא ומתן על שביתת נשק - קרוב איה להטיג מגמה זו.

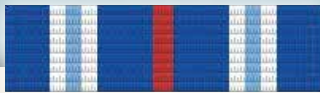
אולם בוויין טעה טעות נוספת בטרגרת טעויותיו הרבות בטיפולו
בבעיות ארץ-ישראל, אשר בטעתו התחייב בכבודו למצוא לה פתרון כאשר
עה לבו. הפעם הסתייגה ממשלת ארצות-הברית ברורות מבריטניה, והנטיא
ביקר חריפות טיסת אוירוני חסור מעל אזור הקרבות, וכן העלאת הכוחות
הנוספים בעקבה. גם בבריטניה עצמה הומטרה ביקורת חמורה על טר החוץ;
אמסכן ללא צורך היו טייסות ברוטיות.

במדיניות הבריטית הביא, איפוא, מקרה חמטת המטוסים לתוצאות
הפוכות מאלו טכוויין קיווה להן. ב-18.1 נאלץ לשחרר את אחרוני העצורים
במהנות קפריסין ולהעבירם ארצה.

מאידך, גרנו מקרה זה לחטומה לב מהודטת לעובדה טוחידות ישראליות
נמצאו עדיין מעבר לגבול, אף כי גמרחק קסן ממנו, לכך - טהפיקוד העליון
נאלץ לצוות על כל יחידותינו טמעבר לגבול המדיני לחזור ולהתייצב על
הגבול ממט, על כביט עאוג'ה - רפיה, ובגזרת רפיה עצמה. היה בכך מטוט
איבוד יחרון טקטו גדול - בפרט החסימה על כביט רפיה - אל-ערוט - אשר
עטויה היחה לטמט קלף חטוב בידינו בטטא ומתן העתיד להיפתח. אולם,
כפי טכותב מפקד החצית כפקודתו, "לא היה מקוט לכל ערעור וכן לדחיה כל
טהיא בביצוע הפקודה, אף כי קטה היא".

פרק ז' - המשק והארץ

התפתחות הרעיונות בין חורב" ל עובדה"

יעול התרבות והטכנה של המצב - אמצוח סטפך התנפלים בטטה הכללי - טטנורטיזציה של הטיבות חיל הרבליים.

הסכט שביתת הנשק עם מצרים

בקורות המוצא של הצדדים - בעית כיט פלוג'ה - הצעת הפשרה של המנץ' - במר-טבע עברית.

מבצע עובדה"

ההסכט עם מצרים המפסר את ההסתלסות על הנגב כולו - הטכטוך עם עבר הירדן - הטיבת הנגב והטיבת בולבי שתקדמות בטתי זרועות - הטבצע המזירי - תפיסת עין-חוצוב ועין-נויבה - הלביון פינה את רמט-אל-בארק ומוט-דערט - חילת ועין-גזי בידינו - סדה בטטה ישראל.

הסכט עם הלבנון

הקדמה להסכט: פינודי חמטת הכפרים טכטטכו בלבנון - ההסכט עם הלבנון במלכות ההסכט עם מצרים - הגבול הסטטורי: קו שביתת הנשק.

ההסכט עם ירדן

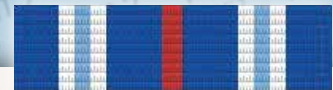
בקורות המוצא של הצדדים - הסכטיים חלקיים קודמים - עיקרן יוצאה על-ידי ירדן - ההסכט העמיר לרשותנו את טטילת הגרזל בקריט רמט-העין - חדה, ולוד - ירוטליים ואת טביש ואדי-ערה.

ההסכט עם סוריה

טטברית והמסקות בטיחות עם סוריה - הצעת הפרוז של המנץ' בוקבלה כפטרה - ב-20 ליולי 1949 בפתחת הקופת שביתת הנשק.

- = - = - = - = -

פרק ז' - המשקטים והארץ

התפתחות הרגובות בין "חורב" ל"עובדה"

הפעם החליטו המצרים לפתוח ללא דיחוי בשיחות על הסכם שביתת נשק. עם זאת עדיין לא היה כל בטחון שאכן המלחמה נשתיימה. במצב זה - בו היינו מובטחים יחסית בפני התקפת הפתעה מצד אחד הנוריים, הייתה השעה כשרה לביצוע התארגנות סדירה לכת של צה"ל, אשר הצורך בה הורגש מזה כמה זמן. עם זאת הייתה הסחירות הנטי לביצועה, פן ימצאנו הנביב - "תקופת צאת הטלכים" - בלתי מאורגנים, או שמה יתחדשו הקרבות בעודנו בתונים תוך כדי תהליך התארגנות ובלתי מוכשרים לפעולה.

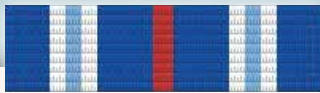
על אף המעמסה המשקית העצומה הטוטלת על המדינה הצעירה כתוצאה מהחזקת צבא גדול - עדיין סוקדם היה להחליט על קיצוץ סדיר לכת בסדרי הצבא והעמדתו על תקן של תקופת שלום.

ההתארגנות שחלה בחדשים ינואר - פברואר, מבטתה הייתה, איפוא, בעיקר פישוט ויעול הארגון והסבבה של צבא המלחמה.

במטה הכללי הוחלט לצמצם את מספר הגופים והמחלקות הכפופים ישירות לראש המטה הכללי ולהעמידם על ארבעה: אגף המטה הכללי, אגף כוח אדם, אגף האספקאות ואגף הפיקוח. אגף המטה הכללי נקבע כאגף בכיר, האחראי לאכוונת מדיניות צה"ל. אגפי ההדרכה והתכנון הפכו מעתה למחלקה שהוכפפו לאגף זה. כמו כן נכללה בו המחלקה לתפקידי מטה שהיתה עד אותו זמן כפופה ישירות לרמטכ"ל, מחלקת המבצעים, ומחלקת המודיעין. האגף החל לפעול במבנהו החדש ב-1.3.49.

באגף כוח אדם חלה מעתה הפרדה ברורה בין אותו חלק שעסק בתכנון וקביעת מדיניות - אכ"א דרג א', שהיורה חלק מייבטורלי מהמטה הכללי, לבין החלק האחראי לביצוע המדיניות - אכ"א ב', וזה הסטובו על רישום עדכני של כוח אדם בצה"ל, מרכזי הרישום - אכ"א ג'. בה בשעה שדרג א' הוסיף להיות בנוי למי בוטאוי סיפול (כגון חיול, קליטה, טעו וכיו"ב), נבנו הדרגים ב' ו-ג' לפי חילות ויחידות.

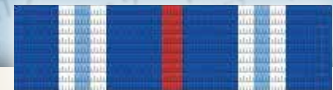
במגף המסמכות לא חלו עדיין באותה תקופה שינויים טרחיקי
לכת.

במסגרת דומה בוצעו שינויים במבנה הטרות והחילות. בוסל
טרות החיול והקליטה, ותפקידיו הועברו למכא"ל. הטקס - טרות
קבציבות טזנובים - הפך טטרות לחברה מזרחית ציבורית הסכרובת
על-ידי הצבת ומסרד הבטחון, אף כי שמו נשמר לו עד עתה היום הזה.
טרות הציור וטרות החיטוט פוזרו לטרות אחד. בטקום טרות הנדסת
חיטוט הוקם חיל הסכנאים, שהוסל עליו להיות מחרטי - בוסף לתיקון
הנטק - גם לתיקון כלי הרכב, הציור האופטי וכיו"ב, והחזקת
המתקבים הנחוצים לשם כך. טרות האיחסון צורף לחיל ההנדסה, והקי
המסמכות נקבע כמכון ומבנה חיל זה בנושא האיחסון והסקרקעין.
טרות הדלק התמזג עם טרות המספקן טרות הדואר הצבאי - עם חיל
הקטר; בוסל טרות האיחסון הגופני.

- - - - -

כבר עמדנו לעיל מספר פעמים על סגרת הסטנדרטיזציה של חטיבות
חיל הרגלים. עוד בטוף חודש אוקטובר 1948 פורסם תקן חדש של סטה
חטיבת חיל רגלים, אשר בא להעמיד את החטיבות על שלושה גדודי
חי"ר וגדוד טטייע, ויחידות נספחות סן המטרה הצבאית, סחיל
ההנדסה, סחיל הקטר, טטרות הרפואי וטרות הנדסת חיטוט. תקן זה
לא הובנה בכל חטיבות חיל הרגלים, ולא עוד שבפידה שהובנה לא
נמצא יעיל. בטסך החדשים נובמבר - דצמבר נמסכו המחקרים והחיפוסים
מחרי פתרון לבצית מסגרות חיל הרגלים, שיהיה סותמם לאמצעים
וטיעבה על הצרכים. ביסוד הפתרונות המוצעים היתה טרובת ההכרה,
שבצב"ל, בלחץ של תנאים ולא לפי תכנית, קיימים מספר ליקויים
אשר הפריעו בעבר לייעילות הפעולה, ועלולים להפריע עוד יותר
בעתיד, והם: (1) ריבוי מסגרות טקטיות ונבנליות ללא כוח אדם
טלא; (2) טבנה של יחידות טעבר זמנן וחיבו הולט את התנאים כגון
גדודי טיוע בחטיבות, גדודי טרגטות כבודת, חטיבת הטריזון, יחידות
חחי"ט בטצבן בו בזמן ועוד.

רטויה לציון תכנית שהוגשה בקטר לכך, המציעה הפיכת החזיתות לדיביזיות, המיועדות לטלחפה האחת כנגד האצרות הסוריות והלבנוני, הטביה כנגד העיראקים, השלישית כנגד הלגיון והרביעית כנגד הסצריט. שלוש מהדיביזיות תכלולנה כל אחת שלוש חטיבות חי"ר (בכל אחת שלוש גדודים), 2 חטיבות חי"ם, גדוד סטוכן וגדוד ססייע; הדיביזיה הקטנה תכלול חטיבת חי"ר אחת וחטיבת חייל סטפר אחת. טפקדות הדיביזיות נועדו לסלא את כל הפונקציות אשר השתייכו עד כה לטטות החטיבות, בטטח המצעים ובטטח המרגנוני בט יחד. בט חטיבות החי"ם עמדו להיות מהורגנות כך שתוכלנה ללא קוטי להסתחרר סריתוקן לפרחב ססויים, כי דוקא הפעולות המחרונות בדרום ובנגב הראו שהיל הסטפר חיוני לא רק להגנה טרחבית, כי גם לתפיסת טערך ההגנה בפקוט החי"ר העופר לצאת להתקפה, ולהתבטטות והמארגנות בטקוטות שנכבטו על-ידו, כך שיוכל ללא דיחוי להתארגן לקראת הטך ההתקדמות. לטט כך הוצע שהחטיבות חיל הסטפר תוטווינה בטופו של דגד טכחית טבנה ותקן לחטיבות החי"ר.

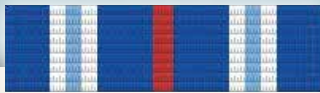
עט שהרורן של חטיבות חיל הסטפר שהריתוק לפרחב, הוצע להעביר את כל תפקידי המרחבים לטפקדת טחוז, שמהיה מחרטית בכל עת: 1) להבטחת אובייקטים צבאיים; 2) לטטטל צבאי; 3) להגנה ב.ט. סטטית; 4) לטרות מודיעין סטסי; 5) לסידורי הגנת היטוביים; 6) לטטטרה הצבאית; 7) לבטחון הסיה; 8) לקציבי העריט; 9) לטיטול בעתודת המילוטיה.

בקבע טטפקדת הטחוז תהיה כטופה לטפקדת החי"ר הגבוהה ביותר אשר יחידותיה תחביבה בפרחב הטחוז טדי פעט בטעט, בין יהיה זה גדוד ובין תהיה זו דיביזיה.

גדודי טיוע, הכוללים תותחי ב.ט., טרגטות כגדות, ייבתנו אחד לכל דיביזיה; כטו כן ייבתן לה גדוד סטוכן, הכולל פלוגת בי"פים, ו-2-3 פלוגות סטורינים קרביים.

למחר דיון ובירורים אורטה תכנית המארגנות, הסוטתמת בכטה טעקרבנותיה על ההצעה הסתורת, אך בבדלת טטנה בעיקר בזה, טבט

להבט תהיה העוצבה הגדולה ביותר בעלת תקן סטנדרטי בצה"ל, החטיבה, ולא הדיביזיה; החזית המסיכה להתקיים בתכונות שבקבעה לה בחודש אוגוסט כמפקדה האחראית לטרחב מסויים והחולסת על מספר סטתנה של עוצבות ויחידות יסוד שיועמדו לפיקודה מדי פעם בפעם בהתאם לצרכי הלחימה.

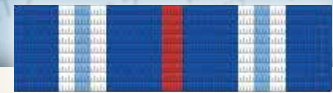
קוריה העיקריים של התכנית שבתקבלה הם: א) חיל הרגלים יאורגן ב-12 חטיבות (חטיבה 13 תוקם בסידה וייסצא כוח האדם הנחוץ לסט כך). ב) כל חטיבה תכלול סטה, 3 גדודי חי"ר ויחידות סיור, בעלי תקן אחידים. ג) גדודי החי"ט יעברו לחטיבות. ד) הגדודים ה"סטוריינים" (גדודי הפטיטה 9 מחטיבת הנגב, 19 - טגולני, 79 - מחטיבה 7 ו-89 מחטיבה 8) - יאורגנו מחדש ויוצבו לחזיתות. ה) גדוד 82 - גדוד הטנקים - יהיה כפוף לסטכ"ל יסירות. ו) הסחוזות יאורגנו מחדש כך שיהיו טטוגלים לספל בבעיות טרחביות, כולל פיקוד על קציבי העיר, סחנות בטיטיים, הג"א, הג"ס וכיו"ב.

בסך חודש ינואר היתה הסחלקה לתפקידי סטה עטוקה בתיאום ביצוע התכנית, בפרסום צווי חיסול וצווי הקטה, וצווי העברה מחטיבה אחת לסניה וסטחוז לחטיבה. סטכ"ל/אכ"א עסק בפרסום ההוראות להערכת כוח אדם מיחידות סתחסלות לסילוי היחידות הקיימות. סטכ"ל/אג"א הוציא את אותן ההוראות בכל הנוגע לצירוד, חיסוט ורכב. סטכ"ל/אח"ד היה אחראי להקצבה מחדש של כל בעלי הסקצוע בחי"ר, כולל רגטים, חבלנים וכיו"ב, הנסצאים ביחידות העוטדות להתחטל.

בסקביל עטקו החילות והסירותים בהקצאת מחדש של כוח אדם והצירוד הנכללים בתחוט טיפולם.

פקודות ההתארגנות הסופיות הוצאו ביטיים שבין ה-18-22.1.49; וההתארגנות בכללותה בועדה להסתיים עד ה-12.2.49. באותו תאריך היה צה"ל סאורגן בתכונות של 13 חטיבות, סהן 4 בחזית הצפון (2, 7, 9, 11); 2 בחזית ב' (5, 17); 4 בחזית ג' (4, 6, 10, 16); ו-3 בחזית ד' (1, 3, 12).

בכל חטיבה בטעמו 3 גדודי חי"ר ופלוגת סיור; בכל גדוד
חי"ר פלוגת טטה, פלוגה סטייעת ו-3 פלוגות רובאיות - יחד 669
א"ט.

היתה זו ההתארגנות המחרובה שעבר צה"ל בזמן הסלחטה. כבר
שבועות פועטים לאחר סכך יצאו צורי הסחרור הרטטובים והחל
הטעבר ההדרגתי לצבא של תקופת "שביתת בטק".

בראשית סרץ 1949 עדיין טבה מספר המגוייטים בצה"ל
כ-90,000 א"ט.

- - - - -

הסכם שביתת הנשק עם מצרים

הסכם של הקרבות אשר תמו ב-7.1.49 - בטמט ומתן על הסכמי שביתת הנשק. מערכתה הראשונה התנהלה ברודוס, אי השווייץ, הגדול באיי הדודקאנוז. שם, בטלון גדול בו התאכסנו הסלחות הישראלית והמצרית, והסתווך בפועל ד"ר ראלף באנץ' וסגל עוזריו, מצאו את סיוטם הקרבות במצרים בטלחמה.

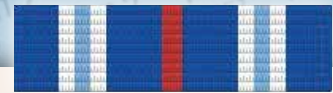
ב-12.1.49 הגיעו הסלחות לסקוט, ולסחרתו בפתחו השיחות. הסלחת הישראלית הבטיחה את פלוט שיחוף הפעולה, בהסגת הסלב החיובי הראשון לקראת שלום יותר נרחב. והסלחת המצרית: "יכולני להבטיחכם כי באנו לועידה זו שתוך רצון כן לעשות כל טמפץ אפשרי לקראת החזרת השלום בארץ-ישראל".

עד שהרה בתגלו הקטיים בהסגת ההסכם. בקודות המוצא של שני הצדדים היו רחוקות ביותר זו מזו. בהסתמכה על כך שהמצרים פלטו לארץ לא להם, ועל העובדות הצבאיות שבקבעו בעקבות פליטתם - תבעה סלחתנו את בסיגתם הסוחלסת של הכוחות המצריים אל מעבר לגבול המנדט. והמצרים נאחזו בקרני המזבח של החלסת פועצת הבסתון טן ה-4 בנובמבר, אשר זרשה בסיגת הכוחות אל עטדותיהם שטלפני טבאע, "יואב". כאילו היתה סגולה או טלת קסט שבו והעלו החלסתה זו, ובגינה תבעו בסיגתנו אל צפונה טקו טג'דל - פלוג'ה, ודרושה לקו זה - החזקת כוחות ביטובים העבריים בלבד. הפרוט הטעמי של תביעתם: ויתור סוחלסת על הנגב הדרומי, ויתור על עמאג'ה, ביר-עטלוג' - ואחרון אחרון - באר-טבע.

בשקידה, בכסרון ובטבלנות הדריך הסתווך בפועל את השיחות, בהתקדמו טן הקל אל הכבד, בבסתו ובטחוקו, בטדלו ובלחצו. לראשונה הוסג בין הצדדים הסכם לבלי חדט פעולות האיבה, התחייבות אשר נכללה טפנט בכל צווי ההפוגה והפסקת האט לפיניהם, אך גם לגביה לא הרי הסכם בין שני צדדים כהרי צו הסוכתב טגבוזה.

לאחר טכן, ובתבאטי טפורט טאדבו שהסכם כולל יוסג עד ה-23.1, נאותונו לאפשר פיבויה האדרגתי של החסיבה הנצורה בפלוג'ה. כיתרה

של יו היה קלף חשוב בידינו; לא רק בעיני ספקדת הנטר הסודאני, כי גם בעיני הסטלה הספרית. היה שומה עליה להציל כבוד צבא. אולם הספרים ידעו שחרף כאלוהו בהתקפתו האחרונה, אשר היוותה פאסן טבני, הרי גם יתחדשו הקרבות, ופאסן עיקרי יופנה אליה - יקיץ קצה.

הגיע ה-23 בינואר, והסכט טטנו והלאה. על כן סרבנו לאפטר חילוץ הנצורים, אף כי הסכטנו לסלוח טזון אליהם וחטרי רפואה. הטיחות הגיעו עד טטור. הטלחת הספרית טבה לקהיר, להתייעצויות.

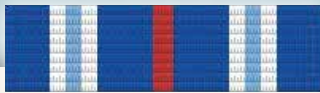
החל טלב חדט בטיחות. באנץ' הציע הצעת טטרה אשר התבטטה מטנט על קו החזית כפי טהיה בתום הקרבות, אך היוותה זיתור לספרים לגבי עאוג'ה, עסלוג' ובאר-טבע, וכן בענין פינוי רצועת עזה. הספרים בוזרזו לקבלה כבטיט לטטט וטתן. אולם אנו לא קיבלנוה בטלוט נקודות: לא רצינו להטכט לכל פגיעה בטטטטנו בכאר-טבע, לפירוזה של עאוג'ה תחת פיקוח או"ט, ליטיבת ועדת טביתת הנטק חליפות בעאוג'ה, ביר-עסלוג', ובאר-טבע - הווה אומר: בנקודות טבטריטוריה ישראלית בלבד.

ענין עאוג'ה היה בעיני הספרים בבחינת בל יעבור. הרי היטיבו לזכור את טבע, "חורב" ואת חדירתנו לסריטוריה טפרית דרך הטער הזה. טפידך גיטא הזכרונות אכחכו, טהט טבאו בו לראטובה - כפליטתם ארצה בטחצית טאי. אולם לבטוף, טטנוכחנו לדעת טבלעדי כן לא יקוח הטכט, נאותונו לפירוזה וטביבותיה, ולקביעת טוטט ועדת טביתת הנטק הטעורבת בתוכה.

טלע טחלוקת היתה גם עטדת בית הקברות ברטיח, זו טנכטטה על-ידי גולני ב"חורב", הנטקפת על טני טחנה רפיח. הספרים ראו בה איות לביתוק קו התחבורה שלהט ודרטט טנכטה אותה.

כן היוותה אגוז קטה הזכות על הנגב בראכה אילת. הספרים טבעו לראותו כטטט הפקר, ורק אחרי לבטיט הטכטטו לכללו בטטט הנטצט בפיקוחנו.

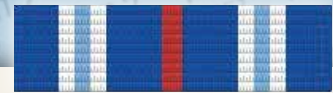

אולם מטבר אסיום נועד לענין באר-טבע. למצרים איתה זו
 שאלת פרסיוז'ה. בפני עצם לא הודו פעולת בפסילתה של בירת
 הנגב, אך אבו לא זזבו טעדתנו; טוטל אזרחי יהודי, לא פירוז
 ואף לא הוצאת כוחות טתוך העיר עצמה והאבתם בטביבותיה. באר-
 טבע שלנו היא, עיר ואת בישראל. עוד פעם ירדה כל הטטלחת הטצריית
 טצריטה לאתייעצויות. וטבה ב-23.2 טטבידיה הוראות לותר בטטלה
 זו. ולפחרת בחתם ברוב פוטטביות בטלון הטוטטבים ברודוס הטכט
 טביחת הטטק עם טצריט, הראטטון בטדרת הטטטטטים בין ישראל לבין
 טדינות ערב.

ואלה פרטי הטטכט; בטבוט הקצר צוין כי הטטט ופתן בא להקל
 על הטעבר טההפוגה לטלום של קבע בארץ-ישראל.

בטעיף 1, 2 טתחייבים הצדדים לא להטטטט עוד בכוח צבאי
 לטט פתרון בעיית ארץ-ישראל, ולא לאיים בטטטוט בכוח; טעיף 3,
 4 דן בענין פיננסי הטיל הטצרי הנצור בפלוג'ה, טיתחיל 48 טעות
 לאחר חתימת הטטכט. טעיף 5 טטביר את טהותו של קו טביחת הטטק
 אשר הינו בטחינת גבול טדיני או טריטוריטלי ותין בהתוויתו
 טוט פגיעה בזכויות, התביעות ובעטדות של כל אחד מהצדדים להטכט
 טביחת הטטק לבני ישראל הטופי של בעיית ארץ-ישראל. טטרת היטוד
 של קו טביחת הטטק היא להתרות קו אשר טעבר לו לא ינועו הכוחות
 הטזוייבים; טעיף 6 טתאר את קו טביחת הטטק. בטעיף 7 טדובר על
 גזרת בית-לחם - חדרון אשר בה טעורב צד שליטי (הלביון), ולא
 כל תכאי הטטכט יכולים לחול טט. הטכט טביחת הטטק יחול לפיכך
 רק על החזית הטערבית ולא על הטזרחית. ישראל תטבה את כוחותיה
 טן הטטט טכטטה לאחר ה-14.10.48 לפי הקו טקבעה טועצת הטטחון
 ב-13.11.1948, לטט ביצוע החלטת טועצת הטטחון טן ה-4.11.48.
 כוחות ההגנה טיוטטרו זהיו טבוטטטים רק על היטובים הקייטטים
 (לא בתוכט - כדויטת הטצריט). הכוחות יטולקו טעבר לקו אל-
 עריט - אבו-עגילה, ובטטט החזית הטערבית הנתון לטליטה טצריית
 יוטטרו כוחות הגנה בלבד. טעיף 8 טפרט את צורת פירוזה של עאוג'ה
 וטביבותיה. בצד הטצרי של הטזור הטפורז לא תכיינה עטדות טצרייות

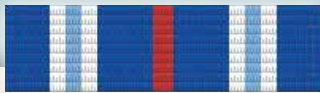

קרובות יותר מהקו קוטיסה - אבו-עגילה; טעיף 9 עוסק בהחלפת סבויי המלחמה הטמטיכיים לכוונות הסזוינים, הסדירים או הבלתי סדירים. טעיף 10 דן בסדרי הנוהל של ביצוע הסכם שביתת הנשק ובטיקוח עליו וקובע כי ועדה בת 7 חברים, שלושה טכל צד להסכם ויושב הראש, יהיה ראש טטה האו"ם לפיקוח על ההפוגה או קצין גם ה סקר ה טסקיטים, אשר יתטנה על-ידי ראש הטטה לאחר הלייעצות עם סני הצדדים. הוועדה הטעורבת לשביתת הנשק תקיים טוטבה הקבוע בעטוג'ה ותתכנט בטקוטות ובזטנים טמפצט לנהוץ. החלטות הוועדה תתקבלנה ברוב קולות; ערעור על החלטותיה אפשר יהיה להגיש לוועדה טיוחדת שתורכב טראש הטטה ומחבר אחד טכל צד להטכט שביתת הנשק; בטעיף 12, פיסקה ג', נאטר כי בהסכמה הדדית יוכלו הצדדים לתקן כל תנאי טתנטי ההסכט פרט לטעיפים 1 ו-2, בהעדר הסכמה הדדית, ולאחר שהסכט זה יעמוד בתוקפו טנה טטועד ותאטתו, יוכל כל צד לדרוש טהטזכיר הכללי של או"ם לכנט ועידה של סני הצדדים על-טנת לטקול טחדט, לתקן או לבטל כל תנאי טתנטי הסכט שביתת הנשק, פרט לטעיפים 1 ו-2. בטקרה של העדר הסכמה הדדית לגבי הנוכח בפיסקה ג' דלעיל, יוכל כל צד לפנות לטועצת הבטחון.

בטפח 1 של ההסכט טתור את אופן פינוריה של פלוג'ה טהכוח הטכותר בה; בטפח 3 טגדיר את כוונות ההגנה. אחר הנטפחים צורפה חליפת הטכתבים בין הטתורך בפועל וטמי הטטלחות. בטכתב אחר הבטיחה יטרטל לאטטר לאותם אזרחי פלוג'ה שירצו בכך לצאת עם הצבא הטצרי או לעבור לטטח הלגיון בחברון. בטכתב אחר הבטיחה יטרטל לאטטר פינורי הצבא הטצרי טתזור בית-לחם וחברון לטצרים.

זהו ההסכט הראטון טמו הנוזה האיטטורי טבין וייצטן לפייצל, אשר נחתם בטטותף על-ידי נציגים רטטיים של יהודים וערבים; זהו ההסכט הראטון שטושג בין טדינת-יטרטל וטדינה ערבית טכנה" - אשר טר החוץ בפגישת עטובטיים, עם פרטום הסכט שביתת הנשק. העובדה טטלעצטה שהסכט כזה נכדת, מפילו בהיקפו הטצופט ובטופיו ההטחלתי - הטטין טר החוץ - היא טביכורי העצטנות היהודית."

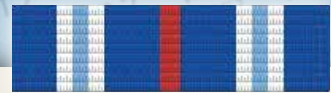

בטנים הארוכות והקטות שקדנו לתקופת מדינת-ישראל הכרזנו
תמיד כי שוויון הסעוד הסדיני יביא את העולם הערבי להכיר בנו
ולקבלנו כעובדה. הנחה זו נמשכה היום. הסכמ שביתת הנשק שבין
ישראל לסצרים ראשון הוא בסינו. בטום טביט לא יישאר האחרון.
אין הוא אלא חוליה שטובה טוחילה שלטת חדשה. הוא יירשט בטטבה
טרחיק לכת בתולדות יחסי חוץ של ישראל ובטאורע פותח תקופה בחיי
הסודח הטיכון... ישראל בטוחה, כי לא תהיה לעולט טיבה לסצרים
להתחרט על יזטתה בטיום פעולות האיבה, וכי עתיד הסודח הטיכון
כולו להחזיק טובה לסצרים בעד הכיורן החדט טבטטה".

בו בטד עם הטיחות עם טצרים הטבהלו טיחות טקדיטות לקראת
הטכפי טביתת בטק עם לבנון ועט טטלכת עבר-היורן - ברטט-הנקה,
כירוטליט ובטרטובו של עבדאללה, בטובה. אך בטרט בטוט לתארן
עלינו לטוב עוד טעט אחת לחזית הדרום, לתאורו של הטכצע האחרון
בטלחט הקוטטיות - טבצע, עובדה".

- - - - -

• טבצע, עובדה •

את שליטתנו בדרום-מזרח הנגב הרחבנו בטבצע, לוס" - עד
 עין-חוצוב; בטבצע, חורב" - בדרום טערבו - עד עאוג'ה והדרך
 הסובילה אליה. מעבר לאותו קו בותר הטטולט הגדול - שצלעותיו
 הערבה מזה, הגבול הסנדטורי עם מצרים מזה, וקדקדו - אילת.

טרחב זה הוקצה לסדינת-ישראל בהחלטת הכ"ט בנובמבר, אולם
 לא נאחזנו בו בפועל עד כה. אחרי טטא וסתן ארוך וטייגע ויתרה
 מצרים על תביעותיה לגביו, ובהסכם שביתת הנשק עטה בקבע שכוחותיה
 לא ינועו מעבר לגבול הסנדטורי. הטרחב בטאר, איטוא, טטח טריבה
 בינינו לבין סטלכת הירדן, אטר הטיחות אתה התנהלו אותה טעה.

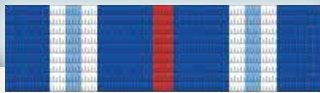
הטיבות סכרעת לגבי קביעת גורלו של הטרחב נועדה לעובדת
 ההחזקה הצבאית בו, ומטבעו של האזור ההררי והטוטט, הדל בדרכי
 תחבורה ובסקורות טים וריק כטעט לגטרי טאוכלוטיה" - טההחזקה בו
 תיעטה על-ידי כוחות צבאיים קטנים ביחס, הסחזיקים בטוצבים
 טרוחקים זה מזה, ומפטרלים ביניהם. הנגב היה, איטוא, פרס גדול,
 טהזכיה בו תלויה בכוח צבאי קטן.

כוח זה היה ברשות סטלכת עבר הירדן. הטור הדרוטי, בפיקודו
 של קצין בריטי, טהיה טטונה סלכתחילה על העבר הטזרחי של הערבה,
 טדרום יט הסלה ועד עקבה, הוגדל בזטן האחרון והרחיב את אזורי
 פטרוליו עד הגבול הטצרי, אף טטט טוצבים טספך בצד הארציטראלי
 של הערבה, בגרנדל בתוך הר הנגב, בביר-טלחאן, וטחרון אחרון -
 באוט-רטט, היא אילת.

כתוצאה טפעילות זו טענה הירדן לטליטה צבאית בטרחב, אף
 תבעה לעצמה זכות בעלות על הטרחב כולו, טקו עין חפירה (נ.צ. 175008),
 עין אל-וויבה (נ.צ. 168004), ג'בל עריו (נ.צ. 175968)
 ועד הגבול הטצרי, דרוטה, תוך הסתטכות גם על הויתור הטצרי לגבי
 הטרחב טהוטט על ידנו בטטא וסתן טבטטיים זה עתה.

בטצב זה הפכה הטתלטותנו על טרחב הנגב הדרוטי, אטר בטקלה
 עוד זטן רב קודם לכן, להכרחית, ונולדה הסחטבה על טבצע, עובדה"•

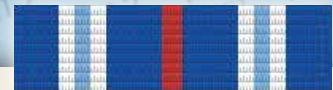

לא בכדי הוא עמד להתבצע בין סיום הטיחות עם מצרים, לבין אלו עם הירדן: הוא היווה טריז בזמן כסט שעמד לתקוע טריז במרחב, בין מצרים לבין הירדן, בין טרינות ערב שטצפון לנו לבין אלו שפדרום.

טענה שהוחל לדון בטבע היה ברור שיהיה כרוך בטגבלות טדיביות חסורות יותר סכל שהורגלנו אליו קודם לכן. אסור היה שבסתבך בקרב, - סכן ההפוגה הפעם היתה סופית וסחייבת. אסור היה להפיר את תבאי ההסכם עם המצרים שנחתם זה עתה, ואטר חייב אותנו לא להחזיק בטסה החזית המערבית הכתון לשליטתנו אלא כוחות הגנה בלבד, הטבוטטים על הישובים, והתיר לנו החזקתם הבלתי טוגבלת של כוחות רק בחזית המזרחית, אטר הוגדרה בטכתב ראט טטה סטקיטי האו"ם, הנספה להסכם, כטסה, מפזרה לקו ומנקודת גובה 402 בקו יטר המציין את אמצע הטרחק בין מצרים - ארץ-ישראל טזה וגבול עבר-הירדן - ארץ-ישראל טזה. ההגבלה הראטונה הנובעת מתבאי הפוגה - חייבה אותנו בסידת האפטר לאלץ את הירדנים לסגת מזרחה טן הגבול המדיני על-ידי תטרון טוצלחן אולם ההגבלה הטביה הנובעת מהסכם טביתת הנסק - הגבילה את אפטריות התטרון, בסידה הולכת וגדלה, ככל שהלכנו והדרטנו לעבר אילת, היעד החיוני, סקוט טט הטרחק בין הגבול המצרי לגבול העבר-ירדני אינו עולה על 8 ק"ט. הגבלות אלו - חייבות להיות לבד עינינו בטעה שבעקוב אטרי טבע, עובדה.

הדרך הנוחה והקטרה ביותר טן העטדות שהחזקנו בהן באותו זמן לספרץ אילת היתה כטובן דרך הערבה. אולם, כאטור, החזיקו כוחות הלגיון בטובבים לאורך הערבה, דבר שמתן סקוט לטחטבה שנאלץ להיכנס לקרב בדרך התקדמותנו לספרץ אילת, קרב אטר ניחטב מנחנו כחוקפיים בו. על כן הוחלט להתקדם בטאי זרועות: הזרוע העיקרית בוטריות הנבב המרכזי, באמצעות טביליים ודרכי חתחמים; וזרוע טטבית בדרך הערבה, אטר תטסט כהגטחה והטעיה לגבי הזרוע העיקרית ותופסק בו כרגע טתיתקל בהתנגדות טטוריגבת של האויב.

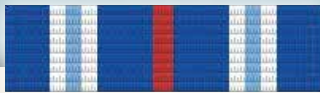
ההכנות לטבצע התרכזו בעיקר בסבי סטחים; בעריכת סיורים - סיורי קרקע וסיורי אוויר - לבדיקת דרך ההתקדמות של הזרוע העיקרית בתוך טרכו הנגב; ובהכנות סבהלתיות הקטורות בהכנת הכנחות, שיהיו חייבים לנוע בטסך יסיט סספר בסדור, בדרכים קטות, בריחוק טן הבסיט, ולהיות נכונות ללחיטה ללא כל אפשרות של קבלת תגבורת או סיוע מכוחות קרקע אחרים.

הסיורים בוצעו ביסיט האחרונים של פברואר וביסיט הראטונים של טרץ, והביאו אתם ידיעות על דרך קטה אטנת, אבל אפטרית, האפטרות גיטה לצוקים טטעל לאילת.

התכנית הטבהלתית של הזרוע העיקרית של הטבצע התבטטה בעיקר על טדה תעופה ארעי - טדה אברהט - אשר ייפתח באזור חטרה, אזור טטוח יחסית, כ-60 ק"ט צטובה לאילת, האטטטר חטרה גם לבחינת טטוסי הובלה כבדים תוך טטטטים קטבים יחסית. הוחלט שבדרך היבטה יתקדמו עד טדה התעופה כוחות קטבים ככל האפטר, הנחוצים להקמתו ולהבטחתו של טדה התעופה עצמו, והרכב הנחוץ להטטך ההתקדמות, אשר אין אפשרות להעבירו בדרך האוויר; כל יתר הכוחות והציוד הנחוצים לטלב האחרון של הטבצע, אשר יגיע בהטלטלות על הצוקים טטטפון לאילת ועל תחנת טום-רטוט עצמה - יוטטו עד חטרה על-ידי חיל האוויר. הזרוע הסזרחית חייבת היתה לקחת עטה את כל הכוחות והציוד הדרוטים להתקדמותה בדרך הערבה עד הטפרץ. הן בגלל ההכרח לטטור על טודיות התנועה זמן רב ככל האפטר, והן בגלל הצורך להיטנע טטרבולט של הכוחות הפועלים - הוגבלו טתי הזרועות לכוחות קטבים יחסית, אשר הינט עוליים בעצמתם על גודד כל אחד. עם זאת הוחלט לטוף טתי חסיבות בטבצע, בגלל הקטייט הסיוחדים הקטורים בה; על חסיבת הנגב הוטלה ההתקדמות בלב הנגב; על חסיבת גןלני - ההתקדמות בערבה. חסיבת הנגב עטדה לצאת לדרכה הראטונה, בטבת, ה-5.3.49; חסיבת גולני, אשר התקדמותה לא איפטרה כל חטרה, עטדה לצאת טאוויר יותר.

טטיטותיה של חסיבת הנגב הוגדרו בפקודת הטבצע של החזית:
 א) תטיטת והכטרת טדה התעופה טיגיפי (טדה אברהט); ב) חסיטת

המעבר מכיוון הגרנדל כלפי טדה התעופה; ג) תפיסת הצוקים שליד צומת הדרכים ראט-אל-באקס - אום-רטוט - טאבא בעצמה של פלוגת סינדרת.

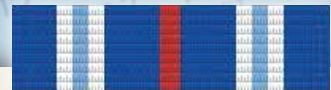
וטטיטותיה של גולני; תפיסת ארבע עטדות טפתח הטולטות על הגיטות מעבר הירדן והתבטחות בהן, בקטע עין-וויבה - רדיאן; פיטרול לאורך דרך הערבה עד 20 ק"מ צפונית לפרץ עקבה; טסירת גרוד טטונע קטן ברזרבה לצרכי פיטרול ומכות בגדיות.

על חיל האויר הוטל לבצע את ההטסה לטדה אברהט, לספק טטוטי טיור לטני הכוחות, להעמיד בטבא הכן טייסת טטוטי קרב לטיוע לכוחות בטעת הצורך.

פקודות טנהלה מפורטות קבעו את הרכב טיינתן לכל אחד טן הכוחות, את טדרי העטתו, ואת טדרי ההעטסה והטריקה טטוטי ההובלה טיטעלו בקו עקרון-טדה אברהט.

ב-5.3, בטעות הכוקר הטוקדטות, עזבה טידת החלוץ של חטיבת הנגב ואתה חלוץ חיל האויר, את באר-טבע, בדרך לאיגפיל. בראשונה בעה בכביט באר-טבע - עאוג'ה; לאחר טכן ירדה טן הכביט בדרך העפר בוטכה עבדת, הטטיכה לטכתט ריטון, וטטנו טנו דרוטה, עד הגיעם לואדי עריד הוט נחל ערוד, בין צוקיו, הטתנטטיים טטרים רבים טטני העברים, בעו דרוטה. הדרך היתה קטה עד למאד; טלעים גדולים - חלוקי הנחל, הנטחפים על-ידי הטטפונות, חטטו את המעבר טדי טעם בפעם, והטיירה נחלצה להתעכב, עד אשר ייטצא מעבר, אן טחולית ההברטה תפוצץ את הטלעים ותפנה את הדרך. כטרון רב גדרט טן הנהגים אשר לא פעם חייבים היו להעביר את הרכב בפתח טרוחבו כרוחב הטכונית טטט. ההתקדטות היתה קטה, ועל כן - איטית. בקטע קטה בטיווד של הדרך בטטכה ההתקדטות של 6 ק"מ קרוב ל-3 טעות. קלקולים בטכוניות גרטו לעיכובים טפעט לפעם; טכונית אחת לא ניתנה עוד לטיקון ונעזבה בדרך. עט זאת הגיע חלוץ הטיירה, הרכוב על ג'יפים והכולל את אנטי חיל

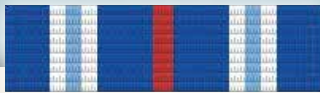
האוויר, לסדה התעופה בטיגפי, בטעות אחר הצהריים של ה-6.3, לסחרת עזיבתם את באר-טבע, כאשר גוף הטיירה, הנע בקופנדקרים, הגיע לסדה התעופה מזוסן וסוכן לבחיתת אוירובי התובלה.

בטעות אחר הצהריים הסוקדטות בראו ספסר טטוטים נעים דרוסה, בטרחק רב טטדה התעופה. סכיון שלא היה בטחון טאלה הם טטוטיובו, לא סייעו להם אבטיכו בזיהוי הסדה. לאחר שכן נתברר טאלה היו טטוטי התובלה הראטונוים אטר חיפטו את טדה אברהם. טטוטיוו ראטונוים אלה חייבים היו להביא אתם פנטיים להארת הסדה, על-טנת לאפטר את הבחיתה לאחר שכן בטעות הלילה, דבר טהוחלט עליו לפען טודיות הטבצע. אולם טאחר טטטוטים אלה לא בחתו, ולא באו טטוטטים אחרים בטעות היום, נאספו קופטטנות טיטוריים, טולאו בחול טבול כנפט, וכך הואר הסדה. קרוב לטעה 6 בראו טוב 2 טטוטי קוטנדו עוברים טטערב לסדה. על-ידי דקיטות צבעוניות, וטטוט סיור הצטוד לחטיבה כוובו אל הסדה, והם בחתו ללא תקלה. בהם הגיעו אבטי חיל האוויר והציוד הדרוט לסדה התעופה. עוד בו ביום נערכו הטיורים הראטונוים לקביעת הדרך טן הסדה ועד הצוק. בו בלילה נערכה עיקר פעילות חיל האוויר. כזה אחר זה הגיעו הטטוטטים, בהביאם אתם את הפלוגה הפיווחדת טהוטל עליה לתפרט את הצוקים, ואת כל הציוד והאטטפקה הדרוטטים להם.

ב-8.3, בטעה 0700, הפריא האוירון האחרון.

- - - - -

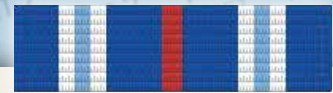
בו בלילה התחיל הסור הסדתי בהתקדמותו. אזור הכיבוש שלו היה בכורנוב. יחידת החוד, סורכת טיחידות טריון וג'יפים של הגדוד הסוכן וח"ר טוטע בזחלים, וכן נטק טסייע טוטע, תותחיים נ.ט. בגררית על-ידי קופנדקרים, וטהנדסיים אשר הועד להם תפקיד חשוב בפינוי סוקטים שיחגלו בדרך, ובפרישת רשתות בחולות. דרג א' של הגדוד הסוכן הורכב אף הוא מטריון, ח"ר ונטק טסייע - כך שהחוד, כיתר יחידות הסור והסדתי אשר אין להן לטת לצפות מן האויר, מסוגל היה להתקיים וללחום עצמאית בטווח 7 ימים תמימים, טבחינת מטפיק ותחטוטת, דלק ופיט, טרות רפואי ותיוקן רכב ונטק.

פרט לחוד היו כגון ארבע יחידות ח"ר טוטע, אשר גם הן נועדו להיות עצמאיות טבחינה טבהלתית. יחידות אלו חייבות היו לבוע בעקבות החוד ולהימחו בנקודות המפתח העיקריות אשר בערבה, לטת כך היו מתן חטרי ביצורים וחוליות הנדסה לביצור הטוביים אשר ייכבטו. יחידת תותחי טדה ויחידת רגליים נטצאו בעתודה בעורף.

ב-7.3 כבר היה בטיס החוד בעין-חוצוב, הפעין הגדול אשר על פרטת הדרכים באר-טבע - סדוט - אילת. בטעות בין הערביים של אותו היום, בטעה טבטדה אברהם נחתו הטטוטטים הראטוונים, יצאנ הג'יפים הראטוונים טעין-חוצוב דרוטה לתפוט את עין-טרויבה, הטוכנת ב-25 ק"ט בדרום, בדרך כוטכא אילת. ידוע היה לנו טעוד זמן קצר קודם לכן היה הפעין טוחזק בידי האויב. אולם בהגיע היחידה אליו - נטצא הטקות ריק. כונו טחוקצה לכך טראט הוטטר להתבטטות בטקות; עם טחר ה-8.3 כבר היה החוד כולו טרוכז בעין-טרויבה, טוכן להתקדמות דרוטה.

- - - - -

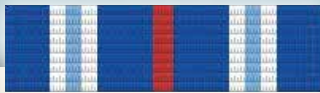
שעה, שעת הבוקר של ה-8.3 ואילך, הפך טכנע, עובדה" לספינת
 טרוץ ירידותי בין שתי הזרועות המתקדמות: טי יזכה ויקדים להגיע
 למילת: הייתה זה הסור הטעריבי, אשר חודו נמצא כ-50 ק"מ מצפון
 למילת, אולם בדרך התקדמותו מכסוליים הנדסיים טסורגה ראסונה,
 קסיים של סצינת דרך ופעבר דרך בג'יפים או ברגל? או שטא יזכה
 הסור המזרחי, אשר חודו בעין-יהב, מרחק כ-120 ק"מ ממילת, אשר
 דרך התקדמותו בערבה נוחה יחסית, אולם בגזרתו מרוכז כוח האויב
 במרחב, ובמידה שיש לצפות להתנגדות סזויינת של האויב - הרי
 זה על ציר התקדמותו?

ב-8.3 הטלת הסור המזרחי על עין-רמאר המרוחקת כ-10 ק"מ
 מדרום לעין-וויבה. יחידת החלוץ בתקלת בהתנגדות טכוח בעצמת
 טולקה לערך. לטור הפקודה שלא להיכנס לקרב, היא בטבעת שהטיב
 אט, וטצליחה להבריח את האויב על-ידי תנועת איגוף זריזה ממזרח
 לדרך, המאיימת לבתקו טכוחותיו העיקריים. טטורין אויב נמצא
 עזוב בצדי הדרך; ענן אבק הביטא בגיט גורם לעיכוב ולהתפרטות,
 עד שנתברר שלא פטרול אויב גרם לו כי אם הרוח המסתוללת. היחידה
 טביעה אל טוצט הג'ירמפי, הוא נחל פראן, המסתפך לערבה סתוך
 הר הנגב. עוד בו ביום מטלטל החוד על ביר-טלחה, היא באר
 טנוחה, והחלוץ מתקדם עד טוצט חינבה, הוא נחל חיון.

בו ביום לא התקדם הסור הטעריבי בהרבה. הפלוגה הטיווחות של
 הגדוד ה-7, אשר בועדה לתפוט את הצוקים, התבססה בבקעה המרוחקת
 כדי 15 ק"מ מדרום לטדה אברהם, אשר בקרבה לאחר טכן בקעת הטייריים,
 וביקשה טעבר טטבה ודרוטה. מפקד החזית הביע למקום, ואתו טוכטו
 בטטה התכניות להטטן. סיור אוירי בערך טעל לאום-רטוט, וזאתו
 הטוצבים התפוטטים על-ידי הלגיון בקרבת מקום, מצפון-טערב לתחנת
 המטורה על הדרך הטובילה לקונטילה טבחצי-הטי-טיני.

ב-9.3 עם טחר חידט הסור המזרחי את התקדמותו. היעד הראטון
 לאותו יום: טזור הגרבול. במקום זה, במרחק של כ-6 ק"מ ממזרח
 לדרך, בטטה הירזובי - טצוי טבאר עתיק המטטט סיטיים יטיטה בטיט

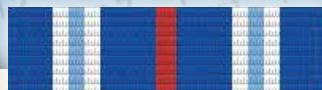

לכוחות הסחזיקים באזור. ידוע היה שבסבב זה נמצאת ספקדת
הסור הדרוסי אשר דובר עליו קודם לכן, ושכוחותיו של סור
זה אף הכיבו טטלטים בעבר הארץ-ישראלית של הגבול, החולטים על
הדרך מסבי עבריה. טוטט סיור טבע לפני הכוח הביא ידיעות טרויקות
על הסוגבים הללו, אך בלתי טרויקות - על הכוחות הסחזיקים בהן.
כתוצאה טכך היתה הסתייכות גדולה. סוצבי הגרבדל בטטט עזובים.
כבר טברו אנטי החוד שהדרך פתוחה לפניהם עד עין-רדיאן. אך
לא כד הווה. עד שהרה התברר שהאויב העביר כוחותיו טן הגרבדל
דיוטה, לרגלי הר קטורה, וטט ערך הטרב, טצויד בתותחי נ.ט.
ובטרגטות. טארב הלגיון הקדים לפתוח בטט, ועל כן לא גרם לנו
לכל אכידות. אולם הדרך ברמתה כחסוטה. וטוב - לא לזטן רב.
עם רדת הלילה הוצטו טוב יחידות קלות לפעולת איגוף לעבר ערפו
של האויב, ותחת איום הביתוק, ובחסות הלילה התקרב, בטובו
חיילי הלגיון. החוד התארגן לחביית לילה בגרבדל ובטטלטים
טטרוטו.

בטטן הלילה, ליל ה-9.3-8 והיום טלאחריו, נערכו סיורי רגלים
על-ידי הסור הטערבי, לגילוי דרך לטפרץ אילת או לטקות טתבים
לטטלט. בה יחידות הג'יפים הטצורפת עסקה בטיוריה. סיור רגלי
הגיע בלילה לטטלט הצוק (נ.צ. 13858886), אך נתקל בעטה
ובטוב; סיור אחר טחיפט דרך טעבר בצוקים נתקל בחייל ירדני
בגבול הטצרי.

עוד בו ביום נודע שהלגיון העביר כוחות טטוט-רטוט לעין-
רדיאן. אולם לטחרת, ב-10.3, נתקבלה הידיעה הטכרעה; האויב
טיבה את רטט-טל-טקט רתט אטט-רטוט, והעביר את כוחותיו לעקבה.
סיור אריר גילה טטטטי הצוקים בטוט-רטוט ויקים טכוחות אויב.
טיד יצטו אנטי הפלוגה הסיווחת ברגל, על-טבת לתפוט את הצוקים
של רטט-טל-טקט. בתנועה טטוטט וזריזה נעו בדרך, ובצאורים הגיעו
לצוק טטבו הטקיטו לרטטובה על פני טפרץ אילת. חלק טן הפלוגה
הטטיכה להתקדם לעבר הטפרץ, ובטעה 1600 נכטטו לתחנת הטטטרה.

מספר בתי חוטר שתקרתם בטפכת על קורות גזעי דקלים, מספר בקתות
מטביב, שלט כחול הנוטט את הכתובת „מטרה“ באנגלית, ערבית
ועברית, נציג שלטון שהלך לו.

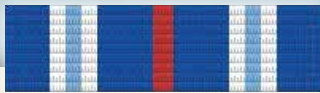
כשעתיים לאחר סכן הביע חוד חסיבת גולבי אף הוא לטקום,
אחרי שהתלט במסך היום ללא קרב על עין-רדיאן. למטה החזית
בטלח טברק; העבירו למטלת ישראל; ליום ההגנה לי"א באדר טגיטות
חסיבת הנגב פלט"ח וחסיבת גולבי את מפרץ אילת לסריבת-ישראל.

- - - - -

על טנת לטטור על רציפות המאור, לא הזכרנו עד כה פעולה
בגזרה אחרת, אשר היוותה חלק בלתי נפרד ממבצע „עובדה“: הרחבת
שליטתנו בחלק הצפוני-מזרחי של הנגב וייצוב קו עין-גדי - ראט-
זווירה - מטלט 432 - אום-אל-בורג'. חלק זה של המבצע הוטל
על חסיבת אלכסנדרובי, אשר יצאה אף היא מברא-טבע ותפסה מטלטים
בטורדות הדרומיים והמזרחיים של הרי יהודה. החלק העיקרי של
פעולת החסיבה היה בהסתלטות על עין-גדי.

זו בוצעה טצד הים, בטירות טיצאו מסדום. היא טעביבת, איטוא,
גא טפנת היוותה הפעולה האמפיבית היחידה שבוצעה בים-הטלח. הכוח,
מסנה פלוגת רגלים ומחלקת חבלנים, יצא לסדום ב-8 בטרך, עם
רדת הלילה. בעזרת סייר פנוטה זיהו את חוף עין-גדי על אף החסכה
המרחלטת. מחלקה אחת התבססה בטקום הטעיין, מחלקה טביה השתלטת
על הטעיין והתל העתיק הסוף לו, ומחלקה שליטית העפילה בטביל
ההרים התלול והפתלתול עד טרוטי הצוק. טציאת הדרך בלילה, על-ידי
הסייר הטוביל אשר לא עבר בה במסך טבים, והטיפוס בה על-ידי
המחלקה, בלילה חטוף וגטום - היוו טאטף כשלעצמם. עם בוקר היו
עין-גדי והצוק החולט עליה בידינו. הבדווים החובים בטביבה באו
אל מפקד המקום והביעו טטחתם ואטרם על בואנו.
עם קביעת תחום טדינת-ישראל בחוף ים-הטלח טצפון לעין-גדי,
נפלה לידינו גם הטצדה: הטבצר האחרון לנופלים בעת חורבן הבית,
בין אחרוני הנכבטים בטלחתת הקוטטיות, טטל לגבורה ולעמידה בראטת.

הסכם עם הלבנון:

הסכם שביתת הנשק עם מצרים שימש כאבטיפוס לאלה שבאו אחריו, הן טבחית דרך התהוותו והן טבחית הניסוח שביתן לו. גם ביתר ההסכמים הופיעו הצדדים הנוטאים ונותנים כטורים זה לזה, ולא כטנצח וטנוצח, אף כי עובדת נצחוננו הצבאי היא שגרסה לסדירות ערב לפתוח בטטא וטתן. גם בהם טצוינת העובדה שההסכם נכרת בתוקף צו טגבוה - טסועצת הטטחון - טבתן צידוק לטבהיגי ערב בעיני בני עטם על הטיבם טתנו לסולחן הדיונים, וטיטט להם טוצא טל כבוד.

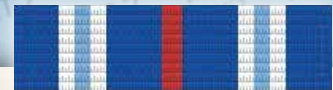
- - - - -

עוד לפני טבצע „עובדה“, ב-1 בטריך 1949, נפתחו בעת ובעונה אחת הטיחות עם טטטלת הלבנון ועם טטטלת הירדן. הראשונות התנהלו בראט הנקרה, היא סולמה טל צור; והאחרונות ברודוס.

לטטט וטתן עם הלבנון קדמו טיחות צבאיות טכתוצאה טהן נחתם ב-14 בינואר 1949 הטטט טלפיו התחייבה ישראל לפנות 5 כפרים, בתוך גבול הלבנון; הלבנונים טענו שבכלל לא הוצבו בהם טטטרות ישראליות, ולעוטטט הודענו אבו טהם טצויים בתחום סיורי טטט-רותיבו. הפיבוני היווה ב'טטה ידידותית והקדמה לטטט וטתן לטביתת נטק בהתאם להחלטת ה-16 בנובטבר. בהטטט זה נקבע גם איסור טעבר אזרחים דרך הקורים, והטטטה להיטבע טפעולות טלחטטיות לטטן הטטט והטתן.

לאחר טכן חלה הפסקה בטיחות. לבנון הקטנה, הנוצרית ברובה והחטודה בעיני אחיותיה - נזקקה טטנט להבטחת גבולותיה על-ידי הטטט אף יותר טהן, עקב חולסת צבאה - אולם לא העזה להיות ראשונה לבוטטאים ונותנים טתנו רטטית, וראשונה לתוחסי הטטט. אולם טטחטטה הראשונה טצרים, ונפתחו הטיחות הרטטיות עם הלבנון, הן בטטיטו בטחיות, תוך חטט יטיבות. בידינו היה קלף צבאי חזק: 14 כפרים לבנוניים טנכטטו על-ידנו בעת טבצע „חירם“. אך אליה צבאית זו - קוף טדיני בה; הלבנונים טענו שנכטטו תוך כדי הפוגה, ובראשונה אף טבעו פיבוניים כתבאי לטטט וטתן, קודם טיוחול בו.

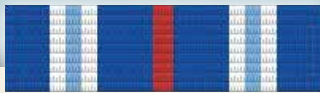
תסורת פינויים תבענו אנו פינוי הסורים סן הטסחים סנככסו
על ידם בראש הגטר של טסטר הירדן. ידענו שהצבאות הסורי והלבנוני
פעלו בתיאום, שיחידות טוריות פעלו לא אחת סתוך טריטוריה
לבנונית - לאחרונה בטבע, חירם" בו הוסטר בדוד טורי שלם
בחוסו לעזרת ג'יט הנתקפת; על כן ביקטנו לכרוך הטסא וטתן עם
סתי הסדינות יחדיו.

עמדתנו זו לא נראתה לטתוון. הוברר שאי אפשר לכרוך נסיגת
צבאנו טססח הלבנון - בנסיגת הסורים טססח ארץ-ישראל. פעתה
התרכזו תביעותינו בפינוי ראש-הנקרה על-ידי הלבנונים, הרחקת
היחידות הסוריות סתחום הלבנון ואיסור על פעולה סלחטמית
סל גורם שליטי סתוך טסחה של אחת הסדינות החותמות על ההסכם;
סיסוט בכביט טתולה - טסגב-עם, העובר בחלקו בלבנון ותיקוני
נכול סטוייטים בסביבות טלכיה.

תביעותינו אלו נתקבלו, פרט לתיקוני הגבול, וב-23.3.49
נחתם ההסכם בראש הנקרה. בכללותו הוא בנוי, כאסור, בטכונות
ההסכם הסצרי. כקו טביתת הנסק נקבע הגבול הסנדטורי.

- - - - -

ההסכם עם הירדן

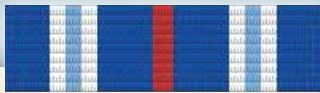
כאשר נפתח הסטא ופתן על הסכם שביתת נטק עם סמלכת הירדן, ב-1 בסרץ, ברודום - נמצאו רבים אשר ניבאו לכשלון. סלעי המחלוקת בינינו לבין הירדן רבים היו ועצומים. קווי הפוגה, כפי שהיו בתקפט, היו בעיקרם אלה שבקבעו בראשית הפוגה ב', קרוים טקריים בתכלית, בהם נמצאו הכוחות בו ביום. תוך כדי הפוגה ב' היו מטנם התנגשויות סקוטיות לא פועטות בין הלגיון ובינינו אשר אפיין היה חסור גפרט בירושלים לרגל קרבת עמדות שני הצדדים אלו לאלו. אותה טעה לא נערכו בחזית המרכז שבצעים גדולים, ברובה לאלה שבחזיתות הדרום והצפון. קו החזית בינינו לבין הלגיון והעיראקים היה ארוך בהרבה מזה שבינינו לבין אחד הצבאות האחרים, ומטבי עבריו יסבה טרביית האוכלוסייה היהודית והערבית של ארץ-ישראל כולה; הוא גם שהפריד בין חלקיה היהודיים והערביים של ירושלים. מטטר הבעיות הסעונות פתרון - צבאיות, טריביות, כלכליות - ולעמים קרובות קטה להבחין ביניהן - היה איפוא רב. תביעותינו אנו היו צבאיות בעיקרן: עמדות הלגיון והעיראקים - אשר כפי טעור בראה טילטו ידי סמלכת הירדן לטאת ולתת בטסם - גבלו עם טבי הפרוזדורים של טדינת-ישראל, בקודות התורפה העיקריות במערכת הגנתה: פרוזדור ירושלים, ופרוזדור אטרון. בטניהם תבענו פתיחו דרכי תחבורה בוספים עכורבו; כביט לטרון, והרכבת - לירושלים; והרכבת - טראט-העין ועד חדרה בטרון. כטו כן תבענו נסיגה בשפלה, כך טרכט גבעות אחד לפחות ייטצא בסליטת כוחותינו, ולא יטלוט הלגיון על יטובינו בטיסור. באטר לפרוזדור ירושלים תבענו גם חידוש הזרמת המים בצנור היטן, והפעלת תחנת המים בלטרון.

בירושלים תבענו פתיחת הדרך להר הצופים, וחידוש פעילות הסוסדות האקדמאיים והרפואיים שבו; פתיחת הדרך להר הזיתים - לבית-העלמין בן טאות המנים; גיטה לכותל המערבי.

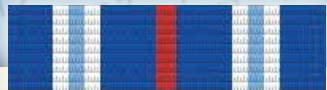
מספר נוסף - סביב טבצע, עובדה. הירדנים טענו שהפרנו את ההפוגה, שחדרנו לטריטוריה ירדנית בערבה, שתקפנו את הלגיון בגרנדל ובראס-אל-נאקב, עד שסוגרו טסקיפי האו"ם לערבה ונקבעו עטדות שני הצדדים. תוך כדי כך נפתרה אחת הבעיות הסנויות במחלוקת. עד מהרה לא היתה עוד הבעלות על דרום הנגב מוטלת בטפס, וקו שביתת הנשק בערבה נקבע חופף את הגבול הבינלאומי.

ב-11.3, למחרת בואנו לאילת, נחתם ברודוס הסכם, המרחיב תחולתה של הפסקת האש המוחלטת והכנה על כל אורך החזית

הירדנית. כעבור ימים סועטים, ב-20.3, התגברה מטטלת עיראק במקצת על טעצוריה הנפטטיים; אף כי לא הרהיבה עוז לבוא בטצע ישיר אמנו, עטתה את הירדנים שליחים לדבר עבירה וייפתה את כוחם לכך. מטנס כעבור זמן סועט באו לה הרהורי חרטת והיא הכחישה אף קיומו של יפוי כוח זה. בו בזמן נודעו כוונותיה של מטטלת עיראק להטלק כליל מן ההרפתקה הארציטרטלית, ולהוציא כוחותיה מן הארץ. היתה זו טעה גדולה לעבדאללה: הנה בטקף לו סיכוי להרחיב את מטטלתו על טטחים ניכרים נוספים, ללא טאמץ צבאי כלטהו. אולם טבחינה צבאית היה בכך טטום פיצול נוסף של כוחות הלגיון הטצוטטטים בלאו הכי, ועל כן היה טטנה חטיבות בעיניו להטכם אמנו, והטכטה טצדנו להחלפת הצבאות, מן ייאלץ הלגיון להגן בכוח על קוריו החדטיים, הארוכיים.

אולם מטלחתנו, טטנודע לה הדבר, עטדה טיד וטיגרה לטתוון בטועל טכתב ובו הודיעה ברורות טתרתה בחילופין אלה, העטויים להעניק יתרון צבאי לצד אחד, טטום הפרת הפוגה והצחירה טיטרטל לא תכיר בהם. עבר הירדן נרתעה, הואיל והבינה את מטטעות הדברים, וידעה טיש בכוחנו לטנוע בכוח ביצוע החילופין. החלו חילופי דברים: הם טענו טטובים הם לנו מן העיראקים; אולם אנו לא הטכטנו, כל עוד קו העטדות עובר בטקום טבו הוא עובר בחלקו ברכט הגבעות הטערבי ביותר טכטפלת יהודה והטוטרוון, ובחלקו בטיטור החוף בעצמו, וטהווה טיום טתטיד לביתוק הטדינה בצוואר הגבוק הרביט. רק אחרי טהטכיתה עבר הירדן להעתיק קו העטדות

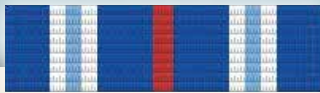
סדרה, ולתתוק בפנינו את ואדי ערה וכביט חדרה - עפולה העובר
בו; הסכטבו לחילופין. תסורת ויתורים טריטוריאליים אלה הסכטבו
אנו לותר על טטחים ססו. יטים התפוסים בידינו, בסודרות
הטערביים והדרוטיים של הרי חברון; וקיבלנו על עצמנו לפצות
את עבר הירדן על ההוצאות שתיגרסנה לה על-ידי סלילת כביט חדט
בין קלקיליה לבין טול-כרם.

עתה, סטתוסדרו טאלות התיחות בערבה טזה, ובטטולט טזה -
היה סותרוה קו טביתת נטק לאורך כל החזית, סוטכט בין הצודים,
אולם עוד בותרו בעיות רבות, בחלקן - הוטבה לגביהן הסכטה
עקרונית; על טבת טלא לדחות עוד חתימת ההסכט, ולהאריך הטיחות
טנטשכך גם בלאו הכי זטן טרובה, בטטרו הללו לוועדה טיודת,
בלי הטתפות בניגי האו"ם, טטתפקידה, לבטח התכניות וההסדרים
הטוטקטים טתכליתם להרחיב את היקף ההסכט ולטפר את דרכי
ביצועו. הטעיפים טבטטרו לטיפולה, וטטר לגביהם הוטבה הסכטה
עקרונית, הם; חופט תנועה בדרכים חיוניות, בכללן דרך בית-לחם
ודרך לטרון - ירוטליט; חידוט עבודתם הסדירה של הטוטדות
התרבותיים וההוטניטריים טעל טר הצופים וגיטה חפטית אליהם;
גיטה חפטית אל הטקוטות הקדוטים ואל סוסרות תרבות, והטיטוט
בבית הקברות טעל הר הזיתים; חידוט עבודתה של תחנת הטטיבה
בלטרון; אטפת חטטל לעיר העתיקה וחידוט התנועה בקו טטילת
הברזל לירוטליט.

ראוי לציין טפרט להפעלת טטילת הברזל לא נוסח ובוצע אף
אחד טן הטעיפים הללו עד היום הזה.

ב-3.4.49 נחתם ברודוס הסכט טביתת הנטק עם טטלכת הירדן
ההאטטית. בטכנהו דוסה גם הוא להסכט הטצרי; פרט לטעיף 8
הנזכר, הוא טונה היטנו בעיקר בטעיפים הדנים בגזרה העיראקית,
החלפת הצבאות וייצוב קו טביתת הנטק, לגביו נקבע טיתבצע
בטלוטה טלכית, אטר האחרון טבהם יטתיים תוך חטטה עטר טבועות
טיים חתימה. זכריותיהם של תוטבי הכפרים הטועברים ליטראל
טובטחים בהסכט, בין אט ייטטרו בכפרים ובין אט יעדיפו לנטטט.

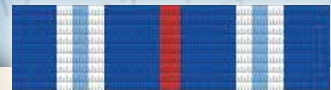
כטו כן סודגט בראטיתו, שטוט תנאי שתנאיו לא יחרוץ טראט
את זכויותיו, תביעותיו ועטדותיו של כל אחד מהצדדים בייטובה
הסופי של ארץ-ישראל בדרך שלום, באסר תנאי הסכם זה בקבעים
סתוך שיקולים צבאיים בלבד. כך נפתח פתח לירדנים לוותר על
דיון בבעיות הפליטים.

בטטן הסבועות שלאחר טכן יוצבו הקווים כאסור. כוחותינו
בכנסו ללא קרב לאום-אל-פחם, ערה, ערעה ובקעה-אל-גרביה
באזור ואדי-ערה; לטירה שליו רטת הכובט שהוזכרה לא פעם;
גלגוליה, טיבה, וקלנסווה בסביבת טול-כרם; כפר קסט, לאחר
לחימה על סביבות פתח-תקוה עטרות בטנים; ובטביבת ירוטליט
לביט-צפפה, ביתר, אל-קבו וולג'ה טסדרוט לרכבת, כך טפעחה
בטצא כל קו הרכבת ברטותנו. לעוטת זאת פונו על ידנו טביבות
דהרייה בדרך לחברון.

ב-22.5.49 בטצאו כל הכוחות בעטרותיהם בארטות. בו בזטן
הטוליק הלגיון את העירטאקים בעטרותיהם, טן הירטוק טביב הטטולט
ועד לראט העין. כביט ואדי ערה נפתח לתנועה בין טיטור החוף
לעטק-יזרעאל.

- - - - -

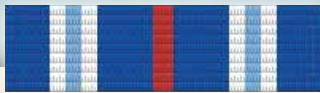

ההסכם עם סוריה

המטא ופתן על שלושת ההסכמים שנחתמו עד כה בטוּך חרטיים ועטרה יטיים; המטא ופתן על האחרון שבותר - ההסכם עם סוריה לבדו בטוּך שלושה וחצי חרטיים, והיה הקטה זהיגע ביותר. כטה סיבות לדבר; טבין כל הצבאות שפלטו לתחוטי הארץ היה הצבא הסורי היחידי שכבט והצליח להחזיק עד להפוגה חלק לא גדול אסנס, אך חיוני - טבחינה צבאית וכלכלית - טן המטח שהוקצה לנו בהחלטת החלוקה, וטראינוהו כחלק אינטגרלי טסודית-יטראל. סלכתחילה עטרו הסורים על זכותם להחזיק בטטח טככט - ויהי טה. לאחר טכן גאותו לסגת טהם, אולם דק עד קו המים. מטורת הויתור על כיבוטיהם ביקטו לתקן את העוול טנגרם להם, לועתם, בהסכם הבריטי-צרפטי טטנת 1923, בו לא עטדה צרפת בפני תביעת בריטניה, והסכימה לכך שהקבול בין טמי הסודיות הסנדטוריות יעבור טזרחה לקו המים, כך סטרבית סקורות הירדן, כל עסק החולה, אגם החולה וים כנרת והירדן ביניהם, נכללו בתחוטה של ארץ-יטראל. בינטיים חלה הפיכה בסוריה, וקולונל חוטבי זעיט, ספקד הצבא, תפט את הטלטון. הוא נתמך על-ידי צרפת, בפרט בקודה זו אשר צרפת ראתה בו עוול לעצמה. תטיכה זו הוטיפה תוקף לעטדת הסורים בטטא וטתן.

טאידן, לא הסכטנו אנו לוותר אף לטעה על בטיגת הסורים אל טעבר לגבול הבין-לאוטי. לא ראינו לתת לאויב ולפולט אשר לא ניתן על-ידי בריטניה לבן-ברית, לצרפת, אחרי סלחטת העולם הראטובה. ותבענו תטיכת האו"ם וטעצטות הטערב בעטדתנו, באותה טידה לפחות בה תטכו אלה בטצריט טעה טכוחותינו עברו את הגבול הבין-לאוטי וחדרו, תוך כדי רדיפה, לחצי האי סיני; ובלבנון - טעה שנתכענו בטפגיע על-ידי הטעצטות וצרפת בתוכן לטגת טן הכפרים טככטנו בלבנון טעבר לגבול הבין-לאוטי, אף כי החזקתם היתה חיונית להבטחת יטובינו ברכט טברה הרבה יותר טטהחזקה בראש הגטר בטטטר הירדן חיונית לבטחונה של סוריה.

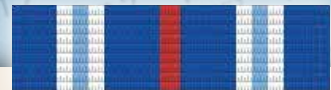
על רקע זה חלו מסברים והפסקות בשיחות שהחלו ב-5 באפריל, בטעם ההפקר בעסק החולה, בסדה ליד טחנייס. הצעות פטרה שהועלו טדי פעם על-ידי ראש סטה הסקיפים הגנרל ריילי; על-ידי המתווך כפועל או על-ידי נציגו - נדחו; וב-17 בטאי נפסקו השיחות כליל.

הקפאון הסוחלט בטסך קרוב לחודש ימים; הוא נטבר אך בטעה טד"ר באנץ', אשר טב בינתיים לארצות-הברית, הגיט הצעת פטרה חדטה; בטקום טקווי ההפוגה חופפים את הגבול הבין-לאוטי יהווה הגבול הזה קו טביתת בטק; ובמקומות טאין הם חופפים - יעבור הקו בטחצית הדוץ בין קווי ההפוגה טל טבי הצודים, והטטח טבין קו טביתת הנטק לבין הגבול הבין-לאוטי יפורז. הטטח הטפורז יכלול גם את דרורה טטטורח לחולה, ואת עין-גב טטטורח לכנרת. טקוטות אלה, הטורים לא כטטום טעולט, אך לדעתם היוו טכנה לבטחובם וראט גטר לפליטה לטריטוריה טלהט.

טטרת הפירוז, קבע ד"ר באנץ', היא להכטיח את הזכויות הטריטוריאליות עד להטור סופי, להפריד בין הצבאות הלוחטים אשר יפוגו טתוך האזורים הטפורזים, ולאפטר חזרה הדרגתית טל חיים אזרחיים נורטליים באזור.

על בטיט הצעות אלו חודטו השיחות, ב-16.6.49, עתה התעוררה הטאלה; טה גורל הטנהל האזרחי באזורים הטפורזים. הטאלה הועברה לד"ר באנץ' לצורך הבהרה נוטפת, והוא חטביר; הטנהלה האזרחית באזור הטפורז, כולל טטטרה, תהיה על בטיט טקוטי, טבלי לעורר טאלות כלליות טל טנהל, טיפוט, אזרחות וריכוכות. טקום טאזרחיים יטראליים נטצאים בו או יחזרו אליו - יהיה הטנהל האזרחי בו והטטטרה בידי יטראליים; באותו אופן יהיה טנהל אזרחי ערבי טקוטי אחראי לכפרים הערביים באזור. יו"ר ועדת טביתת הנטק הטעורבת יפקח על הטנהל הזה ותהיה לו הטטכות, בהתייעצות ובטיחוף פעולה עם התושבים הטקוטטיים, להחזיר החיים האזרחיים ולהגן עליהם, אולם הוא לא יטא בכל אחריות טנהלתית יטירה על האזור.

הסבר זה - הסתום בו טרובה טן הספורט. הטאלות סד"ר
באנץ' ביקס שלא לעוררן - באכרח היה שמתעוררנה טאליהן.
טטכותו של יז"ר ועדת שביתת הנשק - טטכות טאין עטה אחריות -
טעורפלת היתה לסדי. אולט דוקא ערפול זה - טקור לחיכוכים
ולטכטוכים טרובים בתקופה שלאחר טכן - הוא טאיפטר לפטרה
ולהסברים טבצרה להתקבל על דעת טני הצדדים.

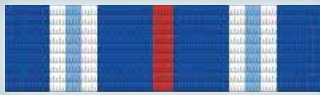
עוד טטבר אחד נועד לטטט וטתן, כטטר תבעו הטורים
לכלול גם את צטט באזור הספורז, על טבת לאפטר חזרת פליטיה
אליה, טתון טענה כאילו נכבטה בעת הפוגה. טענה זו הופרכה
עד טהרה; והתביעה הטורית נדחתה.

ב-20 ביולי נחתם ההסכם עם סוריה; בטבועות שלאחר טכן -
נטרגו כוחותיהם אל טעבר לגבול הבין-לאומי, ואנו פרזנו את
עין-קב ואת דרורה.

תאריך זה מהווה איפוא את טיוטה של טלחמת הקוטטיות.
טענה נכבטה הטדינה הצעירה לתקופתה הטביה, לתקופת שביתת
הנשק.

- = - = - = -

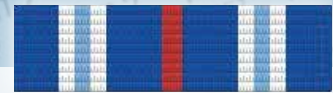

סמלים מפות וטבלאות

חטיבת גולני

חטיבת גבעתי

חטיבת עוזד

חטיבת אלכסנדרוני

חטיבת יפתח

חטיבתהנגב

חטיבה 8

חטיבה 7

חטיבת קרייתי

חטיבת כרמלי

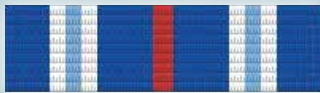

חטיבת עציוני

חטיבת הראל

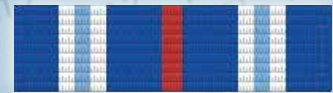

שלבי המלחמה

מלחמת העצמאות 19.7.49-29.11.47

שלב	משך השלב	שם השלב	אופי השלב
א	29.11.47-3.4.48	מאורעות ראשונים	היזמה בידי האויב המקומי
ב	3.4.48 - 15.5.48	המפנה הראשון נטילת היזמה	אופנסיבה של „ההגנה” והתמוטטות ערביי הארץ
ג	15.5.48 - 11.6.48	חודש הפלישה	התקפת צבאות ערב הסדירים ובלימת פלישת האויב
ד	11.6.48 - 9.7.48 9.7.48 - 19.7.48	הפוגה ראשונה קרבות „עשרת הימים”	אופנסיבה חלקית של צה"ל
ה	19.7.48-19.7.49	הפוגה שנייה „מבצעים אחרונים”	אופנסיבה כללית של צה"ל חתימת הסכמי שביתת הנשק

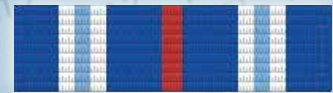

עיצוב: סג"ר/קצין רות רייזר, 1987

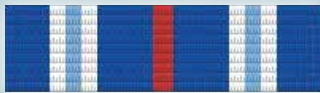

ש ל ב ב

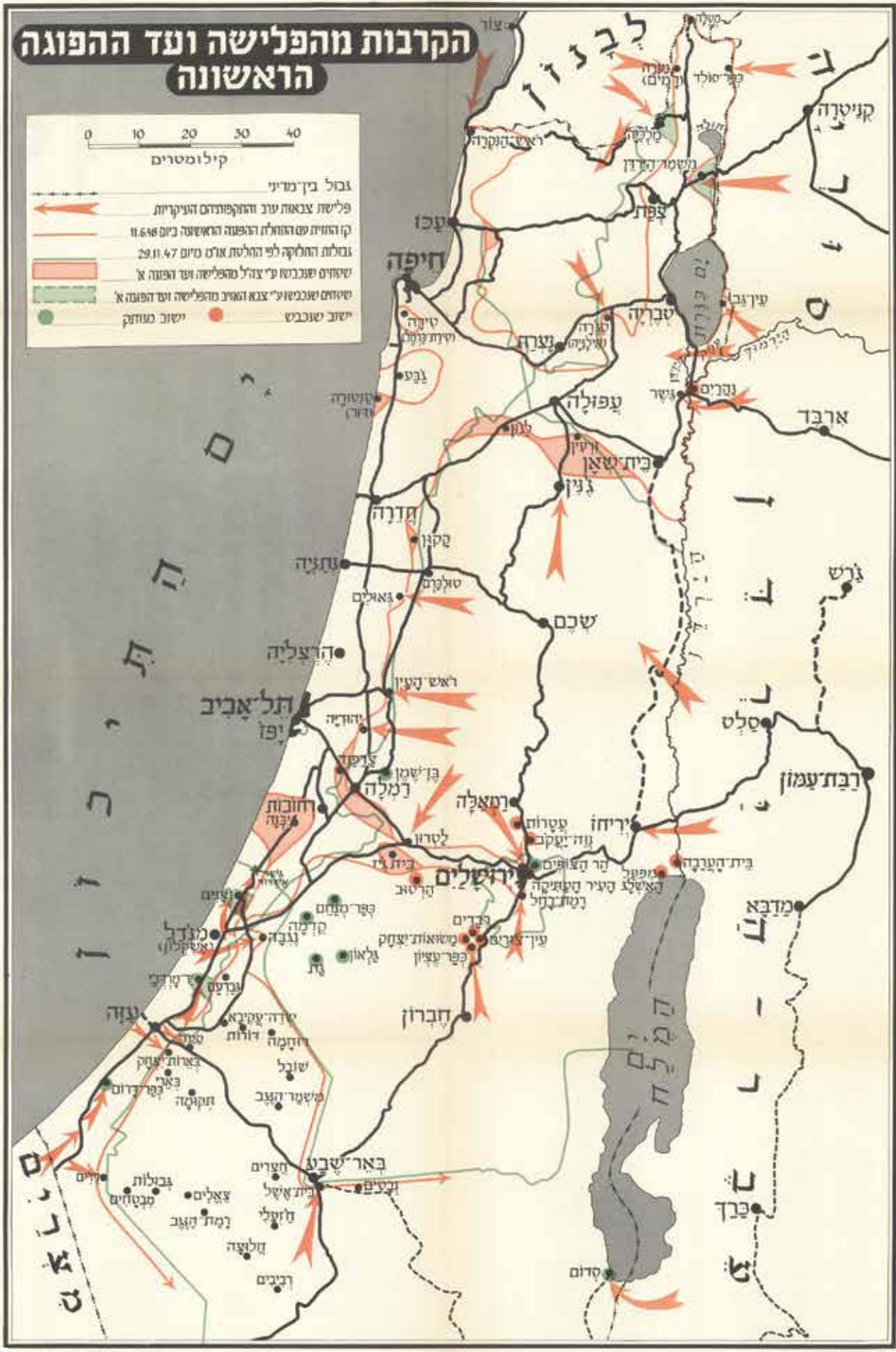
מ..נחשון" (3.4.48) ועד הפלישה (15.5.48)

התאריך	ה מ ב צ ע	התאריך	ה מ ב צ ע
25.4-13.5.48	מבצע „חמק” (כולל כיבוש יפו)	3 - 15.4.48	מבצע „נחשון”
15-21.4.48	מבצע „הראל”	4 - 12.4.48	קרבות משמר העמק
23.4-15.48	מבצע „יבוסי”	13-16.4.48	קרבות רמת יוחנן
5-17.5.48	מבצע „מכבי”	ת כ נ י ת ד'	
14-16.5.48	מבצע „קלשון”	18.4.48	שחרור טבריה
15.5.48	מבצע „ברק” טיהור הדרום לקראת	22.4.48	שחרור חיפה
15.5.48	פעולות בנגב לקראת	28.4-15.5.48	מבצע „יפתח”
פעולות רכש לקראת הפלישה		15.5.48	טיהור מרחב גולני לקראת
התפתחות ארגונית ומדינית		14-15.5.48	מבצע „בן-עמי”

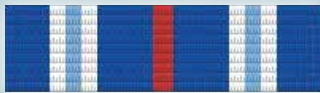
הקרבות מהפלישה ועד הפוגה הראשונה

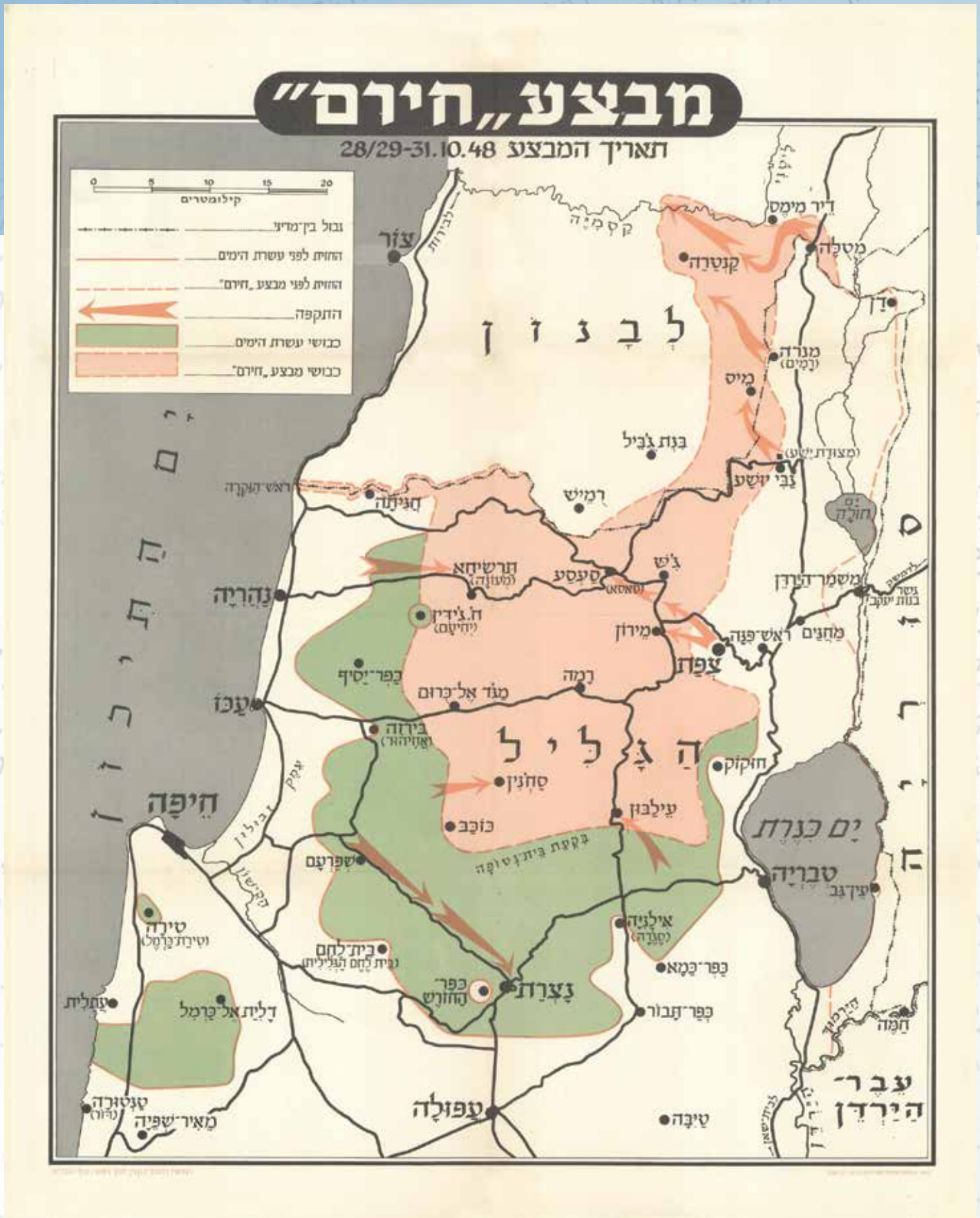
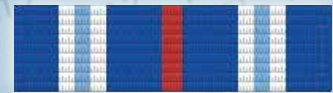

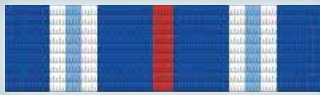
מבצע "יואב"

מבצע "חורב"

תאריך המבצע 23.12.48 - 7.1.49

קילומטרים

0 5 10 15 20

- ישוב עברי
- ישוב ערבי
- שטח ישראלי
- ← התקפה
- ⇄ פשיטה
- - - גבול בין-מדיני

